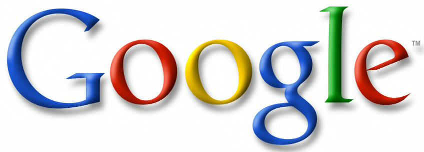

EX-LIBRIS
NR.
MGR. M·STOPY

KRONIKA
UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

OD R. 1864. DO R. 1887.

I OBRAZ JEGO STANU DZISIEJSZEGO

WRAZ Z RZECZĄ O REKTORACH OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH

WYDANIE
SENATU AKADEMICKIEGO
NA PAMIATKĘ OTWARCIA COLLEGIUM NOVUM

KRAKÓW
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem A. M. Kosterkiewicza.
1887.

LF1403
K7

JEGO EKSCELENCYI

JULIANOWI SAS DUNAJEWSKIEMU

C. K. RZECZYWISTEMU RADCY TAJNEMU I MINISTROWI SKARBU

KAWALEROWI WIELKIEGO KRZYŻA ORDERU LEOPOLDA I ORDERU ŻELAZNEJ KORONY I. KLASY

DOKTOROWI PRAWA

BYŁEMU PROFESOROWI I POTRZYKROĆ REKTOROWI

UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

CZŁONKOWI CZYNNEMU AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE

ORAZ CZŁONKOWI KRAKOWSKIEGO TOWARZYSTWA ROLNICZEGO

POSŁOWI NA SEJM KRAJOWY I DO RADY PAŃSTWA

OBYWATELOWI HONOROWEMU MIASTA KRAKOWA, NOWEGO SĄCZA, WIELICZKI

itd. itd.

Wiekowej przeszłości Uniwersytetu Jagiellońskiego spadkobierca, a czci i sławy jego z obowiązku swego troskliwy stróż, Senat Akademicki nie bez wzruszenia widzi przed sobą ten gmach nowy, który — niebawem dla nauk otwarty — ma być, oby w najdłuższe wieki, godnym zawsze ich przybytkiem i światła ich nigdy niewygasłem ogniskiem.

Przeszłości tej by cześć należną oddać, by przyszłym pokoleniom przypomnieć, że je to dziedzictwo dawnych zasług do coraz nowych obowiązuje, wielkomyślnemu twórcy tego gmachu, Najjaśniejszemu Panu, by hołd wdzięczności złożyć, chce Senat ważną tę w dziejach Uniwersytetu chwilę pamięci ludzkiej przekazać i w niej utwierdzić.

Lat temu dwadzieścia i trzy, kiedy przypadała pięciowiekowa rocznica założenia pierwotnej Kazimierza Akademii, była właściwa chwila do przypomnienia światu, że ona jest od wielu w Europie starszą, przez wieki całe jedyną tak daleko na wschód wysuniętą, w zasługach między innemi nie najmniejszą, że jej się przeto słusznie od świata pamięć i uszanowanie należy. Ale lata owe były smutne i nie do uroczystych obchodów: nie było też Uniwersytetowi zostawionem do woli objawić na zewnątrz, że o rocznicy tej pamiętał.

Ale przyszły dla niego inne czasy. Cokolwiek Bóg przeznacza a przyszłość przynieść ma światu, dla tego Uniwersytetu pogodny jest dzień dzisiejszy, kiedy miłościwa Najjaśniejszego Pana opieka, o wzrost jego dobroczynnie troskliwa, pomnożywszy w nim liczbę katedr, zbiorów uposażenie i zasoby, a pośrednio i uczącej się młodzieży zastępy, na użytek i utrwalenie jego gmach ten nowy wzniosła i otwiera. Za lat niewiele dojdzie znowu pięć wieków od dnia, kiedy Jagiełło pierwotną zaniedbaną szkołę Kazimierza do nowego, pełniejszego a odtąd już nie-

przerwanego życia wskrzesił. Da Bóg przy tej rocznicy obchodzić będzie Uniwersytet zarazem swojego pierwszego założenia pamięć. W dniu dzisiejszym, między temi dwoma rocznicami pośrodku, łączy on je tylko w wspólnem pełnem czci wspomnieniu i chce, żeby to wspomnienie przeszłości łączyło się także z uroczystym aktem, który nowy okres w dziejach tej szkoły zapowiada i zaczyna. Oby to połączenie stało się wróżbą i rękojmią, że długiem życiem, że zasługą i chwałą przyszłość Uniwersytetu najlepszym czasom jego przeszłości dorówna.

Uroczyste obchody przemijają z dniem jednym, pamiątkowe tablice na jednem tylko dają się czytać miejscu. Chciał więc Senat mieć i światu dać dnia tego pamiątkę taką, którąby trwała dłużej niż świąteczny dzień, a rozeszła się szerzej i dalej niż ryte w kamieniu napisy. Do tego służyć ma niniejsza książka. Obejmuje ona dzieje Uniwersytetu od roku 1864 (w którym wyszła staraniem Towarzystwa Naukowego zbiorowa praca odnosząca się do jego historyi) i opis jego dzisiejszego składu. Zapisana też jest w niej wiadomość o powodach założenia nowego dla Uniwersytetu gmachu i o początkach jego budowy.

Dziś gmach ten stoi, długoletnim potrzebom Uniwersytetu zaradza, życzenia jego spełnia, a pod jednym dachem swoim gromadząc profesorów i uczniów różnych wydziałów, tuszymy, że ich nie materyalnie tylko zbliży, ale w tem zbliżeniu zjednoczy i w usiłowaniach skupi, że nie na większą tylko wygodę, ale i na większą korzyść, chwałę nauki, na większy pożytek i ozdobę miastu, krajowi i narodowi swojemu wyjdzie.

Kiedy zaś na pamiątkę dnia tego, od którego bodajby potomność liczyła nową świetności jego epokę, Uniwersytet wydaje księgę, obraz swojego stanu i swoich najnowszych dziejów, to komu słuszniej może i ma ją poświęcić, jeżeli nie Tobie, Panie Ministrze, którego imię i życie całe z dawnymi, dzisiejsze stanowisko i działanie z nowymi murami naszymi są złączone. Nie nasz wprawdzie Uniwersytet Jagielloński chował Cię i kształcił, ale on Cię honorem akademickich stopni ozdobił, poznał się (przez niezapomnianego i nieodżałowanego Helcla), że w młodzieńcu, którym wówczas byłeś, tkwiła zdolność znakomita; on Cię pierwszy w zawód czynnego życia wprowadził, a przez to dał sposobność okazania i wyrobienia tej zdolności, otworzył drogę do zasług i do zaszczytów. Tyś mu się

też zato dobrze wywdzięczył, kiedy przez długie lata profesor, za trzema nawrotami Rektor, byłeś Uniwersytetu tego ozdobą i chlubą. W nauce swojej znakomity, a w sprawach publicznych odważny i rozważny, w roztrząsaniu bystry i wytrawny, w działaniu do ładu i do skutku dążący, wewnątrz wzmagałeś siłę, na zewnątrz świetność Uniwersytetu. Zwrócona też na Ciebie uwaga kraju zapragnęła widzieć Cię w szerszym zakresie spraw, w Sejmie krajowym i w Radzie Państwa; aż wreszcie coraz jaśniej dowiedzione i świetniej wypróbowane, coraz szerzej znane i głośne zalety wyniosły Cię tak wysoko w zaufaniu Monarchy i opinii ogółu, że Cię aż u steru spraw Państwa postawiły. Uniwersytet czuł żywo, jaką z ubytkiem Twoim ponosił stratę i szkodę, ale ponosił ją chętnie dla dobra kraju i Państwa, ze słuszną dumą dla siebie. Jeden z jego profesorów wyniesiony do Rządu wielkiego i sławnego w świecie mocarstwa, a w tym Rządzie wprowadzający ład i równowagę w długotrwały zamęt skarbowych stosunków, to — śmiemy rzec z chlubą — przed światem i historyą piękne dla Uniwersytetu tego świadectwo, dowód rzeczywistej w nim zawsze siły i żywotności. A jak dzisiejsze stanowisko Twoje dodaje blasku Uniwersytetowi, z którego wyszedłeś, a dziejom jego piękną kartę, tak sposób w jaki stanowisko to pojmujesz i zajmujesz, przynosi mu wielki na dziś i na przyszłość pożytek. Syn tej ziemi, a w tej starej szkole niegdyś nauczyciel, pomnyś był i czuły na jej dobro. Sam ten gmach nowy, w którym upatrujemy ubezpieczenie i zakład pewnej i świetnej przed Uniwersytetem przyszłości, Twojej — wiemy to — troskliwej opiece, Twojej wiernej dawnym związkom pamięci zawdzięczamy w wielkiej mierze. Ty, któryś już za pierwszego rektorstwa swego, potrzebom naszym zaradzając, prawa Uniwersytetu do Collegium Minus odzyskał i takowe na jego użytek odebrał, zasiadłszy w Rządzie, wpływem swoim sprawiłeś, że zamierzone pierwotnie Collegium prawników stało się i jest gmachem całego Uniwersytetu. Dawnych niegdyś kolegów i uczniów naszych i przyszłych pokoleń wdzięczność słusznie Ci się za to należy i jawnie okazać się chce. — Kiedy więc postanowienie zapadło, żeby pamiątkowa księga przechowała ślad uroczystego otwarcia nowego gmachu, z niem równocześnie powstał i zamiar, żeby ta księga Tobie była przypisaną. Imię Twoje na jej czele

położone niech znaczy i przypomina, że życie Twoje z tą szkołą było złączone: że w niej jaśniała Twoja zdolność, rosła i dojrzewała Twoja zasługa, a pamięć Twoja została. Że zaś chcemy, aby została na zawsze, więc w księdze tej, która późnym kiedyś wiekom pokaże, jak, po pięciu wiekach życia i różnych a zmiennych losu kolejach, Jagielloński ten Uniwersytet żył zawsze i do nowego — daj Boże pełniejszego i pomyślnego — życia krzepił się i sposobił, zapisujemy, że w nim będąc, byłeś jego podporą i ozdobą, z niego wyszedłszy, jego opieką i chlubą. Weź tę księgę jako znak naszej pamięci i naszej wdzięczności, jako przyrzeczenie naszej na zawsze dla Uniwersytetu tego miłości, czci i służby wiernej, a z tem razem weź tej Almae Matris, z której wyszedłeś, życzenia, żeby Ci Bóg w zawodzie Twoim szczęścił i błogosławił na pociechę i sławę Twoją, na wspólny pospolitej rzeczy wzrost i pożytek.

STANISŁAW TARNOWSKI
REKTOR.

— Tu następują podpisy wszystkich profesorów. —

KRONIKA

UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO.

W roku 1864 upłynęło 500 lat od pierwotnej fundacyi Uniwersytetu w Krakowie przez Kazimierza W. Położenie owoczesne i świeże klęski w sąsiedniej dzielnicy nie pozwoliły wtedy obchodzić godnie tej pamiątki wiekowej, zwłaszcza że sam Uniwersytet Jagielloński znajdował się podówczas w stadyum przeobrażenia.

Stary Uniwersytet nie ma dotąd jeszcze historyi swoich dziejów*). Dorywczo jej się skreślić nie da. Tu wystarczy krótko przypomnieć, że przez 5 wieków swego istnienia przechodził zmienne koleje świetności i upadku, jak je przechodził naród i państwo, w którem był szkołą główną, przez 2 wieki przeszło jedyną, i potem zawsze najwyższą. Wnet po śmierci wielkiego swego założyciela zachwiany w swoim bycie, odnowiony i wskrzeszony niejako w r. 1400 wolą Jadwigi

*) Historyi takiej wyczerpującej i wszechstronnej ukazania się należy oczekiwać na r. 1900, tj. na 500-letnią rocznicę powtórnego założenia Uniwersytetu. Źródłowy materyał obfity znajduje się i w Archiwum i Bibliotece Uniwers., a z tego sporo już ogłoszono dotychczas, zwłaszcza w ostatnich czasach. Oto spis ogłoszonych źródeł i monograficznych opracowań częściowych historyi Uniwersytetu:

I. Źródła do dziejów dawnego Uniwersytetu:

1) *Dyplomata:* Corpus iuris scholastici pro Universitate Cracov., fol. b. r. (fragment, str. 96); według planu Kołłątaja miał to być wielki zbiór przywilejów, nadań itd. Uniwers. w części 1, w 2 zaś opis wizyty i reformy przez niego dokonanej w 1780; rozpoczęty druk pozostał nieukończony i obejmuje dyplomata od 1364—1462: przestano w środku nieskończonego aktu.

Codex diplomaticus Universitatis studii generalis Cracoviensis, (Tomów 4), Kraków, 1870—84, wydany z polecenia i nakładem Senatu Akademickiego przez *Z. Paulego*, obejmuje akta od 1365 do 1548.

2) *Statuty pojedynczych Wydziałów:* Ustawy Wydziału lekarskiego Uniw. Jagiell. z 15 i 16 wieku wydał Dr. *J. Majer* w Rocznikach Wydz. lekar. Uniw. Jag. T. I. — III. z r. 1838—40.

Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in Univ. studiorum Jag. 1402—1849, wyd. *J. Muczkowski.* Kraków, 1849.

spełnioną wiernie po jej zgonie przez tego małżonka, którego pamięć dotąd przechowywa w swojej nazwie Uniwersytetu Jagiellońskiego, miał Uniwersytet krakowski okres świetności i chwały w wieku XV., kiedy stał pod każdym względem na wysokości owoczesnej nauki przeważnie teologicznej, kiedy jego profesorowie zajmowali wybitne stanowisko na wielkich soborach powszechnych, kiedy potem, ku schyłkowi wieku, nęcił zdala rozgłosem studyów matematycznych lub ściągał w końcu z odległych stron humanistów, spieszących zdobyć dla nowych prądów odrodzenia i tę najdalej wysuniętą ku wschodowi siedzibę nauk.

Niebawem świetna doba minęła. Już w wieku XVI-go pierwszej połowie poczyna się dla Uniwersytetu Jagiellońskiego podupadanie, jakby zapowiedź zbliżającego się i dla narodu i dla państwa, jeszcze wówczas pełnego siły, podobnegoż omdlenia i upadku. Mimo zamysłów i usiłowań sporadycznych, żeby upadający Uniwersytet podźwignąć, mimo prób w tym kierunku i reform przedsiębranych, powoli i stopniowo zamiera w nim życie naukowe; zwłaszcza że się nigdy nie potrafiono zdobyć na hojniejsze uposażenie Uniwersytetu, a dawne fundacye, w znacznej części na opłatach pewnych sum polegające, głównie skutkiem spadku wartości pieniędzy, stały się całkiem niedostateczne. W XVII. wieku Uniwersytet jest już w pełnym upadku, omdlewa zupełnie i wreszcie zasypia, wprzód jeszcze, zanim naród popadł w uśpienie na wpół bezmyślne. Wyjątkowo tylko spotkać już można wybitniejsze osobistości wśród profesorów; najznakomitsi rzadko potrafią się dostroić do wysokości spółczesnej im umiejętności zagranicznej. W odosobnieniu od innych wegetuje

Leges et Statuta Collegii Juridici, ed. *Burzyński* w Czasopiśmie poświęconem prawu etc. Rocznik 2 zesz. z Maja 1864, wyd. Wydziału prawa w Krakowie.

Statuta facultatis theologicae studii Cracoviensis, wydał *Szujski* w Archiwum do dziejów literat. i oświaty. T. I. Kraków, 1878.

Szujski wydał także w tymże samym tomie I. Archiwum Statuta Collegii Maioris i Stat. Collegii Minoris, a w II tomie (r. 1882) inne statuta Uniwers. Kraków.

3) *Wykłady profesorów:* Liber diligentiarum facultatis artisticae Univ. Cracov 1487—1563, wydał Dr. *Wisłocki*, jako 5 tom Archiwum do dz. lit. i Ośw. 1886.

4) *Uczniowie:* Album studiosorum Univers. Cracov. fasc. I, wyd. *Z. Pauli*, 1883, fasc. 2—4 (a w tem koniec tomu I. pod tyt.: Metrica studiosorum etc. z lat 1400—1489), wyd. *Ulanowski*, 1887; cf. Zeissberg, das älteste Matrikelbuch der Universität Krakau, Insbruck 1873.

Muczkowski, Liber promotionum (zob. wyżej, Statuta).

II. Źródła do nowszych dziejów Uniwersytetu po reformie Kołłątajowskiej:

Wizyta Szkoły głównej koronnej przez Oraczewskiego 1786 r., i Rys historyczny Dyrekcyi edukacyi narodowej 1812—1821, wydał *Seredyński* jako Zapiski i dokumenta do dziejów instrukcyi publicznej w Polsce, w Archiwum t. I. (1878) i III. (1884).

III. Opracowania i monografie:

Ogólne: *Putanowicz*, Stan wewnętrzny i zewnętrzny studii generalis Universitatis Cracov. Kraków, 1774. — *Sołtykowicz*, O stanie Akademii krakowskiej. Kraków, 1810. — *Wiszniewski*, Historya literatury polskiej, Kraków 1840—57 (głównie t. 2 i 4). — *Łukaszewicz*, Historya szkół w Koronie i w W. X. Lit. 4 tomy, zwłaszcza t. 3. Poznań, 1851. — *Gromadzki*, Pisma urywkowe (w tych: Studya nad historyą Akademii krakowskiej. Kijów, 1858. — *Łepkowski*, O zabytkach Kruszwicy, Gniezna, Kra-

przez drugą połowę wieku XVII. i cały prawie wiek XVIII., jak wegetuje naród i rzeczpospolita nie mając dla nauki interesu ani uznania.

Kiedy pod wrażeniem bolesnem strasznych katastrof zbudził się nareszcie naród do nowego życia i gorączkowo począł się dźwigać na każdem polu, pełen niepokoju, czy nie zapóźno na odrodzenie wewnętrzne, wtedy ocknął się i stary Uniwersytet ze snu wiekowego, popchnięty z zewnątrz, przez *Komisyą Edukacyjną*, do nowego ruchu. Przyszła reforma Kołłątajowska z 1780 r., a z nią zapowiedź nowego życia naukowego naprawdę. Ale zamiast spokojnego rozwoju doczekał się Uniwersytet Jagielloński razem z całym narodem znowu zmiennych kolei i szybko po sobie następujących katastrof. Trzeci rozbiór Polski oddał go pod rządy austryackie 1795, wojny Napoleońskie wcieliły go 1809 do Księstwa Warszawskiego, Kongres wiedeński nareszcie 1815 osadził w pośrodku państwa niepodległego niby, o maleńkich rozmiarach, w Rzeczypospolitej krakowskiej.

30-letni okres istnienia *Wolnego Miasta Krakowa* nie jest wprawdzie okresem świetności Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale przecież jest epoką, która dla niego nie była bez korzyści. W tym czasie względnego spokoju miał Uniwersytet sposobność wżyć się i wdrożyć w stosunki, stworzone dla niego przez Komisyą Edukacyjną i reformę Kołłątajowską, do której podstaw powrócono według możności i starano się wedle sił zastosować do zmienionych z gruntu potrzeb nauki. Rząd Wolnego Miasta dbał wedle możności bardzo o tę ozdobę, jaką był dla Rzeczypospolitej stary Uniwersytet. Nie zawsze zdołał go zasłonić przed naciskiem sąsiednich potęg wielkich, któremu sam musiał ulegać, który i sprawom Uniwersytetu dawał się niepomyślnie

kowa, (od str. 257: Szkic historyi Uniwersytetu Jagiell.). Kraków, 1866. — *Szujski*, Odrodzenie i Reformacya w Polsce, 5 prelekcyj publicznych, Kraków, 1881. — *Mecherzyński*: O reformie Akademii krakowskiej zaprowadzonej 1780 przez Kołłątaja, Kraków, 1864.

Założenie: *Muczkowski*, Wiadomość o założeniu Uniwersytetu itd. w Krakowie. Kraków, 1851. *Brandowski*, Założenie Uniwersytetu krakowskiego. Kraków, 1874. — *Łeniek*, Uniwersytet Kazimierzowski (z Przegl. Akadem.) Kraków, 1880. — *Ekielski*, Miasto Kaźmierz i budowle akademickie w tem mieście. Kraków, 1869.

Uposażenie i zakłady: *Meciszewski*, Posag Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, 1850. — *Zakłady* Uniwersyteckie w Krakowie, praca zbiorowa wyd. przez Towarzystwo Naukowe. Krak. 1864. — *Bandkie*, Historya biblioteki Uniwers. Jagiel. Kraków, 1821.

Z pojedynczych Wydziałów, tylko *lekarskiego* dzieje znalazły dotąd historyków: prof. *Majera* liczne rozprawy o tem w Rocznikach tegoż Wydziału 1838—45, i *tegoż:* Stan Wydziału lek. w Un. Jag. od jego początku aż po koniec roku szk. 1846/7 w Roczniku Towarz. Nauk. krak. z 1850, *Oettinger*, Rys dawnych dziejów Wydz. lek. w Uniw. Jag., w Rozprawach Wydz. filol. Akad. Umiej. Krak. T. 6. (1878). Obecnie pracuje znów nad historyą tegoż Wydziału prof. *Rostafiński*, który już w r. 1881 zebrał i ogłosił zbiorową wiadomość: Zbiory i zakłady przyrodnicze i lekarskie Krakowa; na czele mieści się artykuł *Szujskiego:* Nauki przyrodnicze i lekarskie w Uniwersytecie Jagiellońskim.

O Wydziale *prawniczym* pisał *Burzyński*, Nauka prawa w Uniwersytecie krakow. 1364—1795 w Czasopiśmie prawniczem z r. 1864.

Nareszcie o *uczniach* pisał kilkakrotnie *Muczkowski*, Mieszkania i postępowanie uczniów krakowskich w wiekach dawniejszych. Kraków, 1842 i *tenże*, Bractwa jezuickie i akademickie w Krakowie. Kraków, 1845.

we znaki; zazwyczaj nie miał dosyć środków materyalnych, żeby wszystkim potrzebom naukowym mógł zupełnie uczynić zadość, zwłaszcza że przepadła znaczna część funduszów Uniwersytetu, umieszczonych w Królestwie Kongresowem; nie był nareszcie wolnym od pewnego partykularyzmu małopaństewkowego, który przy powoływaniu na katedry pragnął uwzględniać przedewszystkiem siły miejscowe: nie mniej przecież rząd Wolnego Miasta nie dopuszczał, żeby Uniwersytet popadł w dawniejszy zastój i omdlenie, jakie go cechowały w XVII i XVIII wieku. Za czasów Rzeczypospolitej Krakowskiej Uniwersytet Jagielloński nie zaliczał się z pewnością do rzędu tych Szkół Głównych, w których panowało życie naukowe w całej pełni; nie zawsze stał na wysokości spółczesnej nauki, może nawet i pozostał w tyle po za dwoma innymi, młodszymi o wiele, Uniwersytetami polskimi, Wileńskim i Warszawskim, które oba niebawem miały zniknąć: ale jednak starał się podążać według możności za postępem umiejętności, nie zamykał się, jak niegdyś, przed nią z rozmysłem. Profesorowie owocześni, chociaż nie pierwszorzędne gwiazdy, przecież starali się po większej części zostawać w ciągłym związku i łączności z ruchem naukowym zagranicznym; niekiedy można było pomiędzy nimi spotkać osobistości istotnie znakomite.

Jeszcze jedno, ostatnie, czekało Uniwersytet przejście ciężkie: *zupełne wynarodowienie.* Kiedy po r. 1846 skończył się byt Wolnego Miasta a Uniwersytet z niem razem przeszedł pod *rządy austryackie*, zmiany nie dały długo na siebie czekać. Już w r. 1847 zjawiły się na Wydziale prawniczym pierwsze wykłady niemieckie, wnet wyraźnie zaczęto dążyć do germanizacyi. Rok 1848 przerwał te zapędy na czas krótki; po paru latach zaczęło wykładów niemieckich coraz więcej przybywać. Z r. szk. 1853/4 język niemiecki stał się językiem urzędowym i wykładowym dla całego Uniwersytetu; w latach następnych wykłady polskie wyparto z Uniwersytetu prawie zupełnie i przeprowadzono kompletną niemal germanizacyą, nawet i na Wydziale lekarskim, który najdłużej się umiał przed nią obronić. Na tym też tylko wydziale pozostało w końcu jeszcze tylko dwóch profesorów wykładających w języku polskim: anatomią (prof. Kozubowski), oraz fizyologią i antropologią (prof. Majer); dla anatomii i dla fizyologii jednak utworzono oddzielne katedry nowe a główne z wykładem niemieckim. Zresztą wszystkie wykłady na trzech Wydziałach świeckich były niemieckie, tylko naturalnie język i literatura polska zawsze były wykładane na Wydziale filozoficznym po polsku. Na Wydziale zaś teologicznym wszystkie przedmioty główne wykładano (jak i dziś jeszcze) po łacinie, gdy przedmioty praktycznego znaczenia zatrzymały zawsze wykład polski.

Zupełna *germanizacya* Uniwersytetu Jagiellońskiego, ostatni zapęd zgubnego systemu biurokratyczno-centralistycznego, musiała na ten zakład i na naukę w nim oddziałać jak najgorzej. Wyjątkowo a zazwyczaj na krótko zjawiały się na Uniwersytecie znakomitsze siły naukowe niemieckie; pospolicie przybywały i pozostawały dłużej osobistości, dla których niełatwoby było znaleść miejsce gdzieindziej,

w nauce nieznane, dla kraju obce, dla Uniwersytetu i kształcącej się w nim młodzieży obojętne, zdolne raczej ją zrazić niżli zachęcić do pracy i natchnąć zapałem dla nauki. Jeżeli germanizacya Uniwersytetu Jagiellońskiego nie pociągnęła za sobą zbyt wielkiej szkody, to dla tego jedynie, że i za czasów germanizacyi nauczali tu przeważnie profesorowie krajowcy. Niejednego wysłano wprawdzie w dalekie strony, żeby ich zastąpić przybyszami z daleka; pozostali jednak inni na miejscu, a ci, łamiąc się w wykładach z trudnościami obcego i dla nich i dla słuchaczy języka, w zetknięciu osobistem po za wykładami mogli choć w części wynagrodzić to złe, jakiem było potępienia godne i potępione powszechnie ze stanowiska pedagogii i dydaktyki nauczanie w języku obcym. Dla tego to germanizacya była przeważnie czysto zewnętrzną, mogła w stosownej chwili zniknąć nagle, nie pozostawiając prawie śladu po sobie.

Odkąd tylko bowiem zachwiał się ów zgubny system, odkąd się zjawiła w Austryi pierwsza myśl naturalnego, bo zgodnego z potrzebami jej ludów, uporządkowania stosunków wewnętrznych, germanizacya Uniwersytetu Jagiellońskiego nie mogła się dłużej ostać. Najwyższem postanowieniem z dnia 4 Lutego 1861 roku *przywrócił* Uniwersytetowi Najmiłościwiej panujący nam dziś Monarcha Cesarz Franciszek Józef I *język polski* jako urzędowy i wykładowy dla ogromnej większości przedmiotów. Odrazu zerwać zupełnie z dawnym systemem nie było łatwo. Przywrócenie języka polskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim nie było jeszcze całkowite. Takiem stało się odrazu tylko dla Wydziału lekarskiego. Na Wydziale prawa i administracyi jednak język polski stał się wykładowym tylko dla wszystkich t. zw. ogólnych przedmiotów (wyjąwszy prawo niemieckie), a więc dla prawa rzymskiego i kanonicznego, dla filozofii i encyklopedyi prawa, dla ekonomii politycznej w całym jej zakresie, dla nauki administracyi, dla ogólnej statystyki, dla prawa narodów, dla prawa polskiego i francuskiego, wreszcie dla wszystkich ćwiczeń praktycznych (practica) w prawie cywilnem i karnem. Zaś język wykładowy niemiecki zatrzymano dla historyi prawa i państwa niemieckiego, tudzież dla prawa prywatnego niemieckiego (specialia germanica) i dla przedmiotów austryackiego prawa pozytywnego (specialia austriaca) t. j. dla austryackiego prawa i postępowania sądowego cywilnego, dla austryackiego prawa i procesu karnego, dla prawa handlowego i wekslowego, dla prawa górniczego, dla austryackiego prawa administracyjnego i skarbowego i dla statystyki austryackiej. Na Wydziale filozoficznym nareszcie, dla jednej z dwóch katedr historycznych (historyi austryackiej) oraz dla jednej z dwóch katedr filologii klasycznej, a nadto dla katedry języka i literatury niemieckiej, pozostawiono nada wykład niemiecki, zaprowadzając dla wszystkich innych wykład polski; seminarya zaś filologiczne i historyczne miały się odtąd dzielić na dwa oddziały, jeden z ćwiczeniami praktycznemi w języku polskim, drugi w niemieckim. Naturalnie, dla Wydziału teologicznego nie nastała w wykładach żadna zmiana.

Ten stan przejściowy, *dwujęzyczne wykłady*, nie mógł się utrzymać długo a utracił wszelką podstawę racyonalną, odkąd Najwyższem postanowieniem z 4 Czerwca r. 1869 zaprowadzono język polski w urzędzie i w szkole wszędzie w Galicyi. Naturalnem następstwem tego było Najwyższe postanowienie z 30 Kwietnia 1870 r., którem język polski został uznany jako jedyny język wykładowy dla wszystkich (z jednym tylko wyjątkiem) przedmiotów na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od początku roku szk. 1870/71 wszystkie wykłady i wszystkie ćwiczenia praktyczne odbywają się w języku polskim wyłącznie. Jeden tylko wykład języka i historyi literatury niemieckiej nie przestał się odbywać po niemiecku, co dla niego, jak słuszna, wyraźnie zostało zastrzeżone.

Jak germanizacya Uniwersytetu Jagiellońskiego miała szkodliwe, a mogłaby była mieć najgorsze skutki dla tego zakładu, tak znów jego zupełna polonizacya, to przywrócenie naturalnych stosunków, sprowadziła skutki pomyślne i stały odtąd postęp i rozwój *). Przez lat ostatnich 17 starożytna ta szkoła najwyższa *dźwiga się nieustannie i podnosi,* pomnaża się nowemi katedrami i rośnie w środki naukowe. Dziś jej jeszcze daleko do pierwszorzędnych Wszechnic europejskich, na każdym jeszcze kroku spotyka się dotkliwe braki; ale bez przesady i samochwalstwa można twierdzić, że od czasów swojej najwyższej świetności w wieku XV, Alma Mater w Krakowie nigdy potem nie znajdowała się we względnie tak pomyślnym stanie jak dzisiaj, nie miała tylu profesorów i docentów, takiego zasobu środków naukowych, nie przygarniała wreszcie tak znacznej, rosnącej z każdym rokiem ilości studentów. Z otuchą może Uniwersytet Jagielloński spoglądać w przyszłość i oczekiwać w nowej siedzibie 500-letniej rocznicy powtórnego założenia w r. 1400.

500-letnia rocznica pierwotnego założenia przypadła na ów czas przejściowy w dziejach Uniwersytetu. Nie mógł jej uczcić sam Uniwersytet; uczciło je wyszłe z Uniwersytetu i przedtem z nim złączone Towarzystwo Naukowe Krakowskie, wydając książkę p. t.: *„Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie“.* Tam znaleść można o tych zakładach wiadomość szczegółową i dokładną, poznać ich historyą od samego zakładów owych początku. Kronikę znowu swoich spraw bieżących, stosunków, rozwoju, wreszcie program swoich dalszych zadań, zwykł był Uniwersytet

*) Odbija się to jaskrawo we frekwencyi uczniów Uniwersytetu. Liczba ich w r. sz. 1850/1 wynosząca 229, spada odtąd i schodzi najniżej w roku zupełnej germanizacyi 1854, w letniem półroczu do 175, w zimowem 1854/5 do 179; odtąd znów się podnosząc nieznacznie dochodzi w r. sz. 1860/1 do 263 w zimie, 240 w lecie (wedle stałego zawsze zjawiska zmniejszania się liczby słuchaczów w półroczach letnich), żeby się od razu po częściowej polonizacyi podnieść w r. 1861/2 do 351 (315 w lecie); znowu rośnie coraz szybciej: w roku zupełnej polonizacyi podnosi się nagle z 552 (531) w 1869/70 na 648 (611) w 1870/1. Odtąd przez lat kilka stoi w mierze wahając się około 600, 1879/80 pierwszy raz przekracza 700 a rosnąc ciągle w 1885/6 przekracza 1000; zob. szczegółowe wykazy frekwencyi w dalszym ciągu. Cyfry tej zniżenia należy się spodziewać odtąd w przyszłości, skoro dla młodzieży wychodzącej z Uniwersytetu coraz trudniej o pomieszczenie odpowiednie.

aż do tegoż roku 1864 *wygłaszać publicznie* przez usta swoich Rektorów przy uroczystem roztwarciu roku szkolnego. Działo się to, póki nie nastąpiła germanizacya zupełna, działo się znowu, gdy przeminęła szczęśliwie. Ustało właśnie wtedy, 1864 r., kiedy — wyjątkowo — stanął na czele Rektor, który nie wyszedł z wyboru współkolegów — i odtąd poszło w zapomnienie.

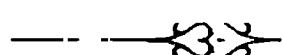
Ten zwyczaj pożyteczny i słuszny wznowiono świeżo, po przerwie przez lat 20 z górą, w przededniu przeniesienia się Uniwersytetu do nowego gmachu, jakiego wyglądał i pożądał już od dawna, jaki otrzymuje nareszcie, za łaską Najmiłościwszego Monarchy a za staraniem i poparciem usilnem swojego niegdyś profesora, dziś Ministra skarbu JExc. Dr. *Juliana Dunajewskiego.* W Październiku 1886 r. odbyło się znowu *uroczyste otwarcie roku szkolnego,* żeby się odtąd, według uchwały Senatu Akademickiego, odbywało w przyszłości corocznie w tem Collegium Novum, w którego posiadanie teraz Uniwersytet wchodzi. Obejmujący rządy nowy Rektor, prof. Dr. *Stanisław hr. Tarnowski,* zagaił nowy rok szkolny przemową i miał pierwszy w tym roku wykład, ustępujący Rektor, prof. Dr. *Józef Łepkowski,* odczytał przedtem kronikę lat ostatnich, którą odtąd corocznie mają odczytywać przyszli Rektorowie ustępujący. Żeby nawiązać przerwany ciąg, uchwalił Senat Akademicki, że należy spisać taką kronikę 23 lat ostatnich i ogłosić ją, wraz z obrazem obecnego stanu Uniwersytetu, przy sposobności uroczystego otwarcia nowego gmachu Uniwersyteckiego.

Z natury rzeczy, kronika taka musi się rozpaść na kilka części, żeby była przejrzystą i zrozumiałą. Naprzód trzeba wkrótkości przedstawić stan Uniwersytetu w r. 1864; potem podać kronikę ogólną wypadków mających znaczenie dla całego Uniwersytetu, a w niej zaznaczyć krótko najważniejsze zdarzenia w obrębie pojedynczych Wydziałów, dać również wiadomość o profesorach, którzy ustąpili z Uniwersytetu; wreszcie podać oddzielnie bardziej szczegółową kronikę każdego Wydziału pojedynczo, i tutaj zapisać za każdym razem przybytek wszystkich nowych sił nauczających. Drugą część po kronice będzie stanowić obraz stosunków dzisiejszych a więc spis obecnych profesorów i docentów z krótką biografią i wykazem prac naukowych każdego, krótki opis dzisiaj istniejących przy Uniwersytecie Zakładów, spis fundacyi stypendyalnych zarządzanych przez władze uniwersyteckie lub przeznaczonych wyłącznie dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego, a nareszcie statystyka uczniów Uniwersytetu w tym okresie i wiadomość o stowarzyszeniach, jakie wśród nich istnieją. Dodatkiem zaś będzie spis wszystkich Rektorów począwszy od założenia Uniwersytetu.

I.

Stan Uniwersytetu w r. 1864.

Uniwersytet Jagielloński składał się w 1864 r., jak przedtem za Wolnego Miasta i jak dziś jeszcze, z czterech Wydziałów: 1) teologicznego, 2) prawa i administracyi, 3) lekarskiego i 4) filozoficznego, który to ostatni dzielił się na dwa oddziały: matematyczno-fizyczny albo przyrodniczy, i literacki albo filozoficzno-historyczny. Na czele Uniwersytetu stał (i stoi) wybierany corocznie Rektor i Senat Akademicki złożony z Dziekanów 4 Wydziałów i ich zastępców. Kancelaryą zaś Uniwersytetu złożoną z dwóch urzędników niższych i 2 pedelów zarządzał pod kierunkiem Rektora Sekretarz Uniwersytetu, podówczas (od r. 1855) Dr. Ferdynand Józef Weigel, który jednak już w lecie 1865 roku opuścił tę posadę i został Sekretarzem Izby handlowej, potem Adwokatem krajowym, posłem na sejm i do rady Państwa a wreszcie Prezydentem miasta Krakowa. Miejsce zaś jego zajął jako Sekretarz Uniwersytetu p. Hilary Hankiewicz. Było wtedy na wszystkich Wydziałach 34 profesorów zwyczajnych (4 + 7 + 10 + 13), 2 nadzwyczajnych (na prawnym i filozof.), 7 zastępców profesorów (5 + 1 + 1, na filozoficznym żadnego, choć wakowały właśnie 2 katedry: filologii klasycznej z wykładem niemieckim i matematyki) i 8 docentów prywatnych (na teologii żadnego, 1 + 4 + 3). Uczniów było zapisanych w roku szkolnym 1863/4 w półroczu zimowem 371, w półroczu letniem 341, a mianowicie 66 na Wydziale teolog.*), na Wydz. prawa 129, lekarskim 88, filozoficznym 46, farmaceutów 12.

Z Uniwersytetem był połączony cały szereg gabinetów i zakładów, mianowicie z Wydziałem lekarskim: gabinet anatomiczny, zakład patologiczno-anatomiczny, zakład fizyologiczny, zakład chemii lekarskiej, oraz kliniki: lekarska, chirurgiczna, położnicza, okulistyczna i chorób skórnych (prócz ostatniej, cztery inne kliniki miały po jednym asystencie, jakoteż zakłady anatomiczny i fizyologiczny; razem 6 asystentów przy Wydziale lekarskim); do Wydziału filozoficznego należały gabinety fizyczny, mineralogiczny i zoologiczny, pracownia chemiczna i ogród botaniczny z 4 asystentami (dla mineralogii i zoologii wspólny), a wreszcie obserwatoryum astronomiczne mające oddzielnego adjunkta. Nadto przy tym Wydziale istniały już dwa seminarya, historyczne i filologiczne. Z całym Uniwersytetem była połączona Biblioteka zostająca pod zarządem profesora bibliografii a mająca nadto 3 urzędników bibliotecznych.

*) Pospolicie około 30; wtedy wyjątkowo na to jedno półrocze liczba ta tak wzrosła z powodu jakichś zajść we Lwowie, skąd się wielu do Krakowa na krótko przeniosło.

Cały Uniwersytet i wszystkie jego zakłady nie posiadały żadnego głównego gmachu, były rozrzucone po wielu budynkach, mianowicie następujących:

A) Cztery tak zwane kollegia: Większe czyli Jagiellońskie, Collegium Maius, przy ulicy Św. Anny Nr. 104 (dziś 8); mniejsze, Collegium Minus, przy ulicy Gołębiej Nr. 190 (dziś 11); prawników, Collegium Iuridicum, przy ulicy Grodzkiej Nr. 106 (dziś 53), i najmłodsze, fizyczne, Collegium Physicum, przy ulicy Św. Anny Nr. 193 (dziś 6).

1) *Collegium Maius,* pierwotnie Collegium artistarum, w nowszych czasach pospolicie Jagiellońskiem zwane, najdawniejszy z budynków należących do Uniwersytetu, założone w kupionym na ten cel w r. 1400 przez Władysława Jagiełłę domu, rozszerzonym przez przykupienie w XV i w XVI wieku 3 innych domów, odtąd przez długie czasy miejsce, w którem mieszkali najliczniejsi profesorowie (collegae maiores) i odbywała się największa liczba wykładów, podupadłe w końcu i zrujnowane bardzo, gmach restaurowany od r. 1838 gruntownie (przez Karola Kremera, potem przez Feliksa Księżarskiego), uratowany przez uczniów Uniwersytetu od pożaru 18 Lipca 1850 roku, mieściło w sobie wtedy Bibliotekę uniwersytecką i mieszkanie bibliotekarza, a w części było jeszcze zrujnowane i wymagało dalszej restauracyi.

2) *Collegium Iuridicum,* prawie równie dawna posiadłość Uniwersytetu, powstałe z 2 domów, nabytych 1403 i 1406 na mieszkania dla profesorów prawa, i później także głównie na potrzeby Wydziału prawniczego używane. W r. 1864 odbywały się tutaj wykłady Wydziału teologicznego oraz Wydziału prawa i administracyi, a nadto znajdowała się tu Aula uniwersytecka, kancelarye Rektora i Senatu oraz Wydziału prawniczego, na dole także i Drukarnia Uniwersytecka.

3) *Collegium Minus,* założone pierwotnie 1449 r. przez profesorów Kolegium większego w domu drewnianym na tegoż tyłach, po spaleniu się jego umieszczone 1476 w nowo wymurowanym domu Bursa divitum, w tylnej części placu należącego do collegium Maius, miejsce zamieszkania profesorów młodszych zwanych collegae minores, różne przechodząc koleje, w r. 1864 nie służyło do użytku właściwego Uniwersytetu, lecz mieściło w sobie Bursę muzyczną i Szkołę malarską, zakłady jeszcze za Wolnego Miasta do Uniwersytetu należące. Dopiero 1865 r. owoczesny Rektor prof. Dunajewski wystarał się o przywrócenie choć części tegoż kolegium Uniwersytetowi, a pomieszczono w niem Wydział teologiczny i część filozoficznego; cały gmach jednak obrócono na ten cel dopiero w r. 1870, do którego to czasu 2 piętro zajmowała szkoła malarska.

4) *Collegium Physicum,* znacznie młodsze od 3 poprzednich, powstałe z 3 domów przez Uniwersytet zakupionych 1749, 1754 i 1758 r., które przebudowano, a po reformie Kołłątajowskiej przeznaczono na pomieszczenie jednego z 2 kollegiów (fizyczne i moralne), na które owa reforma podzieliła cały Uniwersytet (ztąd nazwa gmachu), było w r. 1864 główną siedzibą Uniwersytetu i mieściło w sobie Wydziały

lekarski i filozoficzny ze wszystkiemi (prócz klinik, obserwatorium i ogrodu botanicznego) ich zakładami. Tutaj więc znajdowały się gabinety anatomiczny, farmakognostyczny i weterynarski, jakoteż gabinety fizyczny, mineralogiczny i zoologiczny oraz gabinet i pracownia chemiczna. Zakład jednak fizyologiczny i zakład chemii lekarskiej dla braku miejsca w tem kolegium znajdowały się w chwilowo wynajętym lokalu w domu prywatnym przy ulicy Wiślnej N. 175 (dziś 10).

B) Obserwatorium Astronomiczne i Ogród Botaniczny na przedmieściu Wesoła N. 52 (dziś ulica Kopernika N. 25), założone i zbudowane na gruncie pojezuickim (kupionym przez Zakon r. 1752 od ks. Augusta Czartoryskiego, którego był to letni pałac i ogród), darowanym w r. 1779 na ten cel a za sprawą prymasa Poniatowskiego Uniwersytetowi Jagiellońskiemu albo, jak go zwano podówczas, Szkole Głównej Koronnej.

5) *Ogród botaniczny,* który zaczęto urządzać w r. 1783, budując niebawem na nim szklarnie itp., a który 1824 r. powiększono przykupionem od Grzegórzek pastwiskiem, w r. 1864 znajdował się w stosunkowo pomyślnym stanie za staraniem owoczesnego Dyrektora Dr. Czerwiakowskiego, a zwłaszcza zasłużonego i używającego słusznego rozgłosu Inspektora Józefa Warszewicza.

6) *Obserwatoryum Astronomiczne* zbudowane w ogrodzie botanicznym staraniem Jana Śniadeckiego w latach 1787—91 a otwarte 1 Maja 1792, przebudowane skutkiem zabiegów prof. Dr. Maksymiliana Weisse 1858—59. W tym samym gmachu mieściły się mieszkania Dyrektorów Obserwatoryum i Ogrodu, Inspektora Ogrodu i Adjunkta Obserwatoryum.

C) Zakłady kliniczne powstałe w r. 1780 w domu pojezuickim św. Barbary, potem umieszczone w szpitalu u św. Łazarza a przeniesione w r. 1827 do dawnej posiadłości Wolnych Mularzy na przedmieściu Wesoła N. 45 (dziś ulica Kopernika N. 9), darowanej w roku poprzednim 1826 Uniwersytetowi i urządzonej za staraniem prof. Dr. Brodowicza na kliniki, mieszczące się jednak po części gdzie indziej (po oddzielnych szpitalach).

7) *Gmach kliniczny* właściwy, wykończony ostatecznie w r. 1843, złożony z jednego budynku głównego, w którym mieściła się klinika lekarska i chirurgiczna, oraz z budynku pobocznego, tymczasowego, mieszczącego w sobie klinikę okulistyczną i prosektoryum oraz gabinet patologiczno-anatomiczny.

8) *Klinika położnicza* i chorób niewiast i dzieci mieściła się w szpitalu św. Łazarza na Wesołej.

9) *Klinika chorób skórnych* i wenerycznych w Szpitalu św. Ducha przy ulicy Szpitalnej.

Właściwy gmach kliniczny zostawał pod zarządem zastępcy ekonoma p. Józefa Dobińskiego, ekonomiczny zarząd klinik położniczej i chorób skórnych należał do zarządów odpowiednich szpitali.

Jaki był stan i stosunki tych wszystkich zakładów i gabinetów, jakiemi rozporządzały w r. 1864 środkami, jakie, bardzo rażące nieraz i niedostateczne a nawet nieznośne, było ich położenie: to wszystko poznać można w szczegółach z wymienionej już książki: Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie. Że poza wyliczonemi tu budynkami mieściły się jeszcze dwa zakłady uniwersyteckie, zaznaczono już powyżej (zob. N. 4).

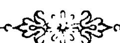
Oprócz tych zakładów naukowych zostawały nadto pod zarządem władz uniwersyteckich dwa inne odmiennej natury:

a) *Bursa u św. Barbary,* ostatni szczątek licznych dawniej w Krakowie burs przeznaczonych na pomieszkanie studentów, budynek pojezuicki przy Małym Rynku, nadany Uniwersytetowi po skasowaniu tego Zakonu. Pomieszczono tu naprzód pierwsze zawiązki klinik, potem budynek otrzymał inne przeznaczenie i dopiero po spaleniu się w r. 1842 ostatniej z dawnych burs akademickich, bursy Jeruzalem przy ulicy Gołębiej, przeznaczono budynek przy św. Barbarze na bursę, którą zarządza bezpośrednio według oddzielnego statutu i regulaminu Senior wybierany przez Senat Akademicki, zazwyczaj jeden z profesorów Uniwersytetu, a nadzór zwierzchni w imieniu Senatu ma delegowany z pośród profesorów Inspektor. Seniorem był w r. 1864 prof. Antoni Wacholz, inspektorem zaś był prof. Michał Koczyński. W tym samym budynku mieściła się nadto już wtedy jak i dzisiaj jedna ze szkół ludowych, a prawo Uniwersytetu do wyłącznego posiadania budynku było i jest jeszcze spornem.

b) *Drukarnia Uniwersytecka* powstała jako oddzielna fundacya z darowanych Uniwersytetowi w XVII i XVIII wieku paru drukarni prywatnych, z gruntu zreorganizowana i urządzona na nowo w r. 1840 przez prof. Brodowicza, według oddzielnej ordynacyi zarządzana bezpośrednio przez prowizora Drukarni, a zostająca pod nadzorem bezpośrednim Inspektora, wybranego przez Senat Akademicki z pośród profesorów. Drukarnia posiadała własny budynek, część dawnego klasztoru Norbertanek przy plantacyach, dany jej w r. 1827 w zamian za dom dawniejszy przy ulicy Wiślnej; budynek poklasztorny jednak spalił się w r. 1850, a w r. 1864 drukarnia mieściła się w Colleg. Juridicum (zob. N. 4). Prowizorem był podówczas Tomasz Szczurkowski, zasłużony wielce około reorganizacyi drukarni, Inspektorem był prof. prawa Dr. Edward Fierich.

Nakoniec posiadał wtedy, jak i dziś Uniwersytet Jagielloński posiada z dawnych czasów, prawo prezentowania na 4 kanonie katedralne krakowskie, tudzież prawo patronatu probostw parafialnych u św. Floryana, św. Mikołaja i św. Anny w Krakowie, prebendy u św. Wojciecha i 2 penitencyaryj u św. Anny, a prawo współpatronatu probostwa WW. Świętych w Krakowie.

Taki był ogólny stan Uniwersytetu Jagiellońskiego w r. 1864.

II.

Kronika ogólna.

W 500letnią rocznicę założenia Uniwersytetu nowy rok szkolny 1864/5 zaczął się pod bardzo niefortunnemi auspicyami. Kiedy w lecie **1864**, pod koniec rektoratu X. Kanonika Teligi, wybrano na rok następny Rektorem *Dr. Juliana Dunajewskiego,* profesora nauk politycznych, a Dziekanami: na wydziale teologicznym Dr. Józefa Wilczka, na wydziale prawa Dr. Edwarda Buhla, na wydziale lekarskim Dr. Gustawa Piotrowskiego, na wydziale filozoficznym Dr. Józefa Kremera, Ministerstwo nie potwierdziło dokonanych wyborów. Po ich uchyleniu objął zarząd zamianowany z urzędu Rektor *Dr. Antoni Wacholz,* profesor historyi powszechnej i austryackiej (z językiem wykładowym niemieckim) i również mianowani z urzędu Dziekani jakoteż i ich zastępcy. Tak zwany *„Senat oktrojowany“* zajął się głównie uchwaleniem regulaminu dla czynności Senatu Akademickiego i grona profesorów czterech wydziałów, który zatwierdzony przez Ministerstwo Stanu (12 Stycznia 1865 r.) obowiązuje dotychczas. Z końcem jednak półrocza zimowego przywrócono Uniwersytetowi odjęte mu chwilowo prawo wyboru swoich naczelników, w skutek czego Senat oktrojowany ustąpił, a po dokonaniu znów wyborów na półrocze letnie **1865** r., objął rządy Rektor *Dunajewski* i wybrani ponownie ci sami co poprzednio Dziekani. Nowy Rektor wystarał się niebawem, żeby Uniwersytet wszedł znowu w posiadanie Collegium Minus: skutkiem tego uzyskano lepsze pomieszczenie, chociaż jeszcze część tego kolegium nie mogła być zajętą. — W tym czasie utracił Uniwersytet czterech członków: na Wydziale teologicznym prof. X. *Teligę,* który po wysłużeniu lat został uwolniony 20 lipca 1864 r. od obowiązków, na Wydziale filozoficznym prof. i bibliotekarza *Strońskiego,* który umarł 13 Kwietnia 1865 r., na Wydziale lekarskim prof. *Dietla,* a na Wydziale prawniczym prof. *Koczyńskiego,* których obu ze względów politycznych, lecz z nieznanej dotąd przyczyny, przeniesiono na emeryturę w Sierpniu 1865 r.

X. Dr. Karol Teliga, urodzony r. 1808 w Bielinach w Królestwie polskiém, profesor i regens seminaryum dyecezalnego w Sandomierzu, od r. 1838 profesor teologii dogmatycznej a czasowo także historyi kościelnej w Uniw. Jagiell., 6krotnie (1841, 1842, 1860, 1861, 1862, 1863) Dziekan wydziału teologicznego, 3 razy (1863/4, 1867/8, 1871/2) Rektor Uniwer. Jag., od r. 1838 Kanonik katedralny (patronatu uniwersyteckiego), od r. 1869 Dziekan Kapituły krakowskiéj, od r. 1848 do 1869 proboszcz u Św. Floryana, w r. 1862 Administrator dyecezyi krakowskiej, Członek Towarzystwa Nauk. krak. i Akademii rzymskiej dla Sztuk i Umiejętności,

prowizor seminaryum dyecezalnego i domu emerytów, Prezes sądu biskupiego do spraw małżeńskich, egzaminator prosynodalny, Protektor Towarzystwa Dobroczynności; sumiennem spełnianiem obowiązków na wszystkich tych stanowiskach zyskał sobie dobre imię i szacunek ogólny, skutkiem czego i po ustąpieniu ze służby czynnej jeszcze dwa razy bywał wybierany Rektorem. Zasłużył się nadto utworzeniem stypendyum dla młodzieży akademickiej (1873), zrestaurowaniem dzieł Wita Stwosza w kościele Św. Floryana i życzliwem zajmowaniem się sprawą oświaty. W pięćsetletnią rocznicę założenia Uniw. Jag. ogłosił drukiem „Kazania świętalne,“ miewane w katedrze krakowskiej, które odznaczają się trafnym rozkładem przedmiotu, stylem gładkim i językiem czystym. Jako profesor emeryt żył jeszcze przez lat 20 i umarł po długich cierpieniach 9 marca 1884.

Dr. Franciszek Stroński, urodz. 1 Stycznia 1803 r. w Sassowie w Złoczowskiem, po odbyciu studyów na Uniwersytecie lwowskim od 1825 adjunkt, potem suplent w oddziale filozoficznym tegoż Uniwersytetu, od 1832 profesor filozofii w zakładzie filozoficznym w Gorycyi, od 1835 profesor tegoż przedmiotu we Lwowie, a od 1836 bibliotekarz biblioteki Uniwers. tamże, gorliwie zajmował się jej uporządkowaniem, a pięknemi i jasnemi wykładami zyskał sobie uznanie i wielką miłość młodzieży. W czasie ruchów 1848 r. komendant legionu studenckiego, doczekał się niebawem zniszczenia biblioteki przez bombardowanie 1 Listop. 1848; w latach następnych pilnie tworzył ją na nowo i doprowadził znów do porządku, pomnożywszy z 8000 ocalonych z pożaru tomów do blisko 40,000. W r. 1847 Dyrektor oddziału filozof. w Uniwers. lwowskim, od 1850 radca szkolny, a od 1851 przewodniczący komisyi do układania książek szkolnych, sam ich ułożył kilka (Wypisy, Geografią), zresztą literackich utworów nie ogłaszał. Od r. 1859 przeniósł się do Krakowa na miejsce zmarłego Muczkowskiego jako profesor bibliografii i bibliotekarz i tu prowadził dalej pracę swego poprzednika w porządkowaniu biblioteki, ale wykładów nie miewał wcale. Uprzejmy dla wszystkich, jednał sobie przychylność każdego, kto go znał bliżej (zob. Wurzbacha Biograph. Lexicon T. 40 str. 83; autor był czas jakiś podwładnym Strońskiego, o którym wyraża się z najwyższą sympatyą).

Dr. Józef Dietl, urodzony w Podbieżu w Samborskiem w r. 1804, kończył gimnazyum w Nowym Sączu, kursa filozoficzne we Lwowie, studya lekarskie w Wiedniu, gdzie w r. 1829 został doktorem i był 3 lata asystentem przy katedrze mineralogiii i zoologii; wtedy pisał rozprawę po włosku, ubiegając się o katedrę mineralogii w Pawii. W r. 1833 został fizykiem miejskim na przedmieściu Wieden, potem prymaryuszem a w końcu dyrektorem nowo założonego tamże szpitalu. Na tem stanowisku sam pracował nad nauką pilnie i podwładnych sobie lekarzy zachęcał do takiejże pracy. Wtedy ogłosił po niemiecku książkę: „Klinika anatomiczna chorób mózgowych“ a następnie rozprawę: „O upuście krwi w zapaleniu płuc,“ która odrazu imię autora wsławiła w całym świecie lekarskim. Powołany na profesora do Krakowa, d. 12 maja 1851 objął tu klinikę lekarską i odtąd aż do śmierci, która nastąpiła d. 18 stycznia 1878, nie opuścił już tego miasta.

Jego pojawienie się w klinice lekarskiej sprowadziło gruntowną jej reformę; mimo opozycyi starych lekarzy, potrafił zwalczyć wszelkie trudności i zdobył sobie

odrazu miłość i nieograniczone zaufanie uczniów, których podziw i uwielbienie dla mistrza budziła jego postać imponująca i wspaniała, wymowa świetna i przekonywająca, bezwzględna wiara w siebie i zasady swoje, wykład jasny, indukcya połączona z logiką bystrą, badanie ścisłe, leczenie proste, niezwykłe przymioty dydaktyczne, pilność i gorliwość, ojcowska miłość ale i surowość dla uczniów, rozległe wykształcenie ogólne, znajomość obcych języków. Przez lat 14 czynny jako profesor, Dziekan i Rektor, ogłosił wtedy: „Krytyczny opis szpitali europejskich," wynik własnej obserwacyi wśród podróży licznych, w których dotarł aż do Małej Azyi, wszędzie robiąc studya nad szpitalami i zimnicą; dalej klasyczne i trwałą wartość mające prace nad cholerą, tyfusem, śledzioną i nerką wędrującą a wreszcie nad kołtunem, którem to ostatniem badaniem zdjął klątwę z kraju naszego, jakoby był gniazdem uprzywilejowanem tej urojonej choroby. Nie mniejsze były jego zasługi około zdrojowisk krajowych i podniesienia bogactwa krajowego przez wyborną monografią o Krynicy i założenie komisyi balneologicznéj w Towarz. Nauk. krak. Po przywróceniu wykładów polskich na Wydziale lekarskim Dietl podjął pracę nową: zachęcał zdolniejszych uczniów do tłumaczenia podręczników, wprowadzał w życie instytucyą docentów prywatnych i przyczynił się do założenia *Przeglądu Lekarskiego*. Wybrany w r. 1861/2 pierwszym Rektorem po usunięciu kuratoryi, umiał nadać godności tej blask niezwykły, gdy świetnem przemówieniem zagajał rok szkolny. Dla tego w r. 1865 padł ofiarą dogorywającego prądu centralistycznego, przeniesiony nagle w stan spoczynku; ale wnet znalazł nowe pole działania wybrany na pierwszego Prezydenta M. Krakowa. Dzieje zasług jego na tem stanowisku, jakoteż w Sejmie i Radzie państwa, tu nie należą; w uznaniu tych zasług powołał go Najj. Pan na dożywotniego członka Izby Wyższej i ozdobił orderem Korony Żelaznej (od Papieża otrzymał Komandoryą orderu Grzegorza W.), miasto zaś Kraków uczciło go obywatelstwem honorowem i pogrzebem kosztem miasta. Członek czynny, Dyrektor Wydziału i Wiceprezes Akad. Umiej., najznakomitszy klinicysta polski, używał niezwykłego poważania także i za granicą, a w historyi medycyny powszechnej imię jego zapisane zostało głoskami niezatartemi.

Dr. Michał Koczyński, urodzony w Galicyi, kończył studya we Lwowie, gdzie się w r. 1850 habilitował jako docent procedury cywilnej. Od r. 1851 nadzwyczajny, od r. 1855 zwyczajny profesor prawa i postępowania karnego w Uniw. Jagiell., w r. 1861/2 Dziekan Wydziału prawniczego, przez 3 lata (1863—65) był głównym redaktorem Czasopisma prawniczego w Krakowie i zasilał je licznemi artykułami. Inne jego rozprawy mieszczą się w Roczniku Tow. Nauk. krak., Przeglądzie polskim i w wiedeńskiej Gerichtszeitung. W r. 1855 wydał obszerne dzieło w języku niemieckim o postępowaniu cywilnem francuzkiem w Krakowie, a w książce pamiątkowej z 1864 r.: „Zakłady Uniwersyteckie," podał wiadomość o Bursie Akademickiej. Po oddaleniu z Uniwersytetu był adwokatem w Krakowie.

W r. **1866** nabyty został dla Uniwersytetu nowy budynek (od prof. Brodowicza) przyległy gmachowi klinicznemu na pomieszczenie w nim *klinik* położniczej i okulistycznej, z których ta ostatnia objęła zaraz w posiadanie przeznaczony

jej lokal, położnicza zaś nie mogła tego uczynić przed dokonaniem potrzebnych przebudowań i dla innych trudności i dopiero w r. 1870 została w tym budynku otwartą. Nabyto również dla powiększenia kolegium fizycznego tylną część (t. zw. widermach) przyległej mu posiadłości Wechslerów, budynek 3piętrowy, obecnie w drugim dziedzińcu tegoż Kolegium, a po najniezbędniejszych naprawach umieszczono tam dotąd mieszczący się w lokalu najętym *Zakład fizyologiczny*. — W lutym tego roku zorganizowało się pierwsze ogólne stowarzyszenie młodzieży uniwersyteckiej: *Towarzystwo Akademickie wzajemnej pomocy* w Uniw. Jagiell., a to na mocy statutu zatwierdzonego przez Namiestnictwo 28 Grudnia 1865 r. Celem Towarzystwa jest »wspieranie potrzebujących, pilnych i prawych uczniów Uniwersytetu« przez zapomogi lub pożyczki z funduszu, który powstaje bądź z wkładek członków, bądź z innych dochodów (odczyty, bale itp.), a który w połowie obracano na zapomogi, z drugiej zaś połowy $^2/_3$ na kapitał żelazny, $^1/_3$ na pożyczki (pierwotny statut uległ potem znacznej zmianie). Do Towarzystwa przystąpili wszyscy bez wyjątku owocześni uczniowie na Uniwersytecie się znajdujący w liczbie 330, pierwszym zaś kuratorem Towarzystwa, którego naznacza Rektor Uniwersytetu z pośród profesorów, był Dr. Gustaw Piotrowski, profesor fizyologii. W tymże roku opuścił Uniwersytet i Wydział prawny profesor Dr. *Hammer* a Ogród botaniczny doznał ciężkiej straty przez śmierć 29 Grudnia zasłużonego Inspektora *Warszewicza*.

Ignacy Hammer, urodzony w Kołomyi, wstąpił w r. 1839 do praktyki fiskalnej we Lwowie, został w r. 1847 mianowany zastępcą profesora dawnego prawa polskiego, procedury sądowéj, oraz prawa handlowego i wekslowego w Uniwersytecie Jagiellońskim, r. 1849 zwyczajnym profesorem prawa cywilnego austryackiego. Obok tego przedmiotu wykładał (wszystko po niemiecku) przez jakiś czas także ustawodawstwo skarbowe austryackie i rozpoczął wydawać dzieło o prawie małżeńskiem. Dziekanem Wydziału prawniczego był w r. 1851/2 i w r. 1860/1.

Józef Warszewicz, urodzony r. 1812, poświęcał się od młodości ogrodnictwu i do r. 1831 pozostawał przy ogrodzie botanicznym w Wilnie. Następnie żołnierz, oficer i emigrant, tak się odznaczył w swym zawodzie w Berlinie, że został ztamtąd przez towarzystwo ogrodnicze wysłany w r. 1844 do Ameryki, gdzie z dwoma nawrotami bawił do 1853 r. Zwiedził w tym czasie nieledwo całą Amerykę środkową i południową a znając rośliny hodowane w ogrodach europejskich, zbierał i przesyłał żywe takie, których dotąd w Europie nie miano. Odwaga, wytrwałość i znajomość przedmiotu sprawiły, że zasłynął na tem polu jak może nikt przed nim. Po powrocie z drugiej podróży objął miejsce inspektora w ogrodzie botanicznym w Krakowie, który znakomicie wzbogacił znacznemi zbiorami tak własnych jak przez nawiązane stosunki sprowadzanych roślin. Rzeźwy, wesoły, uprzejmy, był powszechnie lubiany i poważany. Rodacy wznieśli mu w ogrodzie botanicznym marmurowe popiersie a liczni botanicy uwiecznili nazwisko w mnóstwie od niego nazwanych roślin.

Rok **1867** nie przyniósł żadnych zmian ważniejszych w Uniwersytecie, zaznaczył się jednak tem, że wtedy oddano skutkiem starań i zabiegów owoczesnego (od r. 1866) Sekretarza Uniwersytetu *Hankiewicza* do rąk Senatu Akad. *fundusz* tych wszystkich *stypendyów*, któremi ma prawo zarządzać i takowe nadawać. Powstało także tegoż roku drugie stowarzyszenie wśród młodzieży, *Czytelnia Akademicka*. Za to w r. następnym **1868** nastąpiła *dalsza* (choć jeszcze niezupełna) *polonizacya Wydziału prawnego* Najwyższem postanowieniem z 3 Paździer., ktorem rozszerzono język polski jako wykładowy na przedmioty najważniejsze austryackiego prawa pozytywnego, tj. na prawo i proces cywilny, prawo i proces karny, a wreszcie prawo handlowe i wekslowe. W lecie tegoż roku, utracił Wydział lekarski zasłużonego wieloletniego profesora anatomii, Dr. *Kozubowskiego*, który ustąpił po wysłużeniu emerytury.

Dr. Antoni Kozubowski, urodzony 11 Sierpnia 1805 w Brzostowej w Król. Polskiem, rozpoczął nauki lekarskie w Warszawie w r. 1830, był lekarzem w wojsku polskiem, w r. 1833 uzyskał dyplom Dra medycyny w Würzburgu i został asystentem przy klinice chirurgicznej w Krakowie, r. zaś 1835 objął katedrę anatomii i fizyologii w Uniw. Jagiel.; do r. 1848 wykładał oba przedmioty, potem, gdy powstała oddzielna katedra fizyologii, zatrzymał tylko katedrę anatomii opisowej. W czasach germanizacyi (1854—61) wykładał tylko anatomią porównawczą po polsku, ale w r. 1861, po przywróceniu wykładów polskich, powrócił do dawnej katedry swojej i zajmował ją aż do końca, kiedy po wysłużeniu emerytury otrzymał w uznaniu zasług order Franciszka Józefa. Odtąd oddał się z zamiłowaniem jedwabnictwu praktycznemu, pszczelnictwu i sadownictwu i założył towarzystwo pszczelniczo-jedwabnicze i sadownicze w Krakowie, celem podźwignięcia w kraju tych gałęzi przemysłu. Umarł d. 3 Września 1880 w Krakowie. Prace naukowe nie dały mu rozgłosu, ale całkiem oddany nauczycielstwu, wychował całe pokolenie polskich lekarzy, położył podwaliny zbiorów anatomicznych i stworzył własną nieledwo ręką taki gabinet anatomii porównawczéj, że może współzawodniczyć z najlepszymi tego rodzaju zakładami europejskimi pod względem ilości i doboru nagromadzonych kośćców. W epoce Bachowskiej razem z prof. Majerem utrzymywał ciągłość wykładów polskich, a dowodem miłości i uznania ze strony uczniów jest portret, kosztem ich w roku przeszłym sporządzony i Wydziałowi lekarskiemu ofiarowany.

Rok **1869** nie przyniósł żadnych strat, lecz przeciwnie dał Uniwersytetowi niezwykłą uroczystość, a zwłaszcza dwa ważne nabytki całkiem różnego rodzaju: Wydziałowi lekarskiemu nowy gmach, Wydziałowi filozoficznemu nową katedrę doniosłego znaczenia dla całego Uniwersytetu. W roku tym bowiem, za powtórnego rektoratu prof. Dunajewskiego, wziął Uniwersytet udział w uroczystym *pogrzebie*, dnia 8 Lipca, znalezionych niespodzianie w odnawianym pomniku grobowym *zwłok Kazimierza W.*, przy którym to obchodzie wszyscy profesorowie wystąpili publicznie, po raz pierwszy po upływie lat 17, znowu w togach, swym stroju dawnym. — Tegoż roku w dziedzińcu nabytego domu z obszernym placem naprzeciwko kliniki (Wesoła

Nr. 29, dziś ulica Kopernika Nr. 12) założono fundamenta pod budowę nowego *Zakładu anatomicznego*, w Kwietniu zaś zawiadomiono Uniwersytet urzędowo, że Najwyższém postanowieniem (jeszcze z 3 Paźdz. 1868 r.) utworzoną została *katedra* zwyczajna *Historyi Polskiej*, na którą wskutek przedstawienia Wydziału filozoficznego zamianował Najjaśniejszy Pan 28 Września 1869 r. *Józefa Szujskiego*.

Nowa ta katedra była jakby zapowiedzią *ostatecznej polonizacyi* zupełnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, którą postanowiono w roku następnym **1870** (zob. wyżej str. 6) i przeprowadzono natychmiast. Na parę tygodni przed wydaniem Najwyższego postanowienia o polonizacyi z 30 Kwietnia, wziął Uniwersytet udział w pogrzebie jednego z najznakomitszych swoich profesorów z czasu przed germanizacyą, *Antoniego Zygmunta Helcla* (urodz. 12 Listop. 1808, zmarł 31 Marca 1870), który na Uniwersytecie wprawdzie działał krótko, naprzód 1832—33 jako bezpłatny profesor nadzwyczajny i znów 1848—51 jako zastępca prof., a potem profesor zwyczajny Historyi prawa polskiego, usunięty 1851 wraz z Polem, Małeckim i Zielonackim; za to po za Uniwersytetem, tak przedtem jak potem, i w życiu politycznem zajmował stanowisko wybitne i znaczące. i przedewszystkiem w nauce zasłynął jako pierwszorzędny uczony w całem znaczeniu tego słowa, a pracami swemi, zwłaszcza nad prawodawstwem Kazimierza W., wydawnictwem Starodawnych Prawa Polskiego Pomników, dawał nowy popęd twórczy i torował drogę na przyszłość dla nauk historyczno-prawnych. — W tymże roku otrzymał Uniwersytet jeszcze jeden nowy gmach (ulica Jagiellońska Nr. 22 przy plantacyach) zbudowany umyślnie na *Pracownią i Gabinet chemiczny* (pomieszczono w nim nadto Szkołę Sztuk Pięknych, a po jej przeniesieniu gdzieindziej, część Instytutu techniczno-przemysłowego). *Collegium Minus* całe obrócono odtąd na potrzeby Uniwersytetu, gdy się z 2go piętra usunęła Szkoła Sztuk Pięknych. Nakoniec Senat Akademicki *podjął ważne wydawnictwo* materyałów do historyi Uniwersytetu, ogłaszając w tym roku za rektoratu Dr. *Skobla* 1szy tom *Kodexu dyplomatycznego Uniwersytetu* (obejmujący dokumenty z lat 1365—1440), wydany przez *Ż. Paulego*. Skutkiem polonizacyi profesorowie niemogący wykładać po polsku ustąpili z Uniwersytetu: na Wydziale prawniczym prof. *Buhl*, na Wydziale filozoficznym prof. *Wróbel*. Nadto umarł 10 Listop. profesor okulistyki *Sławikowski*.

Dr. Edward Buhl, urodzony w Czechach, po ukończeniu studyów w Pradze uzyskawszy stopień Doktora filozofii i prawa, habilitował się w tamtejszym Uniwersytecie na docenta prywatnego filozofii prawa i został w r. 1856 mianowany profesorem nadzwyczajnym a w r. 1859 zwyczajnym tegoż przedmiotu oraz historyi prawa i państwa niemieckiego w Krakowie. Po zaprowadzeniu częściowem wykładów w języku polskim 1861 r., wykładał tu tylko prawo niemieckie i ustawodawstwo skarbowe austryackie. Choć obcej narodowości, w ciężkich dla Uniwersytetu czasach szedł ręka w rękę z większością Wydziału, dla tego lubiany był powszechnie

przez kolegów, którzy go po trzykroć wybierali Dziekanem i pożegnali z sympatyą, gdy w skutek polonizacyi przeniesiony został na Uniwersytet lwowski; tam umarł 1883 r.

Dr. Jan Wróbel, urodzony 23 paźdz. 1831 r. w Opolu na Slązku, skończywszy gimnazyum we Wrocławiu, studya teologiczne i filozoficzne odbywał tamże na Uniwersytecie, gdzie zyskał stopień doktora filoz.; powołany na nauczyciela w zakładzie prywatnym w Petersburgu, został tam na Uniwersytecie docentem prywatnym filologii klasycznéj, a w Czerwcu 1867, głównie wskutek zalecenia przez jego profesorów wrocławskich, mianowany został prof. zwyczajnym filologii klasycznej na Uniw. Jag. (z wykładem niemieckim). Pisał: de anacoluthis apud tragicos Graecos (Wrocław 1865) i rzeczy drobniejsze; obowiązki zaś profesorskie pełnił pilnie, lecz już po 3 latach skutkiem zupełnej polonizacyi Uniw. Jag. przeniesiony został do Lwowa, po polonizacyi zaś i tegoż Uniwersytetu 1875 do nowo założonego Uniw. w Czerniowcach, gdzie dotąd pozostaje. Po odejściu z Krakowa wydał jeszcze prac parę.

Dr. Antoni Sławikowski, ur. we Lwowie r. 1796, uzyskał stopień Doktora medycyny we Wiedniu r. 1819, w r. 1826 mianowany profesorem nadzwyczajnym okulistyki w szkole chirurgicznej lwowskiéj, w r. 1849 okulistą krajowym galicyjskim i prymaryuszem oddziału chorób ocznych w szpitalu powszechnym lwowskim, w r. 1851 został profesorem zwyczajnym okulistyki w Uniwer. Jagiell., w r. 1868/9 był Dziekanem Wydziału lek. Był on specyalistą w najściślejszem tego słowa znaczeniu, posiadał bowiem wielką wprawę w wydobywaniu zaćm, nabytą w wieloletniej praktyce po całym kraju, który objeżdżał jako okulista krajowy, a ztąd przypominał dawnych okulistów wędrownych. Należąc do szkoły starej, nie mógł oswoić się z ogromnym postępem nauki, zwiastowanym przez Helmholtza w połowie bieżącego stulecia; pozostawszy w tyle, poczuwał się wprawdzie do obowiązku ogłaszania swych spostrzeżeń, pomimo najlepszej jednak woli pracami swojemi, jako z ówczesnym stanem nauki niezgodnemi, nie mógł zyskać uznania. Był to człowiek zacny, lekarz gorliwy, nauczyciel pilny, powszechnie kochany przez uczniów.

Z początkiem r. **1871** oddano w posiadanie Uniwersytetu Zakład *Anatomii opisowej* zbudowany na ten cel umyślnie przez architektów Księżarskiego, Moesera i Braunseisa stosownie do wszystkich wymogów dzisiejszego stanu tej nauki. Wewnętrzne urządzenie zakładu zajęło jeszcze parę lat następnych, ale za to jest to jedyny ze wszystkich zakładów uniwersyteckich, który odpowiada potrzebom naukowym. — W tymże roku utracił Uniwersytet czterech profesorów: z Wydziału teologicznego umarł 4 Stycznia X. Dr. *Sosnowski,* z Wydziału lekarskiego umarł 15 Czerwca Dr. *Gilewski,* z Wydziału zaś filozoficznego ustąpiło dwóch wysłużonych profesorów: *Mecherzyński* i *Walewski.*

X. Dr. Feliks Sosnowski, urodzony r. 1806 w Warszawie, uzyskał stopień Doktora teologii w Wiedniu, naprzód prefekt seminaryum, a zarazem profesor Uniwersytetu lwowskiego, następnie profesor przy Zakładzie teologicznym w Tar-

nowie, od r. 1842 profesor nauk biblijnych Starego Zakonu i języków wschodnich a czasowo także prawa kanonicznego w Uniwer. Jag., wieloletni (1852, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1864) Dziekan Wydz. teolog., Assessor przy sądzie małżeńskim, Członek Towarzystwa Nauk. krak. i c. k. komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału histor.-prawn., od r. 1849 proboszcz u Św. Anny, od r. 1864 kanonik kapituły krakowskiej (patronatu uniw.).

Dr. Karol Gilewski, urodz. 1832 r. w Czerniowcach, odbył studya i został doktorem w Wiedniu 1856. Już jako student był jednym z demonstratorów przy prof. Hyrtlu, potem przez 2 lata wychowańcem zakładu operacyjnego prof. Schuha, 1859—1861 asystentem prof. Oppolzera. W r. 1861 mianowany profesorem medycyny sądowej w Uniw. Jagiell., podczas powstania oddawał usługi jako operator, zastępował prof. Dietla, gdy tenże jeździł na Sejm i do Rady Państwa, a wreszcie 1865 r. został jego następcą. W r. 1870 był Dziekanem Wydziału lek. Liczne jego prace, ogłoszone w języku polskim i niemieckim, odnoszą się do medycyny wewnętrznej, chirurgii i medycyny sądowej a były cenione tak u nas jako i w Niemczech z powodu ścisłości i jasności. Z trzech gałęzi lekarskich, które uprawiał po kolei, najwięcej odpowiadała jego uzdolnieniu chirurgia, toteż największe położył zasługi koło laryngologii operacyjnej a jako uczeń Oppolzera zwalczał nihilizm terapeutyczny wprowadzony głównie przez Skodę i Dietla. Uczciwy i sympatyczny, był cichym a hojnym opiekunem biednych i godnych uczniów, otwartość zaś posuwał tak daleko, że z tego powodu aż się narażał na głośne w swoim czasie zajścia.

Dr. Karol Mecherzyński, urodz. 4 Stycznia 1800 w Krakowie, tutaj odbył swe studya gimnazyalne i uniwersyteckie, od 1820 kollaborator, od 1821 zastępca profesora języków polskiego i łacińskiego w liceum u Sw. Anny, 1825 doktor filozofii i profesor tychże przedmiotów w Lyceum u Sw. Barbary, potem w gimnazyum Św. Anny, od 1850 zastępca profesora literatury powszechnej i polskiej na Uniwersytecie, od 1855 profesor zwyczajny języka i historyi literatury polskiej, Członek Towarz. Nauk. krak., a następnie Akademii Umiejęt. i Dyrektor jej oddziału filologicznego od 1872. Umarł jako emeryt 9 Sierpnia 1881. Autor pożytecznych książek szkolnych jak „Wypisy polskie," lub „Prawidła pisania," ogłosił oprócz wielu rozpraw, kilka dzieł naukowych na swoje czasy niemałej wartości jakoto: Historya języka łacińskiego w Polsce (1833), takaż hist. języka niemieckiego (1846) i Historya wymowy w Polsce w 3 tomach (Kraków 1858—60), a szczególniej cenną pracę: O magistratach miast polskich a w szczególności miasta Krakowa (1845), która dziś jeszcze jest słusznie cenioną, a wtedy była dziełem znakomitem. Działalność jego wytrwała na katedrze była prawdziwie pożyteczną, a w Uniwersytecie jak i nauce literatury pozostawił chlubne wspomnienie i dobre imię.

Antoni Walewski, urodz. 18 Maja 1805 w Humniskach w Sanockiem, po odbyciu nauk w Przemyślu i na Uniwers. lwowskim, wyjechał 1833 za granicę i pracował po archiwach w Paryżu, Londynie, Kopenhadze a wreszcie w Wiedniu, zbierając materyały do przyszłych pism historycznych i oddając się czynnie zajęciom publicystycznym. Mianowany w r. 1851 nadzwyczajnym, w rok potem zwyczajnym

profesorem historyi powszechnej, Dziekan Wydz. filoz. w r. 1853 i 54 oraz w 1szem półroczu r. szk. 1864/5, wtedy także i nominowany Prorektor Uniwersytetu, Dyrektor seminaryum historycznego, ozdobiony ces. austr. medalem złotym: Litteris et artibus, Członek Towarzystwa Nauk. krak., a od powstania Akademii Członek jej czynny i przewodniczący komisyi histor. aż do r. 1875, zmarł 3 Grudnia 1876. Był autorem wielu (prócz pism politycznych) dzieł historycznych, a zwłaszcza: Geschichte Leopold's I, Kraków 1861; Historya wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza, 2 tomy, 1866 i 68, Historya wyzwolonej Rzpltej wpadającej pod jarzmo domowej anarchii, 2 tomy, 1870—72, Dzieje bezkrólewia po skonie Jana III, wydanie Akademii tom I (i jedyny) Kraków 1874. Dzieła te źródłowe zawierały wiele bardzo cennego materyału, dobytego z archiwów mało jeszcze wtedy dostępnych a których A. Walewski był wielkim znawcą, jak był znawcą dyplomacyi europejskiej, zwłaszcza w XVII wieku, zawierały także nieraz spostrzeżenia i uwagi bystre i trafne, ale obok tego pomysły dziwaczne. Autor bowiem był to człowiek niezaprzeczenie zdolny i pracowity, umysł oryginalny i głębszy, ale przytem całkiem spaczony, doktryner szczególniejszego rodzaju, popadający w końcu w czysto chorobliwe majaczenia w „Filozofii dziejów polskich,“ (w Krakowie 1875). Z tego powodu 20letnia jego działalność profesorska nie przyniosła Uniwersytetowi takich korzyści, jakichby przy rozległej wiedzy jego można się było spodziewać (zob. Szujskiego przemowę nad grobem Walewskiego, drukowaną naprzód w Czasie, a która będzie umieszczoną w wydaniu zbiorowem Dzieł).

W roku **1872** wyszły nowe *przepisy* co do porządku i sposobu składania *examinów ścisłych* na stopień doktora w Uniwersytetach austryackich (rozporządzenie Ministeryalne z 15 Kwietnia), które zaprowadziły pożądane zmiany, obowiązujące i dla Uniwersytetu Jagiellońskiego. — W tym roku oddano do użytku nowy *budynek kliniczny* (nabyty już dawniej, zob. str. 14—15) przebudowany gruntownie i rozszerzony, w którym otwarto klinikę położniczą i okulistyczną. Ubył z Uniwersytetu przez śmierć 3 Lipca profesor Wydziału filozoficznego *Suchecki,* a w końcu roku Uniwersytet wziął udział w pogrzebie dawnego profesora *Wincentego Pola,* (urodz. 1807 r. w Lublinie, umarł 2 Grudnia 1872 w Krakowie), który już przed 21 laty go opuścił i wprawdzie nie na katedrze, zajmowanej krótko jako prof. nadzwyczajny geografii 1849—51, ale na innem polu, zasługami w literaturze pięknej, pozyskał sobie sławę i rozgłos oraz powszechne uznanie.

Henryk Suchecki, urodz. 1810 w Żółkiewskiem, gimnazyum skończył w Przemyślu a Uniwersytet we Lwowie i tamże był od 1850 nauczycielem gimnazyalnym, od 1856 lektorem języka polskiego na Uniwers. w Pradze, w 1865 r. został profesorem nadzwyczajnym filologii porównawczej języków słowiańskich w Uniw. Jagiell. i tu rozwinął w ciągu lat 7 żywą działalność. Już przedtem ogłosił Zwięzłą gramatykę języka polskiego, która jako książka szkolna doczekała się 5 wydań, napisał Naukę języka polsk., Niektóre uwagi o pisowni, Przegląd form gramatycznych języka staropolskiego (w Wypisach szkolnych); potem pojaśniał Budowę

języka pol. wykładem histor. porów. w zakresie indoeuropejskim (1866) lub Zagadnienia z zakresu języka pol. wywodem lingwistycznym. Prace te nader treściwe odznaczają się jędrnością języka i pełne są spostrzeżeń trafnych i słusznych przy nie zawsze szczęśliwej terminologii. Był także członkiem Towarz. Nauk. krakowskiego.

Rok **1873** który przyniósł ważną dla wszystkich Uniwersytetów nową *ustawę* z 27 Kwietnia *o organizacyi władz akademickich*, nie dał wprawdzie Uniwersytetowi Jagiellońskiemu nowych katedr ani nowych budynków, ale sprowadził dwie znaczne uroczystości i przyniósł dary innego rodzaju. 19 Lutego święcił Uniwersytet uroczystym obchodem 400letnią *rocznicę* urodzin najznakomitszego w nauce ze swoich uczniów *Mikołaja Kopernika;* uroczystość stanowiło publiczne posiedzenie Uniwersytetu w sali Nowodworskiego w gimnazyum św. Anny, na którem po przemowie Rektora Dr. *Fiericha* prof. astronomii Dr. *Karliński* odczytał gruntowną pracę: »Żywot Kopernika i jego naukowe zasługi.« Przy tym obchodzie wysłużony profesor i Rektor Uniwersytetu X. Karol *Teliga*, Dziekan kapituły krak., złożył kapitał 4000 złr. w. a., przeznaczając takowy na stypendyum, któremby zarządzał i nadawał je odtąd Senat Akademicki jednemu z uczniów Uniw. Jag. poświęcających się naukom matematycznym; drugi zaś były profesor i Rektor, a owoczesny Prezydent miasta Krakowa Dr. Józef *Dietl* przeznaczył 700 złr. na rzecz Towarzystwa wzajemnej pomocy uczniów Uniw. Opis tej uroczystości wraz z rozprawą prof. Karlińskiego ogłoszono nakładem Uniwersytetu jako »Sprawozdanie Senatu Akademickiego« o takowéj; przed nią już, wraz z zaproszeniem na nią od Rektora i Senatu, wydano »Nicolai Copernici Septem Sidera: accedit: De vita et scriptis N. C. Commentatio a Martino Radyminscio a 1658 concinnata.« Pamięci Kopernika także poświęcono wydany w tym roku 2gi tom *Kodexu dyplomatycznego Uniwersytetu,* zawierający dokumenty z lat 1441—1470. — Druga uroczystość pozostawała poniekąd w związku z poprzednią a miała miejsce 7 Maja. Kiedy bowiem wskutek życzenia Najjaśniejszego Pana, wyrażonego w piśmie odręcznem do Ministra oświaty z dnia 2 Maja 1871, nastąpiło w ciągu r. 1872 przekształcenie się Towarzystwa Naukowego krak. w *Akademią Umiejętności,* a Najdostojniejszy Protektor Akademii, Jego Cesarska Wysokość *Arcyksiążę Karol Ludwik* zjechał do Krakowa, żeby osobiście zagaić w dniu 7 Maja 1873 posiedzenie inauguracyjne Akademii, to przy tej sposobności raczył zaszczycić swemi *odwiedzinami* także i Uniwersytet, przybywając w otoczeniu najwyższych dostojników, którzy na otwarcie Akademii zjechali, a mianowicie Wiceprotektora Akademii hr. Alfreda Potockiego, Namiestnika Galicyi hr. Agenora Gołuchowskiego, Marszałka krajowego ks. Leona Sapiehy, Ministra dla Galicyi Floryana Ziemiałkowskiego i wielu innych. Profesorowie zgromadzili się dla Jego powitania w sali biblioteki Jagiellońskiej, którą zwiedziwszy, Jego Ces. Wysokość raczył zapisać w Księgę pamiątkową swe imię w języku polskim. Przedtem

zaś, zaraz po powitaniu, p. Namiestnik doręczył Rektorowi akt *darowizny* dla Uniwersytetu nabytego ku uczczeniu 400 rocznicy ze składek na ten cel przez obywatelstwo *obrazu Jana Matejki*: Kopernik, dla pomieszczenia go w gmachu Uniwersyteckim. Obraz ten dotychczas ustawiony jest tymczasowo w bibliotece w tej samej sali, w której się darowizna odbyła. — W końcu tegoż roku urządziła młodzież Uniwersytecka innego rodzaju uroczystość pamiątkową, która odtąd do dziś dnia corocznie się powtarza. Wtedy bowiem po raz pierwszy odbył się 28 Listopada jako w rocznicę śmierci *Adama Mickiewicza* publiczny *Wieczór* muzykalno-deklamacyjny, poświęcony jego pamięci; po paru latach ta sama młodzież powzięła pierwszą myśl, żeby wielkiemu poecie wznieść pomnik w Krakowie, i odtąd na ten cel (obok składek ogólnych) bywał gromadzony dochód z tych wieczorów. W tymże roku ubył z Uniwersytetu przez śmierć 18 Lipca profesor Wydziału filozoficznego Dr. *Wacholz.*

Dr. Antoni Wacholz, urodz. 6 Lutego 1814 r. w Biale pod Bielskiem, po naukach gimnazyalnych w Bochni a uniwersyteckich we Lwowie, od 1837 adjunkt w Wydziale filozof. tegoż Uniw., od 1842 profesor gimnazyalny w Tarnowie, od 1843 profesor filologii i historyi powszechnej w zakładzie filozoficz. w Czerniowcach, w r. 1847 profesor tymczasowy historyi powszechnej (z wykładem niemieckim) w Uniwers. Jagiell., 1848 wrócił na swoją posadę w Czerniowcach; od 1850 profesor zwyczajny historyi powszechnej i austryackiej na Uniwersytecie lwowskim i Prezes komisyi examinacyjnej gimnaz. tamże, także Dziekan Wydz. filoz. w latach 1852 i 53 i Rektor Uniwersytetu Lwowskiego w r. 1858, od r. 1860 w Krakowie profesor tychże przedmiotów z wykładem niemieckim, Senior bursy u Św. Barbary, wreszcie w 1em półroczu 1864/5 Rektor mianowany. Przybywał do Krakowa po dwakroć w czasach germanizacyi, a chociaż w końcu, od r. 1870, wykładał po polsku, którym to językiem nie władał biegle, nie potrafił się nigdy wżyć w tutejsze stosunki na prawdę. Obowiązki swoje, jak je pojmował, pełnił dokładnie i pilnie, wśród tych okoliczności jednak, nieznany zresztą w literaturze naukowej, nie mógł wywierać korzystnego wpływu ani wzbudzić w młodzieży zamiłowania dla nauki.

Ofiarność obywatelska, która w połączeniu z talentem wielkiego artysty dała Uniwersytetowi pamiątkę genialnego wychowańca z przed wieków, w roku następnym **1874** obdarzyła Uniwersytet środkami ku pobudzeniu spółczesnych jego uczniów do pracy naukowej, tj. *funduszem na nagrody konkursowe* za rozprawy prawnicze i historyczne. *Książę Władysław Czartoryski* oznajmił Senatowi Akademickiemu pismem z 4 Listopada, że wraz z innymi członkami rodziny Czartoryskich wyznacza na lat 5 sumę 1050 złr. rocznie, dla użycia jej przez Wydziały prawny i filozoficzny na nagrody w trzech konkursach, w każdym po 3 nagrody (po 200, 100 i 50 fl.), rozpisywanych dla uczniów Uniwers. Jagiell. na rozprawy 1) z prawa polskiego, 2) z prawa kanonicznego i rzymskiego, 3) z historyi polskiej kościelnej

i politycznej.*) Ten zapis przyjęty i wykonany, przyczynił się wielce do rozwinięcia ruchu naukowego w *seminaryach prawniczych*, zaprowadzonych właśnie w tym samym roku, oraz w konwersatoryum z historyi polskiej. — W tymże roku utracił Uniwersytet na Wydziale teologicznym profesora X. *Schindlera*, zmarłego 28 Czerwca.

X. Dr. Aleksander Jan Schindler, urodzony w r. 1825 w Bolechowie w Galicyi, od r. 1856 katecheta przy szkole głównej św. Elżbiety we Lwowie, od r. 1858 profesor nauk biblijnych a w latach 1860—1863 i 1871—1874 zarazem zastępca profesora prawa kanonicznego w Uniwer. Jag., w pierwszem półroczu r. sz. 1864/5, tudzież w latach 1867/8 i 1871/2 Dziekan Wydz. teolog., od r. 1860 członek komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału histor.-prawniczego.

Na rok **1875** przypadły odwiedziny owoczesnego Ministra oświaty Dr. Stremayra, z któremi się łączy początek doniosłej dla Uniwersytetu sprawy tj. *przyszłego jego pomieszczenia*, dziś szczęśliwie rozwiązanej. Kiedy bowiem pan Minister zwie-

*) Przytacza się tu główne ustępy z pisma ks. Czartoryskiego. „Chcąc przyczynić się do rozbudzenia w młodzieży Uniwersytetu Jagiellońskiego zamiłowania do samoistnej pracy i głębszych naukowych badań w kierunku historyczno-prawniczym, niżej podpisany Władysław Xiąże Czartoryski wspólnie z Aleksandrem, Marcelim, Jerzym i Romanem Xiążętami Czartoryskiemi postanowiliśmy przyjść młodzieży tej w pomoc, przeznaczając na pięć lat najbliższyah 1050 zł. w. a. na premia za najlepsze prace naukowe dla uczniów prawa, historyi i teologii. Życzeniem naszem jest: 1) ażeby Wydział prawa i administracyi ogłaszał przez 5 lat corocznie dwa konkursa, jeden na rozprawy z prawa polskiego, drugi na rozprawy z prawa kanonicznego i rzymskiego w kolejnem tychże przedmiotów następstwie; zaś Wydział filozoficzny również przez pięć lat corocznie trzeci konkurs na rozprawy z historyi polskiej, kościelnej i politycznej, w sposobie w ustępie 2 podanym.

2) W każdym z dwóch pierwszych prawniczych konkursów Wydział rozprawie za najlepszą uznanej przyzna nagrodę w kwocie 200 zł. w. a., rozprawie drugiej nagrodę w kwocie 100 zł. w. a., a trzeciej w kwocie 50 zł. w. a. Na Wydziale zaś filozoficznym najwyższa nagroda, wynosząca 200 zł. w. a., przyznaną będzie jednego roku za najlepszą pracę z historyi polskiej kościelnej, drugiego zaś roku z historyi polskiej politycznej; dwie nagrody następne po 100 zł. i 50 zł. w. a. za prace najbliższe wartością, jednego lub drugiego przedmiotu się tyczące.

3) We wszystkich trzech konkursach dwie pierwsze nagrody tylko za prace bezwzględnie dobre przyznane być mogą."

W dalszych punktach określone były bliższe warunki konkursu, mianowicie przyznano prawo do ubiegania się o nagrody w konkursach prawniczych: *a)* uczniom prawa i administracyi w Uniwersytecie Jagiellońskim, którzy brali udział w pracach seminaryjnych z przedmiotu, w którym konkurs był rozpisanym; *b)* uczniom, którzy studya prawnicze ukończyli, jeżeli tylko w myśl § 6 statutu dla seminaryów prawniczych w pracach seminaryjnych udział brać mogli; *c)* w szczególności o nagrody z prawa kanonicznego uczniom teologii w czasie swoich studyów uniwersyteckich i do dwóch lat po ich ukończeniu. W konkursach zaś historycznych mogli brać udział *a)* uczniowie Wydziałów filozoficznego, prawniczego i teologicznego, którzy są członkami seminaryum historycznego lub uczestniczą w konwersatoryum z historyi polskiej, *b)* byli uczniowie tychże Wydziałów aż do 2 lat po ukończeniu studyów na Uniwersytecie. Przy końcu objawił X. Czartoryski życzenie, aby profesorowie *Zoll*, *Heyzmann*, *Burzyński*, *Szujski*, i docent *Bobrzyński* podjęli się referatu w ogłosić się mających konkursach.

Po wykonaniu w ciągu 5 lat tego zapisu, prace uczniów wynagrodzone z tego funduszu zostały później na życzenie X. Władysława Czartoryskiego jemu przesłane.

dził wszystkie lokale uniwersyteckie i przekonał się o ich niezmiernej szczupłości nieodpowiadającej potrzebie, co głośno sam uznawał po kilkakroć, wtedy wypracowano pierwsze plany do budowy nowego gmachu, niewielkiego, na pomieszczenie przedewszystkiem Wydziału prawniczego, których wykonanie jednak poszło w odwłokę, co miało wyjść Uniwersytetowi na korzyść. W tymże roku utracił Uniwersytet jednego z najzasłużeńszych profesorów na Wydziale filozoficznym, Dr. *Kremera,* który umarł 2 Czerwca.

Dr. Józef Kremer, urodz. 22 Lutego 1806 w Krakowie, po ukończeniu tamże nauk gimnazyalnych i uniwersyteckich, udał się dla dalszych studyów za granicę do Berlina, gdzie słuchał Hegla, potem do Heidelberga i Paryża, gdzie słuchał Guizota; w 1831 r. żołnierz, powróciwszy do Krakowa i uzyskawszy 1833 stopień Doktora O. Praw, został zrazu urzędnikiem sądowym, lecz niebawem założył prywatny zakład wychowawczy męski 1839 r. W r. 1844 był wybrany do sejmu Wolnego Miasta, od 1847 zastępca profesora, od 1851 profesor zwyczajny filozofii na Uniwer. Jagiell., a nadzwyczajny estetyki i historyi Sztuki w Szkole Sztuk Pięknych, Dziekan Wydziału filozof. 1866 a Rektor Uniwers. 1871, Członek komisyi archeologicznej w Wilnie, Towarzystwa przyjaciół Nauk w Poznaniu i wreszcie Towarz. Naukowego a potem Członek czynny i Dyrektor oddziału filozof. histor. Akademii Umiejęt., kawaler orderu Franciszka Józefa; od r. 1835 czynny współredaktor Kwartalnika Naukowego, był autorem wielu rozpraw i dzieł filozoficznych, jak zwłaszcza: Wykład systematyczny filozofii, 2 tomy, 1849—52, głównie zaś estetycznych bardzo rozgłośnych i znanych powszechnie, szczególniej: Listy z Krakowa, 3 tomy 1843—69, Podróż do Włoch, 5 tomów (1859—64) itd. Pisarz ceniony, profesor szanowany przez uczniów i kochany przez kolegów, w trudnych czasach niemałe a rzetelne położył zasługi i pozostawił po sobie wdzięczną pamięć w literaturze i w całym kraju. (Zob. żywot jego przez prof. Henryka Struve na czele pośmiertnego wydania Dzieł, w Warszawie 1877—80, tomów 12.)

Nie we własnym budynku, jednakże z korzyścią dla własnych celów naukowych, pozyskał Uniwersytet w roku **1876** nowy zakład: *klinikę pediatryczną.* Wtedy bowiem otwarty został 1 Maja *Szpital Św. Ludwika* dla dzieci, zbudowany przez prywatne Towarzystwo, które się w tym celu na parę lat przedtem zawiązało, a Dyrektor tego szpitala i zarazem profesor chorób dziecięcych w Uniwersytecie, Dr. *Jakubowski,* z którego inicyatywy szpital zbudowano, porozumiał się już podówczas z Towarzystwem (jakkolwiek układ formalny zawarty i zatwierdzony przez Ministerstwo został dopiero w r. 1882) o umieszczenie tam pomienionej kliniki, mieszczącej się przedtem (po jej oddzieleniu od kliniki położniczej w r. 1874) w szpitalu Św. Łazarza. — W tymże roku utracił Uniwersytet czterech członków przez ustąpienie wysłużonego profesora teologii Dr. *Wilczka,* usunięcie się, w lecie z Wydziału prawnego Dr. *Oczapowskiego,* a z Wydziału lekarskiego Dr. *Biesiadeckiego,* i przez śmierć na tymże Wydziale, 25 Listopada, Dr. *Skobla.*

Dr. Józef Wilczek, urodzony r. 1805 w Czarnym Dunajcu w Galicyi, od r. 1838 profesor teologii pasterskiej w zakładzie teol. tarnowskim, a przytem radca sądu małżeńskiego (od 1858) i kanonik honorowy tarnowski (od 1857), w r. 1860 zamianowany profesorem zwyczajnym teologii pasterskiej w Uniwer. Jag. (wykładał także od 1874—1876 zastępczo prawo kanoniczne). W r. 1861 otrzymał stopień doktora honorowego św. teologii, członek Towarzystwa Nauk. krak., od r. 1863 assessor sądu małżeńskiego, od 1867 kanonik katedralny krakowski (patronatu uniw.), od Listop. 1871 proboszcz u św. Floryana, 4 razy (tj. w drugiem półroczu 1864/5 i 1866, 1870, 1875) Dziekan Wydziału teologicznego, wydał kompendyum Teologii Pasterskiej (3 tomiki) i kilka tomów Kazań niedzielnych, świętalnych, przygodnych i passyjnych, nie pierwszorzędnej wartości. Ustąpiwszy z powodu wieku (71 lat), żył jeszcze przez lat 4 a umarł w Krakowie 26 Września 1880 r.

Dr. Józef Bohdan Oczapowski, urodzony w r. 1840 w Królestwie polskiem, po ukończeniu studyów w Niemczech, uzyskawszy w Heidelbergu stopień doktora filozofii, został w r. 1865 adjunktem w Szkole Głównej w Warszawie do wykładu nauki i ustawodawstwa skarbowego. Po reorganizacyi szkoły tej na Uniwersytet rosyjski (1869) został w r. 1870 mianowany profesorem nadzwyczajnym nauki administracyi i encyklopedyi politycznych umiejętności w Uniwer. Jagiell. Ogłosił bardzo wiele artykułów w warszawskim Ekonomiście, tłómaczył na język polski Zasady umiejętności skarbowej Raua, zasilał nadto swymi artykułami czasopisma prawnicze w Krakowie i Lwowie a wreszcie wydał, prócz licznych broszur z dziedziny nauk politycznych i ekonomicznych, także i obszerniejsze dzieło: Władza i układ państwa (Kraków 1875). Po ustąpieniu z Uniwersytetu nie przestał i nadal być czynnym w literaturze.

Dr. Alfred Biesiadecki, urodz. 12 Marca 1839 w Dukli, odbył studya lekarskie we Wiedniu, gdzie w r. 1862 osiągnął stopnie akademickie. Przez 3 lata był lekarzem pomocniczym w szpitalu powszechnym w Wiedniu, r. 1865 asystentem przy katedrze anatomii patologicznej. Powołany w r. 1868 na profesora zwyczajnego tego przedmiotu w Uniw. Jagiell., w r. 1872 został członkiem czynnym Akademii Umiej., w r. 1875 był Dziekanem Wydziału lek. Porzucił katedrę, nie mogąc uzyskać odpowiedniego zakładu i przeniósł się do Lwowa, otrzymawszy nominacyą na Radcę Namiestnictwa i Referenta spraw lekarskich w Galicyi (t. zw. Protomedyka). Najzdolniejszy bezsprzecznie ze wszystkich uczniów reformatora anatomii patologicznej Rokitańskiego, był on nietylko najznakomitszym patologiem w Polsce, ale i wśród niemieckich pierwszorzędne zajmował stanowisko; toteż liczne jego prace, jakoto: o skrzyżowaniu się nerwów wzrokowych u człowieka i zwierząt, z zakresu anatomii i fizyologii skóry, o zatokach otrzewnowych i t. d., trwałą w nauce mają wartość. Pilny i gorliwy, dla uczniów zdolnych a pracowitych nader życzliwy profesor, wydał ze swej szkoły dwu anatomów, z których jeden jest profesorem w Krakowie, a drugi we Lwowie.

Jako protomedyk zajął także wybitne stanowisko. W zimie 1878/9 podczas pojawienia się dżumy w Wetlance nad Wołgą śród ogólnego przerażenia nie wahał się bezinteresownie przyjąć niebezpieczną misyą na życzenie Rządu, a powróciwszy

z niej ogłosił sprawozdanie z poczynionych spostrzeżeń, w uznaniu czego otrzymał order Korony Żelaznej 3 klasy, order pruski Orła Czerwonego 3 kl. i rosyjski św. Stanisława 2 kl. Za jego staraniem przeprowadzoną została organizacya lekarzy powiatowych w Galicyi i liczne ulepszenia higieniczne. Jego usilnym zabiegom zawdzięcza kraj utworzenie zakładu weterynarskiego we Lwowie i obsadzenie go najodpowiedniejszemi siłami krajowemi, w ostatnich zaś czasach skromny wprawdzie ale niezbędny obecnie zakład bakteryologiczny przy krajowej Radzie zdrowia, której jest przewodniczącym. Jako wieloletni Prezes Towarzystwa lekarzy galicyjskich działa z wielką korzyścią dla kasy wsparcia wdów i sierót po lekarzach, a zakładając bibliotekę lekarską na wielkie rozmiary, po części własnym kosztem i trudem ją wzbogaca.

Dr. Fryderyk Kazimierz Skobel, urodzony w Warszawie 23 Listopada 1806 r., w r. 1831 został doktorem medycyny i chirurgii w Uniw. Jagiell., od r. 1833 jako zastępca, od 1835 jako profesor zwyczajny wykładał patologią i terapią ogólną tudzież farmakodynamikę. Godność Dziekana Wydziału lekarskiego piastował 6 razy, w r. 1870 był Rektorem Uniwersytetu Jag., długie lata przewodniczył oddziałowi nauk przyrodniczych i lekarskich w Towarz. Nauk., wreszcie był członkiem czynnym Akademii Umiejęt. Należał do założycieli „Rocznika Wydziału lek. w Uniw. Jagiell.“ oraz „Przeglądu Lekarskiego,“ był obu tych czasopism gorliwym współpracownikiem. Języka ojczystego gorący miłośnik i znawca, w przestrzeganiu jego czystości był nieledwo przesadnym. Wspólnie z Dr. Majerem i Dr. Alex. Kremerem położył wielkie zasługi około słownictwa lekarskiego polskiego; oprócz prac dotyczących czystości języka, napisał liczne życiorysy zasłużonych lekarzów oraz rozprawy treści balneologicznej i farmakologicznej. Przez całe życie wzór gorliwości, umarł jak żołnierz na wyłomie z korektą ostatniej pracy w ręku. Mąż zasad surowych i wielkiej prawości, miłował dobrych a nie przepuszczał przewrotnym; prawdziwy purytanin, skromny i poważnie uprzejmy, kochany był przez rówieśników, a czczony przez młodszych. Wykładał po kolei w językach: łacińskim, niemieckim i polskim, które wszystkie znał gruntownie, a jakkolwiek jako uczeń szkoły dawnej nie mając pracowni nie mógł korzystać z wyników własnej pracy samodzielnej, jednak aż do schyłku życia szedł za postępem umiejętności a wykłady jego, jako wierny obraz stanu nauki za granicą, były dla uczniów nader pouczające.

Dalsze straty wysoce zasłużonych około Uniwersytetu jego Członków przyniosły lata najbliższe. W r. **1877**, w którym ostatecznie wykończono *restauracyą* Kolegium Większego tj. *Biblioteki* uniwersyteckiej ustąpił wysłużony profesor Wydziału lekarskiego i Prezes Akademii Umiejętności Dr. *Józef Majer*, w r. **1878** przeszedł na emeryturę profesor Wydziału filozoficznego i Dyrektor Ogrodu botanicznego Dr. *Czerwiakowski*, w r. **1879** umarł 19 Kwietnia profesor Wydziału prawniczego Dr. *Burzyński*.

Dr. Józef Majer, ur. 12 Marca 1808 w Krakowie, tu odbył nauki i studya i 12 Stycznia 1831 został Doktorem medycyny i chirurgii, poczem wstąpił zaraz

do wojska polskiego, zrazu jako lekarz batalionowy w korpusie artyleryi, potem jako lekarz sztabowy. Po upadku powstania odbył podróż naukową a w Styczniu 1833 został nadzw. profesorem farmakodynamiki w Uniw. Jagiell., w Paźdz. t. r. zastępcą, w lipcu 1835 r. rzeczywistym profesorem instytucyj lekarskich dla chirurgów. Od r. 1848 profesor fizyologii, przez czas germanizacyi Uniwersytetu 1854—60 wykładając zawsze po polsku, musiał się ograniczyć do antropologii i dopiero po polonizacyi do wykładów fizyologii powrócił. W latach 1843—1845 sekretarz, 1845—1847 i 1864 Dziekan Wydziału lekar., 1848—1850 i 1865 Rektor Uniw., nadto sprawował 1839—1845 nadzór nad szkołami początkowemi w Krakowie; od r. 1833 Członek a 1848—1850 Prezes Towarz. Nauk. krak., w r. 1860 znów obrany Prezesem tegoż Towarzystwa, a po przekształceniu Towarzystwa w Akademią Umiejętności, pierwszy jej Prezes, przewodniczy jej nieprzerwanie do dnia dzisiejszego. W r. 1869 i 1881 w Krakowie, w r. 1875 we Lwowie, a w r. 1884 w Poznaniu przewodniczył Zjazdom lekarzy i przyrodników polskich. Od lat wielu poseł z miasta Krakowa na Sejm krajowy, przewodniczy tam komisyi edukacyjnej, również jest od dawna Radcą miejskim krakowskim. W uznaniu zasług otrzymał w r. 1870 krzyż kawalerski a później komandoryą orderu Franciszka Józefa, oraz order Korony Żelaznej 3 kl. a wreszcie mianowany został członkiem dożywotnim Izby Wyższej w Wiedniu. Chociaż kształcił się wyłącznie w kraju, jednakże nie tylko stał zawsze na poziomie kosmopolitycznej nauki, którą z katedry wykładał, ale starał się ją w kraju i pismem szerzyć. Przez cały więc szereg lat dawał sprawozdania krytyczne z ruchu naukowego lekarskiego polskiego, napisał dwa podręczniki: Fizyologią układu nerwowego (1854), oraz Fizyologią zmysłów (1857), w całem tego słowa znaczeniu wyborne, oraz cały szereg rozpraw fizyologicznych, chociaż wykładał nie mając ani zakładu ani asystenta. Inny szereg prac odnosi się do historyi naszego Uniwersytetu. W tym kierunku ogłosił M. liczne wyczerpujące biografie głośniejszych a materyały do historyi wszystkich profesorów i wielu doktorów Wydziału lekarskiego, wydał kolejno statuty tegoż Wydziału od r. 1433, kreślił historyą jego w pewnych okresach i reformy zamierzone czy dokonane. Wszystko to prace źródłowe i krytyczne, które dotąd żadnego jeszcze uzupełnienia nie doznały i dla przyszłych historyografów mają pierwszorzędne znaczenie. Opracował literaturę fizyografii ziemi polskiej (1862) obejmującą 1280 numerów dzieł lub rozpraw, które sam przejrzał i wartość ich zaznaczył. Znakomity znawca języka, położył wielkie zasługi w opracowaniu terminologii lekarskiej polskiej na podstawie literatury od XVI w. począwszy. Dokonał rzeczy wspólnie ze Skoblem, którego przesadę w puryzmie rozsądnie miarkował i dziś jeszcze jest w wątpliwych wypadkach powagą, do której wszyscy chętnie się odwołują. Po opuszczeniu katedry oddał się z zamiłowaniem antropologii a nowe kierunki badań, jakie jej wytknął, były podnoszone przez Virchowa w sejmie pruskim jak godne naśladowania wzory. Ta rozległość wiedzy jest też przyczyną, że Dr. Majer otacza w Akademii Umiejętności wszystkie działy wiedzy ludzkiej jednakową pieczą, rozumiejąc ich doniosłość, i pod tym względem godnie reprezentuje Akademią.

Człowiek niezmiernej pracowitości, skrupulatny w pełnieniu przyjętych obowiązków, jako profesor odznaczał się pięknym i ścisłym wykładem i nawet nieobowiązkowe jego wykłady wypełniały zawsze szczelnie uniwersytecką salę; za

niemieckich czasów wspólnie z Kozubowskim wykładając po polsku utrzymywał tradycyą nawiązując ją do lepszych czasów. Jako Dziekan i Rektor bronił zawsze śmiało wszystkich praw uniwersyteckich; nawet za niemieckich czasów przywrócił tradycyjne togi, w r. 1848 starał się o powołanie Mickiewicza na katedrę uniwersytecką. Uniwersytet przechowa zawsze pamięć o nim jako o jednym z najzasłużeńszych profesorów i rektorów rozległego wpływu, jakich miał kiedykolwiek.

Napoleon Ignacy Rafał Czerwiakowski, urodzony w Krakowie d. 28 Lipca 1808 roku, po ukończeniu nauk tamże, doktór medycyny w roku 1833, następnie (1834—1836) Adjunkt Katedry historyi naturalnej przy Uniw. Jagiell., w r. 1837 wyjechał do Berlina, a po powrocie od r. 1838—43 prof. historyi naturalnej i agronomii w Zakładzie technicznym, od r. 1841—43 zastępca, od 1843 prof. historyi naturalnej, a od r. 1848—1878 prof. botaniki i Dyrektor ogrodu botanicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim, Dziekan Wydziału filozoficznego w latach 1851/2, 1852/3, 1860/1, 1861/2, Rektor Uniwersytetu 1863/4. Członek czynny Towarzystwa naukowego krakowskiego od r. 1841, a następnie (1872) Akademii Umiejętności, Dyrektor jej Wydziału III. i wreszcie Wice-Prezes. Od r. 1868 dyrektor Komisyi egzaminacyjnej kandydatów stanu nauczycielskiego, członek Towarzystwa rolniczego galicyjskiego, lekarzów podolskich w Kamieńcu, zoologiczno-botanicznego w Wiedniu i korespondent Towarzystwa nauk ścisłych w Paryżu. Autor dwutomowej Botaniki ogólnej (1841), dzieła stojącego na ówczesnem stanowisku nauki, od r. 1849—1863 wydał sześć tomów Botaniki szczególnej, dzieła zawierającego opisy roślin lekarskich i przemysłowych, nie oryginalnego w założeniu, ale wyczerpującego przedmiot zupełnie i pisanego doskonałym jędrnym językiem. Jest on nieledwo twórcą terminologii opisowej. Odznaczał się prawością charakteru, ustępując w r. 1878, otoczony szacunkiem kolegów, otrzymał od N. Pana za długoletnią i gorliwą służbę order Korony Żelaznej III klasy. Po ustąpieniu z katedry pozostał i nadal Dyrektorem Komisyi examinacyjnej, aż do śmierci w d. 5 kwietnia 1882 r. w Krakowie. Wydał z pośród swoich asystentów prof. Feliksa Berdau, Antoniego Rehmana, oraz wcześnie zmarłego Aleksandra Slendzińskiego.

Dr. Piotr Burzyński, urodzony w Sanoku 14 Października 1819 r., po ukończeniu studyjów gimnazyalnych i uniwer. w Krakowie i uzyskaniu tu stopnia doktora, urzędnik sądowy, a w końcu zastępca Radcy Trybunału krakowskiego, w latach 1851—54 zastępca profesora prawa cywilnego i handlowego francuskiego, od 1860 profesor zwyczajny tegoż przedmiotu i prawa polskiego oraz jego historyi, Dziekan Wydziału prawnego 1863/4 i 1869/70, członek Towarzystwa Naukowego, a potem członek czynny Akad. Umiej. w Krakowie i radca miejski, prócz wielu artykułów i rozpraw, ogłosił Wykład prawa cywilnego francuskiego (Kraków 1852) i 2-tomowe dzieło Prawo polskie prywatne (Kraków 1867—71), pracę ważną i pożyteczną, jedyny jaki dotąd istnieje całkowity podręcznik do wykładów tego przedmiotu. W ostatnich czasach życia stan zdrowia powstrzymał go w działalności nauczycielskiej, z jego śmiercią prawo cywilne francuskie przestało być reprezentowanem na Uniwersytecie Jagiellońskim.

W tym samym roku 1879 odświeżył Uniwersytet dawne tradycye związku z jedyną starszą od niego w Krakowie instytucyą, która dotąd przetrwała, ze sto-

licą biskupią, gdy na niej zasiadł wreszcie po długiej przerwie znowu biskup, albowiem wziął udział 8 Czerwca w obrzędzie konsekracyi i instalacyi *Biskupa krakowskiego X. Albina Dunajewskiego,* którego poprzednicy na katedrze za dawnych czasów bywali zawsze kanclerzami Uniwersytetu, zazwyczaj jego protektorami i dobrodziejami. A znów jesienią tegoż roku Uniwersytet także wziął udział w obchodzonym w Krakowie *jubileuszu* 50letniej działalności pisarskiej *Józefa Ignacego Kraszewskiego.* W drugim dniu obchodu uroczystego, 4 Paźdz. 1879, w sali gmachu bibliotecznego, dokąd przybył zaproszony Jubilat, owoczesny Rektor Uniwersytetu Dr. Julian Dunajewski, otoczony gronem przybranych w togi profesorów wszystkich Wydziałów przemówił do Jubilata, a Dziekan Wydziału filozoficznego Dr. Alth doręczył mu dyplom na honorowego doktora filozofii, który to stopień udzielić mu uchwalił za przyzwoleniem Najjaśniejszego Pana pomieniony Wydział.

Tegoż Rektora swego, profesora Umiejętności politycznych *Dr. Juliana Dunajewskiego,* utracił Uniwersytet przed końcem jego rektoratu, w roku następnym **1880,** kiedy w Czerwcu został powołany przez Najjaśniejszego Pana na urząd *Ministra skarbu;* nadto w tymże roku otrzymał uwolnienie skutkiem własnej prośby z powodu zdrowia, profesor Wydziału filozoficznego *Dr. Skiba.*

Dr. Julian Dunajewski, urodz. w Stanisławowie 4 Czerwca 1824 r., po odbyciu nauk gimnazyalnych w Nowym Sączu a studyów uniwersyteckich w Wiedniu i Lwowie, naprzód przez lat parę praktykant adwokacki, uzyskawszy stopień doktora praw w Krakowie, od r. 1850 zastępca profesora Umiejętności politycznych na Wydziale prawnym Uniwers. Jagiell., w r. 1855 przeniesiony na profesora nadzwyczajnego statystyki do Akademii prawniczej w Presburgu, od 1856 profesor zwyczajny tamże, od r. 1860 prof. zwyczajny ekonomii politycznej i prawa administracyjnego na Uniwersytecie lwowskim, skutkiem polonizacyi Uniwersytetu Jagiellońskiego powrócił r. 1861 do Krakowa jako profesor zwyczajny umiejętności politycznych, statystyki i prawa administracyjnego austr.; w latach 1862/3 i 1867/8 Dziekan Wydziału prawnego, w drugiem półroczu 1865 i w latach 1869/70 i 1879/80 Rektor Uniwersytetu, Prezes komisyi egzaminacyjnej oddziału histor.-prawn., a później oddziału politycznego, c. k. Radca rządowy, poseł na Sejm krajowy i do Rady Państwa, Radca miejski krakowski i obywatel honorowy Nowego Sącza, Członek Towarz. Nauk. a potem Członek czynny Akad. Umiej. w Krakowie, autor studyum ekonomicznego p. t.: „Ziemia i kredyt“ oraz „Słowa o Kopernika „Zasadach bicia monety“, świetny mówca i znakomity prelegent, zasłużył się wysoce około Uniwersytetu i stał się ozdobą Wydziału prawnego wybornymi wykładami swojemi, których charakterystyczną cechą była niepospolita jasność a które przynosiły wielką korzyść uczącej się młodzieży. Jako Rektor Uniwersytetu wszedłszy do Sejmu a zaraz potem wybrany posłem na Sejm, i tu i później w Radzie państwa zajął wybitne stanowisko. To życie polityczne Dr. Dunajewskiego, jego działalność parlamentarna i na urzędzie Ministra, nie należy do dziejów Uniwersyetu, dla którego utrata znakomitego profesora byłaby klęską dotkliwą, gdyby nie ta okoliczność, że o potrzebach Uniwersytetu nie przestał pamiętać nigdy i nie za-

niedbał otaczać go skuteczną opieką. Bez niej nierychło doczekałby się Uniwersytet nowego pomieszczenia: sam gmach Collegium Novum przekaże przyszłym pokoleniom profesorów i uczniów wdzięczną pamięć i imię dawnego profesora a dzisiejszego orędownika Uniwersytetu, jakim jest Dr. Dunajewski, obecny Minister skarbu, c. k. Radca Tajny, ozdobiony przez Najjaśniejszego Pana orderem Żelaznej Korony I klasy i wielką wstęgą orderu Leopolda.

Dr. Edward Skiba, urodzony w Warszawie 24 Września 1843, po ukończeniu gimnazyum tamże 1861, kształcił się kolejno w Krakowie, w Warszawie, gdzie w r. 1868 otrzymał stopień magistra nauk matematyczno-fizycznych, potem w Heidelbergu, a powróciwszy do Krakowa jako asystent fizyki (1868—1872) otrzymał tu stopień doktora filozofii 1869 r., veniam legendi (1870) i wreszcie mianowanym został w r. 1872 nadzwyczajnym profesorem fizyki matematycznej. Autor kilku znamienitych rozpraw, na podstawie których został 1874 r. korespondentem Akad. Umiejęt. (patrz Rocznik 1874 p. 103 spis prac) i członkiem Towarzystwa Nauk ścisłych w Paryżu, doskonały profesor, zacnością charakteru zjednał sobie ogólny szacunek kolegów, którzy z największym żalem musieli się z nim rozstać, kiedy dotknięty chorobą żadną miarą nie dał się powstrzymać od usunięcia się z zaszczytnie zajmowanego stanowiska.

Osierocony po swym Rektorze Uniwersytet, pod przewodnictwem Prorektora *Szujskiego* witał tegoż roku w swych murach Najmiłościwiej panującego nam Monarchę *Cesarza Franciszka Józefa I,* któremu Uniwersytet zawdzięcza przywrócenie języka ojczystego w wykładach. W czasie pobytu w Krakowie, w dniu 2 Września 1880 r., Najjaśniejszy Pan raczył przybyć do gmachu bibliotecznego w kolegium większem, gdzie Go oczekiwali zebrani profesorowie w togach i liczna młodzież Uniwersytecka, a Prorektor powitał przemową, składając dzięki za nieustanne dowody Najwyższej łaskawości, a zwłaszcza za ostatni całkiem świeży. Po krótkiej odpowiedzi Najjaśniejszy Pan raczył zaszczycić rozmową kilku z pomiędzy zebranych, a zwiedziwszy Bibliotekę zapisać po polsku swe imię w księdze pamiątkowej, przeprowadzany przy przybyciu i odjeździe gorącemi okrzykami zebranych. Wspomnianym już dowodem świeżym łaski Monarszej było Najwyższe postanowienie z dnia 15 Sierpnia t. r., którem dokonaną została *reorganizacya Wydziału teologicznego* przez ustanowienie nowych katedr i przywrócenie prawa udzielania stopni doktorskich oraz inne przepisy (o czem zob. w kronice tegoż Wydziału).

W roku następnym **1881** utracił Uniwersytet cały szereg swych członków. Zaraz na początku, w Styczniu, profesor nadzwyczajny na Wydziale prawa, Sekretarz i Dyrektor kancelaryi Uniwersytetu *Hilary Hankiewicz* został mianowany Radcą ministeryalnym w Ministerstwie Skarbu w Wiedniu, skutkiem czego *Sekretarzem Uniwersytetu* został docent prywatny Wydziału prawniczego Dr. *Leon Cyfrowicz;* na Wydziale lekarskim umarło dwóch profesorów, 21 Kwietnia Dr. *Janikowski* a 16 Lipca Dr. *Bryk,* na Wydziale zaś filozoficznym przeszedł na emeryturę wysłużony prof. Dr. *Bratranek.*

Hilary Habdank Hankiewicz, urodzony w r. 1834 w Schodnicy w Galicyi, uczęszczał na studya prawnicze we Lwowie i we Wiedniu, był pierwotnie urzędnikiem skarbowym i został w r. 1865 mianowany Sekretarzem Uniw. Jagiell. Wielką zasługę położył tu w sprawie uporządkowania rozmaitych fundacyj stypendyjnych. W r. 1871 habilitował się jako docent rachunkowości państwowej przy Wydziale prawniczym. W r. 1876 otrzymał tytuł i charakter Dyrektora kancelaryi Uniwersytetu, a w r. 1880 mianowany został nadzwyczajnym profesorem rachunkowości państwowej. Wydał w r. 1862 rozporządzenia w sprawie przeniesienia urzędników na emeryturę, w r. 1868 rozporządzenia tyczące się Uniwersytetów, a w r. 1872 rozporządzenia tyczące się bibliotek uniwersyteckich. Za jego sekretaryatu wyszły trzy tomy kodeksu dyplomatycznego Uniw. Jagiell. W r. 1882 Wydział prawniczy tutejszy udzielił mu stopień doktora prawa honoris causa.

Dr. Stanisław Janikowski, syn Andrzeja profesora warszawskiego, urodzony w Warszawie 6 Maja 1833, kształcił się w Dorpacie i tam został doktorem 1856. Po kilkoletnim pobycie za granicą osiadł w Warszawie, a w r. 1866 przybył do Krakowa jako profesor zwyczajny medycyny sądowej i policyi lekarskiej; w r. 1873 był Dziekanem Wydz. lekar. Położył wielkie zasługi jako bibliotekarz Tow. lekarskiego warszawskiego, jako redaktor „Pamiętnika“ tegoż Towarzystwa, następnie jako redaktor „Przeglądu Lekarskiego“ i „Dwutygodnika medycyny publicznej“; łącznie z Kremerem i Oettingerem opracował „Słownik terminologii lekarskiej polskiej“, który dotąd znajduje się w ręku wszystkich naszych lekarzy; był gorliwym członkiem, a w roku 1872 prezesem Towarzystwa lekarskiego krakowskiego. Nader liczne jego prace, prawie wyłącznie kazuistyczne, odnoszą się głównie do zakresu policyi lekarskiej i medycyny sądowej. Bez zakładu, bez asystenta i dotacyi, pomimo benedyktyńskiej pracowitości, nie zdołał podźwignąć katedry swego przedmiotu, niewymowny zaś nie błyszczał jako lekarz sądowy. Obywatel prawy, szczerze miłujący kraj, całkiem oddany swemu zawodowi, języka ojczystego stróż pilny, słusznie używał powszechnego szacunku.

Dr. Antoni Bryk, urodzony w Dobiecku 25 Maja 1820 r., studya lekarskie odbył we Wiedniu, gdzie w roku 1846 otrzymał stopień doktora; przez 2 lata kształcił się w zakładzie operacyjnym prof. Wattmanna, 1849 uzyskał dyplom na operatora, po czem wstąpił do armii jako starszy lekarz polowy i odbył kampanią węgierską. W roku 1852 mianowany profesorem zwyczajnym medycyny sądowej i policyi lekarskiej w Uniw. Jagiell., 1860 po śmierci prof. Bierkowskiego został profesorem chirurgii. Jako profesor odznaczał się nadzwyczajną pilnością, jako lekarz życzliwością dla swoich chorych; postępował zawsze z nauką, a prace jego, ogłoszone przeważnie w języku niemieckim, ścisłością i gruntownością zyskały sobie uznanie ludzi fachowych. Usposobienia hypochondrycznego, stronił od ludzi a sztywnością swoją przypominał wojskowego starej daty. Kształcony w szkołach niemieckich, przybywszy do Krakowa, ledwo że mówił po polsku, a chociaż potem z konieczności wyuczył się języka gruntownie, to jednakże zawsze pozostał nieledwo obcym dla naszego społeczeństwa.

Dr. Tomasz Bratranek, urodzony 3 Listopada 1815 w Jedownicach na Morawie, po odbyciu studyów w Bernie morawskiem i w Wiedniu, kapłan Zakonu

Augustyanów, 1839 doktor filozofii Uniw. Wiedeńskiego, 1841 adjunt przy Katedrze filozofii w Uniwersytecie Lwowskim, 1844 zastępca profesora, a 1845 profesor w zakładzie filozof., potem w gimnazyum w Bernie, od 1851 prof. nadzwyczajny, od 1853 prof. zwyczajny języka i literatury niemieckiej w Uniw. Jagiell., Dziekan Wydziału filozof. w drugiem półroczu 1865, Rektor Uniw. 1866/7, c. k. Radca rządowy, kawaler orderu Franciszka Józefa, ozdobiony W. Ks. sasko-weimarskim medalem złotym za zasługi cywilne, członek Tow. nauk., potem członek nadzwycz. Akad. Umiej. w Krakowie, autor podręcznika historyi literat. niemieckiej „Handbuch der deutschen Literaturgeschichte“ (Brünn 1850) i licznych rozpraw literackich i estetycznych, wydawca korespondencyi Goethego, utalentowany tłómacz na język niemiecki utworów poetów polskich, szczególniej Wincentego Pola i Szujskiego (także i opisu przez Odyńca wizyty Mickiewicza u Goethego, którego przekład przez Bratranka na niemiecki zyskał sobie ogromny rozgłos i uznanie), wyborny prelegent i wytworny estetyk, świetnymi wykładami swojemi ściągał mnóstwo słuchaczów wszystkich wydziałów i umiał rozbudzić wśród młodzieży żywe zajęcie dla przedmiotu, którego uczył. Wielkim taktem, pojednawczem zachowaniem się i przymiotami charakteru osobistego potrafił w najdrażliwszych czasach zjednać sobie uszanowanie młodzieży i sympatyą kolegów, a u wszystkich pozostawił po sobie najlepszą pamięć. W uznaniu zasług otrzymał ustępując z Katedry order Korony Żelaznej III klasy, a po odejściu z Uniwersytetu osiadł w Bernie na Morawie i tam umarł powszechnie żałowany 2 Sierpnia 1884 r.

Rok **1882** dał Uniwersytetowi nowy budynek wskutek zbudowania wspaniałej *Palmiarni w Ogrodzie botanicznym;* ale i ten rok i następny, oba sprowadziły ubytek kilku profesorów: na Wydziale teologicznym ustąpił Dr. *Czerlunczakiewicz,* przeniesiony w stan spoczynku 13 Lipca 1882, i tegoż roku Dr. *Krukowski,* który otrzymawszy na przedstawienie Uniwersytetu probostwo Św. Floryana, według orzeczenia Ministerstwa Oświaty nie mógł zatrzymać przy niem profesury. Na Wydziale filozoficznym przeszedł na emeryturę wysłużywszy 43 lat jako profesor fizyki Dr. *Kuczyński,* żegnany uroczyście przez kolegów i młodzież, przyczem mu wręczono pamiątkowy pierścień od Wydziału filozoficznego. Podobnież w roku **1883** ustąpił z powodu wieku profesor teologii Dr. *Droździewicz.* Ale cięższą nierównie i boleśniejszą, bo sprowadzoną przez śmierć w sile wieku męzkiego, była strata *Józefa Szujskiego,* który umarł 7 Lutego 1883 r.

X. Dr. Józef Czerlunczakiewicz, urodzony w r. 1829 w Oleszycach w Galicyi, kapłan dyecezyi przemyskiej obrządku grecko-katolickiego, przez cztery lata prefekt w centralnem seminaryum gr.-kat. w Wiedniu, od r. 1858 profesor p. z. teologii dogmatycznej w Uniwersytecie lwowskim, w r. 1865 przeniesiony w tymże charakterze na Uniwersytet Jagiell., był dwa razy Dziekanem Wydziału teologicznego we Lwowie (1861 i 1864), a cztery razy w Krakowie (1868, 1873, 1875 i 1878) członkiem Komisyi examin. dla szkół ludowych i administratorem parafii gr.-kat. w Krakowie. Po odejściu z Uniwersytetu przeniósł się do Przemyśla.

X. Dr. Józef Krukowski, urodzony w r. 1828 w Krysowicach w Galicyi, naprzód wikaryusz i katecheta szkoły głównej w Przemyślu, a zarazem profesor katechetyki i metodyki w zakładzie teolog. biskupim, od r. 1865 profesor teologii pasterskiej tamże, zarazem radca i referent konsystorza przemyskiego, od r. 1870 proboszcz błażowski, od 19 Marca 1877 r. profesor zwyczajny teologii pasterskiej w Uniwersytecie Jagiell., w r. 1877/8 Dziekan Wydziału teolog., honorowy doktor św. Teologii, honorowy radca Kuryi biskupiej krakowskiej. Gorliwy pracownik na polu teologii pasterskiej i katechetyki ogłosił obfitą w materyał „Teologią pasterską“ w 2 tomach (Kraków 1869) i mniejsze kompendya, jakoteż „Przewodnik dla Katechetów“, „Nauki Katechizmowe“, „Kazania o Najśw. Pannie“; pisma te zalecają się szczególnie jasnym rzeczy wykładem i praktycznem zastosowaniem.

Dr. Stefan Ludwik Kuczyński, urodzony 4 Sierpnia 1811 r. we Lwowie, po ukończeniu nauk tamże na Uniwersytecie od r. 1833 adjunkt oddziału matematyczno-fizycznego, od r. 1835 doktor filozofii, następnie (1836) profesor fizyki i zastosowanej matematyki w Innsbruku i tamże Dziekan Wydz. 1838/9, od r. 1839 profesor fizyki w Uniwersytecie Jagiellońskim i Dziekan Wydziału w latach 1843/4, 1844/9, 1862/3, 1863/4 i 1868/9, Rektor w r. 1882/3; od r. 1840—1847 bezpłatny Dyrektor Liceum św. Anny oraz szkół miasta Krakowa i jego okręgu, od r. 1840 członek czynny Towarzystwa Naukowego krakowskiego, a następnie (1872) Akademii Umiejętności, sekretarz jej Wydziału III i długoletni przewodniczący Komisyi fizyograficznej, od r. 1847 członek Towarzystwa gospodarczego galicyjskiego, od 1858 korespondent Zakładu geologicznego w Wiedniu, od 1868 członek Komisyi egzaminacyjnej kandydatów stanu nauczycielskiego, od 1873 Towarzystwa nauk ścisłych w Paryżu, Radca miasta Krakowa 1872—1876. Autor cennych rozpraw naukowych (1837—1884, patrz rocznik Zarządu Akad. Umiej. z 1879 p. 66) odznaczał się jasnym, gruntownym i pociągającym wykładem, w najtrudniejszych okolicznościach stał zawsze przy prawdzie i godności Uniwersytetu, z jednej izby doprowadził zakład fizyczny do należytego rozwoju i pomimo szczupłej dotacyi zgromadził piękny gabinet, przygotowując swemu następcy możność dalszej w nim pracy. Sam pilnie kształcił młodzież zawodu nauczycielskiego, a do jego główniejszych uczniów należą prof. Olszewski, Olearski i pośrednio Skiba.

X. Dr. Jan Drożdziewicz, urodzony r. 1812 w Skawinie, uzyskał stopień doktora św. Teologii w Uniw. Jagiell. r. 1845, od r. 1858 do 1865 zastępca prof. dogmatyki generalnej, a od r. 1863 do 1865 także i specyalnej w Uniw. Jagiell., od r. 1860 do 1873 zastępca profesora nauk biblijnych Starego Zakonu i języków wschodnich, od r. 1867 docent prywatnej patrologii, w r. 1869 otrzymał tytuł profesora tegoż przedmiotu, od r. 1871 zastępca profesora nauk biblijnych S. Z. i języków wschodnich, w r. 1872 został profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu; członek Towarzystwa nauk. krak., 1863 egzaminator prosynodalny, 1866 cenzor książek religijnych, w r. 1871 został proboszczem u św. Mikołaja, w r. 1873 kanonikiem katedralnym krak. (patronatu Uniw.), Dziekan Wydz. teol. w r. 1876/7 i 1879. Wydał rozprawy: De Primatu Rom. Pontificis, O pismach Stan. Grochowskiego, O napisie hebrajskim na bóżnicy, starą zwanej, na Kazimierzu.

Dr. Józef Szujski, urodzony 16 Czerwca 1835 r. w Tarnowie, przeszedłszy gimnazyum tamże i w Krakowie od 1855—57 na Uniwersytecie Jagiell. uczeń Wydziału prawnego i filozof., 1858—59 na Uniw. Wiedeńskim, od r. 1860 osiadły na wsi pod Krakowem, od r. 1866 aż do śmierci poseł sądecki na Sejm krajowy, a w latach 1867—69 do Rady Państwa, od r. 1869 profesor zwyczajny historyi polskiej na Uniw. Jagiell., 1873 mianowany przez Wydział filozof. doktorem honorowym filozofii, 1876 i 1877 Dziekan Wydz. filozof., 1878/9 Rektor Uniwersytetu od r. 1873 członek czynny i Sekretarz generalny Akad. Umiej., od 1875 Prezes Komisyi historycznej, od r. 1881 dożywotni członek Izby Panów Rady Państwa w Wiedniu, należał, jak wiadomo, do najwybitniejszych, najwpływowszych i najznakomitszych ludzi spółczesnych w Polsce, a działalność jego sięgała daleko po za mury Uniwersytetu. Od r. 1857 aż do śmierci był niestrudzenie czynny jako poeta, literat, publicysta, mąż polityczny, profesor i uczony. Ani wyliczać wszystkich niezmiernie licznych prac jego naukowych tu nie podobna (do 20 tomów obejmie wydanie zupełne Dzieł Józefa Szujskiego, którego dotąd już wyszło tomów 7; zbiór dzieli się na 3 serye: I poezye i prace literackie, II pisma historyczne, III pisma polityczne), ani rozwodzić się obszerniej nad jego znaczeniem na każdem z pól przez niego uprawianych, a zwłaszcza w nauce i w Uniwersytecie (zob. o tem Smolki: „Józef Szujski, jego stanowisko w literaturze i w społeczeństwie“, szereg felietonów w „Czasie“ z lutego 1883, wydanych także oddzielnie). Wystarczy tu wspomnieć w krótkich słowach, że Szujski był obok X. Kalinki najznakomitszym i najwpływowszym po Lelewelu historykiem polskim, twórcą wraz z X. Kalinką nowego pojmowania i sądu o dziejach polskich, a ztąd uznanym współnaczelnikiem nowej u nas szkoły historycznej. Żadnego wielkiego dzieła pojedyńczego nie pozostawił po sobie, bo mu na to już nie starczyło czasu, ale oddziałał i wpłynął stanowczo na całe dzisiejsze pokolenie historyków polskich; pracą zaś swoją w Akademii i stworzeniem Komisyi historycznej, utrwalił na przyszłość ściśle naukowy, na źródłowem badaniu oparty, kierunek dla pracy nad dziejami polskiemi. Około Uniwersytetu nareszcie, a zwłaszcza około Wydz. filozoficznego, mimo stosunkowo krótkiej tam działalności przez lat tylko 14, położył niepospolite zasługi ciągłem staraniem o jego potrzeby. Uniwersytet nazawsze zachowa jego pamięć jako swej ozdoby i chwały jednej z największych i najświetniejszych.

W tym samym r. 1883, w którym tak ciężka klęska spadła na Uniwersytet, doznał on pociechy chociaż częściowej przez ową *uroczystość założenia kamienia węgielnego pod nowy gmach* na pomieszczenie Uniwersytetu, która była zapowiedzią niewątpliwego już przeniesienia się w nową siedzibę z lokalów ciasnych i zupełnie niedostatecznych. Już bowiem od 1882 na placu należącym do Uniwersytetu po spalonej bursie Jerozolimskiej, przy ulicy Gołębiej i Jagiellońskiej, zaczęto budować nowy gmach wedle pierwotnych planów dosyć szczupły, do którego zamierzano przenieść Wydział prawa i administracyi i te lokale, które się dotąd mieszczą w starem Collegium Juridicum. Skutkiem ponownych starań ze strony Uniwersytetu, gorliwie popartych przez nowego Ministra skarbu, już po rozpoczęciu budowy pierwotne plany rozszerzono znacznie, tak aby nowy gmach mógł pomieścić nadto

jeszcze lokale potrzebne na kancelarye wszystkich trzech innych Wydziałów oraz na wykłady Wydziału teologicznego i wykłady teoretyczne Wydziałów lekarskiego i filozoficznego, a wreszcie i na niektóre zakłady, jakoto gabinet archeologiczny i historyi sztuki, seminarya filologiczne i historyczne itp. Architekt *Feliks Księżarski* wypracował odpowiednie plany, a po ich zatwierdzeniu nastąpiło w dniu 26 Maja, za Rektoratu prof. X. *Pelczara,* uroczyste założenie kamienia węgielnego, w obecności przybyłych z Wiednia: Ministra oświaty barona Conrada von Eybesfeld, Ministra skarbu Dr. Dunajewskiego i Ministra dla Galicyi barona Ziemiałkowskiego, Namiestnika Galicyi hr. Alfreda Potockiego, Prezesa Rady Państwa Dr. Smolki, wielu innych dostojników i licznie zgromadzonej publiczności. Poświęcenia kamienia węgielnego, w którym złożono stosowny akt spisany przy tej uroczystości dokonał X. Biskup krakowski Albin Dunajewski. — Tegoż roku jesienią wziął Uniwersytet gremialnie (w togach) udział w obchodzonej w Krakowie 12 września 200letniej *rocznicy odsieczy Wiednia* przez Jana Sobieskiego. — W samym końcu roku Kongregacya ŚŚ. Soborów w Rzymie rozstrzygnęła wyrokiem swoim z 1 Grudnia toczący się od lat paru *spór pomiędzy kanonikami kollacyi Uniwersytetu a kapitułą krakowską* o prawa im przysługujące i orzekła na korzyść kanoników Uniwersyteckich, przyznając im wszystkie te same prawa, które posiadają inni członkowie kapituły katedralnej.

W roku **1884** wziął Uniwersytet udział w *obchodzie* 300letniej rocznicy śmierci *Jana Kochanowskiego* (z którego to powodu odbył się w Krakowie zjazd literacko-historyczny w Maju, a w tym uczestniczyła znaczna część profesorów Uniw.), poświęcając pamięci tegoż ucznia niegdy swojego wydany w tym roku 4 tom *Kodexu Dyplomatycznego* Uniwersytetu. W tym roku utracił Uniwersytet dwóch profesorów przez śmierć 19 Kwietnia członka Wydziału prawa, Dr. *Bojarskiego,* a 31 Grudnia Dr. *Piotrowskiego,* członka Wydziału lekarskiego.

Dr. Aleksander Sas Bojarski, urodz. w Jarosławiu 4 Grudnia 1834 r., po ukończeniu gimnazyum i Uniwersytetu w Krakowie otrzymawszy tutaj stopień doktora praw, naprzód urzędnik sądowy i zastępca prokuratora w Krakowie, od r. 1865 zastępca profesora prawa i procesu karnego, od 1867 nadzwyczajny a od 1868 zwyczajny profesor tegoż przedmiotu na Uniw. Jagiell., w r. 1873/4 i 1880/1 Dziekan Wydziału prawnego, od 1873 członek czynny i w krótce potem Sekretarz Wydziału filoz.-histor. Akad. Umiejęt., zasilał swojemi artykułami krakowskie czasopismo prawnicze, którego był zarazem redaktorem, oraz österreichische Gerichtszeitung, ogłosił obszerną pracę p. t. „Zasady nauki o poczytaniu“ w Pamiętniku Wydziału prawniczego 1872, a „Dwa zabytki polskiego sądownictwa karnego z wieku XVI“ w Rozprawach Akademii, brał wielki udział w 2iem wydaniu dokonanem przez Akad. polsko-niemieckiego Słownika wyrazów prawniczych i administracyjnych i zasłużył się tłómaczeniem na język polski, ustaw i rozporządzeń z dziedziny prawa karnego, szczególniej przetłómaczeniem procedury karnej z r. 1873 zaraz po jej ogłoszeniu. Jako profesor

odznaczał się jasnym i gruntownym wykładem, z którego uczniowie mogli odnosić wielką korzyść.

Dr. Gustaw Piotrowski, urodzony w Tarnowie 1 Marca 1833 r., kształcił się w Wiedniu, gdzie w r. 1857 został doktorem medycyny. Zrazu asystent prywatny prof. Czermaka w Krakowie, następnie kończył studya w Getyndze i Heidelbergu, poczem w r. 1859 mianowany zastępcą profesora, a w r. 1860 profesorem zwyczajnym fizyologii w Uniw. Jagiell.; był 8 razy Dziekanem Wydziału lekarskiego, a w r. 1873 Rektorem Uniw., Akademii zaś Umiej. od jej powstania członkiem czynnym. Przez lat kilka posłował na Sejm i do Rady Państwa i był z ramienia Tow. rolniczego kuratorem szkoły rolniczej w Czernichowie. Rzadko kto rokował takie nadzieje, jak prof. Piotrowski: świetnie przygotowany do obowiązków swoich, otrzymawszy zakład należycie uposażony, dowiódł zdolności kierowania nim pracami własnemi i uczniów swoich; od czasu jednak poselstwa swego zaczął zalegać pole, a dotkliwe ciosy moralne i materyalne pod koniec życia pozbawiły go energii. Niezbyt wymowny, był jednak gorliwym i dobrym nauczycielem; w stosunkach z ludźmi skromny i uprzejmy, w Wydz. lekarskim i Senacie Akademickim zawsze strzegł interesów całego Uniwersytetu, a spokojem i bezstronnością umiał godzić ścierające się ze sobą zdania.

Z początkiem następnego roku **1885**, w Styczniu, zorganizowało się pomiędzy młodzieżą Uniwersytecką nowe stowarzyszenie: *Bractwo Akademickie Filaretów,* na podstawie statutu zatwierdzonego przez Namiestnictwo 29 Grudnia poprz. r., z głównym celem szerzenia ściślejszego koleżeństwa między swymi członkami i wypełniania obowiązków względem Uniwersytetu. — Rok ten pozbawił Uniwersytet znacznej siły naukowej, gdy z Wydziału filozoficznego ubył, przenosząc się na politechnikę do Gracu, *Dr. Mertens.*

Dr. Franciszek Mertens, urodzony 20 Marca 1840 r. w Środzie w Poznańskiem, uczęszczał do gimnazyum w Trzemesznie, a studya uniwersyteckie ze stopniem doktora filozofii ukończył w Berlinie w r. 1865, powołany w tym samym roku na nadzwyczajnego profesora czystej matematyki w Uniw. Jagiell., w r. 1869 został zwyczajnym profesorem tegoż przedmiotu. Dziekan Wydziału filozoficznego w latach 1873/4 i 1874/5, członek a w końcu zastępca Dyrektora komisyi egzaminacyjnej kandydatów stanu nauczycielskiego, członek korespondent Towarzystwa naukowego w Getyndze i członek Akademii Umiejętności w Krakowie. Jego prace naukowe wysokiej wartości (Rocznik Akademii z 1885 p. 23) wyrobiły mu takie imię w nauce, że w roku 1882 powołanym został na profesora do Uniwersytetu w Halli; zabiegi kolegów i uznanie Wys. Rządu, który mianował go c. k. Radcą rządowym, skłoniły go tym razem do pozostania w Krakowie, ale już w dwa lata potem Uniwersytet utracił go z żalem.

Nie Uniwersytet wprawdzie, ale zostająca pod jego zarządem *fundacya Drukarni Uniwersyteckiej* otrzymała w tymże roku nowy wygodny budynek własny, (ul. Wolska Nr. 7 i 9), zakupiony z jej funduszów i przerobiony stosownie do jej potrzeb przez c. k. Inżyniera Sare. Do budynku tego przeniosła się w grudniu t. r. zostająca pod kierunkiem nowego zarządcy p. *Kosterkiewicza* Drukarnia Uniwersy-

tecka, świeżo zreorganizowana z woli Senatu Akademickiego a na wniosek prof. *Rostafińskiego*. Poświęcenia nowego lokalu w obecności zgromadzonych profesorów i zaproszonych gości raczył dokonać nieco później 16 Lutego 1886 r. Najprzewielebniejszy X. Biskup krakowski.

Trzech profesorów ubyło z pośród Uniwersytetu w ciągu roku **1886**: Wydział prawa utracił dwóch, na początku roku Dr. *Zatorskiego*, który umarł 19 Lutego, na końcu Dr. *Heyzmanna*, który z powodu nadwątlonego zdrowia przeszedł na emeryturę w Listopadzie; Wydział zaś filozoficzny jednego, Dr. *Altha*, zmarłego 4 Listopada.

Dr. Maxymilian Zatorski, urodzony w Samborze 1 Maja 1835 r., odbywszy nauki w Krakowie, pracował tutaj zrazu w Prokuratoryi Skarbu i jako jej koncypista został w r. 1866 zastępcą profesora, 1868 nadzwyczajnym, a 1870 zwyczajnym profesorem austryackiego prawa cywilnego w Uniw. Jagiell.; w r. 1863/4 i 1880/1 Dziekan Wydziału prawnego, członek Tow. Nauk. i członek nadzwyczajny Akad. Umiej. w Krakowie, Radca miejski krakowski, poseł z miasta Krakowa na Sejm krajowy i do Rady Państwa, redagował w r. 1869 wydawane przez Wydział prawny Uniw. Jagiell. czasopismo prawnicze, w którem umieścił jednę rozprawę. Razem z prof. Kasparkiem wydał księgę ustaw cywilnych wraz z późniejszemi uzupełnieniami, a w końcu pracował nad wydaniem konstytucyj sejmowych polskich z lat 1780—92 jako 9 tomu Voluminum legum. Nie zdążył jednak dokonać tej pracy zaskoczony chorobą i śmiercią przedwczesną, odrywany poprzednio od niej gorliwą służbą publiczną w Radzie miejskiej, w Sejmie, w którym bywał pracowitym i gruntownym referentem Komisyi prawniczej, a wreszcie w Radzie państwa, gdzie przeprowadził ustawy: rybacką, naftową i kilka innych pomniejszych. Jako profesor, zyskał sobie powszechne uznanie uczniów z powodu jasnych wykładów i zjednał sobie ich przywiązanie, wśród kolegów cieszył się powszechną sympatyą, która im każe żałować bardzo tak zacnego, pracowitego i uprzejmego towarzysza.

Dr. Udalryk Heyzmann, urodzony w Husiatynie 4 Lipca 1835 r., ukończywszy studya prawnicze 1857 r. na Uniwersytecie lwowskim, w lat. 1858—60 praktykant, a potem skryptor przy Bibliotece Jagiellońskiej, od 1860 nadzwyczajny, od 1863 zwyczajny profesor prawa kanonicznego na Uniw. Jagiell., Dziekan Wydziału prawnego w 1-em półroczu 1864/5 i w r. 1870, Rektor Uniw. w r. 1883/4, Prezes Komisyi examin. oddziału hist.-praw., od 1873 członek czynny, a później Dyrektor Wydziału filoz.-histor. Akademii Umiej. w Krakowie, autor kilku rozpraw, ogłaszanych w Czasopiśmie Wydz. prawniczego (zwłaszcza „O prawie prezenty“ 1863 r.), później zaś w publikacyach Akad. Umiejęt. („Ustawodawstwo Kościoła o azylach“, w 4 tomie Pamiętnika Akad.), jakoteż umieszczanych w języku niemieckim w Archiv. für kathol. Kirchenrecht i w Archiv. f. Kunde östr. Geschichtsquellen wydawanem w Wiedniu przez Akad. Umiej. (Balthasaris Behem Codex pictoratus a. 1505 continens privilegia et plebiscita urbis Cracoviae, 1865), wydał statuty Synodalne krakowskie i poznańskie z XIV i XV wieku, w 4 i 5 tomie

Starodawnych Pomników Prawa Polskiego. Dokładna znajomość prawa kościelnego i wysokie poczucie lojalności zarówno względem zwierzchników jak kolegów i podwładnych, które cechowały zasłużonego profesora, jednały mu poważanie. Gdy w skutek długiej i ciężkiej choroby musiał wreszcie porzucić swój zawód, Najj. Pan uznał jego zasługi nadaniem mu orderu Żelaznej Korony III klasy, a koledzy z Wydziału prawa pożegnali serdecznie udającego się na pobyt stały na wieś do Austryi Dolnej.

Dr. Alojzy Alth, urodzony 2 Czerwca 1819 w Czerniowcach, po ukończeniu nauk we Lwowie w roku 1841 doktor praw, oddał się zawodowi adwokackiemu i praktykował kolejno w Czerniowcach i (od r. 1855) w Krakowie, został w r. 1862 zwyczajnym profesorem mineralogii na Uniw. Jagiell., gdzie był w latach 1867/8, 1878/9 oraz 1879/80 Dziekanem Wydziału filozoficznego, członek Towarzystw rolniczych we Lwowie (1847) i Lublanie (1853), geologicznego w Paryżu (1843), badaczy przyrody w Altenburgu (1839), Tow. Lotos w Pradze (1849) Tow. przyr. w Jassach (1840), Hermanstadzie (1854) i Czerniowcach, także geograficznego w Wiedniu, oraz korespondent zakładu geologicznego tamże (1855). Deputowany z miasta Czerniowiec na Sejm Lwowski 1848. Członek krajowej Rady górniczej, Towarzystwa naukowego w Krakowie (1858), a następnie Akademii Umiejętności, członek c. k. Komisyi rządowej egzaminacyjnej Oddziału sądowego, oraz Komisyi kandydatów stanu nauczycielskiego, a od roku 1879 jej Dyrektor. Obok prac w zawodzie prawnika, oddawał się zawsze z zamiłowaniem geologii i paleontologii, na którem to polu pracował z pożytkiem dla nauki, ogłaszając rozprawy (od r. 1849) coraz liczniejsze od czasu, gdy zostawszy profesorem i złożywszy następnie adwokaturę, mógł się cały oddać ulubionej umiejętności (Rocz. Ak. Um. 1874, p. 58 i następne). Wydał też czyniąc zadość gwałtownej potrzebie duży podręcznik Mineralogii (1869), a asystentów swych kształcił na zawodowych geologów z pod jego kierunku wyszli Olszewski Stanisław, Franciszek Bieniasz. Brał czynny udział w pracach Komisyi fizyograficznej, której dwa lata przewodniczył, i zebrał ogromny materyał do geologii Galicyi. Przedwczesny skon pozwolił mu wykończyć zaledwie dwie karty atlasu geologicznego. Gabinet mineralogiczny zawdzięcza mu znaczny wzrost, zwłaszcza w dziale geologicznym. Był to człowiek sumiennej i niezmordowanej pracy, cichy, cieszył się ogólnem zaufaniem kolegów, które mu towarzyszyło do grobu.

W tymże roku 1886 15 Lutego Uniwersytet zaproszony przez X. Biskupa krakowskiego wziął udział gremialnie (w togach) w urządzonym w katedrze na Wawelu obchodzie 500letniej *rocznicy chrztu Jagiełły i zaślubin z Jadwigą*. — W miesiącu Marcu wyszedł wydany przez Bractwo Filaretów *Rocznik filarecki*, zawierający prace członków tegoż bractwa przeważnie naukowe, wykonane w seminaryach pod kierunkiem profesorów i za ich aprobatą przeznaczone do druku. Pod koniec zaś roku wszedł w życie bardzo ważny *zapis*, który Uniwersytet Jagiell. otrzymał dwa lata pierwej od hojnego dobrodzieja na korzyść swoich uczniów. Zmarły bowiem 20 Października 1884 r. *Probus* Piotr Włodzimierz 3 imion Samson

Barczewski testamentem z 17 Paźdz. 1880, obok innych znacznych legatów na cele publiczne, przekazał 100,000 złr. na utworzenie *stypendyów* dla uczniów 3 Wydziałów świeckich Uniw. Jagiell. narodowości polskiej religii katolickiej. Ułożony przez Wydział Krajowy galicyjski w porozumieniu z Senatem Akademickim list fundacyjny, który w r. 1886 stał się prawomocnym, określił dokładnie warunki, pod jakiemi mają być nadawane przez tenże Wydział Krajowy na przedstawienie Senatu Akad. stypendya po 300 złr. rocznie, któremi obdarzeni, o ile zamierzają się poświęcić karyerze akademickiej, mogą je zatrzymać przez lat kilka jeszcze po uzyskaniu stopni doktorskich, i to w podwójnej wysokości, a nawet potrójnej, o ileby się udali dla dalszego kształcenia się za granicę. W ten sposób Uniwersytet Jagiell., któremu zastrzeżono nieustanną kontrolę nad takimi kandydatami na docentów lub docentami uzyskał wielkie ułatwienie dla przygotowania sobie profesorów na przyszłość. 13 istniejących teraz stypendyów z tej fundacyi zostało już nadanych w samym końcu roku.

I rok ostatni, bieżący, **1887**, przyniósł już w pierwszych miesiącach ubytek profesorów, po jednym na każdym Wydziale: 13 Marca, uwolniony został na Wydziale teologicznym X. *Lamboy;* 29 Marca umarł profesor Wydziału prawnego Dr. *Girtler,* 31 Marca uwolniono na własną prożbę wniesioną z powodu zdrowia profesora Wydziału filozoficznego Dr. *Brandowskiego,* a z początkiem Kwietnia opuścił Wydział lekarski i Uniwersytet Jagiell. prof. *Mikulicz,* powołany na Uniwersytet w Królewcu.

X. Dr. Emil Lamboy, urodzony 12 Czerwca 1845 r. w Lelechówce w Galicyi, od r. 1868 kapłan archidyecezyi lwowskiej, od r. 1870 doktor św. Teologii, następnie współpracownik przy parafii, prefekt seminaryum chłopców, prefekt alumnów, adjunkt Wydziału teologicznego we Lwowie (1876—1879), od r. 1879—1881 zastępca profesora teologii dogmatycznej tamże, w r. 1882 powołany na zastępcę tegoż przedmiotu przy Uniwersytecie Jagiellońskim, w r. 1883 zamianowany profesorem zwyczajnym teologii dogmatycznej specyalnej, już w czwartym roku na własne żądanie opuścił Uniwersytet Jagielloński.

Dr. Jakób Girtler, urodzony w Krakowie 18 Grudnia 1825 r., kończył studya prawnicze w Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1848, a gdy wstąpił t. r. do legionu akademickiego w Wiedniu, tamże wzięty do wojska na prostego żołnierza, dopiero w r. 1854 został porucznikiem artyleryi. Służąc w Gracu, uzyskał tamże na Uniwersytecie stopień doktora praw 1859, przeniesiony do Wiednia, tu habilitował się 1865 r. na docenta prywatnego historyi prawa i państwa niemieckiego, a równocześnie uwolniony został z czynnej służby wojskowej, do której jednak powrócił na czas kampanii 1866. Po jej ukończeniu ciągle docent na Uniwersytecie Wiedeńskim, po zupełnej polonizacyi Wydziału prawnego w Uniwersytecie Jagiell., został mianowany w nim w r. 1870 profesorem nadzwyczajnym, a w r. 1872 zwyczajnym prawa niemieckiego. W 1874/5 i 1881/2 był Dziekanem Wydz. prawni-

czego; w pamiętniku tegoż Wydziału z roku 1871/2 umieścił pracę naukową: Wspomnienie o prawie magdeburskiem w Polsce.

Dr. Alfred Brandowski, urodzony 11 Września 1835 r. we Wilkowyi pod Jarocinem w Poznańskiem, ukończył nauki gimnazyalne we Wrocławiu 1854 r., studya zaś uniwersyteckie odbywał we Wrocławiu i Berlinie, gdzie w r. 1860 został doktorem filozofii i uzyskał kwalifikacyą do nauczania filologii klasycznej, jakoteż historyi, geografii, francuskiego i niemieckiego, w całem gimnazyum i rozpoczął praktykę nauczycielską w gimnazyum w Wałczu, a w r. 1861 został nauczycielem gimnazyalnym w Poznaniu. W r. 1864 mianowany profesorem zwyczajnym filologii klasycznej (z wykładem polskim) na Uniw. Jagiell., rozpoczął 1865 wykłady i objął kierownictwo seminaryum filolog. i przez 2½ r. reprezentował sam jeden na Uniw. Jagiell. ten przedmiot. Ogłosił: De Orichovii Annalibus Polonis, (Berlin 1860, rozprawa doktorska), Przykłady do tłómaczenia z łaciny na polskie (Poznań 1863), Metryka Ovidiusa, Vergiliusa i Horatiusa (Kraków 1868), Pomysły Bielowskiego w obec filologii klasycznej, (Kraków 1868), Pisownia najstarszego manuskryptu kroniki Mistrza Wincentego (Kraków 1869), Założenie Uniwersytetu krakowskiego w 1364 r. (Kraków 1873), a nadto liczne rozprawy lub artykuły głównie krytyczno-sprawozdawcze. W nauczaniu był nadzwyczaj sumienny, prawie drobnostkowy, co było dobrą bronią przeciw pewnej niedbałej powierzchowności, wielu uczniom właściwej, a zaprawiało przyszłych nauczycieli do zwracania uwagi na najmniejsze trudności przekładanych textów, wymagające objaśnienia w gimnazyach. Wykład swój umiał ożywić pewną swobodą traktowania, która suche nieraz dziedziny filologii i dla naszej umysłowości ponętnie zabarwiała. Był członkiem Towarzystwa Nauk. krakowsk. (i nadzwycz. członkiem Akad. Umiej.), lwowsk. Tow. Archeolog. i poznań. Tow. Przyjaciół Nauk.

Dr. Jan Mikulicz, urodzony w Czerniowcach 16 Maja 1850, od r. 1869 odbywał studya w Wiedniu i tam w r. 1875 został doktorem. Przez trzy lata jeszcze doskonalił się w chirurgii pod kierunkiem Billrotha, poczem był asystentem przy klinice chirurgicznej do końca r. 1881. Już poprzednio po odbyciu podróży za granicę habilitował się w Wiedniu w r. 1880 jako docent prywatny chirurgii, a w r. 1881 objął oddział chirurgiczny w poliklinice wiedeńskiej. W r. 1882 mianowany profesorem zwyczajnym chirurgii i dyrektorem kliniki chirurg. w Uniw. Jagiell., był członkiem i prezesem Towarzystwa Lekarskiego krakowskiego, członkiem honorowym Towarzystwa lekarzy bukowińskich, oraz członkiem Towarzystwa lekarskiego wiedeńskiego. Już poprzednio znany z prac swoich naukowych i biegłości operatorskich, objąwszy katedrę kliniczną w Krakowie, rozwinął od razu czynność wszechstronną. Uzyskał od Rządu drugiego asystenta i elewa płatnego, od Wydziału krajowego zaś stypendyum dla drugiego elewa i stworzył od razu szkołę, z której wyszli już zdolni operatorowie. Gorący zwolennik antyseptyki, przyczynił się znacznie do jej udoskonalenia i urządził obok kliniki zakład bakteryologiczny pod kierunkiem jednego ze swoich asystentów. Kształcony od początku wyłącznie w języku niemieckim, zapomniał prawie po polsku; ale po przybyciu do Krakowa w krótkim czasie znaczne w języku tym robił postępy i pozyskał tu życzliwość i sympatyą

tak kolegów, jako i współobywateli. Jego kilkoletnim usilnym staraniom zawdzięczyć należy, że Rząd postanowił wybudować nowy gmach dla kliniki chirurgicznej i w tym celu już grunt zakupił. Śmiały i biegły operator, pomimo rozległej praktyki pracował naukowo, wskazując nowe drogi chirurgii operacyjnej, a najlepszym dowodem uznania wartości tych prac jest powołanie go do Królewca.

Ten rok 1887 stanie się pamiętnym w dziejach Uniwersytetu *przeniesieniem* się jego *do gmachu nowego* (Collegium Novum), który nareszcie wykończony, ma Uniwersytet objąć niebawem w posiadanie.

Collegium novum Uniwersytetu Jagiellońskiego stanęło na gruncie, na którym stały niegdyś Bursa philosophorum et Jerusalem, pogorzałe do szczętu w r. 1842, oraz na gruncie sąsiednich realności pod Nr. hip. 186/7, 188 i 189 przy ulicy Gołębiej.

Budowa tego gmachu ma już kilkunastoletnią historyą. W skutek starań Senatu Akademickiego oznajmiło pierwotnie c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty w reskrypcie z d. 20 Sierpnia 1872 r., iż zgadza się w zasadzie na projekt budowy nowego gmachu na gruncie po spalonych bursach. Poruszono tę sprawę za pobytu Ministra Stremayra w Krakowie (zob. str. 23—24), atoli plany, wypracowane przez architekta i c. k. Radcę budownictwa Feliksa Księżarskiego, z powodu szczupłości miejsca trzeba było zmodyfikować co do potrzeb Uniwersytetu i rzecz cała znowu poszła w odwłokę. Dopiero postanowieniem Najwyższem z d. 1 Stycznia 1881 r. zatwierdzono budowę, na gruncie po spalonych bursach, gmachu przeznaczonego na to, żeby zastąpił Collegium Juridicum. Kiedy jednak przystąpiono do wykonania tych planów i zaledwie mury wyszły z fundamentów, przekonano się, że w obec zwiększonych tymczasem potrzeb Uniwersytetu gmach projektowany będzie szczupłym, niedogodnym i że w bardzo krótkim czasie musi przyjść do zakupna obu sąsiednich realności, które razem z placem pod nowy gmach zajętym stanowią całość odrębną i jednolitą.

Dlatego też Senat Akad. ponowił usilne starania, aby wyjednać u Wys. Rządu rozszerzenie planu, a tem samem powiększenie budynku, a te starania poparł gorliwie nowy Minister skarbu Dr. *Julian Dunajewski*, znający dokładnie potrzeby Uniwersytetu, ponieważ właśnie wtedy był jego Rektorem, kiedy go Najjaśniejszy Pan powołał do swego boku. On to stał się teraz rzecznikiem tej sprawy w obec wspaniałomyślnego Monarchy, który postanowieniem Najwyższem z d. 27 Kwietnia 1882 r. raczył zezwolić na zakupno sąsiednich realności i wykonanie gmachu nowego według planów ponownie przez Feliksa Księżarskiego przerobionych, a zastosowanych do programu przedłożonego przez Senat Akademicki. W rok potem mogło się odbyć uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego (zob. str. 34—35).

Nowy gmach Uniwersytetu tworzy czworobok zamknięty z silnie występującemi ryzalitami, przypierający z dwóch stron do ulic Jagiellońskiej i Gołębiej

z dwóch zaś do plantacyj miejskich. Budynek w stylu gotyckim ze szkarpami i murami szczytowemi zakończonemi smukłemi iglicami z kamienia pińczowskiego, wykonany w cegle bez wyprawy; — cokół po okna parterowe, jak również wszelkie gzymsy międzypiętrowe, gzyms główny, nakrycia szkarp i murów szczytowych, oraz obramienia okien i bram wchodowych, wykonane są częścią z piaskowca z Dobczyc i Straconki, częścią zaś z kamienia pińczowskiego i częstochowskiego. Stromy dach szczytowy pokryty łupkiem reńskim i angielskim w dwóch kolorach w deseń.

Budynek ozdobiony jest zewnątrz w punktach wybitniejszych tarczami herbowemi. Znaczna ilość tarcz i z góry określone ich ugrupowanie wymagało projektu opartego na pewnej myśli jednolitej, do której wątku zaczerpnięto w pięciowiekowej historyi Uniwersytetu. I tak: w murze szczytowym głównego ryzalitu znajduje się herb Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego od pierwszych lat XV wieku począwszy na pieczęci swojej dotychczas używa — na tle niebieskiem św. Stanisław trzyma tarczę z orłem polskim;

na facyacie głównego ryzalitu po nad oknami auli umieszczono w pośrodku herb monarchii, na czterech zaś tarczach herb ten otaczających znajdują się herby czterech założycieli: Króla Kazimierza Wielkiego (na kraju od strony prawej, jako pierwszego twórcy studii generalis Cracoviensis z r. 1364) i Urbana V jako papieża, za którego przywilejem d. 1 Września 1364 r. wydanym Kazimierz W. dokonał zamierzonej fundacyi (na kraju od strony lewej), oraz królowej Jadwigi i króla Władysława Jagiełły, jako właściwych założycieli rozwiniętego Uniwersytetu, złożonego z czterech Wydziałów w r. 1399 i 1400 (po obu stronach herbu monarchii);

również na facyacie głównego ryzalitu jest pięć tarcz bardzo małych nad oknami wśród ornamentów węgarów, które wypełniono herbami osób zasłużonych około założenia Uniwersytetu. Są to więc herby dostojników, którzy jako egzekutorowie testamentu królowej Jadwigi i powiernicy jej myśli w rozwinięciu Uniwersytetu w fundacyi Władysława Jagiełły czynny udział brali i wpisali się pierwsi w Album Uniwersytetu, zaraz po królu-założycielu: Piotra Wysza, biskupa krakowskiego (Bróg), Mikołaja Kurowskiego w r. 1400 biskupa włocławskiego, następnie arcybiskupa gnieźnieńskiego (Szreniawa), Jana z Tęczyna, kasztelana krakowskiego (Topór), Klemensa z Moskorzewa podkanclerzego (Pilawa); wreszcie dla dopełnienia piątej tarczy w tym szeregu dodano herb Elżbiety Pileckiej (Leliwa), trzeciej żony króla Władysława Jagiełły, której pamięć łączy się z dziejami Uniwersytetu w pierwszych latach po fundacyi Jagiełły, a którą — jak świadczą najstarsze pomniki służące do dziejów Uniwersytetu — zaliczano do najszczególniejszych jego dobroczyńców.

Na maleńkich tarczach herbowych, będących ornamentem ryzalitów bocznych, znajdują się herby dobrodziejów Uniwersytetu z późniejszych epok, a mianowicie królów, którzy przywilejami, fundacyami i popieraniem naukowego ruchu przyczy-

nili się do rozwoju Uniwersytetu, — a więc znajdują się tu herby Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta I, Zygmunta Augusta, Stefana Batorego, Zygmunta III, Władysława IV, Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego i Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Tarcze, należące do ornamentacyi tylnej bramy wchodowej, oraz odrzwiów auli, przyozdobione są godłem sygnetu rektorskiego, jakiego Uniwersytet Jagielloński używa — dwa berła skrzyżowane.

Po kilku stopniach w całej szerokości środkowego ryzalitu od strony plantacyj wchodzi się siedmioma ostrołukowemi otworami, zaopatrzonemi w ozdobne kraty z kutego żelaza, do podsieni, ztąd zaś do głównego przedsionka o pięknych sklepieniach gwiaździstych żebrowanych, wspartych na kolumnach granitowych.

Poza przedsionkiem jest wspaniała klatka schodowa, łącząca niejako wejście główne z wejściem drugiem od ulicy Jagiellońskiej (trzecie wejście poboczne znajduje się od ulicy Gołębiej). Schody dwuramienne z takim układem, że z każdego podestu w pośrodku piętra można zejść w dwóch kierunkach na niższe piętro lub wyjść na wyższe, przez co schody nabierają charakteru schodów czteroramiennych.

Stopnie granitowe, ballustrada z kamienia częstochowskiego bogato rzeźbiona z przeźroczami gotyckiemi, — sklepienia podestów krzyształowe na smukłych kolumnach granitowych — wszystko to składa się w harmonijną całość imponującemi rozmiarami. Klatka schodowa oświetlona z dwóch dziedzińców wewnątrz budynku się znajdujących, na około których we wszystkich piętrach biegnie obszerny korytarz, zasklepiony również pięknemi sklepieniami krzyształowemi, na wzór sklepień w podsieniach biblioteki Jagiellońskiej. Oprócz głównej klatki schodowej są jeszcze dwie boczne prowadzące z piwnic na strych.

Drzwi z korytarzy do pojedynczych sal prowadzące mają oprawy kamienne o bogatych profilach gotyckich.

Parter, rozdzielony przez dwa przedsionki, główny od plantacyj i tylny od ulicy Jagiellońskiej, na dwie połowy, mieści w jednej połowie (od plantacyj) 6 sal przeznaczonych na zbiory gabinetu archeologicznego i 5 sal na zbiory historyi sztuki; w drugiej połowie (od ulicy Gołębiej) archiwum Senatu Akademickiego, cztery sale wykładowe, kancelaryą Dziekana Wydziału lekarskiego i salę egzaminacyjną tegoż Wydziału, jakoteż lożę portyera i mieszkanie pedela.

Na pierwszem piętrze mieści się aula (przez 2 piętra) ponad głównym przedsionkiem, sala posiedzeń Senatu Akad., kancelarye Rektora, Sekretarza i kwestora, gabinet i sala wykładowa dla przyrodników, lokale dla seminaryów: filologicznego, germanistycznego, slawistycznego i dla seminaryów prawniczych, oraz 6 sal wykładowych.

Na drugiem piętrze znajdują się kancelarye Dziekanów, sale posiedzeń i sale egzaminacyjne 3 Wydziałów: teologicznego, prawniczego i filozoficznego, wspólne

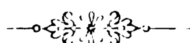
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

W bieżącym roku doszła także *liczba uczniów* Uniwersytetu najwyższej cyfry znanej dotychczas 1171 (w półroczu zimowem 1886/7), a przed końcem roku przybędą zapewne nowe dla młodzieży fundacye. Zmarły bowiem jeszcze w Kwietniu 1885 r. w Odessie *Kaźmierz Klimowski* zapisał 42,000 rub. sr. na *5 stypendyów* dla młodzieży kształcącej się na Uniwersytecie Jagiellońskim, przeznaczając tak przyszłe urządzenie tych stypendyów jako też i zarząd niemi Senatowi Akademickiemu wyłącznie. Czysto zewnętrzne i przypadkowe przeszkody nie dozwoliły dotąd Uniwersytetowi podjąć tego kapitału, co jednak w najbliższym czasie ma nastąpić.

III.

Kronika Wydziału teologicznego.

Stosunki na Wydziale teologicznym w r. *1864* były opłakane. Istniały tylko 4 katedry a profesorowie nie mieli prawa do emerytury. Większość przedmiotów musieli wykładać zastępczo bądź profesorowie innego przedmiotu, bądź też oddzielni suplenci. Od r. 1847 odjęto Wydziałowi prawo udzielania stopni akademickich.

W tym roku 1864 katedrę dogmatyki specyalnej i fundamentalnej zajmował X. Dr. *Karol Teliga*, kanonik kapituły krakowskiej, który jednakże już nie wykładał; profesorem nauk biblijnych Starego Zakonu, języków wschodnich i prawa kanonicznego zarazem był X. Dr. *Feliks Sosnowski*, nauk biblijnych Nowego Zakonu X. Dr. *Alexander Schindler*, teologii pastoralnej X. Dr. *Józef Wilczek*. Jako zastępcy profesorów wykładali: teologią moralną X. *Filip Gołaszewski*, historyą kościelną i patrologią X. *Antoni Dąbrowski*, synodologią X. *Michał Mioduszewski*, wszyscy trzej kapłani Zgromadzenia Misyonarzy; X. Dr. *Jan Droździewicz*, penitencyaryusz u P. Maryi, zastępował X. Teligę w wykładzie dogmatyki, a katechetyki i metodyki uczył X. *Andrzej Gołda* jako zastępca profesora tych przedmiotów. Przez ustąpienie w tymże roku X. Teligi (zob. Kronikę ogólną str. 12) nie zaszła żadna zmiana w wykładach; tylko miejsce X. Gołdy zajął X. *Wawrzyniec Oprządek* jako prowizoryczny nauczyciel. W r. *1865* objął katedrę dogmatyki X. Dr. *Józef Czerlunczakiewicz*, zamianowany profesorem zwyczajnym 3 lipca. X. *Sosnowski* za prezentą Uniwersytetu został kanonikiem katedralnym.

Tęż samą godność za prezentą Uniwersytetu otrzymał profesor *Wilczek* w r. *1867*, w którym to roku wykłady patrologii specyalnej i patrystyki objął X. Dr. *Droździewicz* jako docent prywatny (zatwierdzony reskr. minist. z 24 paźdz.), w 2 lata później. Najwyższem postanowieniem z 18 Wrześ. *1869* mianowany tytularnym profesorem nadzwyczajnym tychże przedmiotów. W tymże r. 1869 wykłady metodyki i katechetyki objął po X. Oprządku X. *Wacław Cholewiński* jako nauczyciel tych przedmiotów. W grudniu t. r. wysłał Wydział teologiczny z powodu otwarcia soboru watykańskiego *adres do Ojca św. Piusa IX*, i otrzymał odpowiedź z błogosławieństwem w d. 29 Grud. — Po śmierci profesora X. Sosnowskiego (zob. Kronikę ogólną str. 18) objął po nim w r. *1871* zastępczo wykłady nauk biblijnych Starego Zakonu i języków wschodnich X. Dr. *Droździewicz*, który w tymże roku za prezentą Uniwersytetu został proboszczem u św. Mikołaja, 1 Listop. 1872 mianowany został profesorem zwyczajnym, a w r. *1873* otrzymał kanonią akademicką fundi Karniów

znowu za prezentą Uniwersytetu; wykłady zaś prawa kanonicznego objął po profesorze Sosnowskim X. prof. *Schindler*, który jednak umarł już w r. *1874* (zob. Kronikę ogólną str. 23). Po jego śmierci wykład nauk biblijnych Nowego Zakonu zrazu objął zastępczo X. Dr. *Zygmunt Golian*, ale już w następnem półroczu r. *1875* X. Dr. *Jan Krzysiak*; wykłady zaś prawa kanonicznego przeszły na prof. Wilczka, który znów ustąpił z Uniwersytetu po dojściu do lat 71 w r. *1876*, a skutkiem tego po nim wykładał i teologią pastoralną także zrazu X. Krzysiak jako zastępca, od r. jednak następnego *1877* mianowany 19 Marca profesorem zwyczajnym tego przedmiotu X. Dr. *Józef Krukowski*. Tegoż dnia mianowany został profesorem zwyczajnym historyi kościelnej i prawa kanonicznego X. Dr. *Józef Pelczar*, skutkiem czego ustąpił dotychczasowy (od r. 1854) zastępca bezpłatny profesora historyi kościelnej X. *Antoni Dąbrowski* i ustało zastępstwo (od czasu ustąpienia X. Wilczka) w wykładach prawa kanon. przez prof. Czerlunczakiewicza. 1 Czerwca 1877 Wydział teologiczny wysłał *adres* z życzeniami z powodu jubileuszu biskupiego Ojcu św. *Piusowi IX*, który podpisało także wielu profesorów innych Wydziałów; w odpowiedzi nadeszło własnoręczne pismo Jego Świątobliwości tej treści: »Die 13 Julii 1877, Benedicat vos Deus et dirigat corda vestra et intelligentias vestras. Pius PP. IX.« — W końcu tegoż roku został załatwiony ostatecznie spór Wydziału z Senatem Akademickim o to, że Uniwersytet udzielił prezenty na *probostwo u św. Anny* duchownemu nie należącemu do Wydziału teologicznego; Ministerstwo bowiem Wyznań i Oświaty zatwierdziło 5 Grudnia rezolucyą Namiestnictwa z d. 10 Kwietnia i na zażalenie Wydziału teologicznego, starające się wykazać, iż beneficya patronatu Uniwersyteckiego mogą być nadawane tylko profesorom tegoż Wydziału, orzekło, że nie podlega temu ograniczeniu uniwersyteckie prawo prezenty na probostwo św. Anny oraz na probostwo w Zielonkach (które wtedy, t. j. w r. 1876, odłączono od probostwa św. Anny), a to zgodnie z § 98 statutu organizującego Uniwersytet z r. 1833. Zarazem zastrzegło Ministerstwo sobie wyłącznie prawo przyzwalania na kumulacyą katedry profesorskiej z probostwem.

W r. *1879* utracił Wydział dwóch zastępców profesorów: X. *Filipa Gołaszewskiego*, który wykładał teologią moralną, a pełnił obowiązki zastępcy bezpłatnie od r. 1836 aż do 70 lat życia. Wykłady tego przedmiotu objął zastępczo prof. Krukowski. Za odejściem zaś X. *Krzysiaka*, zastępcy profesora nauk biblijnych Nowego Testamentu, wykłady te objął chwilowo w zastępstwie prof. *Pelczar*, ale już od 1 Października przeszły na nowego profesora tego przedmiotu X. *Stanisława Spisa*, mianowanego profesorem zwyczajnym 14 maja t. r.

Reorganizacya Wydziału teologicznego, o którą już od wielu lat (od 1869) i Senat Akademicki i sam Wydział upraszał, śląc petycye i do Ministerstwa i do Rady Państwa, nastąpiła nareszcie w r. *1880* w przededniu przybycia Najjaśniejszego Pana do Krakowa (zob. Kronikę ogólną str. 30) 15 Sierpnia. 1) Utworzono piątą

katedrę zwyczajną *teologii moralnej*, oraz katedrę nadzwyczajną *prawa kanonicznego*: 2) przywrócono Wydziałowi prawo udzielania *stopni doktorskich*, 3) przyznano profesorom wyższą niż dotąd *pensyą* (1400 złr., oraz dodatki aktywalne i pięcioletnie, jakie pobierają inni profesorowie) i *prawo do emerytury* (jednakże ustawa z 18 Maja 1881 odjęła to prawo tym profesorom, którzyby otrzymali jedno z probostw patronatu uniwersyteckiego). — W tymże roku 3 profesorów teologii, X. Pelczar, X. Spis, i X. Krukowski, otrzymało *prezentę* od Uniwersytetu na t. zw. „*kanonie akademickie*" (z tych jednak tylko dwaj pierwsi otrzymali niebawem instytucyą na tę godność, trzeci zaś jej nie otrzymał dotychczas, a to z uszczerbkiem niewątpliwego prawa Uniwersytetu do prezentowania), a nadto X. Krukowski otrzymał prezentę na *probostwo u św. Floryana*, należące do patronatu Uniwersytetu a wakujące po śmierci X. Wilczka. W lutym habilitował się X. Dr. *Zygmunt Lenkiewicz* na docenta teologii moralnej, a w następnym r. *1881* mianowany został 22 Maja profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu, skutkiem czego ustały wykłady jego zastępcze przez X. Krukowskiego. Już przedtem Ministerstwo Oświaty przyzwoliło na nadobowiązkowe *wykłady exegetyki wyższej* przez prof. *Spisa*, przyznając mu stałą za to renumeracyą 26 Lutego 1881, Wydział zaś próbował zapewnić sobie jeszcze inne wykłady nowe. Kiedy bowiem Leon XIII encykliką Aeterni Patris z 4 Sierp. 1879 zalecił studyować *filozofią św. Tomasza z Akwinu*, Wydział teologiczny krakowski, naśladując w tem Uniwersytety katolickie, wysłał do Ojca św. adres dziękczynny i już w Kwietniu 1880 r. uchwalił zaprowadzić wykłady filozofii chrześcijańskiej. W Maju 1881 r. postanowiono przedstawić Ministerstwu na docenta tego przedmiotu X. Dr. *Zygmunta Goliana*, który równocześnie rozpoczął wykłady. Ministerstwo jednak Oświaty nie zatwierdziło tej docentury; Wydział nie chcąc zaniechać swojej myśli, musiał się obejrzeć za innym kandydatem odpowiednim.

Niezwykle licznemi zmianami osób, przybyciem nowych wykładów i ustaleniem się stosunków na lata następne, zapisał się w dziejach Wydziału rok *1882*. Naprzód ustąpił z Wydziału X. *Krukowski*, któremu nie pozwoliło Ministerstwo zatrzymać katedry profesorskiej obok probostwa u św. Floryana nadanego mu poprzednio (zob. pod r. 1880). Na wakującą przez jego ustąpienie *katedrę teologii pastoralnej* mianowany został 25 Maja dotychczasowy profesor historyi kościelnej i prawa kanonicznego X. *Pelczar*, a w jego miejsce tegoż dnia profesorem zwyczajnym *historyi kościelnej* został X. licencyat *Władysław Chotkowski*, wykłady zaś *prawa kanonicznego* objął jako zastępca X. Dr. *Wojciech Gac*; 14 Czerwca mianowany został profesorem tytularnym *filozofii chrześcijańskiej* Dr. *Stefan Zacharyasz Pawlicki*, który nadto połączył z tem wkrótce jeszcze i wykłady jednej części dogmatyki, skutkiem przeniesienia w stan spoczynku 13 lipca X. *Czerlunczakiewicza*. Na razie bowiem objął zastępstwo całej opróżnionej po nim katedry *dogmatyki fundamentalnej i specyalnej* X. Dr. *Emil Lamboy*, w roku jednak następnym *1883* mianowany został

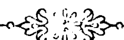
19 Kwietnia profesorem zwyczajnym tylko *dogmatyki specyalnej*, dogmatyki zaś fundamentalnej wykłady oddano X. *Pawlickiemu*, mianowanemu 28 Stycznia profesorem nadzwyczajnym takowej oraz filozofii chrześcijańskiej. W tymże r. *1883* ustąpił z Wydziału, doszedłszy do lat 71, X. *Droździewicz*, a przedmioty przez niego wykładane dotychczas rozebrało pomiędzy sobą 3 innych profesorów: języki wschodnie X. Lenkiewicz, exegetykę i introdukcyą specyalną X. Spis, archeologią i historyą objawienia X. Chotkowski. — W kronice ogólnej już wspomniano (zob. str. 35), że w końcu tego roku rozstrzygnięto w Rzymie na korzyść kanoników t. zw. akademickich *spór* ich *z kapitułą krakowską*, który obaj, przyjęci do niej w r. 1881 na podstawie prezenty Uniwersytetu, profesorowie Pelczar i Spis musieli tam wytoczyć, skoro nie dopuszczano ich ani do celebrowania w Katedrze, ani do udziału w sesyach kapitulnych, a upominającym się o swoje prawa na podstawie ustaw kanonicznych i tradycyi dawnej od XV wieku, dała kapituła odpowiedź odmowną na piśmie 8 Listop. 1881, powołując się na dekret reformationis Capituli z 10 Maja 1859 r.*) Do dziejów Wydziału teologicznego zaś należy, że profesorom Spisowi i Chotkowskiemu nadano stopień *doktorów św. Teologii honoris causa*, pierwszemu uchwałą Wydziału teologicznego w Krakowie, drugiemu uchwałą takiegoż Wydziału w Monasterze.

W roku *1884* przybył Wydziałowi nowy profesor nadzwyczajny *prawa kanonicznego* X. Dr. *Tadeusz Gromnicki*, mianowany 25 Maja, w skutek czego ustąpił zastępca tegoż przedmiotu X. Gac, i odbyła się po 39-letniej przerwie pierwsza znowu *promocya doktorska*, gdy stopień ten otrzymał 7 Listop. X. Antoni Trznadel, profesor teologii dogmatycznej w seminaryum przemyskiem. Przed końcem tegoż roku uchwalono 5 Grudnia nadać *stopień honorowego doktora* św. teologii X. *Biskupowi krakowskiemu*, a odpowiedni dyplom wręczono mu 10 Marca roku następnego *1885*. 6 Lipca t. r. X. *Pawlicki* mianowany został profesorem zwyczajnym, 1 zaś Lipca *1886* X. Lamboy wniósł do Wydziału rezygnacyą z zajmowanej przez niego katedry, a po przyjęciu jej przez Wydział został uwolniony od służby 13 Marca 1887 r.

Tym sposobem obecnie *w Kwietniu 1887 r.* istnieje na Wydziale teologicznym 7 katedr zwyczajnych, mianowicie: 1) filozofii chrześcijańskiej i dogmatyki funda-

*) Kongregacya S. Concilii skutkiem przeprowadzonego procesu orzekła d. 1 Grudnia 1883 r.: 1) że kanonicy, akademickimi zwani, mają prawo bywania na nabożeństwach codziennych i pobierania odpowiednich dystrybucyj, byle to nie przynosiło uszczerbku profesorskim ich obowiązkom, co się zostawia roztropnemu sądowi miejscowego biskupa; — 2) że wolno im celebrować przy wielkim ołtarzu w Katedrze, — 3) że mają prawo optowania domów kapitulnych, — 4) że mają prawo uczestniczenia we wszystkich posiedzeniach Kapituły, — 5) że w chórze i w procesyi mają zajmować miejsce według starszeństwa. Słowem, kanonikom patronatu uniwersyteckiego przyznane zostały te same prawa, jakie mają kanonicy *collationis episcopalis*.

mentalnej, 2) dogmatyki specyalnej, 3) nauk biblijnych Starego Zakonu, 4) takichże nauk Nowego Zakonu, 5) teologii moralnej, 6) teologii pastoralnej, 7) historyi kościelnej, oraz jedna katedra nadzwyczajna prawa kanonicznego; nadto istnieją oddzielnie remunerowane wykłady exegetyki, i wreszcie katechetyki i metodyki, które wykłada oddzielny nauczyciel. Z tych wakują obecnie dwie katedry: jedna nauk biblijnych Starego Zakonu i języków wschodnich, które to przedmioty tymczasowo wykładają zastępczo inni profesorowie; druga zaś dogmatyki specyalnej świeżo opróżniona. Odpowiednie wnioski co do ponownego obsadzenia obu katedr Wydział teologiczny poczynił już do Ministerstwa Oświaty. — Równocześnie z wzrostem liczby katedr pomnożyła się także znacznie i liczba uczniów, głównie wskutek rozszerzenia drobnego przedtem bardzo Biskupstwa krakowskiego, do którego przyłączono część biskupstwa Tarnowskiego. Odtąd bowiem odbywa w Krakowie studya teologiczne wielu, którzy przedtem udawali się do seminaryum biskupiego w Tarnowie. — Nie uregulowane jest jednak dotąd i nie rozstrzygnięte ostatecznie prawo profesorów Wydziału teologicznego do czterech kanonii katedralnych krakowskich, skoro (zob. wyżej str. 48) wbrew prawnym nadaniom dawnych biskupów czwarty kanonik prezentowany przez Uniwersytet dotychczas nie otrzymał instytucyi. Senat Akademicki wyraźnie się zastrzegł przeciwko uszczupleniu praw swoich, które otrzymał Uniwersytet w wieku XV od biskupów krakowskich Piotra Wysza i Wojciecha Jastrzębca, a które kilkakrotnie zatwierdziła Stolica Apostolska, — i praw tych bronić będzie wytrwale.

IV.

Kronika Wydziału prawa i administracyi.

Wydział prawa i administracyi był w r. *1864 mięszany*. Wykłady odbywały się w dwóch językach, polskim i niemieckim. Było wtedy 7 profesorów zwyczajnych a 1 nadzwyczajny, nadto wykładał jeden zastępca profesora i jeden docent prywatny. Z pomiędzy profesorów, z których się podówczas Wydział składał, 3 wykładało po polsku, 3 po niemiecku, 2 zaś w obu językach; docent prywatny i zastępca profesora wykładali po polsku.

Prawo rzymskie (z wykładem polskim) reprezentował profesor nadzwyczajny Dr. *Fryderyk Zoll; prawo niemieckie* (wykład niemiecki) profesor zwyczajny Dr. *Edward Buhl; prawo kościelne* (wykład polski) profesor zwyczajny Dr. *Udalryk Heyzmann; filozofią prawa i prawo narodów* zastępca profesora, adwokat krajowy Dr. *Andrzej Rydzowski* (po polsku); *umiejętności polityczne* wykładał po polsku profesor zwyczajny Dr. *Julian Dunajewski*, i w tymże języku statystykę ogólną, po niemiecku zaś wykładał statystykę austryacką i prawo administracyjne austryackie. Podobnie wykładał profesor zwyczajny *prawa i procesu karnego* Dr. *Michał Koczyński* to prawo austryackie po niemiecku, miewał jednak niekiedy wykłady polskie z teoryi prawa karnego (nieobowiązkowe); Dr. zaś *Ignacy Hammer*, profesor zwyczajny *austryackiego prawa cywilnego* i ustawodawstwa skarbowego i Dr. *Edward Fierich*, profesor zwyczajny *austryackiego postępowania sądowego cywilnego*, oraz *prawa handlowego* i *wekslowego*, wykładali po niemiecku wyłącznie. Tylko postępowanie cywilne sądowe wykładał po polsku docent prywatny Dr. *Feliks Szlachtowski*, adwokat krajowy. A nareszcie Dr. *Piotr Burzyński*, profesor zwyczajny *prawa cywilnego francuskiego* jakoteż dawnego *prawa polskiego* i jego historyi, wykładał (po polsku) oba te przedmioty nadobowiązkowe.

Pierwsza zmiana w tym składzie Wydziału nastąpiła w roku *1865*, kiedy w Sierpniu przeniesiono na emeryturę prof. *Koczyńskiego* a wykład prawa i procesu karnego objął jako zastępca profesora Dr. *Aleksander Bojarski*, dotąd zastępca prokuratora. W Październiku tegoż r. Dr. *Zoll* został profesorem zwyczajnym. Drugą zmianę przyniósł rok następny *1866*, kiedy prof. *Hammer* skutkiem obłożnej choroby ustąpił z katedry a wykłady *austryackiego prawa cywilnego*, na teraz jeszcze po niemiecku, objął powołany na zastępcę profesora koncepista Prokuratoryi skarbowej Dr. *Maxymilian Zatorski*, który w roku następnym *1867* habilitował się na docenta tego przedmiotu. Wtedy także mianowano profesorem nadzwyczajnym

prawa i procesu karnego Dr. *Bojarskiego*, który w r. następnym *1868* został profesorem zwyczajnym a równocześnie docent i zastępca prof. Dr. *Zatorski* został profesorem nadzwyczajnym austr. prawa cywilnego, i odtąd odbywał *wykłady w języku polskim* w skutek (wspomnianej w kronice ogólnej str. 16) dalszej, choć jeszcze niezupełnej polonizacyi Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wykład *encyklopedyi prawa* przeszedł tegoż r. od prof. *Burzyńskiego* na prof. *Heyzmanna;* nakoniec docent prywatny Dr. *Szlachtowski* otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Tato dalsza polonizacya zapewne była przyczyną pomnożenia sił Wydziału w roku następnym *1869* przez dwóch naraz docentów prywatnych: Dr. *Mieczysław Bochenek* habilitował się wtedy do *ekonomii*, a Dr. *Leon Blumenstok* do *medycyny sądowej*. Jednakowoż spółcześnie ten sam rok 1869 przyniósł także ostateczny upadek pożytecznego przedsięwzięcia, które prowadził Wydział prawa od lat kilku, walcząc z wielkiemi trudnościami: musiano dla braku funduszów zaniechać wydawnictwa *Czasopisma poświęconego prawu i umiejętnościom politycznym*, które wychodziło pod redakcyą członków Wydziału. Przerwane z końcem r. 1865, gdy ustąpił owoczesny redaktor odpowiedzialny Dr. Koczyński, rozpoczął Wydział znów wydawać w r. 1867, nakładem drukarni Uniwersyteckiej, pod redakcyą prof. Bojarskiego a potem Zatorskiego, musiał jednak zaprzestać po dwóch latach. *)

Nakoniec *polonizacya* zupełna Uniwersytetu w r. *1870* (zob. kronikę ogólną str. 17) sprowadziła znowu zmianę osób. Ustąpił mianowicie prof. *Buhl* a w jego miejsce mianowano docenta prywatnego prawa niemieckiego na Uniwersytecie Wiedeńskim Dr. *Jakóba Girtlera*, który i ten przedmiot miał odtąd wykładać w języku polskim; usunął się zaś z Wydziału docent (z tytułem profesora) Dr. *Szlachtowski*, który zasłużył się około Uniwersytetu wykładami polskimi ważnego przedmiotu w czasie, kiedy profesor postępowania cywilnego musiał je wykładać po niemiecku jedynie, i który także zasilał artykułami Czasopismo prawnicze, wydawane przez Wydział tegoż Uniwersytetu. Odkąd główni profesorowie prawa i procedury cywilnej teraz już mogli wykładać po polsku, ustała potrzeba nagląca tych dodatkowych wykładów, a Dr. Szlachtowski mógł się swobodniej oddać służbie obywatelskiej jako Wiceprezydent (za prezydentury Dietla), a dziś, od r. 1884, Prezydent miasta Krakowa. W tymże roku 1870 prof. nadzwyczajny Zatorski został profesorem zwyczajnym.

*) Warto tu przytoczyć dosłownie usprawiedliwienie redakcyi, że dalszego wydawnictwa zaprzestaje:

„Podjęliśmy wydawnictwo naszego czasopisma w r. 1863, z końcem 1865 przerwaliśmy je dla braku funduszów. Nie zrażeni tem niepowodzeniem, rozpoczęliśmy na nowo pracę naszą w r. 1868. Spodziewaliśmy się, że czasopismo nasze znajdzie dostateczne poparcie w kraju z 5-milionową ludnością, domagającą się zaprowadzenia języka ojczystego we wszystkich kierunkach życia publicznego. Nadzieje te nas zawiodły. Poświęcaliśmy chętnie pracę naszą, nie wolno nam dłużej poświęcać funduszu drukarni Uniwersyteckiej. Wobec bowiem 52 prenumeratorów naszego czasopisma w królestwie Galicyi z W. księstwem Krakowskiem, nie można liczyć na zwrot chociażby tylko kosztów druku."

Znaczny ruch na Wydziale w r. *1871* był następstwem polonizacyi Uniwersytetu zupełnej. Z obu w przeszłym roku przybyłych docentów jeden, Dr. *Blumenstok*, został mianowany profesorem nadzwyczajnym *medycyny sądowej* i policyi lekarskiej, drugi, Dr. *Bochenek*, objął dodatkowo do swojego przedmiotu wykład *austryackiego ustawodawstwa skarbowego*, które dotychczas zastępczo były poruczone od ustąpienia prof. Hammera profesorowi Buhlowi. Adjunkt b. Szkoły Głównej Warszawskiej Dr. *Józef Bogdan Oczapowski* został profesorem nadzwyczajnym *nauki administracyi* i encyklopedyi umiejętności politycznych, w skutek czego uwolniono prof. Dunajewskiego od wykładu nauki administracyi; habilitowało się zaś trzech docentów prywatnych, a mianowicie sekretarz Uniwersytetu *Hilary Hankiewicz* do rachunkowości państwowej, Dr. filoz. *Gustaw Roszkowski* i Dr. praw *Franciszek Kasparek*, obadwaj do *filozofii prawa*. Skutkiem tego usunął się Dr. *Rydzowski* zastępca profesora tego przedmiotu, który od początku zapowiedział, że obowiązki zastępcy dopóty tylko będzie pełnić, dopóki nie będzie docenta, któryby się filozofii prawa wyłącznie poświęcił. Jedynie po to, żeby ten ważny przedmiot był wykładany, służył Uniwersytetowi Jagiell. przez lat wiele, mimo swoich rozlicznych obowiązków innych, i jasnym a gruntownym wykładem zasłużył się około Uniwersytetu także — mąż wielce zasłużony na innych polach około kraju i miasta Krakowa, którego był radcą miejskim oraz posłem na Sejm krajowy i do Rady państwa aż do śmierci 20 Stycznia 1881 r.

W roku *1872* podjął Wydział, w miejsce zaniechanego przed 3 laty Czasopisma prawniczego, które uwzględniało także praktykę tak sądową jak administracyjną, wydawnictwo *Pamiętnika* (nakładem Senatu Akademickiego), który zawierał wyłącznie rozprawy naukowe teoretyczne. Tom I wydany wtedy zawierał 4 rozprawy (Drów. Bojarskiego, Kasparka, Girtlera i Zolla), tom II i ostatni z r. 1873 także 4 rozprawy (Zolla, Bochenka, Blumenstoka i Bobrzyńskiego). Prof. *Girtler* został w tymże roku profesorem zwyczajnym, docent zaś prywatny filozofii prawa, który uzyskał tymczasem veniam legendi i do prawa międzynarodowego, Dr. *Kasparek*, profesorem nadzwyczajnym tych przedmiotów.

W roku *1873* docent prywatny *Roszkowski* opuścił Wydział, udając się do Warszawy (dziś profesor we Lwowie). Zato przybyło dwóch nowych docentów: Dr. *Michał Bobrzyński*, który się habilitował do *prawa polskiego*, i Dr. *Gustaw Romer*, habilitujący się do *prawa rzymskiego*. Tegoż roku wyszło rozporządzenie Ministra oświaty z dnia 27 Września 1873, polecające zaprowadzić *seminarya* prawnicze i administracyjne przy Wydziałach prawniczych wszystkich Uniwersytetów austryackich. Jako cel tych seminaryów podano w rozporządzeniu powyższem rozrozszerzanie i zgłębianie tego wszystkiego, co uczniom podanem było przy wykładach, przysposobienie ich do samodzielnej pracy naukowej, po części także przygotowanie do praktyki sądowej i administracyjnej. Na podstawie rozporządzenia tego

wypracował prof. *Fierich* projekt statutu dla seminaryów prawniczych, jakby je należało urządzić w Krakowie. Projekt ten Wydział przyjął a Ministerstwo zatwierdziło. Począwszy więc od r. 1874 odbywają się stale w każdem półroczu seminarya z różnych przedmiotów, wchodzących w zakres prawa i administracyi. Zaraz wtedy na zimowe półrocze ogłosili seminarya profesorowie: *Bojarski* z prawa karnego, *Burzyński* z procedury cywilnej francuzkiej, *Fierich* z prawa wekslowego, *Kasparek* z prawa narodów, *Zoll* z prawa rzymskiego. Na półrocze letnie ogłosiło także pięciu profesorów seminarya i to powtarza się ciągle do dnia dzisiejszego. W seminaryach czyta się źródła, rozbiera się rozmaite kwestye naukowe, seminarzyści składają prace piśmienne, a za najlepsze bywają przyznawane nagrody ze stale na ten cel przeznaczonego funduszu 200 złr. rocznie. Zresztą do rozwoju ruchu naukowego w seminaryach przyczyniła się wiele fundacya 5-letnia księcia Czartoryskiego z r. *1874* (zob. Kronikę ogólną, str. 22).

W roku tymże 30 Kwietnia 1874 Dr. *Bochenek* został profesorem *nadzwyczajnym*, w roku zaś *1875* mianowany został profesor nadzwyczajny Dr. *Kasparek* profesorem *zwyczajnym*, przez co katedra filozofii prawa i prawa narodów została systemizowaną i pomnożyła liczbę katedr zwyczajnych na Wydziale prawniczym. Zresztą przy tej nominacyi włożono na Dr. Kasparka obowiązek wykładu *austryackiego ustawodawstwa administracyjnego*, od którego uwolniono prof. Dunajewskiego, W tym roku opuścił Wydział docent prywatny Dr. *Romer* przenosząc się na wieś, gdzie wkrótce powołany do posług obywatelskich, jako poseł na Sejm krajowy i Prezes rady powiatowej Sądeckiej zajął znaczące stanowisko. W roku zaś *1876* ustąpił z Uniwersytetu z powodu choroby prof. Oczapowski, skutkiem czego wykład nauki administracyi powierzono prof. Kasparkowi. Docentowi zaś *Bobrzyńskiemu* rozszerzono veniam legendi także do *historyi prawa i państwa niemieckiego*. Został on tych przedmiotów oraz prawa polskiego profesorem nadzwyczajnym w Kwietniu r. *1877*, w którym przybyli Wydziałowi nowi docenci: Dr. *Józef Rosenblatt* habilitował się do *prawa karnego*, Dr. *Ernest Till* do *austryackiego prawa cywilnego*. Ten drugi jednak za zgodą Wydziału prawa we Lwowie przeniósł tam swoją venia legendi i do dziś dnia pełni tamże funkcye docenta prywatnego; pierwszemu zaś rozszerzono w r. *1878* veniam legendi także do procesu karnego.

Gdy przez śmierć Dr. *Burzyńskiego* 19 Kwietnia *1879* r. profesora zwyczajnego prawa polskiego i prawa cywilnego francuskiego, zawakowała katedra zwyczajnego profesora, Wydziałowi zależało wiele na tem, żeby ją pozyskać wyłącznie dla *prawa polskiego*. Dla tego przedstawił Wydział Dr. *Bobrzyńskiego* na profesora zwyczajnego tylko tego przedmiotu, zwłaszcza że prof. Zatorski oświadczył swą gotowość do wykładów prawa cywilnego francuskiego obok właściwego swego przedmiotu. Jakkolwiek zaś Dr. Bobrzyński mianowany został w Grudniu tegoż roku profesorem zwyczajnym prawa polskiego i niemieckiego, nominacyą tę uważać na-

leży za systemizowanie katedry zwyczajnej prawa polskiego, skoro dla niemieckiego istniała już przedtem i pozostała nadal oddzielna katedra zwyczajna.

Dwóch nowych docentów pozyskał Wydział w r. *1880:* Dr. *Stanisław Madeyski,* notaryusz, habilitował się do *prawa cywilnego austryackiego*, Dr. *Leon Cyfrowicz* do nauki *administracyi* i austryackiego ustawodawstwa administracyjnego. Utracił jednak Wydział, jakkolwiek w nader zaszczytny sposób, profesora *Dunajewskiego* przez jego nominacyą Ministrem skarbu, a ta strata sprowadziła nowy podział w roku następnym przedmiotów przez niego wykładanych. Wprzód jednak, jeszcze w r. 1880, został docent prywatny *Hankiewicz profesorem* nadzwyczajnym rachunkowości państwowej, ale już w r. *1881* opuścił Uniwersytet, nominowany Radcą w Ministerstwie skarbu. W tym roku docent prywatny Uniwersytetu lwowskiego Dr. *Józef Kleczyński* otrzymał nominacyą na profesora nadzwyczajnego *statystyki* i austryackiego prawa administracyjnego na Wydziale prawniczym w Krakowie, a równocześnie, uwalniając prof. Kasparka od wykładów drugiego z tych przedmiotów, nałożono temuż obowiązek wykładania encyklopedyi umiejętności politycznych.

W roku *1882* przybyło Wydziałowi trzech nowych docentów prywatnych: Dr. *Edmund Krzymuski* dla *filozofii prawa*, Dr. *Lotar Dargun* dla *prawa niemieckiego* i Dr. *Maurycy Fierich* dla *procesu cywilnego* austryackiego i rzymskiego; ubył zaś z Wydziału profesor nadzwyczajny *Blumenstok*, który przeniósł się na Wydział lekarski jako profesor zwyczajny medycyny sądowej i policyi lekarskiej, zatrzymując jednak z polecenia Ministerstwa wykład tych przedmiotów i dla prawników także w zastępstwie, dopóki Wydział prawa nie pozyska osobnego profesora tego przedmiotu. Tegoż roku w grudniu nadał Wydział byłemu Sekretarzowi Uniwersytetu, Radcy ministeryalnemu *Hankiewiczowi,* stopień *doktora* praw honoris causa.

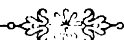
W roku *1883* w Grudniu profesor nadzwyczajny ekonomii politycznej Dr. *Bochenek* został profesorem zwyczajnym tego przedmiotu, Dr. zaś *Edward hr. Mostowski* habilitował się na docenta prywatnego *prawa cywilnego* austryackiego. Już przedtem rozszerzono Dr. *Krzymuskiemu* veniam legendi także do prawa karnego; a gdy w r. *1884* umarł profesor tego przedmiotu Dr. *Bojarski,* tenże docent został mianowany w Listopadzie *profesorem* nadzwyczajnym *prawa i procesu karnego,* równocześnie zaś docent tychże przedmiotów Dr. *Rosenblatt* otrzymał *tytuł profesora* nadzwyczajnego. W Maju tegoż roku, docent prywatny Dr. *Dargun* został profesorem nadzwyczajnym historyi prawa i państwa niemieckiego; w r. zaś *1885* docent prywatny i Sekretarz Uniwersytetu Dr. *Cyfrowicz* otrzymał *tytuł i charakter profesora* nadzwyczajnego. Nakoniec w roku *1886* docent prywatny Dr. *Maurycy Fierich* został profesorem nadzwyczajnym *procesu cywilnego* austryackiego i rzymskiego, a po śmierci prof. *Zatorskiego* mianowany został dotychczasowy docent

prywatny Dr. *Stanisław Madeyski* profesorem zwyczajnym *cywilnego prawa austryackiego.* Rok ten zaznaczył się w dziejach Wydziału niewidzianym dotychczas nigdy przybytkiem aż czterech docentów w jednym roku, mianowicie 2, którzy się habilitowali do *prawa kościelnego,* Dr. *Józef Brzeziński* i Dr. *Władysław Abraham,* po jednym zaś do *prawa polskiego,* Dr. *Bolesław Ulanowski,* i do *ekonomii politycznej,* Dr. *Józef Milewski.* Po ustąpieniu w tymże roku prof. *Heyzmanna* wykład *encyklopedyi prawa* objął po nim prof. *Krzymuski* (przy czem Wydział uchwalił, że byłoby pożądanem, aby corocznie inny profesor te wykłady odbywał), lecz zawakowała katedra prawa kościelnego; w roku zaś *1887* zawakowała przez śmierć prof. *Girtlera* inna katedra zwyczajna, tj. prawa niemieckiego. Zato przybyła równocześnie Wydziałowi *druga katedra zwyczajna nauk politycznych,* gdy 8 Marca mianowany został prof. *Kleczyński* zwyczajnym profesorem statystyki tudzież austryackiego prawa politycznego i administracyjnego.

Obecnie zatem (w końcu Kwietnia 1887) posiada Wydział prawa i administracyi 10 katedr zwyczajnych a mianowicie: 1) prawa rzymskiego, 2) prawa niemieckiego (ta wakuje, reprezentowana jest przez profesora nadzwyczajnego), 3) prawa polskiego, 4) prawa kościelnego (wakuje), 5) prawa i procesu karnego (wakuje; reprezentowana przez profesora nadzwyczajnego), 6) austryackiego prawa cywilnego, 7) austryackiego postępowania cywilno-sądowego, 8) filozofii prawa i prawa narodów, 9) ekonomii politycznej, 10) statystyki tudzież austryackiego prawa politycznego i administracyjnego, oraz 2 katedry nadzwyczajne tj.: 1) procesu cywilnego austryackiego i rzymskiego, 2) medycyny sądowej (ta ostatnia wakuje); a nadto ma obecnie Wydział 7 docentów prywatnych, z których dwaj noszą tytuł profesorów nadzwyczajnych.

Wydział zresztą jest w przededniu reorganizacyi, ponieważ obecnie zasadnicza reforma w ogóle Wydziałów prawa i administracyi na Uniwersytetach austryackich jest w toku. Wskutek wezwania Ministerstwa Oświaty Wydział przesłał mu w lutym b. r. obszerny referat w tym względzie, w którym wszystkie potrzebne lub pożądane zmiany motywowano dokładnie.

Ten Wydział liczy zawsze od dłuższego już czasu największą ilość słuchaczów, którzy stanowią prawie połowę wszystkich uczniów na Uniwersytecie Jagiellońskim.

V.

Kronika Wydziału lekarskiego.

W półroczu letniem r. *1864* Wydział liczył 10 profesorów zwyczajnych, 1 zastępcę profesora, 2 docentów prywatnych i 6 asystentów. Fizyologią wykładało dwóch profesorów zwyczajnych: Dr. *Józef Majer* i Dr. *Gustaw Piotrowski*, anatomią opisową Dr. *Antoni Kozubowski*, patologią i terapią ogólną oraz farmakologią Dr. *Fryderyk Skobel*, okulistykę Dr. *Antoni Sławikowski*, klinikę lekarską Dr. *Józef Dietl*, chirurgiczną Dr. *Antoni Bryk*, medycynę sądową Dr. *Karol Gilewski*, anatomią patologiczną Dr. *Ludwik Teichmann*, położnictwo Dr. *Maurycy Madurowicz*, weterynaryą zastępca profesora fizyk Dr. *Karol Mohr*, chemią patologiczną docent Dr. *Aleksander Kryda*, choroby skórne i weneryczne docent Dr. *Antoni Rosner*.

W tymże r. *1864* jesienią przybył jako docent rządowy Dr. *Aleksander Stopczański* do wykładu chemii patologicznej, a Dr. *Maciej Leon Jakubowski* habilitował się jako docent prywatny chorób dzieci.

W r. następnym *1865*, w skutek przeniesienia w miesiącu Sierpniu w stan spoczynku prof. Dietla, prof. *Gilewski* objął zastępczo i jego wykłady; wkrótce potem zaś sam mianowany został prof. kliniki lekarskiej.

W r. *1866* Dr. *Stanisław Janikowski*, mianowany prof. zwyczajnym medycyny sądowej i policyi lekarskiej, rozpoczął swoje wykłady, a Dr. *Lucyan Rydel*, asystent prof. Arlta w Wiedniu, habilitował się jako docent prywatny okulistyki.

W r. *1867* docent prywatny *Rosner* mianowany został nadzw. profesorem chorób skórnych i wenerycznych, a w. r. *1868* Dr. *Alfred Biesiadecki*, asystent prof. Rokitańskiego w Wiedniu, mianowany został zwyczajnym profesorem anatomii patologicznej, prof. *Teichmann* zaś objął katedrę anatomii opisowej po prof. *Kozubowskim*, przeniesionym w stan spoczynku; wreszcie Dr. *Karol Rasp*, jako docent rządowy, objął wykłady weterynaryi, a Dr. *Józef Oettinger* habilitował się jako docent prywatny historyi medycyny.

W r. *1869* chemik patologiczny i docent *Stopczański* mianowany został profesorem nadzw. chemii patologicznej a docent *Rydel* objął zastępczo wykłady okulistyki w skutek śmierci prof. Sławikowskiego.

W r. *1870* docent *Rydel* mianowany został zwyczajnym profesorem okulistyki, a w r. *1871* asystent kliniczny Dr. *Pareński* objął zastępczo kierownictwo kliniki lekarskiej osieroconej w skutek śmierci prof. *Gilewskiego*; w tymże roku Dr. *Stanisław Domański* habilitował się jako docent prywatny elektroterapii, podczas gdy Dr. *Aleksan-*

der Kryda zrzekł się docentury po 9letniej działalności na Wydziale lekarskim i przeniósł się do Szczawnicy jako lekarz zdrojowy, gdzie też umarł.

W r. *1872* rozporządzeniami Ministerstwa Oświecenia z d. 15 Kwietnia i 1 Czerwca zmieniono dotychczasowy *porządek egzaminów ścisłych w Wydziałach lekarskich* przedlitawskich, a tem samem i w Wydziale lekarskim Uniwersytetu Jagiell. Zmiana ta była radykalna, o ile w miejsce dawnych stopni doktora medycyny, chirurgii i magistra położnictwa i okulistyki zaprowadziła tylko jeden stopień: doktora wszech nauk lekarskich, a więc zmuszała kandydatów do poświęcenia się wszystkim gałęziom lekarskim i nie zezwalała im poprzestawać na uzyskaniu jednego tylko lub dwóch stopni: nadto stanowiła prawdziwy postęp, o ile egzamina przestały być przeważnie teoretycznemi, lecz w wysokim stopniu uwzględnić muszą stronę praktyczną: tym sposobem kandydat czynić musi zadość nietylko wymogom uniwersyteckim, ale także potrzebom życia praktycznego, do którego się zabiera. W ślad za tą korzystną reformą musiała pójść i zmiana w systemie nauczania, o ile uczniom dać wypadało możność praktycznego ćwiczenia się, a tem samem należało powiększyć liczbę zakładów i lepiej wyposażyć zakłady istniejące. W ciągu atoli 15 lat istnienia obecnego porządku egzaminów poznano także i wady tego systemu, które gwałtownie domagają się naprawy, tak że niebawem rewizyi owych rozporządzeń z r. 1872 spodziewać się wypada.

W tymże r. 1872 Dr. *Stanisław Pareński* habilitował się jako docent prywatny diagnostyki lekarskiej i kierował kliniką lekarską.

W r. *1873* docenci prywatni *Jakubowski* i *Oettinger* mianowani zostali profesorami nadzwyczajnymi a kierownictwo kliniką lekarską miał sobie poruczone prof. *Biesiadecki*.

W r. *1874* Dr. *Gustaw Neusser* habilitował się z psychiatryi, kliniką lekarską kierował prof. *Rosner*; w półroczu letniem prof. nadzw. *Stopczański* mianowany został prof. zwyczajnym, a prymaryusz szpitala św. Łazarza Dr. *Edward Korczyński* otrzymał katedrę kliniki lekarskiej od lat kilku osieroconą, gdy mianowany na tę katedrę Dr. Konstanty Rosé z Warszawy po dojrzałym namyśle prosił o uwolnienie. W tymże roku Dr. *Kazimierz Grabowski* rozpoczął wykłady jako docent prywatny hygieny.

W r. *1875* nie zaszła żadna zmiana; w r. zaś *1876* prof. *Biesiadecki*, mianowany Radcą Namiestnictwa i referentem spraw lekarskich, przeniósł się do Lwowa, a zastępstwo poruczono asystentowi jego Dr. *Tadeuszowi Browiczowi*, który równocześnie habilitował się jako docent prywatny histologii fizyologicznej i patologicznej; w tymże roku habilitował się Dr. *Julian Zawilski* do fizyologii doświadczalnej.

W r. *1877* wykłady patologii i terapii ogólnej w skutek śmierci prof. Skobla poruczono zastępczo docentowi *Zawilskiemu*, wykłady farmakognozyi zaś profesorowi Wydziału filozoficznego *Janczewskiemu*; w tymże roku Dr. *Karol Goebel* habilitował się jako docent dentystyki.

W r. *1878* Wydział pozyskał dwóch docentów prywatnych w osobach Drów *Henryka Kadyiego* i *Izydora Kopernickiego* (do anatomii porównawczej i antropologii), stracił zaś przez śmierć po dwuletniej działalności na Wydziale Dr. *Zawilskiego.* Farmakologią wykładał zastępczo prof. *Stopczański*, patologią zaś i terapią ogólną docent *Domański*, który w roku następnym *1879* mianowany został nadzwyczajnym profesorem patologii i terapii chorób nerwowych. W tymże roku Dr. *Przemysław Pieniążek* habilitował się jako docent laryngoskopii. Farmakognozyą wykładał zastępczo prof. *Stopczański,* nowo zaś utworzoną katedrę patologii ogólnej i doświadczalnej otrzymał docent Uniw. berlińskiego, Dr. *Albert Adamkiewicz.*

W r. *1880* docent *Browicz* mianowany został nadzwyczajnym profesorem anatomii patologicznej; w półroczu zaś letniem *1881* wykłady policyi lekarskiej po śmierci prof. Janikowskiego poruczono docentowi *Grabowskiemu*, a po ustąpieniu docenta rządowego Dr. *Raspa*, który po 12letniej działalności na Wydziale przeniósł się na prowincyą, objął wykłady weterynaryi mianowany docent rządowy Dr. *Antoni Barański*, dotąd lekarz powiatowy w Bośni, autor kilku rozpraw w języku polskim i dwóch podręczników ogłoszonych po niemiecku. W tymże roku 1881 prof. nadzw. medycyny sądowej na Wydziale prawniczym Dr. *Leon Blumenstok* mianowany został zwyczajnym profesorem medycyny sądowej i rządowej, a Dr. *Józef Łazarski*, asystent prof. Vogla w Wiedniu, nadzwyczajnym profesorem farmakologii. Kliniką chirurgiczną po śmierci prof. Bryka kierował prymaryusz Dr. *Obaliński,* który habilitował się w tymże roku na docenta prywatnego chirurgii. Nadto spółcześnie pozyskał Wydział trzech innych docentów prywatnych, a mianowicie: Drów *Henryka Jordana* i *Antoniego Marsa* do położnictwa, a Dr. *Stanisława Poniklę* do chorób zewnętrznych, stracił zaś docenta psychiatryi Dr. *Neussera,* który mianowany dyrektorem zakładu w Kulparkowie opuścił Kraków po 7letniej działalności w Uniwersytecie Jagiell.

W r. *1882* prof. nadzw. *Browicz* mianowany został profesorem zwyczajnym anatomii patologicznej, a docent Uniw. wiedeńskiego i były asystent prof. Billrotha Dr. *Jan Mikulicz* otrzymał katedrę chirurgii.

W r. *1883* docent prywatny *Obaliński* otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, habilitowali się zaś Dr. *Emanuel Machek* do okulistyki i Dr. *Walery Jaworski* jako docent chorób przewodu pokarmowego.

W r. *1884* docent *Pareński* otrzymał tytuł profesora nadzw., prymaryusz Dr. *Aleksander Zarewicz* habilitował się jako docent dyagnostyki chorób kiłowych, przestał zaś wykładać docent *Machek,* przeniósłszy się do Lwowa. Zastępstwo po zmarłym prof. Piotrowskim objął prof. *Łazarski,* a fizyk miejski Dr. *Jan Buszek* rozpoczął wykłady weterynaryi, przerwane skutkiem mianowania Dr. Barańskiego profesorem w szkole weterynarskiej we Lwowie.

W r. *1885* asystent prof. Tarchanowa w Petersburgu Dr. *Napoleon Cybulski* otrzymał katedrę fizyologii jako profesor zwyczajny, docent Dr. *Izydor Kopernicki* otrzymał tytuł profesora nadzw. z roczną remuneracyą, a wreszcie Wydział pozyskał nowych docentów: Dr. *Stanisława Smoleńskiego* do hydroterapii, Dr. *Władysława Gluzińskiego* do chorób wewnętrznych i Dr. *Hilarego Schramma* do chirurgii; ostatni jednak z końcem roku przeniósł się do Lwowa i dlatego W. Ministerstwo nie potwierdziło jego aktu habilitacyjnego.

W roku *1886* prof. nadzw. *Łazarski* mianowany został zwyczajnym profesorem farmakologii, habilitowali się zaś na docentów prywatnych: prymaryusz Dr. *Karol Żuławski* do psychiatryi i asystent Dr. *Rudolf Trzebicky* do chirurgii. Wreszcie w r. bieżącym *1887* prof. Mikulicz opuścił Kraków przyjąwszy powołanie na katedrę w Królewcu, skutkiem czego katedra chirurgii chwilowo jest opróżnioną a zastępstwo poruczono asystentowi Dr. *Trzebickiemu.* Nakoniec prof. nadzwyczajny Dr. *Rosner* otrzymał tytuł i charakter profesora zwyczajnego.

W półroczu zimowem ostatniem 1886/7 Wydział lekarski na wezwanie Wys. Ministerstwa obradował nad środkami *podniesienia* ważnej *instytucyi docentów prywatnych* i zdanie swoje umotywowane przedłożył Ministerstwu.

Tym sposobem w chwili obecnej Wydział lekarski zamiast 10 profesorów zwyczajnych w r. 1864 ma profesorów zwyczajnych 11, straciwszy jednę z dwóch katedr fizyologii (które podówczas istniały obok siebie z powodów zewnętrznych i przypadkowych) a natomiast nabywszy 2 nowe katedry, a mianowicie jednę całkiem nową: chemii lekarskiej, drugą zaś przez rozdział połączonej wtedy jednej katedry patologii i farmakologii na dwie katedry oddzielne. Istnieją dziś mianowicie następujące katedry zwyczajne; 1) anatomii opisowej, 2) fizyologii, 3) farmakologii i farmakognozyi, 4) chemii lekarskiej, 5) anatomii patologicznej, 6) patologii ogólnej i doświadczalnej, 7) patologii i terapii szczegółowej chorób wewnętrznych, 8) chirurgii (ta katedra chwilowo wakuje), 9) okulistyki, 10) położnictwa i ginekologii, 11) medycyny sądowej i rządowej. Nadto jest teraz czterech profesorów nadzwyczajnych, których w r. 1864 wcale nie było, a z których jeden ma tytuł i charakter profesora zwyczajnego, a mianowicie: 1) patologii i terapii chorób skórnych i wenerycznych, 2) patologii i terapii chorób układu nerwowego, 3) pedyatryki, 4) historyi medycyny; zamiast zaś dwóch docentów w r. 1864 jest ich dzisiaj na Wydziale 13, z których 3 ma tytuł profesorów. Nakoniec liczba asystentów przy zakładach Wydziału lekarskiego wzrosła z 6 w r. 1864 do 14 oraz 2 demonstratorów dzisiaj. Tylko co do wykładającego weterynaryą nie zaszła zmiana żadna. Dawniej istniała katedra nadzwyczajna dla weterynaryi; obecnie kwestya obsadzenia tej katedry natrafia na wielkie trudności. Kraków bowiem nie posiada kliniki weterynarskiej, a bez kliniki działalność profesora jest bardzo szczupłą. Jeżeli zaś dawniej nie zdobyto się na założenie kliniki weterynarskiej, to teraz rzecz tem trudniejsza,

odkąd we Lwowie istnieje kompletny zakład weterynarski, czyniący zadość potrzebom kraju. Niedawno z grona Wydziału lekarskiego wyznaczono komisyą, która ma przedstawić wnioski w tej sprawie.

O wiele naglejsze potrzeby Wydziału lekarskiego czekają jeszcze załatwienia a dotyczą one zakładów tegoż Wydziału.

Zakłady

bowiem stanowią jednę z najważniejszych części Wydziałów lekarskich, tych zaś zakładów liczba wzrosła w tym czasie znaczniej niż profesorów. W r. 1864 Wydział lekarski posiadał zakładów 12, z których 10 pod kierunkiem profesorów, a mianowicie: 1) Gabinet farmakognostyczny pod kierunkiem prof. Skobla; 2) Gabinet i prosektoryum anatomiczne pod kierunkiem prof. Kozubowskiego; 3) Prosektoryum patologiczno-anatomiczne pod kierunkiem prof. Teichmanna; 4) Gabinet anatomiczno-chirurgiczny pod kierunkiem prof. Bryka; 5) Gabinet fizyologiczny pod kierunkiem prof. Piotrowskiego; 6) Gabinet weterynarski pod kierunkiem fizyka Mohra; 7) Klinikę lekarską pod kierunkiem prof. Dietla; 8) Klinikę chirurgiczną pod kierunkiem prof. Bryka; 9) Klinikę okulistyczną pod kierunkiem prof. Sławikowskiego i 10) Klinikę położniczą i chorób dzieci pod kierunkiem prof. Madurowicza. Świeżo właśnie w r. 1864 powstały zawiązki 2 zakładów nowych, zostających podówczas pod kierunkiem docentów, a mianowicie: 11) Zakład chemii lekarskiej pod kierunkiem docenta rządowego Dr. Stopczańskiego i 12) Klinika chorób skórnych i wenerycznych pod kierunkiem docenta prywatnego Dr. Rosnera. — Obecnie posiada Wydział lekarski zakładów 15, a więc przybyły 3 nowe, a co ważniejsza, prawie wszystkie dawniejsze nietylko są powiększone, ale całkiem przeobrażone, jakto najlepiej okazuje przegląd historyi zakładów poszczególnych, ich powstania i rozwoju.

1) **Zakład anatomii opisowej** do r. 1870 mieścił się razem z innymi zakładami w Collegium physicum; w r. 1869 położono fundamenta pod nowy gmach przy ul. Kopernika Nr. 29, do którego w r. 1871 już zbiory przeniesiono; urządzenie wewnętrzne później dopiero ukończono. Zakład jest jednopiętrowy, w środku sala amfiteatralna, mieszcząca wygodnie 200 uczniów; po stronie lewej w 4 obszernych salach umieszczone jest muzeum, a z prawej znajdują się pracownie dla profesora i asystentów oraz prosektoryum wygodne i widne. Na parterze obok trupiarni, kuchni, składów, są mieszkania dla dwóch asystentów i dla dwóch posługaczy. Dotacya roczna wynosi 600 złr. a 200 złr. wyznaczono na roboty konserwacyjne. Ilość preparatów muzealnych dochodzi do 1250. Asystentami pierwszymi byli w ostatnich czasach Drowie. Petryn, Otto i Bąkowski, obecnie kand. med. Filimowski; demonstratorami Drowie. Szymkiewicz, Celewicz, Sondermayer, Kadyi młodszy i kand. med. Jastrzębski, obecnie kand. med. Udziela.

2) Gabinet anatomii porównawczej zawdzięcza powstanie swoje prof. Kozubowskiemu a 900 okazów, które zawiera, jego wyłącznem są dziełem. Był on dawniej połączony z zakładem anatomii opisowej; po przeniesieniu tego zakładu do budynku nowego, pozostał w dawnych lokalnościach w Collegium physicum w jednej sali i 5 pokojach, ciemnych i wilgotnych, ledwie dostatecznych na pomieszczenie zbiorów, a miejsca na pracownię już wcale niema. Dotacya roczna wynosi 210 złr., przeznaczona tylko na utrzymanie i uzupełnienie okazów; dozór nad niemi ma prof. Teichmann. Przez lat kilka korzystał ze zbioru Dr. Kadyi, ówczesny docent anatomii porównawczej, i wzbogacił go o 100 przeszło okazów; obecnie korzysta z niego prof. Wierzejski. Starania Wydziału lekarskiego, aby uzyskać systemizowanie osobnego profesora dla anatomi porównawczej, były płonnemi. I posada preparatora, istniejąca przy tym zbiorze, obecnie jest opróżniona w skutek przeniesienia w stan spoczynku dotychczasowego preparatora p. Piotrowskiego, ciężką chorobą nieuleczną złożonego.

3) Zakład fizyologiczny mieścił się od r. 1856 w domu prywatnym przy ul. Wiślnej, zkąd go przeniesiono w roku 1868 do Collegium physicum, rozszerzonego podówczas przykupionym w roku 1866 placem i budynkiem (zob. str. 15). Jestto budynek 3-piętrowy, wąski, o 4 oknach frontowych, bez fundamentów, a więc i bez piwnic, chylący się ku upadkowi; zrazu był on dostateczny, od zaprowadzenia atoli nowego porządku egzaminów i zwiększenia się liczby uczniów nieodpowiada najskromniejszym wymogom. Obecny Dyrektor zakładu prof. Cybulski czyni, co może, aby zakład ten ważny stał się pożytecznym dla uczniów; przedsięwziąwszy w nim najpotrzebniejsze zmiany, otrzymawszy od Rządu, oprócz zwykłej dotacyi rocznej w kwocie 600 złr., w r. 1886 dodatek nadzwyczajny 400 złr., a w 1887 3000 złr., sprowadził nowe przyrządy i mikroskopy, których obecnie zakład posiada 18, między niemi jeden wielki Reicherta, i stara się obecnie o systemizowanie obok asystenta demonstratorów.

Od czasu istnienia zakładu pełnili obowiązki asystentów Drowie: Wysocki, Żuliński, Widmann, Przybylski, Domański, Zarewicz, Dębicki, Zawilski, Skórkowski, Smoleński, Antoni Wł. i Lesław Gluzińscy, a obecnie jest nim Drd. Gustaw Piotrowski.

W ostatnich latach wyszły z zakładu następujące prace:

a) pod kierunkiem prof. Piotrowskiego;

1. Dr. *W. Gluziński:* Przyczynek do nauki o wchłanianiu tłuszczów w przewodzie pokarmowym (Rozprawy Akad. Umiej. X, str. 204—224).

2. Dr. *Smoleński:* Inhalacya płynów rozpylonych (Przegląd Lek. 1880, to samo po niemiecku W. med. Blätter 1880).

b) pod kierunkiem prof. Cybulskiego;

1. Dr. *Prus:* Przyczynek do nauki o fizyologii gruczołu tarczykowego (Przegląd Lekarski, 1886).

2. Dr. *W. Gluziński:* O fizyologicznem i leczniczem działaniu sparteiny. (Przegląd Lekarski, 1887).

4) Zakład chemii lekarskiej powstał w r. 1864, zrazu umieszczony w dwóch małych pokoikach przy zakładzie fizyologicznym z dotacyą roczną 200 złr. W roku 1867 znalazł on pomieszczenie bardzo niedostateczne w obecnem prosektoryum dla medycyny sądowej, a dopiero w r. 1870 przeniesiono go do obecnego zabudowania przy ul. Kopernika Nr. 12, gdzie rozporządza wprawdzie 8 ubikacyami, ale również nieodpowiedniemi i nieskładnemi. W r. 1867 zakład otrzymał zasiłek jednorazowy w kwocie 1000 złr., a w r. 1876 w kwocie 2800 złr., a poprzednio już (w roku 1873) dotacyą roczną podwyższono do 600 złr.; wreszcie w r. 1881 ustanowiono asystenta z płacą 600 złr. rocznie, Wydział krajowy zaś wynagradza pomocnika dla rozbiorów szpitalnych kwotą 200 złr. rocznie. Asystentami w ostatnich czasach byli Drowie: Kopff i Wiczkowski, obecnie kand. med. Opieński, pomocnikiem zaś kand. med. Podgórski. Oprócz licznych przyrządów zakład posiada bibliotekę, złożoną z przeszło 100 dzieł.

Z zakładu tego wyszły następujące prace:

1. *Buszek:* Poszukiwanie cukru gronowego po silnem chloroformowaniu.

2. *Zarewicz:* Poszukiwanie rtęci w moczu.

3. *Schattauer:* Nieco o barwikach w moczu.

4. *Korczyński:* Doświadczenia nad heminą (wszystkie prace ogłoszone w Roczniku Tow. Nauk. krak. T. XXXV).

5) Zakład patologii doświadczalnej istnieje dopiero od r. 1879 w domu prywatnym na Wesołej pod Nr. 1 na I piętrze; zajmuje 7 ubikacyj, strych i piwnice. Obecnie odbywają się pertraktacye celem wynajęcia lokalu większego i odpowiedniejszego. Dotacya wynosi 300 złr., nadto zakład otrzymał w r. 1885 dodatek nadzwyczajny 600 złr., a na r. 1887 razem 1100 złr. Z razu systemizowany był demonstrator z płacą 300 złr., obecnie asystent z płacą 600 złr. Obowiązki te pełnili po sobie Drowie. Szymkiewicz, Prus i Momidłowski.

Z zakładu tego wyszły prace:

1. Dr. *Pisek:* O zachowaniu się serca śród dławienia i topienia (Przegląd Lekarski 1882).

2. Dr. *Prus:* O przyrodzie drzenia i odruchów ścięgnistych (Przegląd Lekarski 1885).

3. Dr. *Prus:* O zachowaniu się tkanki mózgowej pod wpływem ogniska śródczaszkowego (Przegląd Lekarski 1885).

6) Zakład anatomii patologicznej, dawniej umieszczony w gmachu klinicznym, przeniesiono w r. 1868, z objęciem katedry przez prof. Biesiadeckiego,

do lokalu obecnego przy zakładzie anatomicznym, Wesoła 12. Dotacya roczna wynosi 500 złr., a w r. 1884 otrzymał zakład nadzwyczajny zasiłek w kwocie 900 złr. Od Stycznia 1888 r. systemizowany będzie drugi asystent, podczas gdy obecnie obok asystenta jest czynny pomocnik, wynagradzany przez Wydział krajowy. Asystentami w ostatnich czasach byli Drowie. Pisek, Wodyński, Karliński i Krokiewicz. W prosektoryum urządzono mały amfiteatr i światło górne, a jeden pokój przeznaczono na pracownią bakteryologiczną. Muzeum liczy 2100 okazów. Zakład posiada 14 mikroskopów i bibliotekę fachową.

Z zakładu tego wyszły prace:

1. Dr. *Ponikło:* O zmianach anatomicznych n. współczulnego w cukrzycy (Przegląd Lek. 1877, to samo po angielsku w *Lancet* 1878).

2. Dr. *Pisek:* Zagłoba jelita z częściową zgorzelą (Przegląd Lek. 1878).

3. Prof. *Obaliński:* Doświadczalny przyczynek do przetoczenia krwi do jamy brzusznej (Przegląd Lek. 1880).

4. Dr. *Mars:* O przechodzeniu istot upostaciowanych z krążenia matki do krążenia płodu (Przegląd Lek. 1880).

5. Dr. *Skórczewski:* O zachowaniu się tętnic i żył pod wpływem strumienia gazu kwasu węglowego (Rozprawy Akad. Umiejętn. T. V).

6. Dr. *Prus:* O nerwikach wykrytych w osłonce pni nerwowych (Przegląd Lekarski 1886).

7) Zakład farmakologiczny. Z zamianowaniem oddzielnego profesora farmakologii i farmakognozyi dawny gabinet farmakognostyczny przeobraził się w r. 1881 w Zakład farmakologiczny, który otrzymał demonstratora i posługacza. Dotacya wynosi 200 złr. Demonstratorem pierwszym był Dr. Wachtel, obecnie jest nim kand. med. Wojtaszek.

Z Zakładu tego wyszła, oprócz pracy samego profesora, jedna praca:

Dr. *Wachtel:* Kilka uwag o jodoformie (Przegląd Lek. 1885).

8) Gabinet weterynaryi znajduje się w Collegium physicum; dozór nad nim od r. 1883 ma fizyk miejski Dr. Buszek. Od półrocza letniego 1883 do końca roku 1886 dotacya wynosiła 150 złr. W tym czasie przybyło dzieł 16, okazów 25, przyrząd 1.

9) Klinika lekarska mieści się jak dawniej na pierwszem piętrze głównego budynku klinicznego, składa się z 10 ubikacyj, a mianowicie: 4 sal dla chorych, sali wykładowej, kancelaryi prof., laboratoryum klinicznego, mieszkania dla asystenta i 2 komórek. Liczba łóżek wynosi 24, nadto w sali wykładowej umieszczone są 2 łóżka do badania chorych, zwłaszcza przy egzaminach, przyrządy pneumatyczne i biblioteka kliniczna, oraz archiwa kliniczne i zbiór narzędzi. Dotacya na zakupywanie nowych narzędzi wynosi 200 złr. W roku 1884 ustanowiono posadę 2go

asystenta, a w roku 1885 posadę elewa bezpłatnego. Reskryptem Namiestnictwa z d. 15 Stycznia 1883 zatwierdzono fundacyą ś. p. prof. Gilewskiego dla wspierania ubogich chorych, opuszczających klinikę lekarską. W roku 1885 otrzymała klinika jednorazowy datek w kwocie 500 złr. Asystentami byli od r. 1864 Drowie Gawlik, Serkowski, Korczyński, Pareński, Królikowski, Merunowicz, Paszkowski, Ponikło, Gluziński, Wolfram, Prus i Surzycki, elewami Surzycki i Buzdygan.

Z kliniki lekarskiej pod kierunkiem prof. Korczyńskiego wyszły prace następujące:

1. *Piotr Sakowski:* Jaboranda jako lek napotny i naślinny. Przegl. Lek. 1875. Z tego wyciąg po niemiecku: „Ueber Jaborandi als Schweiss- und Speicheltreibendes Mittel.“ Wiener med. Presse 1875.

2. Dr. *Stanisław Paszkowski:* Kilka słów o apomorfinie z przeważnem uwzględnieniem działania fizyologicznego. Przegląd Lek. 1875.

3. *Bolesław Skórczewski:* Wpływ prądu przerywanego na obrzęki śledziony i na zimnicę. Przegląd Lek. 1875. — To samo po niemiecku: „Ueber den Einfluss der Faradisation der Milzgegend auf die Milztumoren und die Intermittens-Paroxysmen.“ Wiener med. Wochensch. 1876.

4. *Mieczysław Gedl:* Kilka słów o zmianach w moczu przy używaniu kumysu. Przegl. Lek. 1876.

5. *Stanisław Ponikło:* Ropień z zapalenia kręgów grzbietowych z objawami naśladującemi tętniaka. Przegl. Lek. 1876.

6. *Mieczysław Gedl:* Wpływ kwasu salicylowego i salicylanu sodowego na ciepłotę ludzi niegorączkujących. Medycyna 1876. Z tego wyciąg po niemiecku: „Ueber den Einfluss der Salicylsäure und des salicylsauren Natrons auf die normale Temperatur des Menschen.“ Centralblatt f. medic. Wissenschaften 1876.

7. *Tytus Wasylewski:* Zmiany w tętnie powstające u człowieka skutkiem mechanicznego drażnienia nerwu błędnego. Medycyna 1876. Z tego wyciąg po niemiecku: „Ueber Vagusreizung beim Menschen.“ Prager Vierteljahrschrift für praktische Heilkunde 1876.

8. *Antoni Coghen:* O użyciu leczniczem tymolu w chorobach wewnętrznych. Medycyna 1876.

9. *Józef Waszak:* Mleczan sodu jako lek nasenny. Medycyna 1877.

10. Dr. *Jan K. Wiktor:* Kilka przypadków moczówki cukrowej (diabetes mellitus) z szczególnem uwzględnieniem leczenia. Medycyna 1877.

11. Dr. *Władysław Rychlicki:* Kilka słów o pneumatometryi czyli manometryi płuc pod względem fizyologicznym i rozpoznawczym. Medycyna 1877.

12. Dr. *Bolesław Skórczewski:* O związku między chłonieniem wód lekarskich a wydzielaniem moczu. Pamiętnik Tow. lek. Warszawa 1877.

13. *Tenże:* Próba oznaczenia ogólnej ilości krwi i ciałek krwi u ludzi w celach klinicznych. Rozprawy Wydz. mat.-przyr. Akademii Umiej. T. IV str. 177. Rok 1877.

14. Dr. *Stanisław Smoleński:* Doświadczenia nad działaniem chlorku pilokarpinu. Pamiętnik Tow. lek. Warszawa 1879.

15. *Tenże.* Trzy przypadki następstw ograniczonego przewłocznego zapalenia otrzewnej i tkanki podotrzewnowej. Pam. Tow. lek. Warsz. 1880.

16. Dr. *Emanuel Rosenblatt:* O skutkach fizyologicznych i leczniczych wlewania do jelit większych ilości płynów. Pam. Tow. lek. Warsz. 1879 r.

17. Dr. *K. Bossowski,* Dr. *Wł. Gluziński,* Dr. *St. Ponikło,* Dr. *H. Schramm* i Dr. *St. Smoleński:* Sprawozdanie z kliniki lekarskiej krakowskiej z lat 4 (tj. od r. sz. 1874/5 do r. sz. 1878/9). Przegl. Lek. 1879, 1880, 1881.

18. Doc. Dr. *St. Ponikło:* O oznaczaniu dolnej granicy żołądka. Przegl. Lek. 1882. Rzecz wykonana w klin. lek. tudzież w Zakładzie anat.-patal. Uniw. Jagiel.

19. Dr. *Alfred Wolfram:* Zachowanie się ciężaru ciała w chorobach gorączkowych ostrych. Gazeta lekarska 1883.

20. *Tenże.* Przypadek tętniakowego, prawdopodobnie wrodzonego rozszerzenia tętnicy płucnej. Miażdzyca gałęzi tętnicy płucnej znacznego stopnia. Gazeta lekarska z 1883 roku.

21. *Tenże.* Przyczynek do nauki o samoistnem znużeniu serca (znaczny przerost serca, rozległa zakrzepica żylna). Przegląd Lek. 1883.

22. *Tenże.* O znaczeniu rozpoznawczem prątków gruźliczych. Przegląd Lekarski 1884.

23. Dr. *Wł. A. Gluziński:* Mięsak limfatyczny śródpiersia tylnego (Lymphosarcoma mediastini postici) Gazeta lekarska 1883.

24. *Tenże.* Kilka słów o zejściu zapalenia płuc włóknikowego (pneumonia crouposa) w zapalenie międzymiąższowe (pneumonia interstitialis). Przegl. Lek. 1883.

25. *Tenże.* Keton salicylowo-resorcynowy jako środek przeciwgorączkowy. Przegląd Lek. 1883.

26. *Tenże.* Gorzykwiat wiosenny i konwalia majowa jako leki zastępujące naparstnicę. Przegląd Lek. 1884.

27. *Antoni Krokiewicz:* O niektórych nowszych lekach polecanych przeciw chorobom wewnętrznym. Medycyna 1884.

28. Dr. *Henryk Halski:* Kilka uwag o chorobach wątroby i przewodów żółciowych. Medycyna 1886.

29. Dr. *Jan Prus.* Kilka uwag o zachowaniu się krwi bielicowej. Medycyna 1886.

30. Doc. Dr. *Wł. A. Gluziński:* Działanie wyskoku na czynność żołądka ludzkiego tak w stanie fizyologicznym jak i patologicznym. Medycyna 1885. To samo po niemiecku: Ueber den Einfluss des Alkohols auf die Funktion des menschlichen Magens sowohl im physiologischen, wie im pathologischen Zustande. Deutsches Archiv f. klinische Medizin T. XXXIX.

31. *Tenże.* O zachowaniu się soku żołądkowego w chorobach gorączkowych na podstawie doświadczeń dokonanych przez ś. p. Dr. Alfreda Wolframa. Przegląd Lekarski 1886.

32. *Tenże.* O fizyologicznem i leczniczem działaniu siarkanu sparteiny. Doniesienie tymczasowe. (Z pracowni fizyologicznej Prof. Dr. Cybulskiego i z kliniki lekarskiej Prof Dr. Korczyńskiego). Przegl. Lek. 1887 Nr. 1.

33. Doc. Dr. *W. Jaworski:* O zachowaniu się gazów w żołądku ludzkim i o zastósowaniu tychże w celach rozpoznawczych i leczniczych. Przegl. Lek. 1883. To samo po niemiecku w Deutsches Archiv f. klin. Medizin T. XXXV.

34. *Tenże.* O stósowaniu leczniczem nowej soli karlsbadzkiej i o zachowaniu się tejże w przewodzie pokarmowym. Przegląd Lekarski 1884. To samo po niemiecku: w Wiener med. Wochensch. 1886.

35. *Tenże.* Ueber die Wirkung des Karlsbader Thermalwassers auf die Magendarmfunction. Deutsches Archiv f. klin. Medicin T. XXXVII.

36. *Tenże.* Studya kliniczne nad wpływem wody karlsbadzkiej na przewód pokarmowy i nad sposobami stósowania tejże przy źródle i w domu. Gaz. lek. 1885.

37. *Tenże.* Ueber die Methoden der exacten und annaehernden quantitativen Bestimmungen des flüssigen Inhaltes im menschlichen Magen für klinische und physiologische Zwecke. Wiener med. Wochenschrift 1883.

38. *Tenże.* Przyczynek do klinicznej mikroskopii zawartości żołądka. Gazeta lekarska 1886. To samo po niemiecku: „Beitrag zur klinischen Mikroskopie des Mageninhaltes.“ Centralblatt f. klinische Medicin 1886 Nr. 49.

39. *Tenże.* Przyczynek doświadczalny do działania i stosowania leczniczego goryczek i żółci. Medycyna 1886. To samo po niemiecku: Experimenteller Beitrag zur Wirkung und therapeutischen Anwendung der Amara und der Galle. Zeitschrift für Therapie 1886.

40. *Tenże.* Spostrzeżenia stopniowego znikania kwasu solnego w soku żołądkowym. Przegląd Lekarski 1887 Nr. 1.

41. *Tenże.* Kilka nowych spostrzeżeń działania kwasów na żołądek ludzki. Medycyna 1887 Nr. 1.

42. Dr. *L. Rosenbusch* i Dr. *J. Karliński:* O badaniu klinicznem kału ze szczególnem uwzględnieniem badania drobnowidowego. Z 10 rysunkami chromolitogr. Pamiętnik Tow. lek. Warszawa r. 1886 i 1887.

43. Dr. *L. Rosenbusch:* Przypadek zaczopowania tętnicy krezkowej górnej. Medycyna 1887.

44. Doc. Dr. *W. Jaworski* i Doc. Dr. *Gluziński:* Nowy przyczynek do sposobów badania żołądka. Przegląd Lekarski 1884. To samo po niemiecku: „Methode für die klinische Prüfung und Diagnose der Stoerungen in der Verdauungsfunction des Magens. Vorläufige Mittheilung.“ Berliner klinische Wochenschrift 1884 Nr. 33.

45. *Ci sami.* Doświadczenia podjęte w celach klinicznych nad zachowaniem się istot białkowatych w żołądkach ludzkich fizyologicznych i chwilowo zmienionych. Przegląd Lek. 1885.

46. *Ci sami.* Experimentell-klinische Untersuchungen über den Chemismus und Mechanismus der Verdauungsfunction des menschlichen Magens im physiologischen und pathologischen Zustande, nebst einer Methode zur klinischen Prüfung der Magenfunction für diagnostische und therapeutische Zwecke. Zeitschrift für klinische Medicin T. XI. Zeszyt 2 i 3.

47. *Ci sami.* Kilka uwag w sprawie nadmiernego wydzielania soku żołądkowego i nadmiernej jego kwaśności. Przegląd Lek. 1886.

10) Klinika chirurgiczna znajduje się w najsmutniejszem położeniu ze wszystkich Zakładów uniwersyteckich, mieszcząc się w lokalu obliczonym na kilkunastu uczniów, a w którym obecnie pracuje 100—150 uczniów, chorzy zaś muszą się tłoczyć jedni na drugich. Gdy w Październiku 1882 r. prof. Mikulicz przybył

do Krakowa, klinika ta miała jednego asystenta a dotacya jej wynosiła 250 złr. Wkrótce potem dotacya podniesioną została na 400 złr., a w r. 1886 do 600 złr.; nadto w latach 1883 i 1884 klinika otrzymała zasiłek nadzwyczajny w kwocie 1500 złr. W Styczniu 1885 powstała pracownia bakteryologiczna, na pomieszczenie której wynajęto lokal w domu pod L. 15 przy ul. Wesołej za czynszem rocznym 300 złr. i przyznano jednorazowo kwotę 200 złr., za którą sprawiono sprzęty i oświetlenie gazowe; przyrządy zaś bakteryologiczne są własnością prof. Mikulicza; kierownictwo objął asystent Dr. Bossowski, ktory poprzednio odbył studya specyalne pod Rosenbachem w Gettyndze i Kochem w Berlinie. Następnie prof. Mikulicz uzyskał od Wydziału krajowego stypendyum w kwocie 500 złr. rocznie, a od Ministerstwa Oświecenia drugie stypendyum w kwocie 300 złr. dla dwóch elewów, kształcących się w chirurgii, wreszcie za zgodą Wydziału lekarskiego Ministeryum wojny już po raz drugi deleguje jednego z lekarzy wojskowych jako elewa chirurgicznego do kliniki tutejszej. Asystentami w ostatnich latach byli: Drowie Schramm, Trzebicky i Bossowski; elewami cywilnymi: Drowie Mitkiewicz, Piątkiewicz, Madejski, Bossowski, Sondermayer, elewami wojskowymi: lekarze pułkowi Drowie Link i Majewski; praktykantami: Górski i Gross.

Z kliniki chirurgicznej wyszły następujące prace:

1. Dr. *Schramm:* Rak okrężnicy wstępującej (Przegląd Lekarski z roku 1883, Nr. 7 i 8).

2. *Tenże.* Trzy przypadki wycięcia macicy przez pochwę. Wyleczenie (Przegląd Lekarski 1883, Nr. 15—18).

3. *Tenże.* Polip nosopołykowy, wycięcie przez jamę ustną (Przegląd Lekarski 1883, Nr. 24).

4. *Tenże.* O laparotomii (Pamiętnik lekarski 1884. Po niemiecku: Archiv Langenbecka T. XXX).

5. *Tenże.* Przyczynek do tamowania krwotoków (Gazeta lek. 1884).

6. *Tenże.* Wyniki leczenia jodoformem ran łączących się z jamami i otworami ciała (Gazeta lek. 1885).

7. *Tenże.* O znaczeniu infuzyi soli kuchennej w niedokrwistości ostrej i porównaniu jej wartości z transfuzyą krwawą, oraz kilka prób z wlewaniem innych cieczy. (Pamiętnik Tow. lek. Warszawa 1885 zeszyt III). Po niemiecku: Wien. med. Jahrbücher 1885.

8. Dr. *Trzebicky:* Pierwotny rak cewki moczowej (Przegląd Lek. 1884. Po niemiecku: Wien. med. Wochenschrift 1884).

9. *Tenże.* Przyczynek do lokalizacyi skórzaków (cyst dermoidalnych) (Przegl. Lek. 1884. Po niemiecku: Wien. med. Wochenschrift 1885).

10. *Tenże.* Przyczynek do nowotworów szczęki (Przegląd Lek. 1885. Po niemiecku: Zeitschrift für Heilkunde T. VI).

11. *Tenże.* Przyczynek do operacyj dokonanych na pęcherzu moczowym (Medycyna 1885. Po niemiecku: Wien. med. Presse 1885).

12. *Tenże*. Złamanie szyi kości udowej pozostałe przy odprowadzaniu zadawnionego zwichnięcia w stawie biodrowym. (Przegląd Lek. 1885. Po niemiecku: Prager med. Wochenschrift 1885).

13. *Tenże*. Przypadek przepukliny pachwinowo-przedotrzewnowej. (Przegląd Lek, 1886. Po niemiecku: Wien. med. Wochenschrift 1886).

14. Dr. *Górski:* Przetoka cewki moczowej z powodu zadzierzgnięcia. Uretrorafia. Wyleczenie. (Przegląd Lekarski 1886. Po niemiecku: Wien. med. Wochenschrift 1886).

15. Dr. *Link:* Chrzęstniak wielkości główki dziecięcej wychodzący z kości gnykowej. (Przegląd Lek. 1886).

16. Dr. *Bossowski:* O metodach badania i hodowli bakteryj, jakoteż o związku tychże z chorobami zakaźnemi (Przegląd Lek. 1885).

17. *Tenże*. Przypadek groźnej asfiksyi wśród narkozy chloroformowej z pomyślnem zakończeniem (Przegląd Lek. 1885).

18. *Tenże*. Wyniki badania wydzieliny z ran świeżych pooperacyjnych pod względem obecności mikro-organizmów. (Przegląd Lek. 1886. Po niemiecku: Wien. med. Wochenschrift 1887).

11) Klinika okulistyczna, dawniej nędznie umieszczona w lokalu dzisiejszego prosektoryum sądowo-lekarskiego, w Październiku 1872 r. przeniosła się do nowego budynku, w którym dotąd się znajduje. Równocześnie klinika otrzymała stałego asystenta, w samym Zakładzie mieszkającego. Asystentem jest obecnie Dr. Marcisiewicz. Dotacya roczna kliniki wynosi 150 złr. Biblioteka jej wzbogaciła się cennemi dziełami, zbiór przyrządów zaś kilku cennymi aparatami.

W skutek uchwały Wys. Sejmu otwartym zostanie z dniem 1 Lipca 1887 w szpitalu Śgo Łazarza oddział okulistyczny o 14 łóżkach, którego prymaryuszem będzie profesor okulistyki. Tym sposobem stanie się zadość potrzebie, która się oddawna czuć daje.

Z kliniki tej wyszły następujące prace:

1. Dr. *Wurst:* Kilka słów o obrzmieniu zastoinowem tarczy nerwu wzrokowego (Przegląd Lek. 1875).

2. *Tenże*. Obustronny wrodzony brak tęczówek (Przegląd Lek. 1875).

3. *Tenże*. Zapalenie siatkówki połączone z upośledzeniem jej pobudliwości (Przegląd Lek. 1875).

4. *Tenże*. O działaniu ezerynu w jaskrze (Przegląd Lek. 1878).

5. Dr. *Machek:* Przypadek przerostu fałdu półksiężycowego (Przegl. Lek. 1880 to samo w klin. Mon. f. Augenhk. 1881).

6. *Tenże*. O zwyrodnieniu barwikowem siatkówki (Przegląd Lek. 1881).

7. *Tenże*. Przyczynek do zależności chorób oczu u kobiet od chorób narządu płciowego (Przegląd Lek. 1883).

8. *Tenże*. Ogólny pogląd na nowsze teorye jaskry (Przegląd Lek. 1883).

9. *Tenże*. Sprawozdanie kliniczne za lata 1877—82 (Przegląd Lek. 1884).

10. *Tenże:* O leczeniu wrzodów rogówkowych (Księga jubileuszowa prof. Szokalskiego, Warszawa 1884).

11. Dr. *Marcisiewicz:* Sprawozdanie kliniczne za r. 1883/4 (Przeg. Lek. 1886).

12) Klinika położniczo-ginekologiczna. Od roku 1835 istniał oddział położniczy w szpitalu Śgo Łazarza, na którym ciążył obowiązek służenia Uniwersytetowi; klinika powstała dopiero w r. 1870, znalazłszy pomieszczenie w budynku parterowym, dawniej własnością Dr. Brodowicza będącym, gdzie zajmuje 16 ubikacyj. Równocześnie profesor położnictwa jest prymaryuszem oddziału położniczego w szpitalu Śgo Łazarza. W klinice mieszkają: asystent i akuszerka zakładowi. Asystentami byli w ostatnich latach Drowie Jordan, Mars, Rosner i Braun. Dotacya roczna wynosi 150 złr., a w r. 1886 otrzymała klinika zasiłek jednorazowy w kwocie 300 złr. Ilość narzędzi, przyrządów i preparatów wyniosła po koniec 1886 roku do 356 numerów.

Z kliniki tej wyszły następujące prace:

1. Dr. *Czyżewicz Adam:* Sprawozdanie z kliniki prof. Madurowicza za rok 1867 (Przegląd Lek. 1868 Nr. 49, 51 i 1869 Nr. 1, 4, 6, 14 do 17).

2. Dr. *Jordan Henryk:* a) Poród bliźniaczy (Przegl. Lek. 1871 Nr. 95, 36).

b) Zaśniad mięsny (Przegl. Lek. 1878 Nr. 13).

3. Dr. *Bylicki Władysław:* a) Przypadek samodzielnego wykluczenia włókniaka macicy z następowym otokiem trąbki macicznej (Przegl. Lek. 1876 Nr. 9).

b) Wielka przetoka pęcherzo-pochwowa, uleczona jednorazową operacyą po poprzedniem przygotowaniu kulami Boozemana (Przegl. Lek. 1876 Nr. 51).

c) Zdanie sprawy o zjeździe ginekologów w Mnichowie w r. 1877 (Przegl. Lek. 1877, Nr. 44—47).

4. Dr. *Kohn Maksymilian:* Torbiel jajnika, owariotomia, wyzdrowienie (Przegl. Lek. 1880, Nr. 45).

5. Dr. *Mars Antoni:* a) Znacznych rozmiarów włókniak pozaotrzewnowy (Przegl. Lek. 1879, Nr. 25).

b) Przebieg endemii gorączki połogowej w Grudniu 1879 (Przegl. Lek. 1880, Nr. 22—26).

c) O cięciu cesarskiem i jego metodach (Przegl. Lek. 1881, Nr. 19—23).

6. Dr. *Rosner Jan:* a) Zarośnięcie pochwy błoną dziewiczą; otok ropny pochwy i macicy (Przegl. Lek. 1885, str. 77).

b) Poród powikłany torbielem wielokomorkowym jajnika (Przegl. Lek. 1885).

c) Zakończenie odbytnicy w pochwie (Przegl. Lek. 1886).

d) Przypadek wyleczenia torbiela jajnikowego (Przegl. Lek. 1886).

7. Dr. *Ziembiński Jan:* Sprawozdanie z ruchu chorych na r. 1884 i 1885 (Przegl. Lek. 1886).

13) Klinika chorób wenerycznych i skórnych, istniejąca od r. 1863 w szpitalu św. Ducha, przeszła w posiadanie Uniwersytetu z systemizowaniem w r. 1871 katedry nadzwyczajnej dla tych chorób. Otrzymała ona dotacyą roczną w kwocie 60 złr., jednorazową subwencyę w kwocie 200 złr., oraz asystenta stałego. W r. 1879 przeniosła się klinika do szpitala św. Łazarza, gdzie dotąd się znajduje. Dotacya podwyższoną została później do 120 złr. rocznie. Asystentem jest Dr. Kopff.

Z kliniki tej wyszły prace:

1. Dr. *Zarewicz:* Anatomia patologiczna świerzbiączki (Prurigo).

2. *Tenże.* Leczenie kiły za pomocą czopków rtęciowych.

3. *Tenże.* Obrzęk kiłowy na podstawie czaszki.

4. Dr. *Obtułowicz:* Przyczynek do patologii i terapii pierzchnicy wypocinowej czerwonej (lichen exsudativus ruber).

5. *Tenże.* Kilka uwag o leczeniu kiły za pomocą wstrzykiwań podskórnych sinku i białkanu rtęciowego.

6. *Tenże.* Rzadki przypadek przepukliny przeponowej.

7. *Tenże.* Rzadki przypadek ropienia nerki prawej z następowem przebiciem ropnia w okolicy lędźwiowej prawej i wytworzeniem się przetoki nerkowej. Operacya. — Polepszenie znakomite.

8. *Tenże.* Przypadek bąblicy zwyczajnej z przebiegiem złośliwym.

9. *Tenże.* Uwagi nad najnowszemi środkami przeciwkiłowymi, używanymi do wstrzykiwań podskórnych.

10. *Tenże.* Przyczynek do leczenia ostrego zapalenia wiewiórowego cewki moczowej.

11. *Tenże.* Przyczynek do patologii zwężeń tchawicy i oskrzeli na tle kiłowem.

12. Dr. *Skobel:* Przypadek wrzodów gruźliczych w gardle.

13. *Tenże.* Przypady w rdzeniu przedłużonym u chorego dotkniętego kiłą wczesną.

14. Dr. *Kopff:* Sprawozdanie naukowe z ruchu chorych w klinice prof. Dr. Rosnera w ciągu roku szkolnego 1883 i 1884.

15. *Tenże.* W sprawie chłonienia chlorku rtęciowego z rozczynu wodnego przez skórę.

14) Klinika chorób dzieci, oddzielona od kliniki położniczej w r. 1874, od r. 1876 mieści się w prywatnym szpitalu św. Ludwika (zob. str. 24). Po przeprowadzeniu dłuższych, blisko lat 6 trwających rokowań, gdy najprzód w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 13 Lipca 1880 otrzymał Wys. Rząd od Wydziału krajowego deklaracyą, że klinika pediatryczna może być każdego czasu napowrót urządzoną w szpitalu św. Łazarza w razie, jeżeliby pozostawienie jej w szpitalu św. Ludwika okazało się niemożliwem, następnie spisany został obszerny kontrakt pomiędzy Wys. Rządem a Towarzystwem opieki szpitalnej dla dzieci co do pomieszczenia kliniki pediatrycznej w szpitalu św. Ludwika, który na dniu 10 Stycznia 1882 przez Wys. Ministerstwo Oświecenia zatwierdzonym został. Według punktu III powołanego kontraktu oddało Towarzystwo opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie na umieszczenie kliniki pediatrycznej w Szpitalu św. Ludwika następujące ubikacye: a) 2 duże sale, każda odpowiednio urządzona dla 10 chorych; b) jednę kuchenkę dla podręcznego użytku kliniki; c) jednę salę obserwacyjną odosobnioną z 2 łóżkami; d) jednę salę dużą jako ordynacyjną, wykładową i operacyjną, ze stosownie urządzonym amfiteatrem dla 30—40 słuchaczów; e) jeden pokój oddzielny na kancelaryą lekarską i laboratoryum profesora, w którym zarazem pomieszczonem jest instru-

mentaryum kliniczne i biblioteka; f) jeden pokój oddzielny na mieszkanie dla asystenta klinicznego. Za umieszczenie i odpowiednie celom nauki urządzenie kliniki pediatrycznej i spełnienie wszystkich zobowiązań kontraktem wyszczególnionych pobiera Towarzystwo opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie subwencyą roczną ryczałtową w kwocie 1200 złr. w. a. z funduszu krakowskiego naukowego w ratach kwartalnych z dołu.*)

Posada asystenta zrazu była prowizoryczną; dopiero reskryptem Wys. Namiestnictwa z d. 20 Czerwca 1881 L. 7508 posada ta zamienioną została w stałą. Asystentem obecnie jest Dr. Zygmunt Smolarski.

Z kliniki tej wyszły następujące prace:

1. Dr. *Pawlas:* Krwotok śródjelitowy po oparzeniu (Przegląd Lekarski 1876).
2. Dr. *Kwaśnicki:* Gorączka powrotna wieku dziecięcego (Przegląd Lekarski 1878).
3. *Tenże:* Przypadek odmy piersiowej (Przegląd Lekarski 1879).
4. Dr. *Kułakowski:* Torbiel gruźliczy nerki (Przegląd Lekarski 1881).
5. Dr. *Rosenblatt:* Choroby układu nerwowego (Przegląd Lekarski 1883—1886).
6. Dr. *Smolarski:* Cieśń krtani w następstwie kiły (Przegląd Lekarski 1886).

15) **Zakład medycyny sądowej** właściwie dawniej nie istniał, jakkolwiek profesor tego przedmiotu posiadał na potrzeby naukowe szczupłą dotacyą. Z mianowaniem prof. nadzw. Blumenstoka profesorem zwyczajnym w Wydziale lek. w Sierpniu 1881, Wys. Ministerstwo czyniąc zadosyć warunkom przez nowomianowanego postawionym, podniosło dotacyą roczną z 50 złr. na 150 złr., udzieliło zasiłek jednorazowy w kwocie 600 złr. na urządzenie zakładu, ustanowiło demonstratora z płacą roczną 300 złr. i posługacza z płacą roczną 300 złr., wreszcie przyzwoliło na wynajęcie odpowiedniego lokalu. W ciągu r. szkolnego 1881/2 lokal został wynajęty w domu przy ul. Kolejowej pod Nr. 15 na 1 piętrze, składający się z 4 ubikacyj, w którym następnie zaprowadzono oświetlenie gazowe. Tym sposobem zakład medycyny sądowej składa się obecnie z dwóch części: lokalu właśnie co wspomnionego i prosektoryum w gmachu klinicznym znajdującego się. Prosektoryum to zostało przebudowane za wskazówką przełożonego i składa się obecnie z 3 ubikacyj, a obszerna sala sekcyjna opatrzoną została w światło od góry wpadające oraz w podłogę asfaltową i nowe drzwi podwójne; również i podworzec do prosektoryum prowadzący został wybrukowany a poziom jego podniesiony, wychodki zaś usunięto. W r. 1883 Wys. Ministerstwo udzieliło datek jednorazowy w kwocie 325 złr. na sprawienie marmurowego stołu sekcyjnego; w r. 1885 podniosło dotacyą roczną z 150 złr. na 200 złr., a w r. 1886 ustanowiło w miejsce demonstratora asystenta z płacą roczną 600 złr.

* Bliższe szczegóły odnoszące się do kliniki pediatrycznej znaleść można w broszurze prof. Dr. Macieja Leona Jakubowskiego: „Szpital św. Ludwika dla dzieci w Krakowie,“ Kraków 1886, na str. 49 do 56.

Zakład posiada oprócz licznych nowych przyrządów 3 mikroskopy i 2 przyrządy spektralne; następnie posiada około 100 preparatów i bardzo cenną bibliotekę sądowo-lekarską. Demonstratorem a obecnie asystentem jest Dr. Ignacy Schaitter.

Prace, wyszłe z tego zakładu, są następujące:

1. Dr. *Schaitter:* O badaniu plam nasiennych (Przegl. Lek. 1883, str. 130 147, 160).
2. *Tenże.* Noworodek wydobyty z kloaki (Przegl. Lek. 1883, str. 219).
3. *Tenże.* Otrucie kwasem karbolowym (Przegl. Lek. 1883, str. 234).
4. *Tenże.* Zmiany w przypadku powieszenia (Przegl. Lek. 1883, str. 245).
5. *Tenże.* Śmierć z zaczadzenia (Przegl. Lek. 1883, str. 312, 323).
6. *Tenże.* Otrucie fosforem (Przegl. Lek. 1883, str. 425).
7. *Tenże.* Otrucie arszenikiem (Przegl. Lek. 1883, str. 645).
8. *Tenże.* Morderstwo i samobójstwo (Przegl. Lek. 1884, str. 493).
9. *Tenże.* Przyczynki do diagnostyki zaczadzenia (Przegl. Lek. 1885, str. 122).
10. Dr. *Momidłowski:* Otrucie kwasem pruskim (Przegl. Lek. 1885, str. 381, 395).

Do dawniejszych, istniejących już w r. 1864, zakładów, przybyły tedy w ostatnich czasach całkiem nowe: 1) Klinika chorób dziecięcych, od r. 1874, a względnie 1876 (zob. Nr. 14 wyżej); 2) Zakład patologii doświadczalnej, od r. 1879 (zob. Nr. 5 powyżej); 3) Zakład medycyny sądowej od r. 1881 (zob. Nr. 15 powyżej). Pomimo jednak wszelkich przeobrażeń zakładów dawniej istniejących pozostaje jeszcze, jak to powyższy przegląd ich okazuje, wiele potrzeb po części bardzo naglących, którym uczynić zadość należy, jak to wielostronnie uznano. Odnosi się to w szczególności do klinik. Już mianując prof. Mikulicza profesorem chirurgii w Krakowie, Wys. Ministerstwo zgodziło się na potrzebę wybudowania nowych gmachów na pomieszczenie klinik, a przedewszystkiem kliniki chirurgicznej. Po przeprowadzeniu pertraktacyj między Namiestnictwem a Wydziałem krajowym Wys. Sejm uchwalił odstąpić bezpłatnie miejsce na gruncie szpitala św. Łazarza pod budowę klinik oraz zakładu patologicznego. W skutek późniejszego przedstawienia prof. Mikulicza Wys. Rząd zakupił grunt Morgensterna, na którym stanąć ma klinika chirurgiczna oraz klinika druga, prawdopodobnie okulistyczna. Mimo to, oraz pomimo, że w budżecie państwa umieszczono już 2 raty na budowę kliniki chirurgicznej, nie zanosi się z powodów technicznych na rozpoczęcie budowy w roku bieżącym ku wielkiej szkodzie chorych i uczniów. Tem mniej spodziewać się można rychłego rozpoczęcia budowy reszty klinik, z których zwłaszcza lekarska obecnie jest za nadto szczupła i źle umieszczona.

Obok kliniki chirurgicznej najdotkliwiej czuć się daje brak zakładu patologicznego, który według planów obejmować ma anatomią patologiczną, patologią ogólną i medycynę sądową. Anatomia patologiczna mieści się od czasu objęcia katedry

przez prof. Biesiadeckiego w gmachu prowizorycznym, całkiem niedostatecznym, pozbawionym światła, wentylacyi i wodociągu, a co najważniejsza, chylącym się ku upadkowi. Zakłady dla patologii ogólnej i medycyny sądowej zajmują po kilka pokoi w domu prywatnym, w którym znajduje się szynk, zajazd dla włościan i mieszkają oraz ludzie prywatni; z powodu nadto wzrastającej z każdym rokiem liczby uczniów na 2 i 3 roku, uczęszczających na wykłady patologii ogólnej, nieustają zażalenia na absolutną niemożność pomieszczenia się słuchaczów w sali wykładowej, nader szczupłej, a zażaleniom tym uzasadnionym Wys. Rząd stara się czynić zadość przez poszukiwania za odpowiedniejszym lokalem w jednym z pobliskich domów. Jeżeli zaś znajdzie się taki lokal za drogi czynsz, to i wtedy nie obędzie się bez skarg, z powodu lokatorów w tym samym domu mieszkających. Byłoby więc rzeczą bardzo wskazaną, aby Wys. Rząd przystąpił do budowy zakładu wspólnego patologicznego, któryby na bezpłatnym gruncie szpitala św. Łazarza stanął, a który to zakład, według planów przez inżyniera rządowego już szczegółowo wypracowanych, na długi czas odpowie wszelkim godziwym wymogom.

Do Wydziału lekarskiego zaliczyć należy jeszcze jeden zakład, jakkolwiek nie przeznaczony na potrzeby wykształcenia lekarzy, a jest to **Szkoła akuszerek.** Przy klinice położniczo - ginekologicznej istnieje szkoła taka, do której rok rocznie uczęszcza średnio 15 uczennic. Przyjmuje się kobiety niżej lat 50 liczące, fizycznie i umysłowo zdrowe; pobierają one naukę teoretycznie i praktycznie przez rok cały a wykłada im asystent kliniczny. Z końcem Lipca odbywa się egzamin praktyczny i teoretyczny przed komisyą składającą się z dziekana, profesora położnictwa i sekretarza Wydziału. Kandydatki, otrzymujące dyplom na akuszerkę i będące poddanemi austryackiemi, mogą rozpocząć praktykę.

VI.

Kronika Wydziału filozoficznego.

Wydział filozoficzny podobnie jak Wydział prawa i administracyi, chociaż w mniejszym stopniu, był w *r. 1864 mięszany,* o wykładach w dwóch językach, skoro, prócz katedry języka i literatury niemieckiej, istniały wtedy na nim dwie jeszcze katedry z językiem wykładowym niemieckim, mianowicie: jedna katedra historyi i jedna katedra filologii klasycznej. Wogóle Wydział ten, dzielący się podówczas na dwa oddziały: filozoficzno - historyczno - filologiczny i matematyczno-przyrodniczy, posiadał wtedy, jesienią 1864, 15 katedr zwyczajnych, 8 na pierwszym a 7 na drugim oddziale, z których jednak dwie, katedra filologii klasycznej z językiem wykładowym niemieckim i katedra matematyki niższej, były podówczas opróżnione. Resztę, tj. 12 katedr zajmowali podówczas następujący profesorowie zwyczajni: na oddziale I: katedrę filozofii Dr. *Józef Kremer,* katedrę historyi powszechnej (wykład polski) *Antoni Walewski,* katedrę historyi powszechnej i austryackiej (wykład niemiecki) Dr. *Antoni Wacholz,* katedrę bibliografii połączoną z bibliotekarstwem biblioteki Uniwersyteckiej Dr. *Franciszek Stroński,* katedrę filologii klasycznej (wykład polski) Dr. *Alfred Brandowski,* katedrę języka i literatury polskiej Dr. *Karol Mecherzyński,* katedrę języka i literatury niemieckiej Dr. *Tomasz Bratranek;* na oddziale II: katedrę astronomii i matematyki wyższej Dr. *Franciszek Karliński,* katedrę fizyki Dr. *Stefan Ludwik Kuczyński,* katedrę chemii Dr. *Emil Czyrniański,* katedrę botaniki Dr. *Ignacy Czerwiakowski,* katedrę mineralogii Dr. *Alojzy Alth,* katedrę zoologii Dr. *Maksymilian Nowicki.* Prócz tych 12 profesorów zwycz. było nadto podówczas przy Wydziale filozoficznym 3 docentów prywatnych, mianowicie: Dr. *Jan Kowalczyk* docent mechaniki analitycznej, pełniący zarazem obowiązki Adjunkta przy Obserwatoryum astronomicznem; Dr. *Władysław Zajączkowski* docent matematyki wyższej i *Józef Łepkowski* docent archeologii średniowiecznej. Nakoniec przy zakładach i katedrach tego Wydziału, prócz pomienionego adjunkta obserwatorium, było 4 asystentów: Jan Walczak przy katedrze fizyki, Antoni Rehmann przy katedrze botaniki, Leon Gońkiewicz, wspólny dla katedr mineralogii i zoologii, Teodor Hoff, magister farmacyi przy katedrze chemii. Mechanikiem akademickim był Jan Niemetz.

Od r. *1870* zniknął podział na dwa oddziały, a rozróżnia się odtąd wśród różnorodnych wykładów na Wydziale filozoficznym *5 grup przedmiotów,* jakoto: 1) filozofia i pedagogia, 2) umiejętności matematyczne, 3) nauki przyrodnicze, 4) geografia, historya i jej nauki pomocnicze, a wreszcie 5) filologia i historya literatury.

Wydział filozoficzny zresztą stanowił zawsze w tym czasie jedną całość, nie dzielił się ani się nie dzieli na żadne oddziały ani grupy, które tylko bywają uwydatniane w spisie wykładów, ponieważ zazwyczaj uczniowie poświęcają się przeważnie studyom jednej z tych grup naukowych. Kronika też Wydziału filozoficznego musi się rozpadać na 5 części według tych grup rozmaitych, z których jedne bliższe są Wydziału prawniczego, drugie zaś Wydziału lekarskiego, a uczniowie obu tych Wydziałów mają obowiązek uczęszczania na odpowiednie wykłady Wydziału filozoficznego.

1. Filozofia i pedagogia.

Całą grupę nauk filozoficznych reprezentował aż do roku *1872* wyłącznie sam jeden profesor *Kremer,* wykładając etykę, obowiązkową dla słuchaczy Wydziału prawnego, historyą filozofii, loikę, estetykę itd. Dopiero w roku 1872 habilitowało się równocześnie dwóch docentów prywatnych: Dr. *Maurycy Straszewski* do filozofii i jej historyi. Dr. *Teofil Ziemba* do historyi filozofii: w roku zaś *1875* habilitował się do filozofii Dr. *Władysław Daisenberg,* adjunkt sądowy, a równocześnie opróżniła się katedra filozofii przez śmierć profesora *Kremera.* Już przedtem tegoż roku podjął Wydział filozoficzny starania, ażeby ustanowiono oddzielną *katedrę pedagogii i dydaktyki:* na przedstawienie jednak w tym względzie z 26 Stycznia, Ministerstwo Oświaty dało odpowiedź odmowną 3 Marca, przyrzekając jednak oddzielną remuneracyą temu z dwóch owoczesnych docentów filozofii, który się zobowiąże miewać *wykłady i praktyczne ćwiczenia z zakresu pedagogii.* Wydział powierzył ten obowiązek Dr. Straszewskiemu, który już od r. 1873 takie wykłady i praktyki urządzał sporadycznie, a który również przed końcem tegoż r. 1875 objął w zastępstwie zmarłego profesora wykłady obowiązkowe filozoficzne (etykę) i odbywał je przez 3 lata (w półroczach zimowych) jako docent prywatny, następnie zaś jako profesor nadzwyczajny mianowany w r. *1878.* Nominacyą tą zobowiązano go zarazem do Wykładów i pedagogii także obok filozofii. W tym samym roku rozszerzono veniam legendi Dr. *Ziembie* na całą filozofią, w roku zaś *1880* habilitował się nowy docent filozofii Dr. *Ignacy Skrochowski,* który jednak w r. następnym *1881* przeniósł się w tym samym charakterze na Uniwersytet lwowski. Zato wtedy przybył nowy docent pedagogii Dr. *Leon Kulczyński,* profesor w gimnazyum św. Anny a potem w gimnazyum III, a w r. *1883,* w którym Dr. Daisenberg opuścił Wydział zostawszy sędzią powiatowym w Skawinie, odnowiono veniam legendi powracającemu do Krakowa Dr. Skrochowskiemu. W r. *1884* prof. Straszewski został profesorem zwyczajnym, w r. *1885* na wniosek Wydziału zgodziło się Ministerstwo Oświaty na zaprowadzenie stałe wykładów i ćwiczeń praktycznych z zakresu pedagogii w 5 godzinach tygodniowo i przyznało za to oddzielną remuneracyą, a obowiązki te powierzono Dr. Kulczyńskiemu; w r. *1886* ustąpił z Wydziału i zawód akademicki opuścił zupełnie Dr. Skrochowski.

Teraz (początek Maja *1887* r.) tę grupę nauk reprezentuje w Wydziale 1 profesor zwyczajny i 2 docentów, z których jeden ma obowiązek stale wykładać pedagogią i odbywać ćwiczenia z jej zakresu.

2. Nauki matematyczne.

Przed r. *1864* istniały na Uniwersytecie Jagiellońskim dwie katedry matematyki: jedna wyższej połączonej z astronomią, druga zaś niższej. Ta ostatnia wakowała właśnie w r. 1864 po ustąpieniu prof. *Steczkowskiego,* ale obok jedynego profesora zwyczajnego w tej grupie astronomii i matematyki Dr. *Karlińskiego* było podówczas jeszcze dwu docentów prywatnych, Dr. *Kowalczyk,* adjunkt przy obserwatoryum, do mechaniki analitycznej i Dr. *Zajączkowski* do matematyki wyższej. Obaj jednak przenieśli się niebawem do Warszawy, pierwszy na adjunkta obserwatoryum, drugi zaś na prof. Szkoły Głównej.

W r. *1865* rozpoczął wykłady nowomianowany nadzwyczajnym prof. matematyki czystej Dr. *Franciszek Mertens*, który w r. *1869* został prof. zwyczajnym tegoż przedmiotu.

Zakres wykładanych nauk rozszerzył się znakomicie w r. *1870* przez habilitacyą Dr. *Edwarda Skiby* na docenta fizyki matematycznej, w którym Uniwersytet zyskał tak dzielną siłę, że w r. *1872* mianowany został Dr. Skiba profesorem nadzwyczajnym tegoż przedmiotu, w skutek czego uzyskał ten dział nauk *trzecią katedrę* na razie nadzwyczajną.

W tymże roku obaj profesorowie matematyki przedłożyli Ministeryum projekt utworzenia *seminaryum matematycznego*, które jednak dopiero w. r. *1874* weszło w życie i odtąd stało się prawdziwą szkołą dla młodzieży pragnącej się poświęcić na Uniwersytecie temu działowi umiejętności.

W parę lat potem nastąpił jednak dotkliwy ubytek w tym dziale, skoro prof. Skiba po sześcioletniej działalności w skutek choroby przestał wykładać, a w r. *1880* usunął się z Uniwersytetu. Nietylko nikt nie zastąpił go na razie, ale dopiero w następnym roku *1881* habilitował się jako docent tego przedmiotu Dr. *Ludwik Birkenmajer* a w roku *1882* Dr. *Kazimierz Olearski*, który następnie, otrzymawszy od Akademii stypendyum Gałęzowskiego i wykształciwszy się za granicą, został powołany na docenta fizyki do wyższej szkoły agronomicznej w Dublanach.

W r. *1884* po przeniesieniu się do Gracu prof. Mertensa, Wydział powołał zrazu na jego miejsce profesora lwowskiej politechniki a swego niegdyś docenta Dr. *Wł. Zajączkowskiego,* a gdy ten wolał pozostać na zajmowanem stanowisku, otrzymał drugą katedrę zwyczajną matematyki Dr. *Maryan Baraniecki,* dotąd docent Uniwersytetu warszawskiego.

Takim sposobem obecnie, tak samo jak w r. 1864 istnieją w tym dziale nauk 2 katedry zwyczajne (gdy trzecia nadzwyczajna wakuje) i jest jeden docent prywatny, zaszła zaś ta zmiana, że obie katedry zwyczajne obejmują zakres wyższej

matematyki, że powstało seminaryum kierowane w dwu oddziałach przez obu profesorów.

Do tej grupy nauk należy jeden zakład, złączony z jedną z katedr matematycznych, to jest:

Obserwatoryum astronomiczne, które w tym czasie znakomicie się rozwinęło. Jego dotacya wynosząca do r. *1871* po 750 złr. rocznie została w roku *1872* podwyższona za staraniem dyrektora do 1050 złr., a prócz tego uzyskano na lat trzy 1872—1874 dotacyą nadzwyczajną w kwocie łącznej 3750 złr. Z pomocą tych środków zakupiono wiele narzędzi, jakoto: planimetr Wetli'ego, heliotrop, zegar wahadłowy z kompensacyą rtęciową Vorauera, chronograf elektryczny do obserwacyi południkowych, teodolit uniwersalny, spektrometr Mertza, dwa metereoskopy Schäffera, lunetę Plössla, inklinatoryum Dovera, teodolit magnetyczny, termograf i barograf Hippa, teodolit magnetyczny Schneidera, lunetę i skale do apparatu magnetycznego od Steinheila, termograf Richarda, ombrograf Holtingera, słońcowskaz fotografujący Jordana, chronograf wstęgowy Feckera i wiele innych.

Obserwatoryum astronomiczne wydaje od początku 1876 r. miesięczne: »Meteorologische Beobachtungen angestellt auf der k. k. Sternwarte in Krakau« a z końcem roku »Resultate der an der Sternwarte in Krakau angestellten Beobachtungen.« Poważne stanowisko, jakie zajęło nasze Obserwatoryum między innemi dostrzegalniami świata, i zawiązane z niemi przez Dyrekcyą stosunki, sprawiły, że biblioteka, która przed uporządkowaniem liczyła z końcem 1864 roku 1016 numerów, wzrosła znakomicie i liczy dziś 2342 dzieł w 3582 tomach, 1637 zeszytach i 824 map.

Tak rozwinięty Zakład, którego dyrektor stoi na czele sekcyi meteorologicznej komisyi fizyograficznej w Akademii Umiejętności. urządził mnóstwo stacyj w całym kraju, a ich spostrzeżenia meteorologiczne wraz z obserwacyami krakowskiego obserwatoryum krytycznie zestawia i ogłasza w Sprawozdaniach Komisyi, potrzebował większych sił. I o te wystarał się dyrektor, bo obok adjunkta, którym po Dr. Kowalczyku od roku *1865* jest Dr. *Daniel Wierzbicki,* otrzymał Zakład od r. *1877 asystenta,*. którą to posadę zajmowali kolejno: *Ignacy Kreutz* (1878—1880), *Jan Ralski* (1881—1886) i *Bolesław Buszczyński* (1887).

3. Nauki przyrodnicze.

Jeden profesor fizyki doświadczalnej Dr. *L. Kuczyński,* jeden chemii Dr. *E. Czyrniański,* jeden botaniki Dr. *J. Czerwiakowski,* jeden zoologii Dr. *M. Nowicki,* jeden mineralogii Dr. *A. Alth,* wszyscy, prócz botaników, mieszczący się w Collegium physicum, wszyscy mający po jednym asystencie prócz mineralogii i zoologii, którzy mieli wspólnego. Taki był stan katedr w tym dziale nauk w r. 1864.

Do *1868* r. w tym składzie wykładających żadna nie zaszła zmiana i dopiero w tym roku habilitował się jako docent botaniki uczeń prof. Czerwiakowskiego,

Dr. *Antoni Rehman*, a w 2 lata później *1870* Dr. *Szczęsny Kreutz*, który jednak nie rozpoczął nawet wykładów, bo został powołany na profesora mineralogii na Uniwersytet we Lwowie. W 3 lata później *1873* zwiększa się znacznie ilość docentów, bo jednocześnie uzyskuje chemia nową siłę w uczniu prof. Czyrniańskiego, Dr. *Karolu Olszewskim*, habilitującym się do chemii analitycznej, a botanika rozwija się jeszcze lepiej, zyskując jednego docenta do anatomii roślin i morfologii roślin skrytopłciowych w osobie Dr. *Edwarda Janczewskiego*, i jednego do fizyologii roślin, którym został Dr. *Emil Godlewski*, podobnie jak poprzedni za granicą wykształcony. Tego ostatniego utracono jednak rychło *1874* r., w skutek jego przeniesienia się na nauczyciela botaniki i zoologii w lwowskiej szkole politechnicznej, zkąd następnie został powołany na profesora botaniki do dublańskiej szkoły rolniczej. W następnym r. *1875* Dr. Janczewski, a w r. *1876* Dr. Olszewski, zostają nadzwyczajnymi profesorami: pierwszy anatomii i fizyologii roślin, a drugi przedmiotu, którego był docentem. W tym ostatnim roku przenosi się też Dr. *Józef Rostafiński*, dotychczasowy docent botaniki Uniwersytetu strasburskiego, w tym samym charakterze do Krakowa, rozpoczyna jednak wykłady dopiero w następnym r. *1877*, a Dr. *Rehman* przestaje wykładać, udawszy się w naukową podróż do południowej Afryki. W r. *1878* habilituje się uczeń prof. Nowickiego, wykształcony także za granicą, Dr. *Antoni Wierzejski* do zoologii porównawczej. Jednocześnie, w skutek ustąpienia prof. Czerwiakowskiego w zasłużony stan spoczynku, otrzymuje po nim katedrę botaniki i dyrekcyą ogrodu botanicznego docent *Rostafiński* jako prof. nadzwyczajny. Dwa lata później r. *1880* zyskuje Uniwersytet nową siłę w Dr. *Erneście Bandrowskim*, prof. chemii ogólnej i analitycznej w Akademii przemysłowej krakowskiej, który habilituje się do chemii organicznej, a współcześnie Dr. *Rehman* ponownie rozwija swą działalność na Uniwersytecie, tym razem jako docent geografii i systematyki roślin, jednakże tylko przejściowo, bo wyjechawszy za granicę i oddawszy się ogólnym studyom geograficznym, przenosi się w tym charakterze do Lwowa, gdzie też jest obecnie profesorem geografii. W r. *1882* po usunięciu się prof. Kuczyńskiego, któremu Wydział w dowód uznania ofiarował pamiątkowy pierścień z herbem rektorskim, powołano na jego następcę docenta fizyki Uniwersytetu strasburskiego, Dr. *Zygmunta Wróblewskiego*. W tym samym roku został Dr. *Rostafiński* prof. zwyczajnym, a prócz tego wzmogły się szeregi nauczających na Wydziale przez habilitacyą wykształconego w Wiedniu Dr. *Władysława Szajnochy* na docenta geologii i paleontologii. Pragnął też Wydział otrzymać wtedy nową katedrę dla przedmiotu wykładanego przez Dr. Wierzejskiego, ale Ministeryum nie przychyliło się na razie do tego wniosku, udzielając w r. *1884* temu docentowi tylko tytuł nadzwyczajnego profesora. Uzyskano za to nową katedrę, w r. następnym *1885*, przez mianowanie Dr. *Szajnochy* profesorem nadzwyczajnym. Po śmierci prof. Altha w r. *1886* katedra po nim dotąd jest nie obsadzona, chociaż Wydział przedstawił już na jego następcę swego da-

wnego docenta prof. *Kreutza* ze Lwowa. W bieżącym nakoniec roku *1887* został prof. *Janczewski* profesorem zwyczajnym anatomii i fizyologii roślin.

Tym sposobem w Maju *1887* r. składają siły przyrodnicze Wydziału: jeden zwyczajny prof. fizyki Dr. *Zygmunt Wróblewski*, prof. zwyczajny chemii Dr. *Emil Czyrniański*, prof. nadzwyczajny chemii analitycznej Dr. *Karol Olszewski*, docent chemii organicznej Dr. *Ernest Bandrowski*, prof. zwyczajny botaniki Dr. *Józef Rostafiński*, prof. zwyczajny anatomii i fizyologii roślin Dr. *Edward Janczewski*, prof. zwyczajny zoologii Dr. *Maksymilian Nowicki*, docent anatomii porównawczej Dr. *Antoni Wierzejski*, prof. zwyczajny mineralogii (katedra chwilowo nieobsadzona) i prof. nadzwyczajny geologii i paleontologii Dr. *Wł. Szajnocha*. Razem katedr zwyczajnych sześć, nadzwyczajnych dwie, oraz dwu docentów, czyli że ilość sił naukowych podwoiła się w ciągu nie całego ćwierć wieku.

Co do Zakładów przyrodniczych, to istniały w r. *1864*: *fizyczny* z dotacyą *300* złr., *chemiczny* mający *600* złr. rocznie, *ogród botaniczny* uposażony *3000* złr., *zoologiczny* z dotacyą *150* złr. i *mineralogiczny* mający *225* złr. rocznie. Z tych kwot nietylko musiano opędzać koszta zużywających się przy wykładach materyałów i narzędzi, ale także wzbogacać gabinety, które w wielu razach nie miały dostatecznego aparatu naukowego.

Wszystkie też Zakłady były przeważnie *gabinetami*. Tylko fizyczny miał od r. *1848* pracownią dla uczniów, podobno pierwszą w całej Austryi, a to dzięki usilnym staraniom prof. Kuczyńskiego, który na katedrę tę został powołany z Insbrucku (p. Kron. ogól. str. 33), chemiczny zaś uzyskał w skutek ciągłych przedstawień prof. Czyrniańskiego w r. *1855* maleńką półpiętrową salkę o dwu oknach na ćwiczenie uczniów oddających się farmacyi, i na tem musiał jeszcze i w r. *1864* poprzestawać.

Prócz zoologii i mineralogii, które miały wspólnego, inne katedry miały osobnych asystentów, ale licho uposażonych (400 złr. rocznie), którzy tem samem musieli szukać zarobku w lekcyach i nie mogli się oddawać w zupełności nauce. Ilość uczniów Wydziału filozoficznego oddających się naukom przyrodniczym była nieznaczna, a i ci, jacy byli, bywali pospolicie niezamożnymi kandytami stanu nauczycielskiego, których to jedynym celem było, aby zdać jaknajprędzej chlebodawczy egzamin. Ponieważ zaś przepisy egzaminacyjne nie wymagały wówczas tego poziomu wiedzy, która daje możność *samodzielnej pracy* w pewnym dziale umiejętności przyrodniczej, przeto większość kandydatów obznajamiała się tylko ze stanem ówczesnym nauki, ale nie dochodziła do tego poziomu, jaki jest prawdziwym celem uniwersyteckiej nauki. Tylko asystenci pozostający lat 4 do 5 mogli w miarę zdolności i chęci iść dalej, ale i o tych było wówczas trudno.

Zakład fizyczny mieszczący się w r. *1864* w siedmiu salach pierwszego piętra Collegii physici, z których dwie przeznaczone były na pracownie, jedna na salę wykładową, a reszta na zbiory, zawdzięczał to swoje pomieszczenie i najprze-

ważniejszą część swych przyrządów gorliwym usiłowaniom prof. Kuczyńskiego. W r. *1873* zyskał on obszerną salę na powiększenie pracowni, a o dotacyą ciągle kołatał. Już przed rokiem 1864 otrzymywał on w skutek ciągłych przedstawień nadzwyczajne jednorazowe dotacye, a chociaż rzecz była mozolna i często przychodziło mu się spotykać z odmową, to przecież nie ustawał w staraniach. Od roku *1873* obok dotacyi zwyczajnej udzielono gabinetowi stale nadzwyczajną, najprzód w kwocie *300* a od r. *1867* w kwocie *500* złr. tak, że dotacya cała gabinetu od *1873—75* wynosiła po *600* a później po *800* złr. Prócz tego jednak przychylało się Ministeryum niekiedy do udzielania jednorazowych pomniejszych kwot: w ciągu 18 lat otrzymał dyrektor tą drogą *6600* złr. Wszystko to szło na wzbogacenie gabinetu, a umiejętny wybór nabywanych przyrządów i narzędzi sprawił, że kiedy w roku 1882 prof. Wróblewski obejmował instytut, znalazł w nim wszystkie główne działy fizyki tak zaopatrzone do wykładów, że niepotrzebując się troszczyć w tym kierunku mógł zająć się *rozwinięciem pracowni w nowoczesnym tego słowa znaczeniu.* Zakład otrzymał motor gazowy cztero-konny i urządzenie elektryczne w sali wykładowej, która została przekształcona w ten sposób, żeby można się było posługiwać przy wykładach fizyki projekcyami z pomocą światła elektrycznego. Przybyły też liczne pompy i przyrządy do skraplania gazów służące. Na wszystkie te cele uzyskał profesor powiększenie dotacyi zwyczajnej, która od r. *1884* wynosi *1000* złr. rocznie, oraz nadzwyczejne dodatki, które w ciągu pięciu lat utworzyły już pokaźną sumę *10000* złr. Dawniejsza pracownia uczniów została przeniesioną do nowo utworzonej sali, a tamtę obrócił profesor na własne sale doświadczalne. Zakład jest dziś w pełnym rozwoju, w którym może się utrzymać, jeżeli i nadal będzie zasilonym w odpowiednie środki materyalne, do których dziś profesor z własnych funduszów dokłada.

Asystentami od roku 1864 byli kolejno *Jan Walczak* (1864—1868), *Edward Skiba* (1869—1872), *Stanisław Jaworski* (1873—1876), *Stanisław Borek* (1877—1881), *Antoni Nowak* (1882—1887).

Z pracowni fizycznej wyszły następujące prace asystenta:

1. *Skiba Edward:* Przyczynek do teoryi sprężystości. Kraków 1871.

2. *Tenże.* Współczynniki załamania promieni świetlnych w różnych mieszaninach wyskoku z wodą i zależności ich od temperatury. Kraków 1872.

3. *Tenże.* Nowa teorya rozszczepiania się światła. Kraków 1872.

Zakład chemiczny prof. Czyrniańskiego mieścił się w r. *1864* najfatalniej, bo ciasno i niewygodnie w Collegium physicum, i dopiero w r. *1873* przeniesionym został *do nowego osobnego gmachu* (p. Kron. ogól. str. 17), w którym zajmuje parter i pierwsze piętro. Na dole 8 sal przeznaczonych na pracownie dla uczniów a na pierwszym piętrze mieszczą się: sala wykładowa, pracownia dyrektora, jego mieszkanie, oraz sale oddane do użytku nadzwyczajnego profesora chemii analitycznej.

Rok *1873* i pod innemi względami był niezmiernie dla Zakładu ważny. Dotacya wynosiła w *1864* r. *600* złr. rocznie, w następnym uzyskał już profesor dodatku *200* złr. dla prac *stypendysty,* mającego stypendyum *300* złr., który miał się tym sposobem przygotować do wykształcenia się na asystenta. W roku reformy została też dotacya podwyższoną na *1000* złr. tak że razem otrzymywał instytut *1200* złr. Prócz tego atoli asystenta, któremu, jak wszystkim innym, podniesiono płacę do *600* złr., utworzono posadę drugiego z wynagrodzeniem *300* złr. Odtąd więc ma instytut *3 siły pomocnicze:* dwu asystentów i stypendystę.

Od roku nareszcie *1885* przyznano dyrekcyi, aby ułatwić jej dostarczanie materyałów dla *profesora chemii analitycznej, 200* złr. rocznie. W skutek tego roczne uposażenie pracowni wynosi *1400* złr.

Uzyskiwał też prof. Czyrniański od czasu do czasu *nadzwyczajne dotacye,* za które urządzono muzeum przetworów chemicznych, zaprowadzono wodociągi, motor gazowy, oraz rozszerzono pracownie dla uczniów, zwłaszcza poświęcających się medycynie.

Jest też to względnie najlepiej uposażony a przynajmniej urządzony instytut przyrodniczy Uniwersytetu.

Asystentami byli: *Karol Węgrowski* (1864), *Teodor Hoff* (1865—1877) *Józef Zakrzewski* (1868—1869), *Antoni Schattauer* (1870—1871), *Karol Olszewski* (1872 do 1877), *Karol Trochanowski* (1878—1887) a obok ostatnich mieli *drugą* asystenturę *Piotr Germański* (1874—1877), *Karol Krzyżanowski* (1879—1887).

Z pracowni chemicznej wyszły następujące prace:

Piotr Giermański, asystent chemii: Rozbiór chemiczny 26 gatunków węgli kopalnych z różnych kopalń i pokładów Galicyi. Sprawozdanie kom. fizyogr. Tom. 9 str. (1)—(15) 1875.

Karol Trochanowski, asystent chemii: Chemiczny ilościowy rozbiór wody mineralnej w Wyssowy. Spraw. kom. fizyogr. Tom XIII r. 1879 od str. 67—83.

— Rozbiór ilościowy chemiczny wód studziennych i rzecznych miasta Tarnowa z 2 tabelami i mapą Tarnowa. Spraw. kom. fizyogr. Tom XIII rok 1879 str. 84—106.

— Ilościowy rozbiór wód studziennych miasta Krakowa dokonany wraz z Wnym prof. Dr. Olszewskim w r. 1881. Wyniki tego rozbioru w streszczeniu podane w Sprawozd. kom. balneologicznej Tow. lekarskiego za rok 1881.

— Chemiczny ilościowy rozbiór wody mineralnej ze zdroju Ludwika w Czigelce. Dokonany w pracowni chemicznej Uniw. Jagiel. r. 1882/3, a ogłoszony drukiem w sprawozdaniu rocznem c. k. wyższej szkoły realnej w Jarosławiu za rok szkolny 1883/4 str. (1)—(24).

— Rozbiór ilościowy wody ze zdroju Heleny w Iwoniczu 1885/6. Sprawozdanie kom. balneologicznej w Przeglądzie lekarskim za rok 1886 miesiąc Maj str. 176—177.

Tenże. Rozbiór ilościowy soli lekarskiej wyrabianej w Iwoniczu r. 1886. Przegląd lekarski r. 1886 miesiąc Maj str. 177.

— Rozbiór ilościowy wód studziennych i rzecznych miasta Przemyśla r. 1886. Ogłoszony wraz z dotyczącymi uwagami Dr. Dworskiego fizyka miasta Przemyśla w sprawozdaniu osobnem Świetnego Magistratu m. Przemyśla r. 1877 str. 1—46 z 2 tabelami i mapą miasta.

Antoni Rogalski, stypendysta Zakładu chemicznego: Rozbiór chlorophylu r. 1879. Praca ogłoszona w Compt. rend. 90, 881 rok 1880.

Karol J. Krzyżanowski, asystent chemii: Rozbiór chemiczny borowiny i wody dwu źródeł z okolicy Tylicza. Sprawozd. kom. fizyogr. Akad. Umiej. Tom. XVI str. (1)—(18) r. 1882.

— Rozbiór wody ze studni artezyjskiej z podwórza koszar Fr. Józefa w Krakowie. Sprawozdanie z posiedzeń kom. balneologicznej Tow. lek. krak. 1881 str. 2—4.

— O galicyjskim oleju skalnym. Czasopismo „Kosmos" r. 1885 str. 281 i 417 i str. (1)—(48).

— Przyrząd do oznaczenia zawartości nafty normalnej w surowych i destylowanych olejach mineralnych. Czasopismo „Górnik" r. 1886 str. 2. str. (1).

— Przyczynek do oznaczenia wartości nafty za pomocą destylacyi. Czasopismo „Kosmos" r. 1886 str. 741. str. (1)—(5).

— Porównanie punktu zapalności nafty z punktem zapłonienia przyrządu Abel'a. Czasopismo „Kosmos" r. 1886 str. 745. str. (1).

Dr. Karol Olszewski, asystent (1871—1876) a następnie nadzwyczajny profesor: O połączeniach ksantogenowych alkoholu isopropylowego. Czasopismo aptekarskie. Lwów 1873.

— Wpływ temperatury na przewodnictwo galwaniczne wody (wspólnie z prof. Dr. Skibą). Pamiętnik Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom I str. 206—227 r. 1874.

— Baterya galwaniczna nowego pomysłu. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom II str. 42—54 r. 1875.

— Baterya galwaniczna o dwóch płynach, której wypełnianie i wypróżnianie polega na ciśnieniu powietrza. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom III str. 111—121 r. 1875.

— Przyczynek do wykrycia arsenu w dochodzeniach sądowych za pomocą prądu elektrycznego. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom III str. 198—209 r. 1876.

— Przyczynek do oznaczenia twardości wody za pomocą rozczynu mydła. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom IX str. 173 do 203.

— O napełnianiu wód żelazistych. Osobna odbitka z Przeglądu lekarskiego str. 11 r. 1881.

— Ueber die Verflüssigung des Sauerstoffs, Stickstoffs und Kohlenoxyds (wspólnie z prof. Dr. Wróblewskim) Annalen der Physik und Chemie Band XX Seite 243—257 J. 1883.

Ostatnia praca ogłoszoną została także w języku francuskim pod tytułem:

Sur la liquéfaction de l'oxygéne de l'azote et de l'oxyde de carbone. Annales de Chim. et de Phys. Ser. 6 T. I p. 112 r. 1884.

Tenże. Bestimmung der Dichte und des Ausdehnungscoeffizienten des flüssigen Sauerstoffs. „Anzeiger" der Akad. der Wissensch. in Wien Nr. IX J. 1884.
Powyższa praca ogłoszoną została także w języku polskim pod tytułem: Oznaczenie gęstości i współczynnika rozszerzalności ciekłego tlenu. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XI str. LI do LIV r. 1884.

— Bestimmung der Erstarrungstemperatur einiger Gase und Flüssigkeiten. Monatschrift für Chemie, Akad. d. Wissensch. in Wien Band 5 Seite 127—128 J. 1884.
Ostatnia praca ogłoszoną została także w języku polskim pod tytułem: Zmrożenie niektórych gazów i cieczy tudzież oznaczenie ciepłoty krzepnięcia tychże. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XI str. LXVII—LXVIII r. 1884.

— Essais de liquéfaction de l'hydrogène. Comptes rendus T. 98 p. 365—368 r. 1884.

— Nouveaux essais de liquéfaction de l'hydrogène. Solidification et pression critique de l'azote. Comptes rendus T. 98 p. 913—916 r. 1884.
Dwie ostatnie prace ogłoszone zostały także w języku polskim pod następującymi tytułami: Próba skroplenia wodu. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XV str. LXXXII—LXXXIV r. 1884.
Dalsze próby skroplenia wodu. Tamże str. LXXXIV—LXXXV.
Dalsze próby skroplenia wodu. Tamże str. XCVIII—CII r. 1884.

— Température et pression critique de l'azote. Température d'ebullition de l'azote et de l'ethylene sous de faibles pressions. Comptes rendus T. 99 p. 133—136 r. 1884.
Ostatnia praca ogłoszoną została także w języku polskim pod tytułem: Ciepłota krytyczna i ciśnienie krytyczne azotu. Ciepłoty wrzenia etylenu, azotu i tlenu przy niskich ciśnieniach. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XII str. XXV—XXXI r. 1884.

— Température et pression critique de l'air. Relation entre la température de l'air et la pression de l'evaporation. Comptes rendus T. 99 p. 184—186 r. 1884.
Ta sama praca ogłoszoną została w języku polskim pod tytułem: O temperaturze krytycznej powietrza atmosferycznego, o ciśnieniu krytycznem tegoż i o zależności temperatury wrzenia powietrza od ciśnienia. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XII str. XXXVII do XXXIX r. 1884.

— Relation entre les températures et les pressions du protoxyd de carbone liquid. Comptes rendus T. 99 p. 706—709 r. 1884.

— Température de solidification de l'azote et du protoxyde de carbone; relation entre la température et la pression de l'oxygène liquide. Comptes. rendus T. 100 p. 350—353 r. 1885.

Ostatnia praca ogłoszoną została także w języku polskim pod tytułem: Ciepłota zestalenia się azotu i tlenku węgla. Zależność ciepłoty ciekłego tlenu od ciśnienia. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XIII str. XXV—XXVIII r. 1885.

Tenże. Liquéfaction et solidification du formène et du deutoxyde d'azote; Comptes rendus T. 100 p. 940—943 r. 1885.
Ta sama praca ogłoszoną została także w języku polskim pod tytułem: Skroplenie i zestalenie gazu bagiennego i tlenku azotu. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XIII str. XXXV—XXXIX r. 1885.

— Sur la production des plus basses températures. Comptes rendus T. 101 p. 238—240 r. 1885.

— Oznaczenie gęstości skroplonego gazu bagiennego. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XIV str. 181—192 r. 1885.

— O środkach oziębiających, tamże str. 193—196 r. 1885.

— Oznaczenie gęstości ciekłego tlenu i azotu; tamże str. 197—199 r. 1885.

— Ueber den Gebrauch des siedenden Sauerstoffs, Stickstoffs, Kohlenoxyds, sowie der atmosphärischen Luft als Kältemittel; „Anzeiger" der Akad. der Wissensch. in Wien Nr. XIV S. 129—130 J. 1885. Monatshefte für Chemie 6, 493—494 J. 1885.

— Porównanie termometrów gazowych w niskich temperaturach; Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XIV str. 283—288 r. 1885.

— Zestalenie fosforku wodu i fluorku wodu jakoteż oznaczenie ich punktów marznięcia. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XV str. 44—47 r. 1886.

— Skroplenie i zestalenie antymonku wodu. Tamże str. 211—214 rok 1886. Ostatnie dwie prace ogłoszone zostały także w języku niemieckim pod tytułem: Erstarrung des Fluorwasserstoffs und des Phosphorwasserstoffs, Verflüssigung und Erstarrung des Antimonwasserstofs. Sitzungsber. der Akad. der Wissensch. in Wien II Abth. B. XCIV Juli Heft. 1886 Seite 209—212.

— Bestimmung des Siedepunktes des reinen Ozons und des Erstarrungspunktes des Aethylens. Absorptionsspektrum des flüssigen Sauerstofs. Vorläufige Mittheilung; „Anzeiger" der Akad. der Wissensch. in Wien Nr. XXV S. 230 J. 1886.

— Bestimmung des Siedepunktes des Ozons und der Erstarrungstemperatur des Aethylens (Sitzungsber. der Akad. der Wissensch. in Wien II Abth. B. XCV S. 253—256 J. 1887).

— Über das Absorptions-Spectrum des flüssigen Sauerstoffes und der verflüssigten Luft. (Tamże str. 257—261 r. 1887).
Powyższe dwie prace ogłoszone zostały także w języku polskim pod tytułem: Oznaczenie punktu wrzenia czystego ozonu i punktu marznięcia etylenu. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie Tom XVI str. 221—225 r. 1887.

Tenże. Widmo absorbcyjne ciekłego tlenu i ciekłego powietrza; tamże str. 226—231. Trzy z pomiędzy tych prac zostały także ogłoszone w języku niemieckim razem pod tytułem: Ueber die Dichte des flüssigen Methans sowie des verflüssigten Sauerstoffs und Stickstoffs. Anat. d. Phys. und Chem. Nr. T. XXXI p. 58—74 mit einer Tafel 1887.

Prócz tego liczne rozbiory chemiczne wód krajowych:

— Rozbiór chemiczny wód studziennych i rzecznych krakowskich. Spraw. Kom. fizyogr. Tom V od str. 131—162 r. 1871.

— Rozbiór chemiczny wody żelazistej ze Zwierzyńca. Spraw. Kom. Fizyogr. Tom X str. 81—91 r. 1876.

— Rozbiór chemiczny wody mineralnej w Głębokiem z czterech zdrojów. Spraw. Kom. Fizyogr. Tom 15 str. (157)—(168) r. 1881.

— Rozbiór chemiczny wód mineralnych z 16 zdrojów dotąd nie badanych, znajdujących się w Krynicy, Jastrzębiku, Słotwinie, Szczawniku i Muszynie. Spraw. Kom. Fizyogr. Tom 16 str. (3)—(36) z mapą r. 1882.

— Rozbiór chemiczny wody tatrzańskiej z czterech miejscowości. Pamiętnik Towarzystwa tatrzańskiego Tom VIII str. 93—94 r. 1883.

— Rozbiór chemiczny wody siarczanej Swoszowickiej ze zdroju głównego i zdroju Napoleona. Kraków 1884 str. 19.

— Rozbiór chemiczny soli Rabczańskiej. Kraków 1884 str. 11.

— Rozbiór chemiczny wody mineralnej Rabczańskiej ze zdroju Kazimierza str. 15; Kraków 1885.

Ogród botaniczny, przy ul. Kopernika Nr. 52, posiadał w 1864 r. 9 szklarni, w których wiele najcenniejszych roślin było na zasadzie kontraktu z ówczesnym inspektorem *Warszewiczem* (p. Kron. ogól. str. 10 i 15) jego prywatną własnością. Dyrektor miał mieszkanie na parterze w lewym pawilonie głównego gmachu, w jednym pawilonie było mieszkanie ogrodnika i nasieniarnia, w drugim mieszkania ogrodników i puste izby, niegdyś stajnie, na dole, a na pierwszym piętrze sala wykładowa, w której mieściły się zielniki i zbiory.

Pod względem ilości roślin hodowanych w szklarniach, rok *1866,* w którym żył jeszcze Warszewicz, był najświetniejszym. Po jego śmierci to, co było jego własnością, sprzedano przez publiczną licytacyą, tak, że z chwilą objęcia Dyrekcyi przez profesora Rostafińskiego mieściły się już tylko szczątki dawnych świetności. Największy budynek chylił się ku upadkowi. Za staraniem prof. zastąpiono go *(1882)* sporą ze szkła i żelaza zbudowaną i wodą ogrzewaną *palmiarnią* za kwotę 36000 złr. (patrz Kronikę ogólną str. 32). W ogrodzie usunięto szpalery, oznaczono wszystkie drzewa i krzewy, uporządkowano kwatery ziół, urządzono szkołę roślin lekarskich i małe alpinarium. Mieszkanie dyrektora jako niedostateczne zajął ogrodnik po *Wawrzyńcu Schwartzu* (1867—1879) *Henryk Rettig.* Salę wykładową zamieniono na pracownią botaniczną, dawne stajnie na dole prawego pawilonu na *salę na zielniki,* a sień w głównym gmachu przez zamurowanie drzwi na *muzeum,* w przy-

szłości publiczne, w którem stoją szafy i leżą przedmioty dotąd w papierach dla braku funduszów na słoje i odpowiednie naczynia do ich pomieszczenia. Pracownia ma kilka mikroskopów, z których jeden za *400* złr. nabyty za osobną nadzwyczajną dotacyą. Zielniki dawniej leżące w osobnych pudłach, w miarę jak przybywały, łączą się w zbiory, z których galicyjski już ułożony a układanie europejskiego i ogólnego jest w toku. Preparaty do wykładów, zbiory muzealne i biblioteka podręczna, stanęły staraniem dyrekcyi.

Asystentami byli: *Antoni Rehman* (1864—1867), *Wiktor Opolski* (1868), *Hieronim Sieradzki* (1869—1871), *Emil Godlewski* (1872—1874), *Jan Ślendziński* (1875—1879), *Józef Krupa* (1880—1883), *Roman Gutwiński* (1884—1886), *Maryan Raciborski* (1886—1887).

Z pracowni botanicznej wyszły następujące prace.

J. Krupa: Stosunki florystyczne dorzecza Soły. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XIII 1879.

— Zapiski bryologiczne. Sprawozdanie Kom. Fizyograficznej. Tom XVI 1882 pag. 170 i następne.

— Przyczynek do florystyki roślin naczyniowych. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XVI 1882 pag. 205 i następne.

Roman Gutwiński: Materyały do flory wodorostów Galicyi. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XVIII 1884 pag. 117 i następne.

Maryan Raciborski: Przyczynek do flory roślin naczyniowych wadowickiego i myślenickiego obwodu. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XVII 1883.

— Zmiany zaszłe we florze okolic Krakowa w ciągu ostatnich lat 25 pod względem roślin dziko rosnących. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XVIII 1884.

— Śluzowce (Myxomycetes) Krakowa i jego okolicy. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XVIII 1884.

— Przyczynek do znajomości śluzowców. Myxomycetum agri Cracoviensis genera, species et varietates novae. Rozprawy wydziału mat. przyrodniczego Akad. Umiej. w Krakowie. Tom XII 1884 pag. 68 i nastapne.

— Desmidyje okolic Krakowa. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XIX 1885 pag. 1 i następne.

— Zapiski florystyczne. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XIX 1885 pag. 171 i następne.

— Myxomyceten der Tatra. Hedwigia. Zeitschrift für Kryptogamenkunde 1885 Heft 4.

— De nonnulis Desmidiaceis novis vel minus cognitis quae in Polonia inventae sunt. Pamiętnik wydziału matematyczno-przyrodniczego Akademii Umiejętności Tom X 1885.

— Rośliny zebrane przez A. J. Slendzińskiego w roku 1880. Sprawozdanie Kom. Fizyograficznej. Tom XX 1886 pag. 1 i następne.

— Pelit niepołomicki. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XX 1886 pag. 45 i następne.

Tenże. De generis Galii formis quae in Polonia inventae sunt. Rozprawy Wydziału matem.-przyrodniczego Akademii Umiejętności. Tom XIV 1886.

— Roślinne pasorzyty karpi. Rozprawy Wydziału mat.-przyrodniczego Akademii Umiej. w Krakowie. Tom XIV 1886.

— Materyały do flory grzybów Polski. I Uredineaeae. Rdze. Sprawozdanie Komisyi Fizyograficznej. Tom XXI pag. 16, 1886.

— Uwagi z powodu rozprawy M. Łomnickiego „Słodkowodny utwór trzeciorzędny na Podolu“. Sprawozdania Wydziału mat. - przyrodniczego Akad. Umiej. Nr. 8 pag. VI i następne 1886.

— Puccinia malvacearum w Polsce. Sprawozdania z Wydziału matem. - przyrod. Akad. Umiej. Nr. IX pag. XIV i następne 1886.

Pracownia anatomii i fizyologii roślin została założona jako *pierwszy i nowy zupełnie instytut botaniczny* staraniem świeżo wówczas mianowanego profesora *E. Janczewskiego* w roku *1875.* Wyjednał jej dyrektor naprzód jednorazową *subwencyą* w kwocie *2000* złr. na zakupno potrzebnych narzędzi, przyrządów i zbiorów oraz roczną dotacyą *300* złr., a od roku *1880* i osobnego demonstratora, który pobiera 300 złr. rocznego wynagrodzenia. Mieściła się ona początkowo w wynajętych lokalach w mieście, a w r. 1880 przeniesioną została na pierwsze piętro prawego pawilonu w ogrodzie botanicznym, gdzie zajmuje 4 salki. Składają ją: podręczna pracownia chemiczna, przyrządy fizyologiczne, mikroskopy, zbiory dendrologiczne i preparaty anatomiczne oraz podręczna biblioteka.

Z pracowni tej wyszły następujące prace:

Ignacy Szyszyłowicz: O zbiornikach olejków lotnych w królestwie roślinnym. Pamiętnik Akad. Umiej. Wydz. mat. przyr. Tom VI 1880 str. 31 z VII tablicami.

Tenże. Koralina jako odczynnik mikrochemiczny w histiologii roślinnej. Rozprawy Akad. Umiej. Wydz. mat. przyr. Tom X r. 1883 str. 97—114.

Zakład zoologiczny mieścił się w r. *1864* w trzech salach, nie posiadał pracowni, miał rocznego wyposażenia *150* złr., asystenta wspólnego z mineralogią, a w zbiorach wprawdzie, dużo numerów, bo *20000,* ale z tego przeważnie ptaki, chrząszcze i skorupy ślimaków, tak że na resztę zwierząt przypadało nie całe *4000 okazów*, a wszystkie bardzo często źle oznaczone.

Po usunięciu zakładów anatomii i chemii z Collegium physicum do osobnych gmachów i po przebudowaniu pozostałych po nich sal, przybyła zoologii *1873* jedna sala na zbiory oraz trzy na pracownie profesorów i uczniów. *Uposażenie* Zakładu podniesiono już w roku *1865* do *400* złr., a w roku *1873* uzyskał Zakład *osobnego asystenta*, mając niekiedy i przedtem osobnego demonstratora, który pobierał połowę płacy przeznaczonej dla wspólnego z mineralogią. Prócz zwykłej dotacyi, otrzymywał profesor niekiedy *nadzwyczajne:* tak *400* złr. *1865* roku a *1500* złr. *1874* r. Ale że gabinet rozwinął się tak, jak dziś stoi, to zawdzięcza przedewszyst-

kiem *niezmordowanej* pracy swego dyrektora, który zebrawszy się do oznaczenia zwierząt, jakie zastał w gabinecie, musiał wówczas usunąć lub rozdać jako dublety między *gimnazya 8000 okazów* a pomimo tego zamiast *4500 gatunków* w *12200* okazach, które pozostały — posiada dziś gabinet *15500* w *36300*. Wprawdzie złożyły się na to i dary, ale mnóstwo okazów zostało zebranych wyłącznie przez dyrektora, a przy powiększaniu zbioru uwzględniono przedewszystkiem to, żeby wszystkie działy były jednostajnie reprezentowane, *powiększono* znacznie preparaty i cały w ogóle *aparat naukowy*, oraz zebrano *bibliotekę* podręczną liczącą dziś przeszło *800 tomów*.

Asystentami katedry byli do 1873 wspólni dla mineralogii lub wyłącznie demonstratorzy: *Jan Czerwiński* (1864), *Leon Guńkiewicz* (1865—1866), *Julian Czerkawski* (1868), *Antoni Wierzejski* (1869), *Żegota Król* (1870), *Antoni Sieradzki* (1871), *Teofil Prochaska* (1872), *Bolesław Kotula* (1873—1876), *Józef Przybylski* (1877), *Roman Wołyński* (1878—1881), Dr. *Antoni Jaworowski* (1882—1884), *Ignacy Januszkiewicz* (1885), Dr. *Zygmunt Ficher* (1887).

Z pracowni zoologicznej wyszły następujące prace:

A. Wierzejski: Przyczynek do fauny owadów błonkoskrzydłych. Sprawozdania Komis. fizyogr. Akad. Umiej. Tom II 468 str. 108—120.

B. Kotula: Przyczynek do fauny chrząszczów Galicyi. Ib. VI 1872 str. 69 do 72.

Tenże pod powyższym tytułem. Ib. VII 1873 str. 53—90.

Tenże „ „ „ . Ib. VIII 1874 str. 18—26.

Dr. *A. Jaworowski:* O swobodnym rozplemie wewnętrznym (endogenezie) komórek. Pamiętnik Akad. Umiej. Wydz. mat.-przyr. Tom X 1885 str. 1—117 i tablica IX.

Zakład mineralogiczny był pomieszczony w r. *1864* w Collegium physicum i składał się z czterech małych izdebek na drugiem piętrze, które zajęte były na pracownią, oraz z sali wykładowej, z gabinetu profesora i sali zbiorów położonych na pierwszem piętrze. W skutek przeniesienia pracowni chemicznej w roku *1873* do nowego gmachu, oddano zakładowi obokległą salę. Wówczas w dawniejszej pozostawiono zbiór geologiczno-petrograficzny, a do nowej przeniesiono mineralogiczny. W tym samym też roku *dotacya* zakładu, staraniem profesora Altha podniesioną została z *225* złr. do *400* a raczej do *450*, bo kwotę *16!* złr. pobieraną dodatkowo na ćwiczenia praktyczne z uczniami podniesiono do 50. Pomimo tak szczupłych funduszów, zakupnem, darami i własną pracą wzbogacił dyrektor zakład przynajmniej o *8000* okazów.

W roku *1885* wobec nowo ustanowionej katedry geologii, nastąpił rozdział gabinetu na dwa, przy którym zbiory geologiczno-petrograficzne przydzielone zostały do nowej katedry, dotacyą zaś katedry mineralogicznej zmniejszono do *350* złr.

Asystenci byli do r. 1869 wspólni z zoologią (patrz wyżej), następnie *Karol Gutkowski* (1869—1871) demonstratorem, a następnie asystentami: *Stanisław Zaręczny* (1872—1874), *Stanisław Olszewski* (1875—1876), *Franciszek Bieniasz* (1877 do 1882), *Kazimierz Bobek* (1882—1884), *Karol Kuntz* (1885—1886) i *Wawrzyniec Teisseyre* (1887).

Z pracowni prof. Altha wyszły następujące prace:

Stanisław Olszewski: Zapiski paleontologiczne. Spraw. Kom. fizyogr. Akad. Umiej. IX r. 1875 str. 95—150.

Tenże. Rys geologiczny północno-wschodniej części Podola. Ib. X rok 1876 str. 115—171.

Franciszek Bieniasz: Fosforyty galicyjskie. Ib. Tom XIII rok 1879 str. 235 do 243.

Zakład geologiczny został w r. *1886 urzędownie oddzielony* od mineralogicznego w ten sposób, że oddano mu wszystkie zbiory nietylko geologiczno-paleontologiczne, które właściwie do niego należą, ale i petrograficzne. Zanim jednak podział ten został przeprowadzony i zatwierdzony, zabrał się nowo mianowany prof. geologii Dr. *Wł. Szajnocha* do uporządkowania zbioru, przyczem wszystkie okazy zostały *oznaczone* lub ich oznaczenie krytycznie stwierdzono. W skutek dwuletniej gorliwej pracy dyrekcyi gabinet został na nowo urządzony, zaprowadzono w nim gaz, powiększono ilość szaf, sprawiono najważniejsze *przyrządy do preparowania* skał i skamielin, *mikroskop*, wszystko kosztem uzyskanej nadzwyczajnej dotacyi *800* złr. Prócz tego otrzymał gabinet stałą dotacyę w kwocie *300* złr.

Rozdzielono gabinet na *26 kolekcyj*, z których najważniejsze stanowią: zbiór paleontologiczny ogólny ułożony według epok *(5500* numerów), zbiór paleontologiczny skamielin z krajów Polski *(1200* nr.), stratygraficzny do wykładów geologii historycznej *(1440* n.), petrograficzny *(1680* n.), zbiór ogólny topograficzny *(4250* n.). Wszystkie zbiory zaopatrzone w etykiety drukowane ułożone są *przejrzyście*, tak, że zwiedzający gabinet nie tylko nabierają wyobrażenia o tem, co on zawiera, ale mogą z niego rzeczywiście naukowo korzystać.

Gabinet ma dotąd tylko tę jednę salę i korzysta zresztą z pracowni mineralogicznej, ale dla rozwoju swego wymaga stanowczo rozszerzenia.

W ogóle więc można powiedzieć, że *wszystkie Zakłady od r. 1864 znacznie się rozwinęły.* Zakład fizyczny ma dziś *1000* złr. rocznej dotacyi zamiast 300, które dawniej pobierał, chemiczny *1400* złr. zamiast 600, zoologiczny *400* zamiast 125, mineralogiczny *350* zamiast 225, a prócz tego *przybyły trzy nowe pracownie: botaniczna, anatomii i fizyologii roślin,* oraz gabinet połączony z pracownią *geologiczną*.

Przez lepsze uposażenie zwiększyły się ich zbiory i środki naukowe, we wszystkich mogą dziś pracować uczniowie, a obostrzone niedawno przepisy egzaminacyjne dla kandydatów stanu nauczycielskiego, wymagające dziś od nich biegłości

w samodzielnej pracy, zmuszają ich do gruntowniejszych studyów i korzystania z pracowni. Ale to podnieść należy okoliczność, że Wydział filozoficzny ma uczniów przeważnie, jeśli nie wyłącznie, bardzo niezamożnych i ztąd o ilości jego uczniów poświęcających się naukom przyrodniczym rozstrzyga potrzeba nowych sił nauczycielskich, która dziś właśnie nie zachodzi.

Jeżeli też z instytutów tych wyszły nieliczne tylko prace, to stało się to nie w skutek niezdolności profesorów do dania tematu i pokierowana jego wykonaniem, ale wskutek tego, że są lata w których ledwo *jeden* biolog znajduje się na całym Uniwersytecie. Dochodzą te stosunki niekiedy do tego, że profesorowi trudno nie już wybrać *asystenta* z pośród uczniów, ale że niema z pośród kogo wybierać i że musi albo rozpisywać na taką posadę konkurs w kraju albo obsadzać posadę kandydatem nie rokującym wielkich nadziei, który wprawdzie spełnia swe obowiązki, ale nie jest zdolny do podjęcia naukowej pracy.

Trudność pomieszczania prac, dawniej istniejąca, znikła z chwilą powstania *Akademii Umiejętności*, która w publikacyach swoich pomieszcza polskie prace nie szczędząc środków na tablice, o które zwłaszcza w dziale biologicznym tak zawsze trudno.

Z zakładów tylko chemiczny, zoologiczny, pracownia botaniczna, oraz pracownia anatomii i fizyologii roślin mają wystarczające pomieszczenie. Pracownia fizyczna domaga się gwałtownie osobnego instytutu, mineralogia innego pomieszczenia, aby geologia mogła się rozszerzyć w dziś przez nią zajmowanych salach.

Dotacye wszystkich są mniej lub więcej niedostateczne, zwłaszcza daje się to powiedzieć o pracowni fizycznej i ogrodzie botanicznym.

4. Geografia, historya i nauki z nią połączone.

Trzech profesorów zwyczajnych i jeden docent prywatny reprezentowali tę grupę nauk w r. *1864*, ale wykładali tylko: historyą prof. *Walewski* i *Wacholz* (gdy Dr. *Stroński* profesor bibliografii, tj. pomocniczych nauk historycznych, wykładów nigdy nie miewał, ograniczając się do obowiązków bibliotekarza), archeologią zaś sztuki średniowiecznej docent prywatny *Łepkowski*. Istniało także już od 1861 *seminaryum historyczne*, podzielone na dwa oddziały, polski i niemiecki, pod dyrekcyą obu profesorów historyi, którego zadaniem głównem było obznajmić dokładniej z historyą kandydatów na nauczycieli gimnazyalnych; w tym celu jego statut z r. 1861 kładł główny nacisk na historyą starożytną, a na nagrody za prace piśmienne wyznaczony był fundusz 300 złr. rocznie tj. 3 stypendya po 50 złr. na półrocze. Na *bibliotekę seminaryjną* nie było żadnego funduszu stałego; w miarę tylko, gdy nie rozdano wszystkich stypendyów seminaryjnych, za oszczędzoną w ten sposób kwotę zakupywano do biblioteki Uniwersyteckiej książki według wskazówek Dyrekcyi seminaryum.

Kiedy w r. *1865* profesor i bibliotekarz Stroński umarł, Wydział postawił w r. *1866* wniosek o zamianowanie kustosza biblioteki Uniw. Dr. *Adolfa Mułkowskiego* profesorem bibliografii, Ministerstwo jednak orzekło, że dotychczasowy związek bibliotekarstwa z katedrą profesorską ma odtąd ustać, a przedmioty, których wykład był z niem połączony, tj. nauki pomocnicze histor. należy odtąd w inny sposób wykładać. Przy zamianowaniu też w tymże roku docenta *Łepkowskiego profesorem* nadzwyczajnym archeologii, określono bliżej w tym kierunku jego obowiązki, że do niego będą należeć wykłady niektórych nauk pomocniczych histor. Wyznaczono mu też jednorazowo w r. 1867 300 złr. na zakupno najpotrzebniejszego aparatu naukowego do wykładów, odmawiając stałej dotacyi, o jaką prosił w celu utworzenia gabinetu archeologicznego. Jednakże pomimo takiej odmowy, prof. Łepkowski rąk nie opuścił i, dając swoje własne zbiory na zawiązek gabinetu, zaczął się starać o jego rozwinięcie. W roku następnym *1868* habilitował się na *docenta* prywatnego *bibliografii* Dr. *Franciszek Matejko,* amanuent biblioteki Uniwersyteckiej, i wykładał odtąd w najbliższych latach pojedyncze działy nauk historycznych pomocniczych. Zgłosił się także pod koniec tegoż roku *Józef Szujski* do habilitacyi na docenta prywatnego *historyi polskiej,* ale rok *1869* dał Wydziałowi trzecią katedrę zwyczajną historyi, a *Szujski* zamianowany został *profesorem historyi polskiej.* Rok następny *1870,* pamiętny polonizacyą zupełną wraz z całym Uniwersytetem i Wydziału filozoficznego, sprowadził również *polonizacyą* niemieckiego oddziału w *seminaryum historycznem,* którego dyrekcyą niepodzielną objął wykładający odtąd po polsku prof. Wacholz, skoro prof. Walewski wziął urlop. Już przedtem, w roku 1869 otrzymał prof. Łepkowski od *Edwarda barona Rastawieckiego* dla swego gabinetu bardzo cenne zbiory wykopalisk, dokumentów, pieczęci, a szczególniej srebrnych naczyń, przez co rzeczywiście położony został fundament muzeum archeologicznego. W tym samym roku poseł *Kantak* a w r. 1870 *Seweryn hr. Mielżyński* i *Towarzystwo Naukowe Poznańskie* znakomicie wzbogaciły wykopaliskami gabinet. Wtedy otrzymał on pomieszczenie w Collegium majus początkowo szczupłe a następnie w trzech obszernych sklepionych izbach. W r. 1871 po śmierci *Aleksandra hr. Przeździeckiego* darował po nim syn hr. Konstanty (kurator zbiorów Rastawieckiego) znaczne zbiory wykopalisk. W r. 1872 *Xiąże Wł. Czartoryski* stworzył nieledwo nowy dział muzealny obdarzając gabinet zbiorem etrusków i rzymskich starożytności. Wówczas wyznaczono 800 złr. znów jednorazowo na sprzęty dla rozłożenia i pomieszczenia zbiorów, które przy ruchliwości i ciągłych staraniach dyrektora rosły w zadziwiający sposób. Co tydzień mógł »Czas« wymieniać dawców wzbogacających muzeum archeologiczne stworzone przez prof. Łepkowskiego.

W roku *1871* ustąpił z Wydziału prof. *Walewski,* a na jego miejsce mianowany został w r. *1872 profesorem nadzwyczajnym* historyi powszechnej i dyrekto-

rem odpowiedniego oddziału w Seminarym historycznem Dr. *Wincenty Zakrzewski.* Już przedtem tegoż roku na wniosek prof. Szujskiego, któremu wtedy nadał Wydział filozoficzny stopień doktora filozofii honoris causa, uchwalił tenże Wydział, aby upraszać o utworzenie oddzielnego seminaryum dla ściśle naukowych badań źródłowych historyi polskiej. Ministerstwo Oświaty nie przychyliło się do tego wniosku; gdy jednak w roku następnym *1873* umarł prof. Wacholz, prof. *Szujski* objął po nim w zastępstwie *dyrekcyą* oddziału dla historyi austryackiej w istniejącem *Seminaryum historycznem.* Wtedy seminaryum to uzyskało pierwszy raz samoistną dotacyą, wskutek sprawozdania do Ministerstwa Oświaty o stanie tegoż seminaryum, które złożył w Sierpniu 1873 chwilowo jedyny jego dyrektor prof. Zakrzewski. Wskazując bowiem na potrzebę jego reorganizacyi w celu zaprawienia studyującej młodzieży do samoistnej pracy badawczej, zapowiedział odpowiednie wnioski o zmianę statutów seminaryum w przyszłości, gdy katedrę historyi austryackiej obejmie nowy profesor, na teraz zaś wykazał naglącą potrzebę wyposażenia *seminaryum biblioteką* do podręcznego użytku; Ministerstwo zaś Oświaty reskryptem z 10 Września przyznało na ten cel 300 złr. jednorazowo, w r. 1875 ponownie takąż sumę rocznie przez 3 lata, a wreszcie w ułożonym w tym czasie nowym statucie seminaryjnym stałą coroczną dotacyą. Tenże prof. Zakrzewski objął pódówczas w zastępstwie wykłady historyi austryackiej i miewał je przez 3 lata (tylko w półroczach zimowych), dopóki wakowała katedra tego przedmiotu, której obsadzenie ponowne napotkało na trudności. W tymże r. 1873 18. Marca, umarł Dr. *Matejko,* który już przed rokiem z powodu ciężkiej słabości musiał zaprzestać wykładać. Odtąd właściwe nauki pomocnicze historyczne (dyplomatyka, paleografia, chronologia itp.) nie miały na Wydziale filozoficz. żadnego oddzielnego reprezentanta, i tylko inni profesorowie historyi wykładali sporadycznie niektóre ich części, najczęściej prof. Szujski, który przez szereg lat następnych przedsiębrał praktyczne ćwiczenia w paleografii.

Sprawę ponownego nauczania *geografii* na Wydziale filozoficznym poruszono po raz pierwszy z pomyślnym skutkiem w r. *1874*, a uczyniła to w Maju *Rada szkolna* krajowa, zapraszając Wydział do obmyślenia środków stosownych, aby nauczyciele gimnazyalni tego przedmiotu mogli otrzymywać lepsze przygotowanie niż dotychczas. Przedmiot ten miał w latach 1849—52 swego reprezentanta na Wydziale, którym był Dr. Wincenty Pol profesor nadzwyczajny geografii powszechnej fizycznej i porównawczej, potem jednak przez lat przeszło 20 nie było żadnych wykładów geograficznych. Wprawdzie Wydział, wskutek wniesionej prośby Dr. Pola, stawiał w r. 1870 wniosek do Ministerstwa o przywrócenie go na odjętą mu przed 18 laty katedrę, wniosek ten jednak pozostał bez żadnych następstw. Dopiero gdy Rada szkolna 1874 r. wystąpiła ze swojem wezwaniem, Wydział filozof. przyrzekł w odpowiedzi zacząć starania o nową katedrę i przedsięwziął niebawem stosowne kroki do Ministerstwa prosząc o środki dla wykształcenia odpowiedniego profesora, na

teraz zaś postanowił urządzić *tymczasowo wykłady geografii matematycznej* i teoryi kreślenia kart geograficznych, których się podjął prof. astronomii Dr. *Karliński.*

W r. *1875* habilitował się na *docenta* prywatnego historyi średniowiecznej i nowożytnej Dr. *Stanisław Smolka,* w r. następnym *1876* przybyło dwóch docentów prywatnych, a mianowicie Dr. *August Sokołowski* profesor gimnazyum św. Anny do historyi austryackiej i Dr. *Franciszek Schwarzenberg-Czerny* do geografii. Gdy Dr. Czerny, wysłany przed dwoma laty zagranicę dla specyalnych studyów nad geografią (do której, jakoteż i historyi, nauczania w gimnazyum uzyskał już dawniej kwalifikacyą) powrócił po ich ukończeniu do kraju, Wydział zaraz wystąpił z wnioskiem o przywrócenie dla niego dawniejszej *katedry nadzwyczajnej geografii,* Ministerstwo jednak zażądało poprzedniej habilitacyi, przyrzekając tylko na teraz stałą renumeracyą dla docenta tego przedmiotu, którego wykład trwały w ten sposób zapewniono nareszcie. — Tegoż r. 1876 Dr. *Łepkowski* został *profesorem zwyczajnym* archeologii, a przez to Wydział uzyskał nową katedrę zwyczajną, której dotąd nie było. *Profesorem* zaś *nadzwyczajnym* historyi austryackiej został Dr. *Smolka* i objął zarazem dyrekcyą odpowiedniego oddziału Seminaryum historycznego. Składający ją prof. Szujski ponowił wtedy zmodyfikowany nieco swój wniosek dawniejszy i żądał, aby utworzyć w Seminaryum trzeci oddział dla historyi polskiej. Mimo poparcia przez Wydział, wniosek ten pozostał bez skutku, ale to nie przeszkodziło prof. Szujskiemu urządzać nadal *konwersatorya z historyi polskiej,* a środków na nagrody za najlepsze rozprawy z jej zakresu dostarczyła hojna fundacya Książąt Czartoryskich na lat 5, która weszła w życie w roku 1874 (zob. kronikę ogólną str. 22). Samo *Seminaryum historyczne* otrzymało w roku następnym *1877* zapowiedzianą przed 4 laty organizacyą nową i *nowy statut,* wypracowany przez prof. Smolkę a zatwierdzony (z drobnemi tylko zmianami) przez Ministerstwo 14 Listopada t. r. Główne zmiany w porównaniu z dawnym statutem z r. 1862 polegają w tem, że każdy z dwóch oddziałów dzieli się na dwie sekcye: metodyczną i dydaktyczną. Ćwiczenia w tej ostatniej są niejako dalszym ciągiem ćwiczeń dawniejszych i mają na celu, aby uczniowie nabrali wprawy w wyzyskiwaniu dotychczasowych wyników umiejętności historycznej i w zastosowaniu ich następnie do potrzeb wykładu w szkołach średnich; ćwiczenia sekcyi metodycznej mają zaprawiać uczniów praktycznie do samodzielnego badania historycznego przez wspólną lekturę i objaśnianie źródeł jakoteż rozbiór zagadnień krytycznych, szczególniej zaś przez źródłowe prace piśmienne członków seminaryum i wspólną dyskusyą krytyczną nad niemi. Zamiast dawnych 3 stypendyów po 50 złr., odtąd istnieje 5 stypendyów po 30 złr. na półroku z możnością podwyższania ich przez łączenie dwóch razem; a nareszcie oddzielny paragraf statutu przyznaje roczną dotacyą na bibliotekę seminaryjną. Tylko przy zatwierdzaniu statutu skreśliło Ministerstwo oznaczoną w projekcie pierwotnym na 300 złr. jej wysokość, rezerwując sobie każdorazowe tej wysokości oznaczenie;

a miało to ten niepomyślny skutek praktyczny, że od r. 1879 zmniejszono dotacyą, pierwotnie w roku 1875 na 3 lata przyznaną, do 200 złr., które odtąd corocznie bywają wypłacane.

W roku *1877* Dr. *Czerny* został *profesorem nadzwyczajnym* geografii, przez co wskrzeszoną została ta katedra; *1879* habilitował się na *docenta* prywatnego historyi i archeologii sztuki Dr. *Maryan Sokołowski*; r. *1880* Dr. *Smolka* zaś został mianowany *profesorem zwyczajnym* historyi austryackiej; r. *1881* Dr. *Jerzy hr. Mycielski* habilitował się na *docenta* prywatnego *historyi polskiej*. Tegoż r. powstał pierwszy zawiązek *Gabinetu historyi sztuki*, gdy na wniosek Dr. M. Sokołowskiego przyznało Ministerstwo kwotę 600 złr. na sprawienie niezbędnego aparatu naukowego do wykładów tego przedmiotu, a zbiór z tego funduszu powstały, pomnożył hr. *Karol Lanckoroński* darem cennych odlewów gipsowych. Tenże Dr. *Maryan Sokołowski* został w *1882* r. *profesorem nadzwyczajnym* Historyi sztuki, przez co Wydział uzyskał nową katedrę. W tym samym roku Dr. *Stanisław Lukas* rozpoczął akt habilitacyi na docenta prywatnego historyi, lecz przed jego ukończeniem umarł 13 Czerwca 1882 r. ten młody, uzdolniony, pracowity i wiele obiecujący historyk.

Śmierć prof. Szujskiego, który już w roku poprzednim musiał zaprzestać wykładów z powodu choroby, sprowadziła w *1883* roku *zmianę na dwóch katedrach*. Na jego miejsce bowiem powołano prof. *Smolkę*, który przechodząc na katedrę *historyi polskiej*, zatrzymał jednak nadal dyrekcyą oddziału historyi austryackiej w Seminaryum historycznem; na opróżnioną zaś przez to przeniesienie katedrę po nim mianowany został równocześnie w Sierpniu 1883 roku *profesorem nadzwyczajnym* historyi austryackiej Dr. *Anatol Lewicki*, dotąd profesor przy gimnazyum IV we Lwowie. Tegoż roku opuścił Wydział filozoficzny Dr. August Sokołowski, zrzekłszy się swojej docentury historyi austryackiej.

Odtąd już aż do dnia dzisiejszego nie zaszła w obrębie tej grupy nauk żadna zmiana osób. Za to pomnożyły się znacznie należące tutaj zakłady. W tymże roku 1883 bowiem otrzymał gabinet archeologiczny, mający już od roku 1881 po 100 złr. na usługę, stałą roczną dotacyą w kwocie 300 złr. Urósł on darami niezmiernie. W r. 1881 zapisał p. Karol Rogawski z Ołpin znakomitą swą kolekcyą dzieł sztuki, przyjętą przez Rząd formalnym aktem w r. 1884, gabinetowi zachowując zbiór u siebie do śmierci. Gabinet liczy dziś, w r. 1887, przedmiotów 8624, porządnie ułożonych i skatalogowanych. I właśnie to ułożenie systematyczne pozwala tu profesorowi odbywać praktyczne ćwiczenia z uczniami, żeby zapoznać ich z charakterystycznemi cechami różnych dzieł sztuki lub zabytków archeologicznych. Pokazuje on najdowodniej, co pomimo braku materyalnych środków można przy staraniu i wytrwałości zrobić.

W r. 1884 zaś powstał formalny *Gabinet historyi sztuki*, gdy dla zbioru odlewów gipsowych, mnożącego się bądź to przez ponowną dotacyą rządową (w r. 1884

przyznano 300 złr. rocznie na lat 2), bądź też przez dalsze dary hr. Lanckorońskiego, potrzeba było wyszukać pomieszczenie, gdy przedtem złożony był w mieszkaniu profesora. Tymczasowo znajduje się w lokalu złożonym z dwóch niewielkich pokojów w gmachu chemicznym. — W r. *1886* przez nominacyą Dr. *Czernego profesorem zwyczajnym* geografii zdobył Wydział filozoficzny trwale nową katedrę, która nigdy dotychczas tu nie istniała, a na potrzeby której już przedtem r. 1880 za przyznaną jednorazową dotacyą 400 złr. zakupiono niezbędny aparat naukowy geograficzny. Dowodem rosnącego dla geografii zajęcia było *kółko geograficzne* założone przez uczniów, którzy się zbierali wraz z profesorem dla odczytywania i rozbioru prac piśmiennych lub wzajemnego informowania się w sprawach geograficznych. Siły nauczające historyczne pomnożyła w tymże roku 1886 habilitacya Dr. *Bronisława Dembińskiego* na *docenta* prywatnego historyi powszechnej. Prof. zaś *Lewicki* został w Kwietniu *1887* mianowany *profesorem zwyczajnym* historyi austryackiej.

Zatem teraz geograficzno-historyczna grupa nauk na Wydziale posiada 5 katedr zwyczajnych: 1) geografii, 2) historyi powszechnej, 3) historyi austryackiej, 4) historyi polskiej, 5) archeologii, oraz jednę katedrę nadzwyczajną: historyi sztuki: jest nadto dwóch docentow: historyi powszechnej i historyi polskiej. *Brakuje* jednak reprezentacyi przez specyalnie wykształconego prelegenta *właściwych nauk pomocniczych histor.* (dyplomatyki, paleografii itp.), o których wszelkie wykłady ustały od czasu śmierci docenta Matejki, a od śmierci prof. Szujskiego nie bywa także ani ćwiczeń praktycznych w takowych. Usiłowania, które robiono, żeby pozyskać dla Wydziału odpowiedniego specyalistę, jak dotąd napotykały zawsze na przeszkody nie dające się zwalczyć. Jest jednak nadzieja uzasadniona, że jeszcze w roku bieżącym uda się Wydziałowi zapewnić sobie na teraz przynajmniej wykład i ćwiczenia w tym przedmiocie, a z czasem może z tego powstanie oddzielna katedra, wskrzeszona i zmieniona dawna katedra bibliografii. Przedstawienie w tym kierunku już odeszło do Ministerstwa.

Grupa ta nauk pozyskała od r. 1864 dwa Zakłady nowe, których, wtedy nie było: *gabinet archeologiczny* i *gabinet historyi sztuki*, które oba znajdą w gmachu Collegium novum obszerne i znacznie dogodniejsze pomieszczenie. Istniejące zaś już wtedy *Seminaryum historyczne* (w którem dyrekcyą oddziału dla historyi austryackiej sprawował w półroczu zimowem 1886/7 prof. Lewicki w zastępstwie urlopowanego prof. Smolki), zreorganizowane i rozwijające się pomyślnie, zamieni się z objęciem przez Uniwersytet w posiadanie tegoż gmachu na nowy poniekąd instytut. Wyznaczono już tamże dla seminaryum *lokal* wygodny i dosyć obszerny, do którego przeniesie się biblioteka seminaryjna, dotąd złożona i przechowywana w bibliotece Uniwersyteckiej, i w ktorym nietylko będzie można odbywać ćwiczenia seminaryjne, ale także urządzić pracownią dla uczniów oddających się specyalnie źródłowej nad historyą pracy. Dla nadzoru nad tą pracownią utworzono już rodzaj asysten-

tury choć bez tej nazwy reskryptem ministeryalnym z 12 Października 1886 roku, którym przyzwolono prowizorycznie na *stypendyum 500* złr. rocznie dla takiego kandydata, któryby już studya uniwersyteckie ukończył, cel i zadanie Seminaryum znał dokładnie i uprawniał do nadziei, że się może poświęcić z powodzeniem karyerze akademickiej, a którego obowiązkiem będzie dawać pomoc wszelką dyrekcyi Seminaryum, przygotowywać materyał dla ćwiczeń i zarządzać biblioteką seminaryjną. Od czasu reorganizacyi bowiem tego Seminaryum zajęcie się studyami historycznemi wzrosło wśród uczniów Uniwersytetu znacznie: prócz słuchaczów Wydziału filozoficznego studyujących historyą lub historyą literatury, bierze udział w ćwiczeniach Seminaryum historycznego wielu słuchaczów Wydziału prawa: dlatego nad pracą w sekcyach dydaktycznych przeważa praca w sekcyach metodycznych, rozpraw zaś, które wyszły bądź z Seminaryum bądź z konwersatoryum urządzanego przez prof. Szujskiego, znaczna już liczba została ogłoszoną drukiem.

Sutowicz Julian: Sprawa Zborowskich na sejmie 1585 r. (w Przeglądzie Polskim z Sierpnia 1875, X, 1 str. 145.)

Tenże. Zjazd Łucki 1429, tamże z Listop. 1875, str. 334.

Tenże. Walka Kazimierza Jagiellończyka z Maciejem Korwinem o koronę czeską, tamże, Wrzesień 1876 str. 409.

Kisielewski Władysław: Reforma książąt Czartoryskich na sejmie konwokacyjnym 1764. Sambor 1880.

Mikrot Walenty: Jadwiga Księska, w Przeglądzie Pols. z Lipca i Sierpnia 1877 str. 104.

Tenże. Włodko z Domaborza kasztelan Nakielski i jego stosunki z Kaźmierzem Jagiellończykiem, w Album młodzieży dla Kraszewskiego, Lwów 1879 str. 199. (Ten uzdolniony młody historyk umarł niedługo potem, zaraz po ukończeniu studyów na wydziale prawniczym. . . .)

Leniek Jan: Pełka biskup krakowski 1186—1207, w temże Album str. 423.

Droba Ludwik: Andrzej Krzycki jako pisarz i polityk, w Przeglądzie Polskim z Lipca i Sierpnia 1879 str. 95.

Tenże. Stosunki Leszka Białego z Rusią i Węgrami, w Rozprawach Wydz. fil.-hist. Akad. Umiej. w Krakowie, Tom XIII str. 361, (w r. 1881 wydał prof. Smolka, już po śmierci tego wiele obiecującego historyka, który przed skończeniem zupełnem studyów umarł 31 Lipca 1879).

Grossé Ludwik: Stosunki Polski z Soborem Bazylejskim. Warszawa 1885.

Stefczyk Franciszek: Upadek Bolesława Śmiałego, w Ateneum warszawskiem 1885 Styczeń i Luty.

Windakiewicz Stanisław: Życie dworskie Kochanowskiego, w Przeglądzie Polskim z Paźdz. 1885 str. 107.

Tenże. Pobyt Kochanowskiego za granicą, w Roczniku filareckim, Kraków 1886 str. 473.

Rosner Ignacy: Kronika węgiersko-polska, tamże str. 61.

Szkaradek Kazimierz: Stosunki Polski po śmierci Leszka Białego, tamże str. 139.

Rubczyński Witold: Wielkopolska pod rządami synów Władysława Odonicza, tamże str. 233.

Wšetečka Romuald: Zabiegi o Węgry w r. 1527, tamże str. 331.

Tenże. Rady Kalimachowe, w Pamiętniku uczniów Uniwers. Jagiell. w Krakowie 1887 str. 111.

Chmiel Adam: O początku roku u Nestora, tamże, str. 334.

Latkowski Julian: O podziale dnia u Nestora, tamże, str. 345.

Koneczny Feliks: Kaźmierz Wielki protektorem kościoła Ryskiego, tamże.

5. Filologia i literatura.

Drugie miejsce wśród 5 grup nauk Wydziału filozoficznego zajmowała w roku 1864 pod względem ilości katedr zwyczajnych, posiadając ich 4; ale rok 1864 zastał aż dwie z nich wakujące, a po odejściu prof. Jülga w r. 1863 do Insbrucku, t. r. 1864 nie było wcale profesora filologii klasycznej. Język i literaturę polską wykładał Dr. *Mecherzyński,* niemiecką Dr. *Bratranek,* a dopiero od jesieni przybył z Poznania jako profesor zwyczajny filologii klasycznej Dr. *Brandowski,* na którego spadał przez parę lat następnych cały ciężar i wykładów tego przedmiotu i ćwiczeń praktycznych w Seminaryum, skoro druga katedra filologii z wykładem niemieckim wakowała. Już bowiem od roku 1851 istniało *Seminaryum filologiczne,* przeznaczone na to, ażeby słuchaczów obznajomić gruntownie z naukami filologicznemi i przygotować praktycznie do przyszłego zawodu nauczycieli gimnazyalnych. Seminaryum to posiadało i posiada *5 stypendyów* dla członków zwyczajnych (zrazu po 50 złr. półrocznie, od 1878 r. po 30 złr.) Przybyła w r. *1865* nowa *katedra nadzwyczajna filologii porównawczej słowiańskiej)* w którą zamieniła się posada nauczyciela języka i literatury rosyjskiej przy Wydziale filozoficznym zajmowana do 1862 r. przez Hieronima Mecherzyńskiego), gdy powołano na to miejsce *Henryka Sucheckiego,* dotąd lektora języka i literatury polskiej na Uniwersytecie w Pradze. W dwa lata później *1867* roku obsadzono nareszcie wakującą już od lat 4 *drugą katedrę filologii klasycznej* (z językiem wykładowym niemieckim), na którą mianowany został profesorem zwyczajnym Dr. *Jan Wróbel,* docent prywatny w Uniwersytecie Petersburskim (rodem ze Śląska); a znów po dalszych dwóch latach, *1869* odbyła się pierwsza w tej grupie nauk *habilitacya* Dr. *Stanisława hr. Tarnowskiego* na docenta prywatnego historyi literatury polskiej, w r. zaś następnym *1870* do tegoż samego przedmiotu habilitował się Dr. *Adam Bełcikowski.*

W tymże roku 1870, w skutek zupełnej polonizacyi Uniwersytetu Jagiellońskiego, ustąpił prof. Wróbel i został przeniesiony do Lwowa, a miejsce jego zajął jako drugi *profesor filologii klasycznej,* teraz już także z wykładem polskim, *Maksymilian Iskrzycki,* dotąd profesor gimnazyalny w Krakowie, mianowany profesorem nadzwyczajnym w Kwietniu. W rok potem, w Kwietniu *1871* ustąpił z Wydziału wysłużywszy emeryturę prof. Mecherzyński, a równocześnie Dr. *Tarnowski*

został *profesorem nadzwyczajnym* Historyi literatury polskiej. W roku *1872* opuścił Wydział docent prywatny Dr. *Bełcikowski,* w roku *1873* umarł prof. *Suchecki,* po którym opróżniona katedra wakowała przez 3 lata następne, dopóki nie został mianowany w *1876* r. *profesorem nadzwyczajnym* porównawczej filologii słowiańskiej Dr. *Lucyan Malinowski,* dotąd prof. gimnazyalny w Warszawie.

Już przedtem, bo jeszcze w r. 1874 reskryptem ministeryalnym z 26 Sierpnia ustanowiono *Proseminaryum filologiczne* mające lepiej przygotować przybywających na Uniwersytet uczniów do udziału w pracach Seminaryum filologicznego. Pomnożyły się też niebawem siły nauczające filologii klasycznej, gdy w r. *1877* habilitowało się do tego przedmiotu dwóch docentów prywatnych: Dr. *Kazimierz Morawski,* były nauczyciel gimnazyalny we Wrocławiu, i Dr. *Bronisław Kruczkiewicz,* profesor gimnazyalny w Krakowie, który jednak przeniesiony niebawem do gimnazyum w Jaśle a następnie we Lwowie, na tamtym Uniwersytecie wykładał jako docent i dopiero po paru latach do Uniwersytetu Jagiellońskiego powrócił. Tymczasem w r. *1878* prof. *Iskrzycki,* a w roku *1879* prof. *Tarnowski* zostali profesorami zwyczajnymi, w roku *1880* docent *Morawski profesorem nadzwyczajnym,* przez co przybyła Wydziałowi trzecia katedra (nadzwyczajna) filologii klasycznej. Zaraz przy nominacyi tej powierzono mu dyrekcyą oddziału łacińskiego Seminaryum i proseminaryum filologicznego, której się zrzekł prof. Brandowski zmuszony stanem zdrowia ograniczyć się w pracy i korzystać niejednokrotnie z prawa do urlopu. W roku *1881* odnowiono veniam legendi wracającemu do Krakowa na profesora w gimnazyum św. Jacka (następnie w gimnazyum III) Dr. *Kruczkiewiczowi,* i odtąd nie zaszła żadna zmiana w personalu nauczającym filologii klasycznej aż do końca miesiąca Marca *1887,* kiedy prof. *Brandowski* został *uwolniony* od obowiązków z powodu stanu zdrowia, a w jego miejsce prof. *Morawski* został profesorem zwyczajnym.

W tym samym r. 1881 opuścił Wydział prof. *Bratranek,* a w r. *1882* habilitował się na *docenta* prywatnego języka i literatury niemieckiej Dr. *Karol Petelenz,* prof. gimnazyalny u św. Jacka. Także w r. 1882 został prof. *Malinowski profesorem zwyczajnym,* a przez to powstała nowa katedra zwyczajna porównawczej filologii słowiańskiej, o której utworzenie dawniej po dwakroć (1870 i 1874) Wydział filozoficzny już się starał na próżno. Rok następny *1883* przyniósł nominacyą Dr. *Wilhelma Creizenacha,* dotychczas docenta prywatnego w Uniwersytecie w Lipsku, na profesora nadzwyczajnego języka i literatury niemieckiej, dla której to katedry jedynej przy zupełnej polonizacyi Uniwersytetu Jagiellońskiego zastrzeżono i na przyszłość język wykładowy niemiecki. Od tej daty co do osób nauczających języków nowożytnych i ich literatury, nie zaszły dalsze zmiany, tylko prof. *Creizenach* został w końcu *1886* roku *profesorem zwyczajnym* swojego przedmiotu. Przedtem jeszcze, w r. *1885* na wniosek tegoż profesora i Wydziału filozoficznego powstało *Seminaryum germanistyczne,* którego celem jest, według statutu zatwierdzonego przez

Ministerstwo Oświaty 18 Lipca 1885, dokładne wykształcenie słuchaczy w języku i literaturze niemieckiej przez ćwiczenia praktyczne (trojakiego rodzaju), a na którego potrzeby, tj. na odpowiednie stypendya, wyznaczono 150 złr. półrocznie. *Seminaryum slawistyczne* dotychczas jeszcze nie istnieje wprawdzie, jakkolwiek Wydział filozoficzny na wniosek prof. *Malinowskiego* już w r. 1885 wniósł do Ministerstwa o jego utworzenie i przedłożył projekt jego statutów. Jest też uzasadniona nadzieja, że Seminaryum to będzie niebawem zorganizowane, zwłaszcza że pod kierunkiem prof. Malinowskiego wykształciło się już wielu uczniów specyalnie i studya slawistyczne nawet bez Seminaryum rozwijały się dotąd na Wydziale filozoficznym nader pomyślnie, co przez Seminaryum może się nadal ustalić.

Dzisiaj więc (w początku Maja 1887 r.) filologiczno-literacka grupa nauk na Wydziale posiada 5 katedr zwyczajnych: 1) filologii klasycznej (rzymskiej), 2) filologii klasycznej (greckiej), 3) filologii porównawczej słowiańskiej, 4) języka i literatury polskiej, 5) języka i literatury niemieckiej; oraz jednę katedrę nadzwyczajną, to jest 3cią filologii klasycznej (która w tej chwili wakuje), nadto jest dwóch docentów prywatnych, jeden filologii klasycznej a drugi języka i literatury niemieckiej. *Brakuje* dotąd przedstawiciela specyalnego *porównawczej filologii języków indo-europejskich* czyli aryjskich, którego potrzebę wielką na Uniwersytecie Jagiellońskim uczuwając, Wydział filozoficzny już w roku 1886 uczynił wniosek do Ministerstwa o zamianowanie profesorem nadzwyczajnym tego przedmiotu wychowańca Uniwersytetu Jagiell. a dziś docenta prywatnego na Uniwersytecie wiedeńskim Dr. *Jana Hanusza*, a można oczekiwać pomyślnego załatwienia tego wniosku w niedalekiej przyszłości. Okazuje się również potrzeba dotkliwa, żeby pozyskać dla wydziału katedrę *języków romańskich* i ich literatury, w którym to celu Wydział robił już pewne usiłowania, lecz jak dotąd bez skutku, z powodu trudności wyszukania odpowiedniej osoby.

Do ćwiczeń praktycznych w grupie filologiczno-literackiej przybyło od r. 1864 również wiele środków i sposobności. Istniejące już wtedy *Seminaryum filologiczne* rozwinęło się (faktycznie, jakkolwiek przestarzały statut z r. 1851 nie uległ dotąd zmianie) i uzupełniło przez *proseminaryum filologiczne;* a chociaż nie posiada dotychczas oddzielnej dotacyi na *bibliotekę podręczną*, przecież z zaoszczędzonych kwot stypendyalnych oraz z darów powstała taka biblioteka podręczna, która się ciągle powiększa. Pomieszczona dotąd tymczasowo w bibliotece Uniwersyteckiej, znajdzie ta biblioteka umieszczenie w nowym gmachu Uniwersytetu, w którym zarówno dla Seminaryum filologicznego jak dla nowo zorganizowanego Seminaryum germanistycznego, oraz dla spodziewanego wkrótce slawistycznego, wyznaczono oddzielny lokal. Z zakresu historyi literatury polskiej odbywają się również konwersatorya urządzane stale przez profesora tego przedmiotu. Dowodem zaś żywego ruchu naukowego pomiędzy uczniami wszystkich przedmiotów tej grupy jest szereg prac

powstałych pod kierunkiem odpowiednich profesorów, z których niejedna już została ogłoszona drukiem.

Z *Seminaryum filologicznego* wyszły w ostatnich latach następujące prace:

Jan Hanusz: Opisanie i ocenienie listów Cycerońskich „ad Familiares" w kodeksie krakowskim z r. 1448. (Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału filolog. Akad. Umiej. krakow. T. IX r. 1882 str. 224—256).

J. H. Kallenbach: Kilka słów o Elegiach łacińskich Jana Kochanowskiego (Rozprawy itd. T. X. r. 1884 str. 20—29).

Tenże. Odprawa posłów greckich Jana Kochanowskiego. (Jej wzory i geneza). tamże str. 310—348.

Jan Bystroń: Geneza Fraszki Kochanowskiego do Anny (II 88.); (Przegląd Polski, Kraków 1884 str. 353—358).

A. Miodoński: Bestia. besta. belua. (Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik, Leipzig 1884 — I Jahrg. s. 588—590).

Tenże. Zu Propertius II 3. 42. (Zeitschr. öster. Gymn. 1885 s. 741—742).

J. M. Pawlikowski: Epiteta złożone u Sebastyana Fabiana Klonowicza. (Sprawozdania komisyi językowej Akad. Umiej. krakow. T. IV r. 1885).

A. Miodoński: De usu vocabuli 'bestia' apud scriptores Latinos inde a temporibus Plauti usque ad exitum saec. II p. Ch. (Rozprawy itd. Wydz. filolog. Akad. Umiej. T. XI r. 1886, str. 309—324).

Z. Dembitzer: De ratione quam Plautus potissimum et Terentius in reciproca actione exprimenda inierint. (Rozprawy itd. Wydz. filolog. Akad. Umiej. T. XI r. 1886, p. 331—349).

J. M. Pawlikowski: De Claudiani codice Cracoviensi P commentatio critica. (Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału filolog. Akad. Umiej. krakow. T. XII, str. 193 r. 1886).

Tenże. Elegie łacińskie Jana Kochanowskiego w stosunku do Rzymskich wzorów. tamże, str. 143.

A. Miodoński: De enuntiatis subiecto carentibus apud Herodotum, (Rozprawy itd. T. XII, str. 405).

Zacharias Dembitzer: De praepositionis „DE" apud Plautum et Terentium usu; tamże str. 465.

Nadto ukażą się w tychże Rozprawach Wydz. filolog. Akad. Umiej. za rok 1887 przyjęte już przez tenże Wydział do druku prace:

Joannes Rozwadowski: De modo ac ratione qua historici Romani numeros qui accurate definiri non poterant expresserunt.

Joannes Guzdek: De vocabuli „animus" apud T. Maccium Plautum usu.

Jacobus Wróbel: De vocabulis „nimium" et „nimis" apud Plautum et Terentium.

Pod kierunkiem profesora filologii słowiańskiej, *w konwersatoryum słowiańskiem*, powstały prace:

Hanusz Jan: O samogłoskach nosowych w narzeczu Słowińców pomorskich, Kabatków i Kaszebów. Rozpr. Wydz. fil. Akad. Umiej. Kraków 1880, T. VIII str. 15—63.

Matusiak Szymon: Gwara Lasowska w okolicy Tarnobrzega. Rozprawy Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie 1880, T. VIII str. 109.

Zawiliński Roman: Gwara Brzezińska w Starostwie Ropczyckiem. Rozprawy Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie 1880, T. VIII str. 180—234.

Szomek Bolesław: Wykaz form przypadkowych zawartych w rotach przysiąg krakowskich z końca VIV w. wyd. R. Hubego. Sprawozd. Kom. język. Akad. Umiej. w Krakowie 1880, T. I str. 325—334.

Hanusz Jan: Materyjały do historyi form deklinacyjnych w języku staropolskim, wiek XIV i XV. Wykaz form przypadkowych: 1) w „ułamku starożytnego kazania o małżeństwie, 2) w modlitwach kodeksu krakowskiego z 1375, 3) w kazaniach gnieźnieńskich z r. 1419). (Sprawozdania Komisyi językowej Akad. Um. w Krakowie (1880), T. I str. 50).

Tenże. Wykaz porównawczy form przypadkowych w Psałterzach Floryjańskim, Puławskim, oraz w psalmach zawartych w Modlitwach Wacława, tamże, Tom II str. 460 (1881).

Biela Jan: Gwara Zebrzydowska. Studyum dialektologiczne. Rozpr. Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie 1882, T. IX str. 149—217.

Zawiliński Roman: Wykaz form przypadkowych zawartych w zabytku języka polskiego z wieku XV pod tyt. „Glossa super epistolas per unnum dominicales". Wydanie Dra Wł. Wisłockiego. Sprawozd. Kom. język. Akad. Umiej. w Krakowie 1884, T. III str. 1—19.

Hanusz Jan: Wykaz form przypadkowych w książeczce Nawojki, tamże T. III str. 20—57.

Tenże. Wykaz form przypadkowych w kilku mniejszych zabytkach języka polskiego z w. XV, tamże, T. III str. 58—67.

Blatt Gustaw: Materyały do morfologii języka polskiego z początku w. XV na podstawie zapisków sądowych w księdze ziemi Czerskiej, tamże, T. III str. 401—434.

Tenże. Archaizmy w języku Jana Kochanowskiego, tamże, T. III str. 376—400.

Szomek Bolesław: Instrumentalis i locativus pluralis deklinacyi rzeczownikowej w dziele Mikołaja Reja z Nagłowic Apocalypsis z 1565 r. Tamże, T. III 435—448.

Bystroń Jan: O mowie polskiej w dorzeczu Stonawki i Łucyny w księstwie Cieszyńskiem, Kraków 1885, 8° str. 110 (osobne odbicie z XII t. Rozpraw Wydz. filolog. Akad. Umiej.)

Tenże. Rozbiór porównawczy znanych dotąd najdawniejszych (z wieku XIV i XV) tekstów modlitwy pańskiej, pozdrowienia anielskiego, składu apostolskiego i dziesięciorga przykazania. (Prace filologiczne, Warszawa 1886. T. II str. 345—390).

Tenże. Pieśń do N. Maryi Panny z połowy wieku. Prace filologiczne, Warszawa 1886, T. II str. 391—403.

Obecnie zatem posiada Wydział filozoficzny w swych 5 grupach katedr zwyczajnych 19 (z których jedna w tej chwili wakuje), nadzwyczajnych 5 (dwie nieobsadzone) i ma nadto 9 docentów prywatnych, z których jeden pobiera stałą remuneracyą za obowiązkowe wykłady. Katedry zwyczajne rozkładają się na pojedyncze grupy w następujący sposób: w I: 1) filozofii; w II: 2) astronomii i matematyki wyższej, 3) matematyki wyższej; w III: 4) fizyki doświadczalnej, 5) chemii, 6) zoologii, 7) botaniki, 8) anatomii i fizyologii roślin, 9) mineralogii (ta wakuje); w IV: 10) geografii, 11) historyi powszechnej, 12) historyi polskiej, 13) historyi austryackiej, 14) archeologii; w V: 15) filologii klasycznej, 16) druga filologii klasycznej, 17) filologii słowiańskiej, 18) języka i literatury polskiej, 19) języka i literatury niemieckiej. Z katedr nadzwyczajnych w grupie I nie ma żadnej, są tylko obowiązkowe wykłady pedagogii przez docenta prywatnego, w II: 1) fizyki matematycznej (ta wakuje od czasu ustąpienia prof. Skiby); w III: 2) katedra chemii analitycznej, 3) geologii i paleontologii; w IV: 4) historyi sztuki; w V: 5) trzecia katedra filologii klasycznej (która w tej chwili wakuje). Nakoniec z 9 docentów przypada na każdą z 5 grup po 2, z wyjątkiem IIej z jednym. Skutkiem pomnożenia ilości i rozwoju zakładów: gabinetów, pracowni lub seminaryów na Wydziale filozoficznym, wzrosła także i liczba asystentów z 4 w roku 1864 na 7 dzisiaj, gdy do obserwatoryum astronomicznego przybył (obok dawnej posady adjunkta), nadto i asystent, katedra chemii otrzymała drugiego asystenta, a katedra mineralogii uzyskała oddzielnego od katedry zoologii asystenta. Nadto niektóre zakłady, mianowicie pracownia anatomii i fizyologii roślin, oraz seminaryum historyczne, mają oddzielnych stypendystów do pomocy dyrekcyi.

Do Wydziału filozoficznego zaliczają się także *nauczyciele nauk* czysto *praktycznych* które nie mają charakteru umiejętnego. Takich posiadał Uniwersytet Jagielloński dawniej jeszcze za czasów Wolnego Miasta Krakowa trzech, którzy i później przez długie lata nauczali, mianowicie August Otręba, nauczyciel języka niemieckiego do r. 1860, Hieronim Mecherzyński nauczyciel języka rosyjskiego do r. 1862 i Franciszek Aubertin nauczyciel języka francuzkiego do r. 1863. W r. 1864 dwaj pierwsi już nie żyli, trzeci przeniósł się do Tarnowa (gdzie umarł 1873 r.) i nie było wtedy żadnego zgoła nauczyciela. Potrzeba nauczyciela języka niemieckiego ustała, odkąd ten język zaprowadzono w szkołach a na Uniwersytecie była katedra zwyczajna języka i literatury; posada zaś nauczyciela języka rosyjskiego zamieniła się w katedrę porównawczej filologii słowiańskiej. Odtąd więc w ciągu ostatnich lat 23 zjawiają się nauczyciele tylko sporadycznie: w latach 1868 i 1869 nauczyciel *stenografii* polskiej i niemieckiej *Mirosław Suchecki,* w latach 1870—71 nauczyciel *języka francuzkiego Armand Marie Sinval*, 1877—78 nauczyciel *szermierstwa Artur Marie.* Tylko jeden nauczyciel czyli lektor *języka francuzkiego*, p. *Wiktor Erard Ciechomski,* zostawszy nim w r. 1878 jest od tego czasu ciągle

przy Uniwersytecie; przed paru laty p. *Bernard Ziołęcki* mianowany został przez Wydział nauczycielem czyli *lektorem języka angielskiego*, ale działalności swojej dotychczas nie rozpoczął. Nauczyciele tacy, czyli lektorowie nie otrzymują od Wydziału nic prócz tytułu: byłoby z wielką dla uczącej się młodzieży korzyścią, gdyby można przez wyjednanie na ten cel funduszów zapewnić Uniwersytetowi stałych lektorów głównych języków nowożytnych.

Przy Wydziale filozoficznym istnieją Kursa farmaceutyczne. Ponieważ przyjmuje się na nie kandydatów, którzy ukończyli niższe gimnazyum, przeto są oni nadzwyczajnymi słuchaczami. Przyjmuje się takich, którzy po ukończeniu czterech klas i odbyciu praktyki w aptece zdali egzamin aptekarski (przed gremium) i odbyli następnie jeszcze dalszą dwuletnią praktykę apteczną. Kursa są dwuletnie. W pierwszym roku farmaceuci słuchają: fizyki, zoologii, botaniki i mineralogii; w drugim: chemii nieorganicznej i organicznej oraz farmaceutycznej, przepisów lekarsko-aptecznych i farmakognozyi; pierwszy egzamin odbywa się na Wydziale filozoficznym, drugi na medycznym i ztąd dyplom Magistrów farmacyi podpisują Dziekani obu Wydziałów. Dla studium farmaceutycznego stworzenie osobnej pracowni chemicznej (1873) miało naturalnie także doniosłe znaczenie a nowe obsadzenie katedry botaniki (1879) było ważne ze względu na wykład histoologii roślin, bez którego farmakognozya obejść się nie może a dawniej obchodzić się musiała.

Mechanik Akademicki p. *Jan Niemetz* został właśnie spensyonowany a posada jego zostanie dopiero obsadzona.

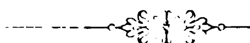
STAN DZISIEJSZY
UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
W POCZĄTKU MAJA 1887 R.

Kronika 23 lat ostatnich pokazuje dokładnie, jakie w tym czasie przechodził Uniwersytet Jagielloński koleje, jakie w nim zaszły zmiany, czy i o ile się rozwinął i pomnożył w zasoby. Reasumując ją w krótkości wypada tutaj zaznaczyć, że liczba katedr zwyczajnych na 4 Wydziałach pomnożyła się w porównaniu z rokiem 1864 z 37 na 46 obecnie (tj.: 6+10+11+19; — podówczas wakowały 3 katedry zwyczajne, dziś zaś wakuje ich chwilowo 7, lecz 2 są reprezentowane przez profesorów nadzwyczajnych), liczba katedr nadzwyczajnych wzrosła z 2 do 12 (z których 2 chwilowo wakują) a zamiast 8 docentów prywatnych w r. 1864 ma ich obecnie Uniwersytet 29. Zniknęli tylko od tego czasu zastępcy profesorów, których podówczas było 7, dzisiaj zaś nie ma żadnego, chyba chwilowo. Jest zaś dzisiaj 2 nauczycieli.

W podobny sposób pomnożyły się także zakłady uniwersyteckie, których w r. 1864 było 19 (tj. 1 biblioteka, 12 zakładów Wydziału lekarskiego i 6 Wydziału filozoficznego) dzisiaj zaś 26 (1+15+10), a wskutek tego liczba adjunktów i asystentów wzrosła z 11 podówczas na 26 dzisiaj (tj. 1 adjunkt, 21 asystentów, mianowicie 14 na Wydziale lekarskim a 7 na filozoficznym, i 4 demonstratorów lub stypendystów, tj. po 2 na tych obu Wydziałach). Do istniejących już wtedy seminaryów: filologicznego i historycznego, które się rozwinęły lub zreorganizowały, przybyły w tym czasie nowo powstałe seminarya prawnicze, proseminaryum filologiczne i seminaryum gemanistyczne.

Na pomieszczenie zakładów swoich pozyskał Uniwersytet nowe gmachy, które bądź w całości, bądź częściowo znajdują się obecnie w jego posiadaniu, mianowicie: nowy gmach anatomiczny, nowy gmach chemiczny, Szpital św. Ludwika, nowonabyty dom drukarni Uniwersyteckiej; niektóre z dawnych przebudowano gruntownie, jak część klinik (położniczą i okulistyczną), budowle ogrodu botatnicznego. Nareszcie liczba 4 dawnych kolegiów pomnaża się piątem Collegium Novum, obszerniejszem od starych. Mimo to, niektóre zakłady mieszczą się jeszcze dotąd po wynajętych albo szczupłych lokalach, które potrzeba zastąpić innymi.

Obecnie istniejące na Uniwersytecie stosunki najlepiej uwidocznić może wykaz szczegółowy tak sił nauczających jakoteż środków naukowych, spisy młodzieży akademickiej oraz pomocy materyalnej, jaką jej dają fundacye stypendyalne.

I.

Profesorowie i docenci.

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY.

X. Józef Pelczar, *profesor zwyczajny teologii pasterskiej,* urodził się 17 Stycznia 1842 w Korczynie w Galicyi. Do gimnazyum uczęszczał w Rzeszowie i Przemyślu, a po złożeniu egzaminu dojrzałości (r. 1860) słuchał teologii w Seminaryum przemyskiem do r. 1864, w którym 17 Lipca został wyświęcony na kapłana. Rok przeszło był wikaryuszem w Samborze, poczem udał się w r. 1865 do Rzymu, gdzie jako alumn Kolegium polskiego pobierał nauki wyższe teologiczne w Kolegium rzymskiem i w Liceum św. Apolinarego. Otrzymawszy w r. 1868 stopień doktora Teologii i św. Kanonów, wrócił do kraju i został w r. 1869 prefektem sèminaryum przemyskiego, w następnym zaś roku profesorem teologii pasterskiej przy zakładzie teologicznym w Przemyślu, gdzie także od r. 1873 zastępczo wykładał prawo kanoniczne, a zarazem pracował w Konsystorzu jako referent i radca biskupi. W r. 1877 otrzymał nominacyę na zwyczajnego profesora historyi kościelnej i prawa kanonicznego przy Uniwersytecie Jagiellońskim, a po reorganizacyi Wydziału teologicznego, objął tamże w r. 1882 wykłady teologii pasterskiej. W r. 1879 został asesorem Kuryi biskupiej krakowskiej, a w r. 1880 kanonikiem gremialnym Kapituły krakowskiej, *fundi* Krzeszów, na mocy prezenty danej mu przez Uniwersytet Jagielloński. W Uniwersytecie piastował urząd Prorektora w r. 1880/1, Rektora w r. 1882/3, Dziekana Wydziału teologicznego w latach 1881/2 i 1884/5. Jest przytem członkiem komisyi rządowej dla egzaminów historyczno-prawniczych na Wydziale prawniczym, komisarzem biskupim dla nauki religii w gimnazyum św. Jacka, radcą honorowym Konsystorza przemyskiego, prezesem Towarzystw św. Łukasza i Oświaty ludowej.

Ogłosił drukiem:

I. Prace większe naukowe:

— *Życie duchowne czyli doskonałość chrześciańska* (ascetyka), wydanie pierwsze w jedym tomie w Przemyślu r. 1873 str. 568 — trzy następne wydania w dwóch tomach w Krakowie — drugie w r. 1877 — trzecie w r. 1881 — czwarte w r. 1886, tom I str. 533, tom II str. 440.

— *Ziemia święta i Islam czyli szkice z pielgrzymki odbytej w r. 1872,* we dwóch tomach. Lwów r. 1875, tom I *(Ziemia święta)* str. 465 — tom II *(Islam)* str. 232.

— *Pius IX i jego wiek*, w trzech tomach. Kraków 1880—1881, tom I str. 289 — II str. 398 — III str. 320.

— *Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austryi, w Prusach i w Królestwie polskiem*, pierwsze wydanie w Krakowie 1883 — drugie w r. 1886 str. 659 i XCVI.

II. Prace mniejsze:

— *Konferencye apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii.* Kraków 1885 str. 123.

— *Cztery kazania okolicznościowe.*

— *Siedm mów pogrzebowych.*

— *Mowa przy immatrykulacyi uczniów Uniwersytetu Jagiell. w r. 1882 i przy założeniu kamienia węgielnego pod Collegium novum w r. 1883.*

Krom tego umieścił kilka artykułów drobniejszych w czasopismach.

X. Stanisław Spis, *profesor zwyczajny nauk biblijnych*, urodził się w Radymnie dnia 8 Maja 1843. Do gimnazyum uczęszczał w Rzeszowie i w Przemyślu, gdzie w r. 1865 wstąpił do seminaryum duchownego i wyświęcony został na kapłana d. 13 Września 1868. Po wyświęceniu był czasowo wikaryuszem w Samborze, w roku 1869 udał się na wyższe kursa teologiczne do cesarskiego instytutu przy Św. Augustynie w Wiedniu, gdzie się kształcił do r. 1871, w którym objął w seminaryum duchownem w Przemyślu naprzód zastępczo a od roku 1873 stale katedrę studyum biblijnego Nowego Zakonu, pełniąc równocześnie obowiązki prefekta studyów w seminaryum przemyskiem. W roku 1876 został proboszczem w Świlczy pod Rzeszowem, zkąd po trzech latach został powołany na profesora nauk biblijnych Nowego Zakonu na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie od r. 1881 wykłada zarazem exegezę wyższą. W r. 1880 Uniwersytet Jagielloński nadał mu prezentę na kanonią katedry krakowskiej, fundi Łętkowice, a w r. 1882 stopień Dra teologii »honoris causa.«

Ogłosił drukiem:

— *O czci, jaką kościół oddaje św. Teresie od Jezusa* str. 86. (Tłómaczenie na francuskie wyszło w Belgii nakładem Société de St. Augustin).

— *O objawieniu św. Jana Ewangelisty* (Encyklopedya kościelna tom 16ty od str. 524—549). Rozprawa ta wyszła w osobnym przedruku w Warszawie str. 28.

— *Konferencye duchowne* str. 135.

Prócz tego kazania i artykuły oraz recenzye, które wychodziły w Przeglądzie lwowskim, w Tygodniku katolickim, w krajowych pismach politycznych i w Vaterlandzie wiedeńskim.

X. Zygmunt Lenkiewicz, *profesor zwyczajny teologii moralnej*, urodził się we Lwowie 27 Kwietnia 1845 r. Studya teologiczne odbył tamże (1863—1867). Stopień doktora teologii uzyskał na wiedeńskim Uniwersytecie, jako wychowaniec

wyższego zakładu teologicznego (Frintaneum) we Wiedniu. Od roku 1873 do 1881 pracował jako katecheta w szkołach średnich lwowskich, a mianowicie: w wyższej szkole realnej, później w gimnazyum Franciszka Józefa, wreszcie w gimnazyum IV. Równocześnie sprawował urząd prefekta w małem seminaryum. W roku 1880 habilitował się na docenta do teologii moralnej w Uniwersytecie Jagiellońskim, w roku zaś następnym mianowany został profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu. Dziekanem był w latach 1882/3 i 1886/7.

Co do prac piśmiennych, umieścił kilka *naukowych* rozpraw w Przeglądzie powszechnym i w Encyklopedyi kościelnej X. Nowodworskiego.

X. Władysław Chotkowski, *profesor zwyczajny historyi kościelnej*, urodził się 15 Marca 1843 w Mielżynie w Wielkopolsce. Nauki gimnazyalne ukończył w Poznaniu roku 1864 i tamże odbywał studya teologiczne w seminaryum teoretycznem duchownem przez trzy lata a przez rok w seminaryum praktycznem w Gnieźnie. Wyświęcony w Sierpniu r. 1868, udał się na akademią do Monasteru, gdzie 1869 r. został licencyatem św. teologii. Podczas Soboru watykańskiego bawił w Rzymie, i napisał tamże »Kronikę soborową,« umieszczoną w Tygodniku kat., a powróciwszy na wiosnę roku 1870 do kraju, był kolejno: wikaryuszem w kościele św. Marcina w Poznaniu, wikaryuszem i nauczycielem religii przy szkole realnej w Bydgoszczy, a od 1872 nauczycielem religii przy gimnazyum realnem i dyrektorem konwiktu imienia Szołdrskich w Poznaniu, gdzie też był egzaminatorem prosynodalnym. Urząd nauczyciela religii złożył w Kwietniu 1873 r. z powodu konfliktu, jaki zaszedł między władzą duchowną i rządem świeckim. Z powodu tej walki, w której brał żywy udział, wytoczono mu proces. Wówczas utrzymywał się z prac literackich i publicystycznych a zarazem redagował »Przyjaciela ludu«, i wykładał język i literaturę polską w zakładach średnich prywatnych, złożywszy w tym celu w r. 1876 przed rządową komisyą egzaminacyjną we Wrocławiu egzamin na wszystkie klasy gimnazyalne. W r. 1882 został powołany na profesora zwyczajnego historyi kościelnej w Uniwersytecie Jagiellońskim, a Wydział teologiczny w Monasterze nadesłał mu tegoż roku tytuł doktora teologii. W r. 883/4 był dziekanem Wydziału teol. Roku 1885 został wybrany posłem do Rady państwa z mniejszych posiadłości.

Ogłosił drukiem:

I. Artykuły i prace naukowe:

— *Olga księżna ruska.* „Tygodnik Wielkopolski“ r. 1871, Nr. 9—15.

— *Welamin Rutski, Metropolita.* „Warta“ r. 1874, Nr. 2—10.

— *Święty Bernard i wpływ jego na dzieje XII stulecia.* „Przegląd katolicki“ r. 1879, Nr. 13—20.

— *Kartki z dziejów Kościoła w ziemiach polskich pod rządem pruskim.* „Przegląd kościelny“ r. 1881, Nr. 35—39.

— *Rozszerzanie protestantyzmu* w ziemiach polskich pod rządem pruskim w XVII i XVIII stuleciu. Poznań 1881, 8° str. 179. (Przedruk z Kuryera Poznańskiego).

— *Marcin Luter* w 400 letnią rocznicę urodzin. Kraków 1882. (Odbitka z Przeglądu Polskiego).

— *Przyczyny i początki reformacyi w Polsce,* z powodu dziejów reformacyi ks. Bukowskiego. Poznań 1883. (Przedruk z Kuryera Poznańskiego).

— *Pamiętniki Józefa Siemaszki.* Kraków 1885 8° str. 154. (Odbitka z Przeglądu Polskiego).

— *Nowo znaleziona nauka 12 Apostołów* przetłom. i objaśń. Kraków 1885. (Odbitka z Przeglądu Powszechnego).

— X. Jana Wielewickiego. *Historici diarii domus ad S. Barbaram Societatis Jesu Cracov.* an. 1600—1608. Kraków 1886, wydane przez Akadem. Umiej. w Krakowie, jako *Scriptores Rer. Polon.* Tom X.

II. Pisma literackie:

— *O Myszeidzie Ignacego Krasickiego.* Poznań 1874.

— *Wacław z Potoka Potocki* i jego pisma. Poznań 1876. (Odbitka z „Warty“.)

— *O ideale politycznym Zygmunta Krasińskiego.* Poznań 1881. (Przedruk z Przeglądu Lwowskiego).

III. Pisma kaznodziejskie:

— *Dziewiętnaście mów pogrzebowych osobno wydanych od 1873 -1887.*

— *Sześć kazań o kwestyi socyalnej* w katedrze poznańskiej. Poznań 1880.

— *O wychowaniu dzieci,* sześć nauk w katedrze poznańskiej. Poznań 1881.

IV. Pisma ludowe:

— *Cztery powieści* osobno wydane i Żywot św. Cyryla i Metodego. Krak. 1885.

Oprócz tego zamieszczał recenzye i artykuły: w Kuryerze poznańskim, Tygodniku katolickim, Przeglądzie katolickim, Przeglądzie polskim, Przeglądzie powszechnym, Wiadomościach kościelnych, Przeglądzie kościelnym, w wiedeńskim: *„Literarischer Handweiser“*, i w salzburskiej: *„Katholische Warte“*.

X. Stefan Zacharyasz Pawlicki, *profesor zwyczajny filozofii chrześcijańskiéj i dogmatyki fundamentalnej,* urodził się w Gdańsku 2 Września 1839. Nauki gimnazyalne pobierał w Ostrowie do r. 1858. Przez cztery lata następne słuchał filologii i filozofii w Uniwersytecie wrocławskim. Od r. 1862—1865 podróżował po Włoszech, Francyi i Niemczech, a wróciwszy do Wrocławia 1865 r. otrzymał tu stopień doktora filozofii i magistra nauk wyzwolonych. Od r. 1866—1868 wykładał jako docent filozofią w szkole głównej warszawskiej. Udawszy się następnie do Rzymu, wstąpił do zakonu XX. Zmartwychwstania Pańskiego i uczęszczał przez cztery lata na wykłady filozoficzne i teologiczne w *Collegium Romanum.* W r. 1872 wyświęcony na kapłana, w r. 1874 promowowany na doktora św. Teologii, pełnił

w papieskiem kolegium polskiem obowiązki prorektora aż do 1882 r. Równocześnie został członkiem czynnym Arkadii, a następnie trzech innych rzymskich akademii: *dell' Immacolata Concezione, Tiberina, di Religione cattolica*, jako też stowarzyszenia: *dei cultori di cristiana archeologia*. W jesieni 1882 r. objął na Wydziale teologicznym wszechnicy jagiellońskiej nowo utworzoną katedrę *„filozofii chrześcijańskiej“*, obok której od roku 1883 wykłada teologią fundamentalną, pierw jako profesor nadzwyczajny, a od 1885 jako profesor zwyczajny. W roku 1885 został członkiem korespondentem Wydziału historyczno-filozoficznego Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił następujące prace:

I. Filozoficzne:

— *De Schopenhaueri doctrina et philosophandi ratione. Vratislaviae* 1865, 8° pp. 80.

— „Szkoła Eleatów“ w Bibl. Warsz. 1866 str. 46.

— „O metodzie w filozofii“ w Gaz. Warsz. z 1867, Nr. 269—275.

— „Wiktor Cousin“ w Bibl. Warsz. 1867. str. 19.

— „Abelard i Heloiza“ w Bibl. Warsz. 1867 str. 75.

— „Wyprawa filozofów“ w Wykazie odczytów Szkoły Główn. Warsz. na półrocze letnie 1867 str. 22.

— „Materyalizm w obec nauki“ w Przeglądzie Polskim z r. 1870 str. 135.

— „Lassalle i przyszłość socyalizmu“ w Przeglądzie Pols. z r. 1874 str. 157.

— „O podręcznych psychologiach“ w Przegl. Pols. z r. 1877 str. 28.

— „Filozofia i jej zadanie“ w Przegl. Pols. z r. 1878 str. 20.

— „O podstawie i granicach filozofii“. Kraków 1878, 4°, str. 81.

— Studya nad pozytywizmem: I August Comte, II Emil Littré i jego szkoła, III Zofia Germain, IV John Stuart Mill. W Przeglądzie Polskim z r. 1885 i 1886, str. 74, 61, 31 i 87.

II. Teologiczno-historyczne:

— „Wycieczka do Św. Petronelli“ w Przegl. Pols. z r. 1878 str. 20.

— „O męczennikach Scyllitańskich według nowego manuskryptu greckiego“ w Przegl. Lwow. z r. 1882 str. 14.

— „Polityka kościelna Marka Aureliusza wobec ostatnich badań“ w Przeglądzie Lwow. z r. 1882. str. 33.

— *„Le origini del cristianesimo“* w czasopismie *„La Rassegna italiana“* z r. 1883 str. 120; to samo rozszerzone i przerobione ukazało się po polsku i po niemiecku: „O początkach chrześciaństwa“ w Przegl. Pols. z r. 1883 i 1884, str. 218. „Der Ursprung des Christenthums“. Mainz 1885 str. 254.

III. Literackie i popularne:

— „Spółczesna Abisynia“ w Bibl. Warsz. z r. 1867 str. 20.

— „Obrona Xantyppy“ w Kronice Rodz. z r. 1867 str. 8.

— „Ostatnie słowo Darwina“ w Przegl. Lwow. z r. 1872 str. 20.

— „Człowiek i Małpa“ w Przegl. Lwow. z r. 1872 str. 18.

— „Człowieka miejsce w zoologii“ w Przegl. Lwow. z r. 1872 str. Trzy ostatnie prace wyszły także razem pod tytułem „Studya nad Darwinizmem“. Kraków 1875 str. 106.

— „Mózg i dusza“. Kraków 1884 str. 125.

— „*Angelo Secchi*“ w Przegl. Pols. z r. 1878 str. 20.

— „Najnowsze odkrycia na Marsie“ w Przegl. Pols. z r. 1878. str. 14.

— „Leon XIII i prasa katolicka“ w Przegl. Pols. z r. 1879 str. 34.

— „Kapłan z Nemi“. Dramat Ernesta Renana. W Przegl. Pols. z r. 1886 str. 37. (Ocena).

X. Tadeusz Gromnicki, *profesor nadzwyczajny prawa kościelnego*, urodził się w Kopeczyńcach w Galicyi wschodniej 26 Grudnia 1851 r., uczęszczał do gimnazyum we Lwowie i w Brzeżanach, poczem zapisał się na Wydział teologiczny a później filozoficzny w Uniwersytecie lwowskim, gdzie uzyskał stopień doktora filozofii w r. 1879. Poprzednio jeszcze w r. 1874 wyświęcony na kapłana, zajmował stanowisko przy duszpasterstwie w Kulikowie, później we Lwowie, przyczem od r. 1878—1884 był nauczycielem religii w szkole etatowej miejskiej. W roku 1880 został adjunktem Wydziału teologicznego w Uniwersytecie lwowskim i był nim do r. 1884, w którym został nadzwyczajnym profesorem prawa kościelnego na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Ogłosił drukiem:

— *ŚŚ. Cyryl i Metody*, rzecz wydana w Rozprawach Wydziału historyczno-filozoficznego Akad. Umiejętności w Krakowie w T. X, XI i XII i w osobnym odbiciu, 8°, str. 239. Kraków 1880.

— *Lwów* (miasto, historya i stan jego) w dziele: Encyklopedya kościelna T. XII od str. 460—484 w Warszawie r. 1879.

— *Lwowskie arcybiskupstwo obrz. łac.* Tamże od str. 486—509.

— *Synody prowincyonalne oraz czynności niektórych funkcyonaryuszów apostolskich w Polsce do r. 1357*, w Krakowie 1885, str. 294 i XLI.

Z pism popularnych:

— *Ś. Jan Chryzostom*, rzecz umieszczona w Tygodniku katolickim w r. 1873 bezimiennie.

— *ŚŚ. Cyryl i Metody Apostołowie Słowiańszczyzny*, artykuł wydany w czasopiśmie lwowskiem „Szkoła“ z roku 1885 Nr. 13—16 i w osobnem odbiciu, Lwów 1885 str. 20.

Pisał przytem drobniejsze rzeczy w różnych czasopismach.

X. Wacław Cholewiński, *nauczyciel katechetyki i metodyki*, urodzony w Bochni 8 Września 1836 r., uczęszczał do gimnazyum w Bochni i Krakowie, gdzie w roku 1856 zdał egzamin dojrzałości. Nauk teologicznych słuchał w seminaryum tarnowskim do 16 Czerwca 1860, w którym otrzymał święcenie kapłańskie. Przez lat cztery wikaryusz w Czarnym Dunajcu, następnie był przez lat pięć pedagogiem w prywatnym domu. Od roku 1869 był katechetą różnych szkół średnich w Kra-

kowie i jest *nauczycielem* katechetyki i metodyki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od r. 1879 delegat Rady szkolnej okręgowej krakowskiej zamiejskiej, od 1880 notaryusz I. dekanatu miasta Krakowa, od 1883 proboszcz parafii Św. Krzyża.

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACYI.

A. Profesorowie i docenci wykładający przedmioty wchodzące w zakres historyi prawa.

Fryderyk Zoll, *profesor zwyczajny prawa rzymskiego,* urodzony d. 2 Grudnia 1834 roku w Dolnej wsi pod Myślenicami, uczęszczał do gimnazyum w Bochni i w Krakowie i kończył studya prawnicze w r. 1856 w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie też w roku 1858 uzyskał stopień doktora praw. Zaraz po skończonych studyach uniwersyteckich, wstąpił na praktykę do ówczesnej Prokuratoryi skarbowej w Krakowie, a w r. 1862 habilitował się przy tutejszym Uniwersytecie do wykładu prawa rzymskiego. W roku 1863 mianowany został nadzwyczajnym, w r. 1865 zwyczajnym profesorem tegoż przedmiotu. Na rok 1868/9 wybrano go zastępcą Dziekana, na lata 1871/2, 1878/9 i 1886/7 Dziekanem, na lata 1875/6 i 1876/7 Rektorem Uniwersytetu. W r. 1863 mianowany został członkiem, w roku 1879 wiceprezesem komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału historyczno-prawniczego, w r. 1880 prezesem komisyi egzaminacyjnej oddziału nauk politycznych, od r. 1871 jest także członkiem komisyi egzam. oddziału sądowego. W r. 1864 wybrano go członkiem b. Towarzystwa naukowego krakowskiego, w r. 1873 członkiem czynnym Akademii Umiejętności w Krakowie, gdzie też od r. 1878 zajmuje stanowisko przewodniczącego komisyi prawniczej, a od r. 1887 stanowisko dyrektora oddziału historyczno-filozoficznego. W r. 1878 wybrano go do Rady miasta Krakowa, a w r. 1883 do Sejmu krajowego, jako posła z kuryi mniejszych posiadłości powiatu wadowickiego. Jest także obywatelem honorowym miasta Podgórza, Zatora i Myślenic. W r. 1877 otrzymał tytuł c. k. radcy rządowego.

Ogłosił drukiem:

a) Rozprawy naukowe:

— O skardze przeczącej w prawie rzymskiem. Kraków, 1862 (str. 70).

— O cesyi wekslu. (Krakowskie czasopismo prawnicze z r. 1868 str. 579—586).

— Kilka uwag nad interpretacyą §. 773 austryackiego kodeksu cywilnego, (tamże z r. 1869 str. 209—218).

— O krytycznych badaniach tekstu instytucyi Justyniańskich. (Pamiętnik krakowskiego Wydziału prawa i administracyi z r. 1871/2 str. 347—425).

— O wykładach prawa rzymskiego i obowiązującego prawa cywilnego w Uniwersytetach austryackich, (tamże z r. 1872/3 str. 1—32).

— O pojęciu zobowiązania, z szczególnem uwzględnieniem nowej teoryi Brinza. (Rozprawy Akad. Umiej. oddziału historyczno-filozoficznego T. II, r. 1874, str. 1—62).

— O prawie na rzeczy własnej — ius in re propria — (tamże Tom XIII, r. 1881 str. 311—360)

— Kilka uwag o błędzie właściciela ze względu na swoją własność ze stanowiska prawa rzymskiego, (tamże T. XVII, r. 1884 str. 39—63).

— O składzie senatu rzymskiego na zasadzie ustawy Ovinia, (tamże Tom XX r. 1887 str. 41--66).

— O projekcie zaprowadzenia wyjątkowego prawa spadkowego dla właścicieli posiadłości mniejszych w połączeniu z kwestyą o podzielności ich gruntów, (Przegląd sądowy i administracyjny z r. 1882 Nr. 18—22, Lwów).

— Über die verbindliche Kraft des Gewohnheitsrechts im Justinianischen Recht mit Bezugnahme auf die heutigen Gesetzbücher, insbesondere das allgemeine deutsche Handelsgesetzbuch (*Jheringa* Jahrbücher, Tom XIII str. 410—452. Jena 1873).

— Beitrag zur Erläuterung der l. 34, §. 4, C. de donationibus, (tamże T. XIV, str. 375—392, Jena 1874).

— Zur Lehre von der Tradition (*Grünhuta* Zeitschrift für das Privat- und öff. Recht, T. IX, str. 37—43, Wiedeń 1882).

b) Obszerne recenzye następujących dzieł:

— *Zielonacki:* Pandekta. (Krak. czasopismo prawnicze z r. 1863, str. 51—58, 224—232, 493—502 i z r. 1864 str. 163—178).

— *Dydyński:* Tłómaczenie instytucyi Gaja (tamże z roku 1865, str. 356—363 i 412—421).

— *Esmarch:* Römische Rechtsgeschichte, 2gie wyd. (Kritische Vierteljahresschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft, T. XXI, str. 206—216, T. XXII, str. 426—434 i T. XXIII, str. 214—219, Monachium 1879, 80 i 81).

— *Hube:* Droit romain et gréco-byzantin chez les peuples slaves, (tamże Tom XXIII, str. 219—225).

— *Brinz:* Lehrbuch der Pandekten II Bd, 1 Abth. (*Grünhuta* Zeitschrift, Tom IX, str. 405—417, Wiedeń 1882).

— *Wächter:* Pandekten (tamże str. 623—630).

— *Piniński:* Der Thatbestand der Besitzerwerbes (tamże T. XIII, str. 254—263, Wiedeń 1886).

— *Karlowa:* Römische Rechtgeschichte, I Bd, (tamże str. 731—745).

— *Wlassak:* Kritische Studien zur Theorie der Rechtsquellen (tamże str. 745—751).

— *Mitteis:* Die Lehre von der Stellvertretung (tamże T. XIV, str. 221—234, Wiedeń 1887).

— *Voigt:* Vom Besitz des Sequesters (tamże str. 234—239).

— *Pollack:* Der Schenkungswiderruf (tamże str. 240—247).

Sprawozdania z ruchu naukowego prawniczego i drobniejsze recenzye umieszczał w krakowskiem czasopiśmie prawniczem, w krakowskim Przeglądzie krytycznym, w Przeglądzie polskim, tudzież we lwowskim Przeglądzie sądowym.

c) Rozprawy popularne:

— Sprawozdanie w kwestyi łączenia się rozmaitych instytucyi i towarzystw dobroczynności w Krakowie. (Odbitka z „Czasu" z r. 1880, str. 21).

— Cezaryzm w Rzymie. Odczyt publiczny, (Przegląd polski T. 73, rok 1884, str. 38—55).

— Spór Galicyi i Węgier o Morskie Oko (tamże str. 539—548).

Michał Bobrzyński, *profesor zwyczajny prawa polskiego i niemieckiego*, urodził się w Krakowie 30 Września 1849 r., uczęszczał tu do gimnazyum i na Wydział prawniczy, który ukończył w roku 1871. W roku 1872 uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim stopień doktora praw i habilitował się następnie w roku 1873 na docenta historyi prawa polskiego, a w r. 1875 na docenta historyi prawa niemieckiego. Spółcześnie był na praktyce w krakowskiej ekspozyturze c. k. Prokuratoryi skarbowej i przez jeden rok odbywał podróż naukową w Niemczech. Dłuższy czas przebywał w Strasburgu, gdzie pracował pod kierunkiem prof. *Sohma*. W Kwietniu 1877 r. powołany został przez Uniwersytet Jagielloński na profesora nadzwyczajnego, a w Grudniu 1879 został profesorem zwyczajnym. W r. 1883/4 był dziekanem Wydziału. Z obowiązkiem profesora łączy od r. 1878 obowiązki Dyrektora Archiwum krajowego akt grodzkich i ziemskich w Krakowie, jest także członkiem Akademii Umiej. od r. 1878 korespondentem, zaś od r. 1883 członkiem czynnym W r. 1881 wybrany został do Rady miasta Krakowa, w r. 1885 posłem na Sejm krajowy i do Rady państwa z kuryi większej własności okręgu krakowskiego.

Ogłosił drukiem:

a) Dzieła i rozprawy naukowe:

— O ustawodawstwie nieszawskiem Kazimierza Jagiellończyka. (Pamiętnik krakowskiego Wydziału prawa z r. 1872/3 str. 171—336).

— O dawnem prawie polskiem, jego nauce i umiejętnem badaniu. Warszawa 1874 str. 87.

— Wiadomość o uchwałach zjazdu Piotrkowskiego z r. 1406 i 1407. (Rozprawy Wydziału hist.-filoz. Akad. Umiej. T. I, r. 1874 str. 108—123).

— O założeniu sądów wyższych prawa niemieckiego na zamku krakowskim, (tamże T. IV, 1875 str. 1 170).

— Sejmy polskie za Olbrachta i Alexandra. Warszawa 1876. (w Ateneum) strona 50.

— Historya prawa niemieckiego w zarysie. I. Kraków 1876 str. 184 i XXIX.

— Kazania sejmowe Skargi. Kraków 1876 str. 32.

— O nieznanym układzie prawa polskiego przez Jana Sierakowskiego. (Rozprawy Wydz. hist.-filoz. Akad. Umiej. T. VI, 1877 str. 259—295).

— Stanisław Zaborowski, studyum z literatury politycznej polskiej. Lwów 1877. (Odbitka z Przewodnika naukowego).

— Dzieje Polski w zarysie. Wyd. 1-sze Warszawa 1879 str. 494. Wyd. 2gie w dwóch tomach 1880 str. 328 i 380. Wyd. 3cie 1887 w dwóch tomach.

— W imię prawdy dziejowej. Warszawa 1879 str. 40.

— O podziale historyi polskiej na okresy. Warszawa 1880 str. 24.

— Geneza społeczeństwa polskiego. (Rozpr. Wydz. hist.-filoz. Akad. Umiej. T. XIV, 1881. str. 1—84).

— Jan Ostroróg, studyum z literatury politycz. XV stulecia. (Pamiętnik Wydz. hist. fil. Akad. Umiej. T. V, 1885 str. 73—116 in 4-to).

— Stanowisko polityczne Jana Kochanowskiego. (Przegląd polski z r. 1885, T. 73 str. 280—310).

b) Wydawnictwa źródeł historyczno-prawniczych:

— Starodawnych pomników prawa polskiego T. III (Statut Taszyckiego, Kraków 1874 in 4-to, str. XXVI i 290. Tom V, (Pomniki literatury polit. XV wieku) Kraków 1879 in 4-to, str. 316. T. VI, (Wyroki sądów królewskich z czasów Zygmunta I-go) Kraków 1881 in 4-to, str. 468. T. VII, zeszyt 1 i 2-gi (Akta wyprawy z r. 1497 i 1498). Kraków 1882, in 4-to str. XVI i 272.

Oprócz tego wiele recenzyj i artykułów politycznych w rozmaitych pismach peryodycznych.

Lotar Dargun, *profesor nadzwyczajny prawa niemieckiego,* urodził się dnia 7 Października 1853 r. w Opawie na Śląsku austr., odbył w Krakowie studya gimnazyalne, udał się zaś w r. 1871 do Wiednia na tamtejszy Uniwersytet. Poświęcał się tu przeważnie naukom historycznym i filozoficznym, i uzyskał w roku 1877 stopień doktora filozofii. Zapoznawszy się już poprzednio z kilkoma przedmiotami prawniczymi, zapisał się w Wiedniu na Wydział prawa, a wróciwszy w roku 1880 do Krakowa, uzyskał tu w r. 1881 stopień doktora praw. Habilitował się następnie przy Uniwersytecie Jagiellońskim z prawa niemieckiego i rozpoczął tu wykłady z tego przedmiotu w kursie zimowym 1882/3. Półrocze zimowe 1883/4 przepędził w celach naukowych w Berlinie, a w Maju r. 1884 został mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W r. 1885 zamianowano go członkiem komisyi egzaminacyjnej oddziału historyczno-prawniczego i wybrano członkiem komisyi prawniczej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

a). Rozprawy i monografie:

— *König Heinrich VII* Beiträge und Ergänzungen. (XIX T. „Forschungen zur deutschen Geschichte“. Str. 343—372).

— *Zum Problem des Ursprungs der Ehe.* (Archiv. für Anthropologie. XI, str. 125—131 in 4-to).

— *O początkach prawa spadkowego.* (Przegląd sąd. i adm. Rok V, Nr. 4. Lwów 1880).

— *O pierwotnych formach własności.* (Tamże, V, Nr. 14 i 15).

— *O pokrewieństwie przez same tylko matki u dawnych Germanów.* (Rozpr. Akad. Umiej. Wydz. hist.-filoz. T. XV, 1882, str. 248—350).

— *Prawo Frankońskie i prawo światowe.* (Przegl. sąd. i adm. Lwów 1882 str. 15).

— *O zastosowaniu etnografii do historyi prawa.* (Przewodn. nauk. i lit. Rok XI. Lwów 1883 str. 15—37).

— *Mutterrecht u. Raubehe.* Wrocław, 1883, str. VII i 161.

— *Ursprung u. Entwickelungsgesch. d. Eigenthums.* (Zeitschrift f. vergleich. Rechtswiss. V. Stuttgard 1884 str. 1—115).

— *O zabezpieczeniu robotników od wypadków.* (Odbitka z Przegl. sąd. i adm. Lwów 1884 str. 49).

— *Arbeitskapital und Normalerwerb.* (Zeitschrift f. gesammte Staatswissenschaft, Tubinga, 1884 str. 514—545).

— *Egoismus und Altruismus in der National ökonomie.* (Sociologische Studien, 1 Heft, Lipsk 1885 str. 107).

— *Zur Methodik der sociologischen Rechtswissenschaft.* (Archiv f. öffentl. Recht. T. II Tubinga 1887).

b). Obszerniejsze recenzye następujących dzieł:

Franken: Romanisten u. Germanisten. (Zeitschrift f. Privat und öffentl. Recht, X. Wiedeń, str. 225—228).

Schmidt: Jus primae noctis. (Tamże X str. 228—232; XIII str. 192—195 i str. 780, 781).

Rosin: Die Formvorschriften für die Veräusserungsgeschäfte der Frauen nach langob. Recht. (Tamże X, str. 438—443).

Post: Die Grundlagen des Rechts. (Tamże XIII str. 181—187).

Denman W. Ross: The early history of landholding among the Germans. (Zeitschrift der Savignystiftung für Rechtsgeschichte z r. 1883. Weimar, str. 203—212).

Jobbé Duval: Étude historique sur la revendication des meubles en droit français. (Tamże, str. 212—220).

Wilken: De vrucht van de beoefening der ethnologie voor de vergelijkende rechtswetenschap. (Rechtsgeleerd Magazijn z r. 1885. Haarlem, str. 8).

Gumplowicz: Grundriss der Sociologie. (Zeitschrift für Privat-und öffentliches Recht, XIII str. 769—780).

Oprócz tego pisał wiele mniejszych recenzyi w Zeitschrift für öff. und Privatrecht i innych czasopismach, a nadto ma sobie przydzielony stały referat o publikacyach na polu historyi prawa niemieckiego i porównawczej nauki prawa dla wychodzącego w Stuttgarcie Centralblatt für Rechtswissenschaft, począwszy od t. IV (r.1884/5).

Bolesław Ulanowski, *docent prywatny prawa polskiego,* urodzony d. 1 Sierpnia 1860 r. w Brześciu Litewskim. Studya gimnazyalne rozpoczął w Lublinie w r. 1872, a ukończył w Krakowie w gimnazyum św. Anny. Studya uniwersyteckie odbywał na wydziale prawnym Uniwersytetu krakowskiego w latach 1877—1881 i otrzymał na tym Uniwersytecie stopnie doktora filozofii i praw. Habilitował się w r. 1886 do prawa polskiego, i począwszy od Października roku 1886 wykłada w zakresie tego przedmiotu.

Ogłosił drukiem:

a) Rozprawy:

— Ueber die Erwerbung von Glatz durch Heinrich IV. (Zeitschrift d. Vereins für Gesch. und Alterth. Schlesiens XIV, r. 1881 str. 87--97).

— Ueber die Zeit der Vermählung Heinrichs IV mit Mechtilde von Brandenburg. (Tamże, str. 98-110).

— Ueber die Datirung der auf Heinrich IV von Breslau bezüglichen Urkunden im Formelbuche d. Heinricus Italicus. (Tamże, str. 220-252).

— O dacie przywileju Bolesława Mazowieckiego rzekomo z r. 1278. (Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XVII, 1884, str. 64—91).

— Przyczynek do dziejów Pawła z Przemankowa, (Tamże, str. 92—117).

— Kilka słów o małżonkach Przemysława II. (Tamże, str. 252—274).

— O współudziale Templaryuszów w bitwie pod Legnicą. (Tamże, str. 275—322).

— O kilku pomniejszych źródłach do dziejów pierwszego napadu Tatarów. (Tamże, str. 323-401).

— Wnuk Mieszka Starego. (Ateneum za rok 1884 T. I, str. 31—42).

— Drugi napad Tatarów na Polskę. (Rozprawy Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XVIII, 1885 str. 275--325).

— Neues urkundl. Material zur Gesch. Ottokar II. (Mittheilungen d. Instituts für Oesterreichische Geschichtsforsch. T. VI, 1885 str. 19).

— Ein Beitrag zur Quellenkunde der Hist. Polonica d. Johannes Długosz. (Neues Archiv der Gesellschaft für aeltere deutsche Gesch. T. X, 1885 str. 391—349).

— O założeniu klasztoru Św. Andrzeja w Krakowie. (Pamiętnik Wydz. histor.-filozof. Akad. Umiej. T. VI, str. 41 i 3 tablice autografowane in 4-to).

— Szkice krytyczne z wieku XIII. (Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XX, 1887 str. 67—113).

— O prawie azylu w statutach Kazimierza Wielk. (Tamże, str. 114--172).

— Szkice krytyczne z dziejów Śląska. (Tamże, str. 173--189).

— Przyczynki źródłowe do ostatnich lat panowania Ottokara II. (Archiwum Komisyi hist. T. IV, str. 41).

— O uposażeniu biskupstwa Płockiego. (Rozprawy Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XXI, str. 48 i tablica autografowana).

b) Wydawnictwa źródeł historyczno-prawniczych:

— Roty przysiąg krakowskich z lat 1399—1418. (Sprawozdania Kom. język. Akad. Umiej. T. III, 1884, str. 185—197).

— Kilka aktów polskich z Archiwum krajowego w Krakowie. (Tamże, str. 332—349).

— Cennik wydany dla rzemieślników miasta Książa przez Piotra Kmitę, wojewodę krakowskiego w r. 1538. (Tamże, str. 350-360).

— Inscriptiones Clenodiales. (Starodawne prawa polskiego Pomn. T. VII, zeszyt 3-ci str. 277—626 i XV).

— Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis. Pars I, 1374—1390. (Starodawne prawa polsk. Pomniki, T. VIII, Część I 1884, str. 1—361, 6 tablic autografowanych).

— Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis Pars II ab an. 1394—1400. (Starod. prawa polsk. Pomn. T. VIII. Część II 1886 str. 363—982, i 6 tab. autografowanych).

— Wyjątki z najdawniejszej księgi miejskiej Lubelskiej. (Archiw. Kom. hist. T. IV, str. 16).

— Wybór zapisek sądów Kaliskich z lat 1409—1416. (Tamże, T. IV, str. 118).

— Materyały do historyi prawa i heraldyki polskiej. (Tamże, T. IV, str. 203).

— Dokumenty Kujawskie i Mazowieckie przeważnie z XIII w. (Tamże T. IV).

— Album Studiosorum Universitatis Cracoviensis. Fasciculus II (ab an. 1434—1489), str. 81—294 i 8 tablic autografowanych (1887).

Władysław Abraham, *docent prywatny prawa kościelnego,* urodził się w Samborze d. 10 Paźdz. 1860 r. Uzyskawszy w tamtejszem gimnazyum świadectwo dojrzałości, zapisał się w r. 1878 na Wydział prawny Uniw. Jagiell., na którym też otrzymał stopień doktora praw w r. 1883. Podczas ostatnich dwóch lat studyów uniwersyteckich pełnił na mocy nominacyi Wydziału krajowego Galicyj. obowiązki aplikanta w krajowem Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie. Po ukończeniu Uniwersytetu wstąpił do zawodu praktycznego i odbywał praktykę sądową, następnie adwokacką w latach 1882—1884. W tym samym czasie pracował i nadal w Archiwum jako stypendysta Akademii Umiejętności i brał udział w seminaryach Wydziału filozoficznego z dziedziny historyi polskiej, następnie zaś w celu dalszego kształcenia się w zawodzie naukowym udał się do Berlina i na tamtejszym Uniwersytecie 1884/5 słuchał wykładów z zakresu nauk historyczno-prawniczych i pracował w Seminaryum prawa kanonicznego pod kierunkiem profesora Hinschiusa. Po powrocie z Berlina został we Wrześniu r. 1885 wysłany przez krakowską Akademię Umiejętności, jako równocześnie zamianowany członek komisyi historycznej tejże Akademii, do Rzymu do niedawno otwartego dla nauki Archiwum watykańskiego w celu zdania sprawy, w jakiej mierze i w jakim kierunku materyał źródłowy tam się znajdujący może być zużytkowany dla badań nad dziejami Polski, jej stosunkami do stolicy Apostolskiej i nad prawem w Polsce. Po półrocznym pobycie w Rzymie, powrócił w Marcu r. 1886 do Krakowa i habilitował się tu w Uniwersytecie Jagiellońskim do wykładów prawa kościelnego.

Ogłosił drukiem:

— O justycyaryuszach w Polsce w w. XIV i XV. (Rozprawy Wydz. hist.-filoz. Akad. Umiej. w Krakowie. T. XIX, str. 1—59).

— Pruska ustawa kościelno-polityczna z 21 Maja 1886, Kraków 1886 str. 78. (Praca ogłoszona poprzednio w Przeglądzie polskim w zeszytach z Października i Listopada r. 1886 p. t. Przed rewizyą ustaw majowych).

— Proces inkwizycyjny w ustawach Innocentego III i we współczesnej nauce. (Rozprawy Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XX, str. 305—458).

Oprócz tego jako stały współpracownik kroniki literackiej Przeglądu Polsk. zamieszcza tam od początku r. 1886 sprawozdania i recenzye z dzieł naukowych pod literami W. A.

Józef Brzeziński, *docent prywatny prawa kościelnego*, urodzony d. 1 Czerwca 1854 r. w Krakowie, tamże odbył studya gimnazyalne i uniwersyteckie na Wydziale prawa i uzyskał stopień doktora praw. Po odbyciu praktyki sądowej w Wiedniu i w Krakowie, złożywszy egzamin sędziowski poświęcił się wyłącznie studyom nad prawem kanonicznem na których podstawie habilitował się i uzyskał d. 9 Czerwca 1886 veniam legendi w tym przedmiocie na Wydziale prawa w Krakowie. W tym samym roku mianowany został członkiem c. k. komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału historyczno-prawniczego.

Ogłosił drukiem:

— O przysiędze mianowicie o zasadach prawnych kościoła jej dotyczących. Kraków 1886 str. 198.

— Kilka uwag o wpływie kościoła na ustawodawstwo świeckie. (Przegląd powszechny z r. 1887 str. 5).

B. Profesorowie i docenci, wykładający prawo pozytywne austryackie.

Stanisław Poraj Madeyski, *profesor zwyczajny powszechnego prawa austryackiego*, urodzony dnia 24 Kwietnia r. 1841 w miasteczku Sieniawie w Galicyi, uczęszczał do szkół gimnazyalnych w Rzeszowie, słuchał wykładów prawa i administracyi przez pierwsze dwa lata na Uniwersytecie Jagiellońskim, a potem na Uniwersytecie lwowskim, poczem w r. 1864 rozpoczął praktykę przy c. k. Sądzie krajowym w Krakowie. W r. 1867 uzyskał stopień doktora praw na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jako c. k. adjunkt sądowy powołany w r. 1870 do Ministerstwa sprawiedliwości, pełnił tamże obowiązki do końca roku 1871, poczem przeszedł do zawodu notaryalnego. Będąc c. k. notaryuszem w Brzesku habilitował się w r. 1879 przy Uniwersytecie Jagiellońskim dla wykładu powszechnego prawa cywilnego austryackiego i został wybrany członkiem komisyi prawniczej w Akademii Umiejętności w Krakowie. W tymże roku wybrano go posłem do Rady państwa, w r. 1883 posłem na Sejm krajowy, w r. zaś 1885 ponownie posłem do Rady Państwa. Ogólne Stowarzyszenie austryackich notaryuszów, w r. 1880 zawiązane, wybrało go swoim wiceprezydentem i wybór ten w latach 1883 i 1886 ponowiło. Zamianowany w r. 1886 profesorem zwyczaj. powszech. prawa cywilnego austr. przy Uniwersytecie Jagiellońskim, porzucił zawód notaryalny. Jest także członkiem komisyi egzaminów rządowych oddziału sądowego.

Ogłosił drukiem:

— Aforyzmy z praktyki cywilno-sądowej. (Krakowskie czasopismo prawnicze z r. 1868 str. 445—458).

— O urządzeniu sądów powiatowych w Galicyi. (Tamże r. 1869 str. 13—28).

— O biletach na okaziciela podług teoryi Ungera. (Warszawski Przegląd sądowy z r. 1870 str. 341—372).

— Przegląd porównawczy trzeciej księgi ustawy handlowej ze szczególnym względem na prawo francuskie i austryackie. (Tamże, r. 1870 str. 129—168).

— O nowszych pracach prawodawczych na polu procedury cywilnej. (Tamże, r. 1871 str. 246—260.)

— Jurysprudencya cywilna w przedmiocie darowizny we Francyi i Belgii. (Tamże, r. 1871 str. 277—288).

— Wiadomość o francuskiej literaturze prawniczej w latach 1868 i 1869. (Tamże, r. 1872).

— Podręczik sądowy. Kraków 1870 str. 72.

— Zasady sterujące projektu procedury cywilnej w Austryi. (Lwowski Prawnik z r. 1870, Nr. 11—16. 41, 45, 49, 53, 57, 61).

— O reformie procedury cywilnej w Austryi. (Tamże, r. 1871, Nr. 1, 2, 11, 13, 15, 24).

— O znaczeniu pisma w ustnem postępowaniu cywilnem. (Tamże, r. 1872. Nr. 49—51).

— O zubożeniu ludności włościańskiej w Galicyi. (Tamże, r. 1877. Nr. 24—27, 29—31).

— Autonomia jako podstawa jurysdykcyi w sprawach dyscyplinarnych notaryuszów. (Tamże, r. 1878. N. 16).

— Uwagi nad przekładem polskim ustawy hipotecznej J. Louis. (Tamże, r. 1878. Nr. 16).

— Krajowy Bank hipoteczny dla włościan. (Przegląd Polski z r. 1877, także osobne odbicie).

— O układaniu kontraktów. Kraków 1878 str. 228.

— Wiadomości o prawie francuskiem obowiązującem w dzielnicach polskich, umieszczane w szeregu artykułów w czasopiśmie Puchelta w Mannheim, Zeitschrift für französisches Civilrecht. 1870 i 1871.

— Bestärkungsmittel der Verträge. (Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit. Z r. 1879. Nr. 8—12).

— Ueber die Wucherfrage. (Szereg artykułów tamże, r. 1880 i 1881).

— Die Handhabung der Mündlichkeit im deutschen Civilprozess. (Tamże, Nr. 37—45. z r. 1881).

— Gesetzentwurf betreffend das Verfahren zum Zwecke der Todeserklärung und der Baweisführung des Todes. (Tamże, Nr. 32, 33, z r. 1882).

— Die Reform des österr. Civilprozesses. (Szereg artykułów tamże, r. 1885).

— Die Conventionalstrafe und ihre Anwendungsarten bei Verträgen. (Allgem. österr. Gerichtszeitung z r. 1880. Nr. 68—77).

— Die deutsche Staatssprache. Wien 1884 str. 179.

— Zarys nauki o posiadaniu jako podstawa do wykładu powszechnego prawa prywatnego austr. Kraków 1887 str. 70.

Edward hr. Mostowski, *docent prawa cywilnego* urodzony w Królestwie, uczęszczał do gimnazyum i na Wydział prawa w Krakowie, uzyskał w r. 1882 na tutejszym Uniwersytecie stopień doktora praw, habilitował się tu jako docent w r. 1883 i został w r. 1885 członkiem komisyi egzaminów rządowych oddziału sądowego. Od drugiego półrocza 1885/6 nie wykłada więcej.

Ogłosił drukiem:

— Umowy na korzyść osób trzecich ze szczególnem uwzględnieniem prawodawstwa austryackiego. Kraków 1885 str. 64.

Był przez jakiś czas stałym współpracownikiem Przeglądu polskiego, gdzie ogłaszał drobniejsze recenzye i poglądy polityczne.

Edward Fierich, *profesor zwyczajny procesu cywilnego austryackiego, prawa handlowego i wekslowego*, urodzony w Samborze dnia 12go Sierpnia 1817, uczęszczał do szkół we Lwowie i kończył studya prawnicze na tamtejszym Uniwersytecie w r. 1839, gdzie też w r. 1845 uzyskał stopień doktora praw. Od r. 1839 do 1846 praktykował w c. k. Prokuratoryi skarbowej we Lwowie, następnie przeszedł do urzędów politycznych, gdzie pozyskał stopień komisarza cyrkularnego. W r. 1850 został mianowany profesorem zwyczajnym procesu cywilnego i prawa administracyjnego austryackiego w Uniwersytecie Jagiellońskim z obowiązkiem wykładania także prawa handlowego i wekslowego. W r. 1855 zwolniono go od wykładania prawa administracyjnego, albowiem przedmiot ten objął prof. *Koppel,* który wówczas przeniesiony został z Ołomuńca do Krakowa. W r. 1852 mianowano go Dziekanem Wydziału prawniczego, a godność tę piastował aż do r. 1859. Później wybrany został Dziekanem na rok 1866/7, 1876/7 i 1885/6 a Rektorem Uniwersytetu na rok 1872/3. Jest on także prezesem komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału sądowego od r. 1856. W r. 1854 ozdobiony został orderem Franciszka Józefa.

Rozprawę „o ważności zobowiązania wekslowego z podpisem przez pełnomocnika położonym“ umieścił w krakowskiem czasopiśmie prawniczem (1863, str. 455—472) i wydał w Krakowie w roku 1869 (bezimiennie): Powszechny kodeks handlowy wraz z ustawą, wprowadzającą go w życie i wszelkiemi postanowieniami doń się odnoszącemi, bądź uzupełniającemi, bądź objaśniającemi (str. 231).

Maurycy Fierich, *prof. nadzwyczajny procesu cywilnego austryackiego i rzymskiego,* urodził się w Krakowie w dniu 12 Maja 1856. Tu ukończył gimnazyum w r. 1874, tu uczęszczał następnie na Wydział prawniczy i otrzymał w r. 1879 stopień doktora praw. Podczas studyów uniwersyteckich otrzymał za prace naukowe, w Seminaryum prawa kanonicznego i prawa polskiego wypracowane, dwu-

krotnie nagrodę w kwocie 200 złr. w. a. z fundacyi ks. Czartoryskich. Po skończeniu prawa wstąpił w r. 1878 na praktykę do tutejszej ekspozytuzy c. k. Prokuratoryi. Otrzymawszy w r. następnym stypendyum rządowe w celu dalszego kształcenia się na Uniwersytetach zagranicznych na przeciąg jednego roku, udał się do Lipska, gdzie przebywał do r. 1881, słuchając wykładów i biorąc czynny udział w Seminaryach procesu cywilnego, prowadzonych przez proff. Wacha i Osterloha. Po powrocie do kraju habilitował się w r. 1881 na Uniwersytecie Jagiellońskim jako docent prywatny procesu cywilnego rzymskiego i austryackiego. W r. 1886 mianowany został profesorem nadzwyczajnym obu powyższych przedmiotów a po śmierci ś. p. Zatorskiego objął także obowiązek wykładania w razie potrzeby prawa cywilnego austryackiego. Od r. 1884 jest członkiem komisyi dla egzaminów rządowych oddziału historyczno-prawniczego, od r. 1886 członkiem tejże komisyi oddziału sądowego. W r. 1883 obrano go członkiem komisyi prawniczej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

— O przysiędze stanowczej i o przesłuchaniu stron jako świadków w procesie cywilnym z uwzględnieniem projektów nowej austryjackiej ustawy sądowej (XVIII tom Rozpraw Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. 1884, str. 145—274).

— O przywróceniu do pierwotnego stanu z powodu złego zastępstwa w procesie cywilnym austryackim. (Przegląd sądowy i administracyjny z r. 1885 i 1886 i w osobnej odbitce. Lwów 1886 str. 172).

— Pogląd na literaturę procesu cywilnego w ubiegłym roku. (Tamże, z r. 1887 str. 19—32).

— O znaczeniu dowodu z przysięgi stanowczej w procesie cywilnym rzymskim i nowoczesnym. (Tamże z r. 1887, dotychczas (Maj) w zesz. II, III, IV, V).

— Obszerną recenzyę Eiselego Cognitur und Procurator (Grünhuta Zeitschrift für das Privat- und öff. Recht. Wiedeń, T. IX, str. 608—619).

Edmund Karol Feliks Radwan Krzymuski, *profesor nadzwyczajny prawa i procesu karnego austryackiego,* urodził się dnia 30 Października r. 1850 we wsi Kruszynie pod Włocławkiem. Nauki gimnazyalne pobierał w Warszawie, gdzie też w r. 1870 wstąpił do Uniwersytu na Wydział prawniczy i w r. 1875 otrzymał stopień kandydata praw. Po ukończeniu Uniwersytetu odbywał w Warszawie aplikacyę sądową aż do r. 1879. Odtąd przeniósł się do Krakowa, gdzie w r. 1880 otrzymał tytuł doktora obojga praw, w r. 1881 habilitował się do filozofii prawa a w r. 1883 uzyskał veniam legendi także w zakresie prawa i procesu karnego austryackiego. Profesorem nadzwyczajnym dwóch ostatnich przedmiotów mianowany został w r. 1884. Jest on także od r. 1881 członkiem komisyi prawniczej Akademii Umiejętności w Krakowie a od r. 1883 członkiem c. k. komisyi dla teoretycznych egzaminów oddziału sądowego.

Ogłosił drukiem:

a) Dzieła:

— Zasady nauki o usiłowaniu przestępstw. (Warszawa 1884 str. 176, wydanie Biblioteki Umiej. Prawn.)

— Wykład prawa karnego ze szczególnem uwzględnieniem ustaw austryackich. (Kraków 1885, T. I, str. 336).

b) Rozprawy naukowe.

— Teoryja państwowa Ahrensa. Wykład dogmatyczno-krytyczny. (Warszawa 1876 str. 85).

— Represya przestępstw w obec fatalizmu filozofii współczesnej (Gaz. sąd. Warszawa r. 1877. Nr. 17, 18, 19 i 20).

— Znaczenie naukowe statystyki moralności i doniosłość jej wywodów dla represyi przestępstw. (Gaz. sąd. Warsz. r. 1877, N. 39, 41, 43, 44, 46, 47, 48).

— O znaczeniu filozofii prawa i o metodzie jej wykładu. (Niwa r. 1881, zeszyt 159, str. 145—156).

— Teorya karna Kanta ze stanowiska jego ogólnej nauki o rozumie praktycznym. (Kraków 1882, w tomie XVI Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. str. 190—301).

Rozmaite recenzye i sprawozdania umieszczał w Bibliotece warszawskiej, w krakowskim Przeglądzie krytycznym i w Przeglądzie polskim.

c) Rozprawy popularne:

— Kilka uwag w usprawiedliwieniu teoryi poprawy. (Gaz. sąd. Warsz. 1875, Nr. 23).

— O odpowiedzialności karnej zwierząt. (Niwa 1882, zeszyt 175 str. 530—544).

Józef Michał Rosenblatt, *tytularny profesor nadzwyczajny prawa i procesu karnego austr.,* urodzony dnia 21 Marca 1853 r. w Krakowie, uczęszczał do szkół gimnazyalnych w Bochni i w Krakowie, potem udał się na Wydział prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Skończywszy nauki prawa, wstąpił do praktyki sądowej, a następnie do adwokackiej. W roku 1876 uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim stopień doktora praw, poczem na wniosek Wydziału, otrzymał od Wysokiego ces. kr. Ministerstwa Oświaty stypendyum celem dalszego kształcenia się za granicą. Zwiedził tedy Uniwersytety w Berlinie, Lipsku i Monachium. W Lutym 1877 roku habilitował się do prawa, a w roku 1878 do procesu karnego w Uniwersytecie Jagiellońskim. W r. 1884 otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora Uniwersytetu. Jest członkiem komisyi prawniczej Akademii Umiejętności, członkiem komisyi dla egzaminów rządowych oddziału sądowego, Radcą miejskim krakowskim a począwszy od r. 1885 także i adwokatem krajowym. Zaproszony przez Towarzystwo prawnicze wiedeńskie do udziału w seryi odczytów, miał w Lutym 1885 r. w temże Towarzystwie odczyt »o gwarancyach sprawiedliwego wyroku karnego«, który następnie ogłoszono drukiem w języku niemieckim i włoskim.

Ogłosił następujące prace:

a. Dzieła:

Wykład austryackiego procesu karnego. Część pierwsza, Kraków 1884 strona 296.

b. Większe Rozprawy naukowe:

Zasady nauki o udziale w przestępstwie, Warszawa 1874 str. 144.

Rzecz o zbiegu przestępstw, Warszawa 1877 str. 130; toż samo w języku niemieckim pod tytułem: *die Lehre von der Strafenconcurrenz*, Teschen, 1879 str. 144.

Gwarancye sprawiedliwego wyroku; — Rzecz o sądzie ławników. Dwie rozprawy z dziedziny postępowania karnego, Lwów 1879 str. 120.

„Pogląd na historyą instytucyi Prokuratoryi i organizacyą takowej w główniejszych państwach Europy“ — „i rzecz o Prokuratoryi państwa jako organie oskarżenia publ.“, (Warszawska Gazeta Sądowa z roku 1877 Nr. 39 i 40 i z r. 1880 Nr. 12 do 18 wł.).

Kara uwięzienia i zakłady karne, Lwów 1877 str. 32 i system kar więziennych w projekcie nowej ustawy karnej, (Przewodnik naukowy z roku 1887 str. 39—62).

Czarownica powołana — przyczynek do historyi spraw przeciw czarownicom w Polsce, Warszawa 1883 str. 60.

Die Sicherheitsleistung im Strafverfahren und die hiedurch begründeten Verhälltnisse, (wiedeńska Gerichtszeitung z r. 1882 Nr. 13 do 18).

Die Suspension des Geschwornenverdictes und deren Folgen, (wied. Gerichtshalle z r. 1882 Nr. 85—92 wł.).

Die Rechtsfrage im Geschwornengericht (Gerichtssaal. Stuttgart, z r. 1883 str. 331—352).

Beiträge zur Lehre vom Zusammenhange von Civil- und Strafsachen, Wiedeń 1884 str. 32.

c. Mniejsze rozprawki:

Stosunek wyroku do oskarżenia w procesie karnym, (lwowski Prawnik z r. 1878 Nr. 1 do 4 wł.).

Projekt nowej ustawy karnej, (lwowski Przegląd sądowy z roku 1878 Nr. 18 i 19).

O pytaniach dodatkowych w praktyce sądowej i postępowanie prostujące w praktyce sądowej, (Tamże z r. 1878 i z r. 1883).

Pojęcie szkody w zbrodni oszustwa, Lwów 1883 str. 40.

Psychologia morderstwa (warszawska Gazeta Sądowa z r. 1876).

Pijaństwo w prawie karnem, (lwowski Przegląd sądowy z roku 1886 Nr. 20 i 21).

Der neue Strafgesetzentwurf, (Österr. Gerichtszeitung z roku 1883 Nr. 51 do 56 wł.).

Das Wesen der Zusatzfragen des § 323 St. P. O., Wien 1883 str. 16.

Die Garantien eines gerechten Strafurtheiles, (*Gellera* Centralblatt für die jurist. Praxis, Wiedeń 1885 str. 513—524).

Fehlurtheile und deren Gründe, (tamże z r. 1886 str. 679—698).

Betrug oder Gefällsübertretung, (Gerichtshalle z r. 1883).

Über den Ausspruch der Nichtzuständigkeit im Strafverfahren i „zur Lehre von der Abstimmung in Richtercollegien“, (Österr. Gerichtszeitung z roku 1881 i 1884).

Oprócz tych ogłaszał drobniejsze rozprawki z dziedziny prawa i procesu karnego w Lwowskim Prawniku i Przeglądzie sądowym, w Liszt'a Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, w Archiv für Strafrecht, w Gerichtssaal, w Österr. Gerichtszeitung i w Gerichtshalle, których jest stałym współpracownikiem.

d. Obszerniejsze recenzye następujących dzieł:

Ostrożyński: O prawie wyższej konieczności, (Przegląd sądowy z r. 1886).

Janka: Das österr. Strafrecht; *Rulf:* der österr. Strafproces i *Jacobi:* der Rechtsschutz im deutschen Strafverf. *(Grünhuta* Zeitschrift für das öffentliche und Privatrecht z r. 1885, Wiedeń).

Die polnische strafrechtliche Litteratur der letzten 10 Jahre (1873—1883) w czasopiśmie *Liszta* powyżej wzmiankowanem z r. 1884 (str. 294—297).

e. Rozprawy popularne:

Rzecz o pojedynku, Lwów 1878 str. 32.

Szkice ze świata zbrodni (odczyt publiczny w Tygodniku illurstrow. warszawskim z roku 1887).

C. Profesorowie nauk prawnych, filozoficznych i umiejętności politycznych.

Franciszek Xawery Kasparek, *profesor zwyczajny filozofii prawa i prawa międzynarodowego*, urodzony w Samborze 29 Października 1844 roku, uczęszczał tamże do gimnazyum, poszedł następnie na Wydział prawniczy do Lwowa i ukończył studya prawnicze w roku 1886 w Uniwersytecie Jagiellońskim. Tu też uzyskał w roku 1869 stopień doktora praw. Praktykę odbywał najprzód w b. Prokuratoryi skarbowej w Krakowie, następnie w tutejszym sądzie krajowym. W r. 1868 mianowany został adjunktem sądowym. W r. 1871 uzyskał veniam legendi dla filozofii prawa na Wydziale prawniczym Uniw. Jegiell., w r. 1872 dla prawa międzynarodowego. W Listopadzie tego samego roku mianowany został profesorem nadzwyczajnym filozofii prawa i prawa międzynarodowego z obowiązkiem odbywania wykładów także z austryackiego prawa politycznego. W roku 1875 mianowano go zwyczajnym profesorem tych samych przedmiotów, i włożono na niego jeszcze obowiązek wykładania austryackiego ustawodawstwa administracyjnego, tudzież odbywania w każdem półroczu zimowem ćwiczeń seminaryjnych. W r. 1881 został wprawdzie uwolniony od obowiązku wykładania austr. ustawodawstwa administracyjnego, ale objął za to wykład encyklopedyi umiejętności politycznych. Jest on członkiem wszystkich komisyj dla teoretycznych egzaminów rządowych, mianowicie od r. 1873 oddziału umiejętności politycznych, od r. 1875 oddziału sądowego, od r. 1878 oddziału historyczno-prawniczego. Od roku 1873 sprawuje także stale referat stypendyalny na Wydziale. Na r. 1875/6 i na r. 1882/3 wybrano go dzie-

kanem Wydziału. W r. 1883 został członkiem korespondentem krakowskiej Akademii Umiejętności, następnie członkiem korespondentem Instytutu dla prawa międzynarodowego (Institut de droit international) w Brukseli i członkiem honorowym wojskowego Towarzystwa naukowego w Krakowie. Od r. 1884 zasiada w Radzie miasta Krakowa, a od r. 1887 jest drugim wiceprezesem Towarzystwa tatrzańskiego.

Ogłosił drukiem:

Zasady główne ustaw małżeńskich Kościoła katolickiego ze stanowiska filozofii prawa, Kraków 1872 str. 115.

Zasady Hugona Grocyusza o prawie interwencyi ze stanowiska dzisiejszej nauki filozoficznego i pozytywnego prawa narodów, (Pamiętnik krakowskiego Wydziału prawa z roku 1881/2, str. 177—303).

Pogląd na życie i pisma Hugona Grocyusza, a w szczególności na dzieło tegoż „de jure belli et pacis“, Kraków 1873 str. 46.

Prüfung der Giltigkeit der Gesetze und Verordnungen nach österreichischem Staatsrecht (we wiedeńskim czasopiśmie: „Juristische Blätter“ Nr. 7, 8, 9 z roku 1873).

Usiłowania najnowsze około reformy prawa między-narod., Kraków 1873 str. 75.

Jeszcze słów kilka o reformie prawa między-narodowego, Kraków 1874 str. 14.

Kilka uwag o rejencyi według prawa państwowego austryackiego (w Prawniku Lwowskim z r. 1874, Nr, 16, 17 i 18).

Du droit en vigueur en Galicie en ce qui concerne l'usage officiel des differentes langues (w Revue de droit international et de legislation comparée, tom VI, 1874 str. 667—686).

Powszechna księga ustaw cywilnych (łącznie z prof. Dr. Maksymilianem Zatorskim). W Cieszynie 1875 str. LXIX i 602.

Odezwa komisyi prawniczej Akademii Umiejętności w przedmiocie zebrania prawa zwyczajowego, przysłów i wyrazów prawnych w Polsce, Kraków 1876 str. 14.

Bara prawo międzynarodowe prywatne i karne (przekład z uzupełnieniami dokonany łącznie z uczniami Uniwersytetu), Warszawa 1876 str. VIII i 579.

O nauce umiejętności politycznych (Przedruk z Przeglądu sądowego i administracyjnego), Lwów 1876 str. 57.

O metodzie badania w umiejętnościach politycznych (Przegląd sądowy i administracyjny we Lwowie z r. 1877, Nr. 6, 8, 9, 10, 13, 17 i 19).

Narodowość i jej stanowisko wobec Państwa i ludzkości (w Przeglądzie polskim zeszyty majowy i czerwcowy r. 1877, str. 212—247 i 321—334).

O stanowisku kobiety (Gazeta sądowa warszawska z r. 1877).

O pracach Polaków w dziedzinie nauk politycznych słów kilka (Niwa XI str. 568—570 i XII str. 22—38 r. 1877).

Robert Mohl, jego życie, działalność parlamentarna i prace naukowe (Niwa 1877 str. 81—94 i 182—196).

O państwach złożonych (Przegląd sądowy i admin. z r. 1880).

Aforyzmy o postępie i wolności (Przewodnik naukowy i literacki we Lwowie z roku 1880).

Uwagi krytyczne o galicyjskiej organizacyi gminnej i wnioski reformy (Rozprawy Wydz. histor.-filozoficznego Akademii Umiej., tom XIII, 1880 str. 1—136).

Prawo polityczne ogólne razem ze wstępną nauką ogólną o Państwie. Kraków, tom I (str. XV i 988) 1877, tom II (str. VII i 1086) 1881.

O wydawaniu przestępców, Lwów 1882. (Odbitka z Przeglądu sądowego i administracyjnego str. 84).

Über die Kriegsgefangenschaft (Grünhuta Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht d. Gegenwart IX, Wiedeń 1882 str. 680—733).

Sprawdzenie obywatelstwa państwowego i rozstrzyganie sporów o takowe (Przegl. sąd. i adm. 1883, Nr. 47).

Artykuł „Czesne" w Encyklopedyi wychowawczej, Warszawa 1884.

Prace instytutu dla prawa narodów w przedmiocie prawa międzynarodowego prywatnego. (Rozprawy Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XVIII, str. 69—144).

O zastępstwie mniejszości w reprezentacyach ludowych (odbitka z Przeglądu polskiego z Maja 1885 str. 23).

Stosunek państwa do praw nabytych a w szczególności do prawa własności (Przegląd sądowy i administr. Nr. 21—24 w r. 1885).

O Radzie Stanu i jej znaczeniu w monarchii konstytucyjnej (Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej. T. XIX, str. 60—140).

Udział Polaków w uprawie prawa międzynarodowego (Przewodnik naukowy i liter., Styczeń do Września 1885 (Osobne odbicie z dodatkiem. Lwów 1885 str. 112).

Polnische Rechtsliteratur in der Periode 1880—1885 (Centralblatt für Rechtswissenschaft, Stuttgart 1886 str. 350—351).

Obszerna recenzyja dzieła *Ulbricha*: Lehrbuch des österreichischen Staatsrechts (w Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft, T. XXXIX, 1883 str. 878—890).

Józef Kleczyński, *prof. zwyczajny statystyki oraz austryackiego prawa politycznego i administracyjnego*, urodzony 27 Października 1848 r. we wsi Ihnatkowie na Podolu rosyjskim; szkoły średnie ukończył w Warszawie w r. 1868, następnie uczęszczał na Wydział prawa w szkole głównej w Warszawie, tudzież w Uniwersytetach w Paryżu i Heidelbergu, i w ostatniem miejscu uzyskał w r. 1867 stopień doktora praw, który nostryfikował we Lwowie w r. 1880. Po ukończeniu studyów brał przez lat kilka udział jako stały współpracownik w redakcyi »Czasu« od r. 1875 powołany przez Wydział krajowy do krajowego biuru statystycznego pracował w nim z początku jako współpracownik, potem jako koncypista do końca Marca 1881 r. W r. 1880 habilitował się na Uniwersytecie lwowskim jako docent statystyki i tamże wykładał w zimowem półroczu 1880/1. W r. 1881 został powołany na nadzwyczajnego profesora statystyki i austryackiego prawa administracyjnego a w r. 1887 został zwyczajnym profesorem statystyki oraz austryackiego prawa politycznego i administracyjnego na Wszechnicy Jagiellońskiej. Od r. 1884 kieruje biurem statystycznem miasta Krakowa.

Ogłosił drukiem:

a) Rozprawy naukowe:

— Spisy ludności drukowane w Ekonomiście warszawskim z r. 1870 str. 1—32.

— Rzut oka na preliminarze budżetów 1875 r. w austryackich krajach koronnych. (Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. Lwów. Tom I, str. 67—177).

— Stosunki propinacyjne w Galicyi. (Tamże T. II, str. 47—193 i tablic, str. 1—69).

— Wyrób piwa i wódki w Galicyi w r. 1875. (Tamże T. III, str. 67—104).

— Podatki bezpośrednie w Galicyi w r. 1877. (Tamże T. III, str. 169—186).

— Życie gminne w Galicyi. (Tamże, T. IV, str. 97—279).

— Wybory do Sejmu. w r. 1876. (Tamże, T. V, str. 21—60).

— Podatki bezpośrednie w Galicyi w r. 1878. (Tamże, str. 67—82).

— Loterya liczbowa. (Tamże, str. 83—94).

— Drogi galicyjskie. (Tamże, str. 95—124).

— Zbiory w Galicyi w r. 1879. (Tamże, T. VI, str. 33—100).

— Podatki bezpośrednie w Galicyi w r. 1879 i 1880. (Tamże, str. 101—122).

— Stosunki włościan w Galicyi. (Tamże, T. VII, 5—86).

— Treściwe objaśnienie ustawy o propinacyi. Lwów 1876 str. 68. (Odbitka z Przeglądu sądow. i administr.)

— Statystyka gospodarstwa gminnego. Lwów 1878 str. 44. (Odbitka z Przewodnika nauk. i literac.).

— Organizacya statystyki w Austryi. Lwów 1883 str. 89. (Odbitka z Przewodnika naukowego i literackiego).

— Granice własnego zakresu gmin. (Przegląd. sądowy i administracyjny z r. 1878 N. N. 16 i 17).

— O zakresie prawa opodatkowania się gmin. (Tamże, z r. 1877, Nr. 1).

— Stosunki gminne w Galicyi. (Ateneum z r. 1879 T. III, str. 461—491 i T. IV, str. 228—264).

— Międzynarodowy instytut statystyczny. (Przegląd polski z Października r. 1885 str. 354—371).

— Studya nad samorządem. I. Samorząd we Francyi. (Tamże, z Listopada 1886 str. 45).

Miejskie bióra statystyczne. Kraków 1884 str. 1—20. (Odbitka z Przeglądu polskiego).

— Statystyka miasta Krakowa. Zeszyt I r. 1887. Kraków str. VIII i 121.

— Okoliczności obciążające i łagodzące wobec sądu przysięgłych. (Odbitka z Lwowskiego Prawnika 1874 str. 20).

— Ueber die Berechnung der Bevölkerung zwischen den Ziehlungsperioden. (Statistische Monatschrift, T. V, zeszyt 8).

— Die Berechnung der Bevölkerung ausser den Zählungsjahren. (Tamże, T. VIII, str. 220—226).

b) Rozbiory ważniejsze:

Ostateczna rozprawa w procesie M. K. (Przegląd krytyczny. Krakowskie czasopismo prawnicze z r. 1868 str. 601—616).

— Badania Dra Józefa Majera nad wzrostem ludności galicyjskiej. (Przewodnik naukowy i literacki z Maja 1880 r. str. 461—468).

— Dra J. Majera. Trwanie życia w Krakowie, obliczone co do ludności chrześcijańskiej. Dra Buszka. Porównanie trwania życia ludności chrześcijańskiej i żydowskiej. (Przewodnik nauk. i liter. z Października 1882 str. 951—960).

c) Rozprawy popularne:

— Włościanin galicyjski. Niwa 1882 str. 169—184, 517—529, i 599—615.

— Wybory do rady państwa w Galicyi. (Przegląd Polski 1879, zeszyt sierpniowy str. 245—270).

— O dawnej i nowej Radzie państwa. (Tamże, 1885, zeszyt lipcowy, str. 111 do 153).

— W sprawie finansów krajowych. (Tamże 1887 Kwiecień str. 117—137).

— *D*) Prócz tego napisał wiele artykułów treści politycznej, ekonomicznej, administracyjnej, literackiej i krytycznej, ogłoszonych w Czasie, Gazecie Lwowskiej, Przeglądzie Polskim, Niwie, Przeglądzie krytycznym, i t. d.

Leon Cyfrowicz, *tytularny prof. nadzwyczajny nauki administracyi i austryackiego prawa administracyjnego,* urodzony d. 1 Kwietnia 1844 r. w Krakowie, uczęszczał tu do gimnazyum św. Anny do r. 1863, potem na Wydział prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, który ukończył w r. 1867 i gdzie w r. 1869 otrzymał stopień doktora obojga praw. Od 1 Października 1869 r. przez lat 15 był z początku współpracownikiem, później redaktorem dziennika „*Czas*“ w Krakowie gdzie miał sobie z początku poruczone omawianie spraw miejskich, sądowych i prawniczych, później od r. 1878—1883 także rubrykę polityczną spraw wewnętrznych austryackich, w której omawiał kwestye tak polityki wewnętrznej austryackiej dotyczące, jakoteż sprawy prawnicze, szkolne i administracyjne, jakie z okoliczności obrad w Sejmie lub w Radzie państwa omawiać wypadało. Obszerniejsze z tych prac były dwie w przedmiocie organizacyi szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich, oraz rzecz o projekcie nowej ustawy karnej austryackiej. W r. 1881 mianowany sekretarzem Uniwersytetu Jagiellońskiego, urząd ten piastuje do dnia dzisiejszego. W r. 1879 habilitował się na docenta nauki administracyi i austryackiego prawa administracyjnego w Uniwersytecie Jagiellońskim a w r. 1886 otrzymał tytuł i charakter profesora nadzwyczajnego. Jest członkiem c. k. komisyi rządowej egzaminacyjnej oddziału politycznego, oraz członkiem komisyi prawniczej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

— Kilka słów o działalności Instytucyj dobroczynnych w Krakowie. Krak. r. 1878, 8°, str. 39.

— Nowe przepisy egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli w gimnazyach i szkołach realnych. Kraków 1884, 8°, str. 170.

— O ubóstwie ze stanowiska administracyjnego z szczególnem uwzględnieniem ustawodawstwa austryackiego. Kraków 1885, 8°, str. 195.

Bochenek Mieczysław, urodzony w Krakowie w d. 28 Listopada 1838 r., tu uczęszczał do gimnazyum i tu wstąpił w r. 1857 do Uniwersytetu Jagiellońskiego, a mianowicie przez lat dwa uczęszczał na Wydział filozoficzny, poczem przeszedł na Wydział prawa i administracyi. Od r. 1864—1867 pracował w redakcyi dziennika *„Czas“*. Stopień doktora praw osiągnął w d. 20 Lipca 1867 r. W tymże roku udał się do Uniwersytetu w Heidelbergu i tu pod kierunkiem prof. Karola Kniesa, następnie zaś w Paryżu oddawał się studyom specyalnym nad ekonomią polityczną. Za powrotem do kraju, po dopełnieniu warunków przepisanych dopuszczony został w r. 1869 do docentury z ekonomii politycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim. W r. 1871 poruczono mu także wykład ustawodawstwa skarbowego austryackiego. W tymże samym roku został członkiem komisyi dla teoretycznych egzaminów rządowych oddziału nauk politycznych. W r. 1874 mianowany został profesorem nadzwyczajnym, a w r. 1883 profesorem zwyczajnym ekonomii politycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Na r. 1884/5 wybrano go Dziekanem Wydziału prawa i administracyi. Od roku 1872 jest członkiem Rady miasta Krakowa, od r. 1873 członkiem Towarzystwa ekonomistów austryackich.

Ogłosił drukiem:

— Stanowisko państwa w obec kolei żelaznych. (Krakowskie czasopismo prawnicze z r. 1869 str. 36—83).

— Kasy pożyczkowe na wzajemności oparte i zasada stowarzyszenia. (Biblioteka Warszawska 1871 T. I, str. 244—260, Warszawa 1871).

— Wymiana dóbr i jej mechanizm jako wstęp do teoryi kredytu. Warszawa, r. 1873.

— Kredyt jako czynnik ekonomicznego, etycznego, społecznego i politycznego rozwoju społeczeństw. (Pamiętnik krakowskiego Wydziału prawniczego z r. 1872/3 str. 33—74).

— Podatek gruntowy i system podatków od intrat. Kraków 1883 str. X i 201.

— Prócz tego szereg rozbiorów krytycznych rozmaitych dzieł ogłoszony w Przeglądzie krytycznym krakowskim i w Czasie.

Józef Milewski, urodzony 20 Marca 1859 r. w Poznaniu, po ukończeniu tamże nauk gimnazyalnych, odbywał studya uniwersyteckie w Krakowie, Berlinie i Lipsku. Złożywszy w Marcu 1883 r. w Berlinie rządowy egzamin prawniczy i uzyskawszy w Maju 1883 r. w Lipsku stopień doktora obojga praw, udał się w celu dalszego teoretycznego i praktycznego kształcenia się na czas dłuższy do Hamburga, Paryża i Warszawy. Po dopełnieniu warunków, stawionych przez c. k. Ministerstwo oświaty dla uzyskania nostryfikacyi stopnia doktora praw habilitował się w letniem półroczu 1885/6 na Wydziale prawniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego jako docent ekonomii politycznej. Wykłady rozpoczął w zimowem półroczu 1886/7. Jest także stałym współpracownikiem »Czasu« dla spraw ekonomicznych i »Przeglądu polskiego« dla przeglądu politycznego.

Ogłosił drukiem:

— O zatwierdzonych kodycylach w prawie rzymskiem. (Biblioteka Umiej. prawnych, Warszawa 1885 str. 45).

— Prawo spadkowe a własność ziemska. (Przegląd Polski i Niwa, r. 1886 str. 143).

— Obecny stan kwestyi monetarnej. (Przegląd Polski, r. 1886 str. 32).

Prócz tych prac ogłosił szereg rozpraw po różnych czasopismach, a mianowicie też: „Mikołaj Kopernik i jego dzieło o monecie". (Kuryer Poznański, Sierpień 1883). „Sprawa złotej waluty w Niemczech". (Dziennik Poznański, Listopad 1881.) „W sprawie utrzymania ziemi w naszem ręku". Poznań 1884 str. 78. „O kredycie rolniczym" Poznań 1885 str. 32. „W sprawie emisyi listów metalicznych przez Tow. Kredyt. Ziemskie w Król. Polsk. Ateneum, Styczeń 1885.

WYDZIAŁ LEKARSKI.

Ludwik Teichmann, *zwyczajny profesor anatomii opisowej,* urodzony dnia 16 Września 1823 r. w Lublinie, w r. 1846 ukończył gimnazyum w Radomiu. W 1847—1849 uczęszczał w Dorpacie na teologią. W r. 1851 rozpoczął studya lekarskie w Heidelbergu, 1852 otrzymawszy posadę asystenta przy zakładzie anatomii opisowej w Getyndze, przeniósł się tamże i odtąd zaczął się szczegółowo poświęcać anatomii. 1855 roku otrzymał stopień doktora medycyny. W tymże roku powołanym był do Monachium na prosektora, a następnie przyjął posadę prosektora w Getyndze. 1856 otrzymał stypendyum Blumenbacha dla zwiedzenia znaczniejszych zakładów anatomicznych w Niemczech, Austryi, Anglii, Francyi, Belgii, Holandyi, Danii, Szwecyi i Norwegii. 1859 r. otrzymał *veniam legendi* jako prywatny docent anatomii i fizyologii w Getyndze. 1861 r. powołany został na profesora anatomii patologicznej do Krakowa, w roku zaś 1868 zamianowany zwyczajnym profesorem anatomii opisowej. W r. 1867 za przesłane preparaty anatomiczne na wystawę paryską otrzymał medal bronzowy jakoteż order Franciszka Józefa, a w r. 1872 otrzymał tytuł Radcy rządowego. W tymże roku wybrany Dziekanem Wydziału lekarskiego i Członkiem zwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie. Następnie wybrany na przewodniczącego jej III Wydziału i zamianowany Wiceprezesem tejże Akademii. W roku 1877/8 był Rektorem Uniwersytetu.

Ogłosił drukiem;

a) Dzieło:

Das Saugadersystem vom anatomischen Standpunkte. Mit 18 Kupfertafeln. Leipzig. Verlag von W. Engelmann 1861. IV.

b) Rozprawy:

Ueber die Krystallisation der organischen Bestandtheile des Blutes. Pfeufer's und Henle's Zeitschrift für rationelle Medicin Bd III. 1853. (pag. 573).

Zur Lehre von den Ganglien (Ueberbein) Inauguraldissertation. Mit einer Kupfertafel. Göttingen 1856.

Ueber das Haematin. Pfeufer's und Henle's Zeitschrift für rationelle Medizin. Bd VIII. 1856.

Badania anatomiczne w przedmiocie objętości komórek sercowych. Rocznik Towarzystwa Naukowego krakowskiego. Tom VIII 1864.

* O wartości niektórych nowszych badań chłonic, tudzież o naczyniach limfatycznych krtani. Rocznik Tow. Naukow. krakows. T. XIX 1871.

Die Lymphgefässe des Kehlkopfes. Mit 1-er Tafel. In H. von Luschka's: der Kehlkopf des Menschen. Tübingen 1871. IV.

Kit jako masa injekcyjna i sposób nastrzykiwania tą masą. Z Rozpraw Akad. Umiej. Wydz. matem.-przyrod. Tom VII.

O ujściach chłonic do żył u człowieka. Z Rozpraw Akad. Umiej. Wydz. matem.-przyrodn. Tom XV.

Trzy rzadkie nieprawidłowości, które spowodowały głuchotę. Gazeta lekarska. Warszawa 1886. (Osobne odbicie z jedną tablicą).

Izydor Kopernicki, *profesor tytularny antropologii,* urodzony d. 17 Kwietnia 1825 r. we wsi Czyżowce na Ukrainie, nauki gimnazyalne pobierał w Kijowie (1838—39) i w Winnicy (1839—44) na Podolu. Następnie, w Uniwersytecie kijowskim odbywszy nauki na Wydziale lekarskim (1844—49), otrzymał dyplom 1849 r. i jako stypendysta rządowy odbywał przez lat ośm (1849—57), służbę wojskową. Z tych w trzech ostatnich należał do armii działającej podczas wojny wschodniej (1853—56), i w uznaniu położonych zasług otrzymał rangę Radcy dworu oraz ordery Św. Anny 3ciej i Św. Stanisława 2iej klasy. Po wojnie został powołany na posadę prosektora anatomii przy Uniwersytecie kijowskim, na której to posadzie pozostał aż do wiosny 1863 r. W Kwietniu 1863 roku podawszy się do dymisyi, udał się w Kaliskie, gdzie jako chirurg posługiwał rannym rodakom. W r. 1864 bawił przez pół roku w Paryżu i słuchał wykładów Claude Bernarda oraz Quatrefages'a. W Czerwcu tegoż roku udał się do Serbii, a następnie do Bukaresztu, gdzie na mocy umowy zawartej z rządem rumuńskim zajął się przygotowaniem dla przyszłego Wydziału lekarskiego zbioru preparatów anatomicznych, ktorą to pracę ukończył w r. 1871. Za niektóre z tych preparatów anatomicznych otrzymał w r. 1869 w Krakowie na wystawie przyrodniczo-lekarskiej pierwszą nagrodę a w 11 lat później król rumuński nadał mu medal *„bene merenti"* 1ej klasy. W r. 1867 odbył podróż naukową, w której zwiedził Belgię, Holandyę i znaczną część Niemiec, dla swych studyów kraniologicznych. Opuściwszy Bukareszt w połowie 1871 r., zamieszkał odtąd w Krakowie, gdzie po odbytych egzaminach otrzymawszy d. 11 Maja 1876 r. stopień doktora wszech nauk lekarskich w Uniwersytecie Jagiellońskim, został w r. 1878 docentem antropologii, a następnie w r. 1886 uzyskał tytuł

profesora nadzwyczajnego. Jest on *„associé étranger“* Towarz. antropologicznego w Paryżu (1867) i od tego Towarzystwa w r. 1874 otrzymał: *„prix Godard;“* jest korespondentem Tow. antropologicznego w Londynie (1868), obecnie »Instytutu antropologicznego W. Brytanii i Irlandyi;« członkiem honorowym Tow. Lekarzy Galicyjskich we Lwowie (1870); członkiem i wiceprezesem Towarz. lekarskiego krakowskiego, członkiem koresp. Tow. antropologicznego berlińskiego (1875), oraz lekarskiego w Lublinie (1876): członkiem honorowym Tow. antropologicznego we Florencyi (1877); członkiem koresp. Akademii Umiejętności w Krakowie (1877); Tow. antropologicznego wiedeńskiego (1878) i lekarskiego wileńskiego (1880); członkiem honorowym Tow. lekarskiego warszawskiego, antropolog. w Brukseli oraz czeskiego Towarzystwa archeologicznego »Včela« w Czasławiu (1883).

Ogłosił drukiem:

a) Prace treści antropologicznej.

Wiadomość tymczasowa o budowie Czaszek Słowiańskich. Rzecz czytana na 1-szym Zjeździe przyrodników rosyjskich w Kijowie w r. 1861. *(Naucznyja izwiestija o sjezdie russkich jestiestwoispytatielej w Kijewie* 1861 g. str. 81—103).

Déscription d'un nouveau crâniographe. Etude crâniographique des races. Rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Antropologicznego w Paryżu w Październiku 1867 r. *(Bulletins de la Société d'Antrophologie de Paris.* 1867 T. II, 2me Série, str. 559—571.

Quelques observations céphalométriques sur les ruthéniens, les russes et les finnois de l'Est. (Tamże. T. IV, 2me Série, 1869 str. 622—629).

Congress of Polish physicians and naturalists at Cracow. (*Anthropological Review.* London 1870 str. 97—100).

Anatomiczno-antropologiczne spostrzeżenia nad murzynem. Rzecz czytana na 1-ym Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie w r. 1869. (Rocznik Tow. naukowego krakowskiego. Poczet 3-ci. T. XIX. 1871 r. str. 75—100). Toż samo po angielsku p. t. »Anatomico-anthropological observations upon the body of a negro«. *(Anthropological Review.* 1871 str. 246—258). Streszczenie francuzkie tego ostatniego podane było przez Dra Topinard'a w *Revue d'Anthropologie.* 1872. T. I, str. 121—124.

O dziełach Jana z Głogowa, mających styczność z antropologiją. Studyum krytyczne. (Rocznik Tow. Nauk krakowskiego. Pocz. 3. T. XVIII, 1870 str. 404—453 z 5 tablicami litogr.).

Dr. J. K. *and* J. B. Davis. *On the strange peculiarities observed by a religious Sect of the Moscovites, called Scoptsi.* Rzecz czytana przez Dra J. B. Davis na posiedzeniu Towarz. Antropol. w Londynie d. 15 Marca 1870. (*Journal of Anthropology* 1870 July str. CXXI—CXXXIII).

The Kalmucks. *Journal of the Anthropological Institute.* 1872. Vol. I, str. 401—418).

Ueber den Bau der Zigeunerschädel. Vergleichend-craniologische Untersuchung. (Archiv für Anthropologie 1872, Bd V, in 4°, str. 267—324 z 4 tablicami

litografowanemi). Streszczenie francuzkie tejże przez G. Nepveu — w *Revue d'Anthropol.* 1873 T. II, str. 161—170. Rozprawa ta została w r. 1874 uwieńczoną nagrodą *(prix Godard)* przez Towarz. Antropol. paryzkie.

Sprawozdanie o starożytnych kościach i czaszkach ludzkich, pochodzących z kurhanów na Pokuciu. (Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń Wydziału matem.-przyrod. Akad. Umiej. 1875. T. II, str. 30—41).

Sur la Conformation des crânes bulgares. (Revue d'Anthropologie 1875. T. IV, str. 68—96 z 1 tabl. litogr.)

The prehistoric Antiquities of the Caucasus. Journal of the Anthropol. Institute 1875.

Czaszki z kurhanów Pokuckich, jako materyał do antropologii przedhistorycznej ziem polskich. (Pamiętnik Wydz. matem.-przyrod. Akad. Umiej. w Krakowie. 1876. T. II, str. 80—112, in 4°, z 4 tabl. litogr.)

Spostrzeżenia nad właściwościami językowemi w mowie Górali Bieskidowych, z dodatkiem słowniczka wyrazów góralskich. (Rozpr. i sprawozd. z posiedzeń Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie 1875. T. III, str. 343—379).

On the scaphoid Skull of a Pole. (Journal of the Antropol. Institute 1876. Vol. VI, str. 181—190 z 1 tabl. litogr.)

O wyobrażeniach lekarskich i przyrodniczych oraz o wierzeniach naszego ludu o świecie roślinnym i zwierzęcym. Odczyt miany na pierwszem ogólnem zgromadzeniu II Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie w 1875 r. (Pamiętnik II Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich. Lwów 1876 str. 73—94).

O grobie niecialopalnym na cmentarzysku przedhistorycznem w Kwaczale. (Zbiór wiadomości do Antropologii krajowej, wydawany przez Komisyę Antropol. Akad. Umiej. 1877. T. I. Dział 1, str. 42—47).

O kościach i czaszkach ludzkich z kurhanów w Radziminie na Wołyniu. (Tamże, str. 48—54 z 1 tabl. litogr.).

O kościach i czaszkach ludzkich z wykopalisk przedhistorycznych na Podolu galicyjskiem. (Tamże, str. 55—65 z 2 tabl. litogr.)

Prof. Dr. J. Majer i Dr. J. K. Charakterystyka fizyczna ludności galicyjskiej, na podstawie spostrzeżeń dokonanych za staraniem Komisyi Antropolog. (Tamże, dział 2-gi str. 1—181).

Zagadki i łamigłówki górali Bieskidowych, spisane w okolicach Rabki. (Tamże, dział 3-ci str. 113—129).

Poszukiwania archeologiczne w Horodnicy nad Dniestrem, wspólnie z P. Wł. Przybysławskim dokonane w r. 1877. (Tamże, 1878, T. II, dział 1szy, str. 19—72, z 3 tabl. litogr.

Czaszka ze Słaboszewa w pow. Mogilnickim, W. Ks. Poznańskiem. (Tamże, 1879. T. III, dział 1-szy, str. 92—101 z 1 tabl. litogr.).

Czaszki z grobów rzędowych w Tczewie, w Prusach królewskich. Tamże, str. 102—113 z 1 tabl. litogr.).

Czaszki z powiatu Ostrogskiego na Wołyniu. (Tamże, str. 114—123 z 1 tabl.).

Uwagi tymczasowe o starożytnych kościach i czaszkach z Podola galicyjskiego. (Tamże, str. 124—141 z 1 tabl. litogr.).

O kościach i Czaszkach Ainosów. (Pamięt. Wydz. matem.-przyrod. Akadem. Umiej. 1881 T. VII, str. 27—68 z 4 tabl. litogr.).

O trepanovanych lebkách předhistorických, nalezených v Čechách. Wykład miany po polsku na 2-gim Zjeździe lekarzy i przyrodników czeskich w Pradze w r. 1882, przełożony na czeskie przez Dr. Klim. Cermaka. (Památky archeologické a místopisne. 1884 Díl XII, str. 217—224, in 4° z 1 tabl. litogr.

Czaszki i kości z trzech starożytnych cmentarzysk, zdobione kółkami kabłączkowemi (*Hackenringe*). (Zbiór wiadom. do Antrop. krajowej 1883. T. VII, dział 1szy, str. 30—40 z 3 tabl. litogr.).

Dalsze poszukiwania w Horodnicy nad Dniestrem, przez P. Wład. Przybysławskiego dokonane w latach 1878—1882. (Tamże, 1884 T. VIII, dział 1szy, str. 3—32 z 3 tabl. litogr.).

Dr. J. Majer i Dr. J. K. Charakterystyka fizyczna ludności galicyjskiej. Seryja II. (Tamże, 1885 T. IX, dział 2-gi, str. 1—92).

O znaczeniu archeologicznem wyrobów z kości i wapienia, przez P. G. Ossowskiego odkrytych w jaskiniach Mnikowskich. (Dodatek do IX tomu „Zbioru wiadom. do Antrop. krajow." p. t. „Sprawa wykopalisk Mnikowskich. Kraków 1885 str. 106—135).

Etnografia i Etnologia. (Encyklopedya wychowawcza. Warsz. 1885. T. III, str. 620—645). Rzecz, przez nieumiejętne i samowolne skrócenia w Redakcyi skażona.

Czaszki Ainów, według nowych materyałów opracowane i opisane. (Pamiętn. Wydz. matem.-przyrod. Akad. Umiej. 1886. T. XII, str. 45—86 z 3 tabl.)

O najnowszych zdobyczach pieśni ludowych Serbskich. (Ateneum. Warszawa 1886, T. III, str. 536—541).

b) Prace treści balneologicznej.

O wodach mineralnych księstwa Mołdawskiego. Rzecz opracowana według dziełka Dra Fátul'a z Jass p. t. „Apele minerale Moldova". (Tygodnik lekarski. Warszawa 1855 Nr. 6, 9, 12).

Zakład kąpielowy u wód słonych, jodobromowych w Rabce w r. 1871 pod względem balneologicznym i lekarskim. Kraków 1872, in 8°, str. 48.

O wymrażaniu wód mineralnych dla użytku lekarskiego. (Przegląd Lekarski, 1872, Nr. 42).

c) Prace treści klinicznej.

Febra zgubna, połączona ze skrytem zapaleniem płuc i opłucnej. (Tygodnik lekarski. Warszawa 1853, Nr. 41 i 42).

d) Prace treści popularnej.

Kongres międzynarodowy Antropologii i Archeologii przedhistorycznej w Peszcie w r. 1876. (Kronika rodzinna 1876).

Król Serbów. Obrazek z podań ludowych łużyckich. (Kronika rodzinna 1880 str. 385—390).

Napoleon Nikodem Cybulski, *zwyczajny profesor fizyologii,* urodził się w roku 1854 na Litwie, w powiecie Święciańskim gub. Wileńskiej; gimnazyum ukończył w Mińsku litewskim w roku 1875 z medalem srebrnym i w tymże samym roku wstąpił do Akademii medycznej w Petersburgu. Już w drugim roku studyów rozpoczął prace w laboratoryum fizyologicznem kierowanem przez prof. Tarchanowa i pełnił zastępczo obowiązki asystenta aż do ukończenia studyów w Akademii. Egzamina na stopień lekarza złożył w r. 1880 cum eximia laude a na podstawie rozprawy konkursowej przedstawionej w roku 1881 pozostawiono go na lat trzy w instytucie lekarskim przy Akademii z wyznaczeniem stałej płacy dla dalszych studyów naukowych. Nadto za rozprawy napisane podczas pobytu w Akademii, otrzymał dyplom na złoty medal klasy pierwszej. W końcu tegoż 1881 roku wybrany został przez kollegium profesorskie i zatwierdzony przez Ministra wojny zastępcą prosektora przy katedrze fizyologii; obowiązek ten pełnił aż do Października roku 1885. W roku 1882 złożył egzamin na stopień doktora medycyny a w Kwietniu roku 1885 przedstawił rozprawę i otrzymał ten stopień. Powołany na katedrę fizyologii w Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1885, rozpoczął wykłady jako profesor zwyczajny r. 1885 w półroczu zimowem. Członek rzeczywisty Towarzystwa lekarzy rosyjskich w Petersburgu, członek cesarskiego towarzystwa technicznego w Petersburgu, członek honorowy Towarzystwa lekarzy wileńskich, członek Towarzystwa lekarskiego krakowskiego; posiada tytuł ces. ros. asesora kolegialnego.

Ogłosił drukiem:

„O wpływie postawy ciała na boczne ciśnienie, puls i oddychanie u zwierząt". (St. Petersburger Medicin: Wochenschrift 1878 i Wojenno Medicinskij Żurnał 1879).

Określenie prędkości ruchu pobudzenia nerwowego za pomocą signal eléctrique Déprèz'a. (Rzecz miana w „Towarzystwie pielęgnowania zdrowia publicznego" i ogłoszona w piśmie rosyjskiem: „Zdrowie", Kwiecień 1880).

Określenie ilości krwi u zwiérząt. (Wracz 1880).

Przypadek rozpowszechnienia się błonicy za pośrednictwem mleka. (Wracz 1880).

O stosunku pomiędzy nerwami vagus i depressor. Praca dokonana wspólnie z Dr. Wartanowem. (Kliniczeskaja Gazeta 1882).

Badania fizyologiczne w dziedzinie oddychania i nerwów naczynioruchowych. (wspólnie z Dr. Anrepem, Petersburg 1884).

Zur Physiologie der gefässerweiteruden und gefässverengerungen Nerven. (Wspólnie z Dr. Anrepem). St. Petersburger Med. Wochenschrift 1884.

Ein Beitrag zur Physiologie der Nervi phrenici. (Wspólnie z Dr. Anrepem; Pflüger's Archiv 1884).

Sposób określania prędkości ruchu krwi za pomocą rurki Pilota. (Kliniczeskaja Gazeta 1884).

Oznaczenie prędkości ruchu krwi w naczyniach za pomocą nowego przyrządu, fotohemotachometru. (Przegląd Lekarski 1885 i Pflüger's Archiv. 1885).

Przełożył na język rosyjski dzieło Beaunisa: „Eléments de la physiologie humaine“. 2 Vol.

Słów kilka o wynikach badań dokonanych za pomocą fotohemotachometru. (Przegląd Lekarski 1885).

Badania nad prędkością ruchu krwi za pomocą fotohemotachometru. Dyssertacya. (Petersburg 8°, 213, 1885 i Kosmos 1886).

O wpływie pozycyi ciała na krążenie krwi u zwierząt. (Przegl. Lek. 1886).

O metodach badania fizyologicznego. (Przegląd Lekarski 1885).

O fizyologicznem zachowaniu się przełyku i mechanizmie połykania u człowieka. Razem z prof. Mikuliczem. (XVI Rozpraw Wydz. matem.-przyrod. Akad. Umiej.).

Aleksander Stopczański, *zwyczajny profesor chemii lekarskiej,* urodzony d. 16 Września 1835 w Nowym Targu; po ukończeniu szkół średnich w Tarnowie udał się w r. 1852 na Wydział lekarski do Wiednia i uzyskał tam w r. 1858 dyplom Dr. medycyny; od Grudnia 1858 do Września 1859 pełnił obowiązki lekarza pomocniczego przy szpitalu na Wiedeniu we Wiedniu, a działając w tym czasie przy Szpitalu oddzielnym dla chorych durzycowych (dom Wodjanera) z przyczyny panującej epidemii, otrzymał od Namiestnictwa Austryi dolnej dekret uznania. W Październiku r. 1859 został asystentem przy zakładzie chemii patologicznej Uniwersytetu i Szpitala ogólnego we Wiedniu, w którym charakterze pozostawał do Września r. 1864; w tym czasie Namiestnictwo Austryi dolnej zamianowało go przysięgłym chemikiem handlowym dla Wiednia, a w r. 1863/4 był zarazem supl. nauczycielem przy szkole niższo- i wyższo-realnej na Alsengrund. We Wrześniu 1864 mianowany chemikiem i docentem chemii patologicznej oraz kierującym pracownią chemii patologicznej w Krakowie; w r. 1868 nadzwyczajnym, w r. 1874 zaś zwyczajnym profesorem chemii lekarskiej zastosowanej i zarządzającym zakładem nadmienionej chemii. Jest przysięgłym chemikiem sądowym, członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie, członkiem-korespondentem Towarzystwa lekarskiego w Warszawie, egzaminatorem chemii przy egzaminach fizykackich dla lekarzy, był Dziekanem Wydziału lekarskiego w r. 1881/2 i 1885/6.

Ogłosił drukiem:

Ueber Bestimmung des Kreatinins im Harn und Verwerthung desselben beim Diabetes mellitus (Wiener medicinische Wochenschrift, Nr. 21 etc. 1863).

Beiträge zur Holzverkohlung im geschlossenen Raume behufs der Gewinnung der Essigsäure vom technisch-chemischem Standpunkte, (Jahresbericht der offentlichen Unterreal-Oberrealschule am Alsergrund in Wien 1864).

Pogląd na wypadki otrzymane w pracowni chemiczno-patologicznej c. k. Uniwersytetu Jagiell., zawierający: O szczególnej istocie białkowatej w moczu ludzkim; rozbiór płynu otrzymanego z zimnego otoku na udzie, następnie płynu z obrzęku w okolicy podszczękowej; poszukiwanie chininu w moczu chorego, leczonego przez

podskórne wstrzykiwanie tegoż leku (Rocznik Tow. Nauk. krakowskiego T. XXXV).

Ueber eine im Handel vorkommende Verfälschung des Mineralwassers zu Niederselters in Nassau, (Oesterreichische Zeitschrift für praktische Heilkunde Nr. 22 i 862).

Rozbiór chemiczny wody mineralnej szczawnickiej ze siedmiu zdrojów (Rocz. c. k. Tow. nauk. krak. T. XXXIII 1865).

Rozbiór wody zdroju Słotwińskiego w Krynicy (Rocznik Tow. nauk. krakow. T. XXXVII).

Józef Łazarski, *zwyczajny profesor farmakologii i farmakognozyi*, urodził się w Jeleśni (w Galicyi w powiecie Żywieckim) 16 Grudnia 1854. Uczęszczał do niższego gimnazyum św. Anny w Krakowie, poczem poświęcił się zawodowi aptekarskiemu. Po zdaniu egzaminu dojrzałości w gimnazyum św. Anny w Krakowie, oddał się medycynie. Studyował w Grazu, następnie w Wiedniu, gdzie w roku 1875 otrzymał stopień magistra farmacyi a w roku 1879 stopień doktora wszech nauk lekarskich. Podczas studyów lekarskich w Wiedniu był demonstratorem przy katedrze fizyologii. Jako ukończony doktor pełnił służbę sekundaryusza w Szpitalu powszechnym w Wiedniu. Do końca Marca 1882 był asystentem przy katedrze farmakologii i farmakognozyi w Wiedniu. W r. 1882 został profesorem nadzwyczajnym, w r. 1886 profesorem zwyczajnym w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Ogłosił drukiem:

Zur Vergleichenden Anatomie einiger Cupressineen (Zeitschr. des allg. österr. Apothekervereines 1880).

Zur Kenntniss des Asarum europaeum (Pharmaceut-Post 1881).

Ueber die Wirkung der Blausäure auf Athmung und Kreislauf. Medicinische Jahrb. 1881.

O działaniu ergotyny na krążenie i na macicę (Przegląd Lek.).

Albert Adamkiewicz, *profesor zwyczajny patologii ogólnej i doświadczalnej*, urodził się w Żerkowie w Księstwie poznańskiem w Sierpniu 1850 roku. Do szkół średnich uczęszczał w Bydgoszczy, a ukończył je w Rastenburgu (Prusy wschodnie) w 1868 r. Kursa medycyny odbywał w Królewcu i we Wrocławiu, gdzie przeważnie pracował w Instytucie fizyologicznym *Heidenheima*. Wojna francuzko-niemiecka, w której brał udział, przerwała jego studya. Po wojnie powróciwszy na Uniwersytet do Würzburga, uczęszczał na kliniki: *Bambergera, Linharta, Scanzoniego* i pracował w Zakładzie *Reklingshausena*. Za pracę »konkursową« otrzymał w początku czwartego roku kursów pierwszą nagrodę i tytuł doktora medycyny. Następnie powrócił do Wrocławia, gdzie w roku 1873 ukończył studya medycyny i złożył egzamin rządowy. Od roku 1873—76 był w Królewcu najprzód asystentem przy Instytucie fizyologicznym v. *Witticha*, a później na klinice wewnętrznej *Naunyn'a*, gdzie zarazem laboratoryum klinicznem kierował. Zostawszy docentem przy

Uniwersytecie w Królewcu, miewał wykłady z dziedziny patologii i dyagnostyki. W r. 1876 mianowany został starszym lekarzem *Charité* w Berlinie na oddziale chorób nerwowych, stojącym pod kierownictwem *Westphala,* habilitował się następnie powtórnie przy Uniwersytecie berlińskim i wykładał tamże patologią szczegółową. W r. 1880 powołanym został na profesora Uniw. Jagiell. w Krakowie, gdzie katedra patologii oraz zakład po jego powołaniu powstały, stoją pod jego kierownictwem. Otrzymał odznaczenia: Medal srebrny na Zjeździe lekarzy i przyrodników w Krakowie w r. 1880 za peptony; Order oficerski serbskiego krzyża »Takowy« w r. 1883. W 1884 r. przyznała mu »Medycyna« nagrodę za najlepszą pracę w łamach jej umieszczoną. Jest członkiem Towarzystwa lekarskiego w Królewcu i w Berlinie, neuro-psychiatrycznego i fizyologicznego również w Berlinie; Societé de Biologie w Paryżu mianowała go członkiem w roku 1886.

Ogłosił drukiem:

A. Monografie.

Die Natur und der Nährwerth des Peptons. Eine experimentelle Untersuchung zur Physiologie des Albumins. Berlin 1877 Hirschwald str. 128.

Das Schiksal des Ammoniak im gesunden und die Quelle des Zuckers und das Verhalten des Ammoniak im Diabetes-Kranken Menschen. Berlin 1879 Reimer S. 66.

Die Blutgefässe des menschlichen Rückenmarkes: I Thl. Die Gefässe der Rückenmarkssubstanz. Wien 1881 Gerold's Sohn 34 Tab. 6. II Thl. Die Gefässe der Rückenmarksoberfläche. Ibid. 1882 S. 30 Tab. 5. Akademia wiedeńska. Transaction of the internat. Med. Congr. Vol. I p. 155.

Die Secretion des Schweisses. Eine bilateral-symmetrische Nervenfunction. Nach Untersuchungen am Menschen und an Thieren. Berlin 1878 Hirschwald.

Die Lehre vom Hirndruck und die Pathologie der Hirncompression. Nach Thierversuchen und Krankenbeobachtungen: I Thl. Die Lehre vom Hirndruck. Wien 1883 Gerold's Sohn S. 88. II Thl. Die Pathologie der Hirncompression. Ibid. 1883 S. 125 Tab. 6. Akademia wiedeńska.

Über Hirndruck und Hirncompression. Dwa wykłady w towarzystwie lekarzy wiedeńskich. Wiener Klinik VIII u. IX Hft. Wien 1884 Urban u. Schwarzenberg. Gazeta lekarska, Warszawa 1884.

Neue Rückenmarkstinctionen: I Ergebnisse am normalen Gewebe. Wien 1884 Gerold's Sohn S. 26 Tab. 3. Akademia wiedeńska. Medycyna 1884. II Die anatomischen Processe der Tabes dorsualis. Wien 1884 Gerold's Sohn S. 25 Tab. 2. Akademia wiedeńska. Przegląd Lekarski 1885 Nr. 1, 2, 3.

Die Nervenkörperchen. Ein neuer bisher unbekannter morphologischer Bestandtheil der peripherischen Nerven. Wien 1885 Gerold's Sohn S. 11 Tab. 1. Przegląd lekarski 1885 Nr. 12. Compt. rend. de la societé de Biol. Paris 1885.

Die Rückenmarksschwindsucht. Eine Vorlesung. Nach neuen Untersuchungen und den Ergebnissen einer neuen Untersuchungsmethode für das Centralnervensystem. Wien 1885 Toeplitz u. Deuticke S. 53 Tab. 2.

Der Blutkreislauf der Ganglienzelle. Berlin 1886 Hirschwald S. 65 Tab. 4. Przegl. Lek. 1886 Nr. 1, 2, 4, 5, 6. Akad. paryska. Compt. rend. 1885 Październik.

B Rozprawy w czasopismach.

a) Prace teoretyczne:

Über den Druck im Herzbeutel, (Adamkiewicz i Jacobson) Centralblatt f. d. med. Wissenschaft. Berlin 1873 Nr. 31 S. 2.

Kittschichten in den Wandungen der Gefässe. Archiv. f. mikr. Anat. Bonn 1874 S. 3 Tab. 1.

Studien über thierische Wärme: 1) Die Analogien zum Dulong-Petit'schen Gesetz S. 47 Tab. 1. 2) Die Wärmeleitung des Muskels S. 27. 3) Mechanische Principien der Homöothermie bei höheren Thieren und das Newton'sche Gesetz bei der Wärmeabgabe derselben S. 52 Tab. 1. Reichert's und Du Bois-Reymond's Arch. 1875—1876.

Farbenreactionen des Albumin. Pflüger's Arch. f. d. ges. Physiol. Bonn 1874 S. 6. Arch. f. exper. Pathologie u. f. Pharmakol. 1874 S. 14.

Eine neue Reaction für Albuminate und Peptone. Berichte des deutschen chem. Gesellschaft zu Berlin 1875 S. 4.

Über Pepton. (Wykład w towarzystwie lekarskiem w Berlinie 14 Listopada 1877). Berl. klin. Wochenschrift 1878 Nr. 2 S. 10.

Über die Natur des Peptons. Virchow's Arch. 1878 T. 72 S. 8.

Ist die Resorption des verdauten Albumins von seiner Diffusibilität abhängig, und kann ein Mensch durch Pepton ernährt werden? Ibid. 1879 T. 75 S. 17.

Schmidt-Mühlheim's „Propepton". Ibid. 1880 T. 81 S. 5.

Die Ausscheidungswege des Jodkalium beim Menschen. Annalen des Charité-Krankenhauses zu Berlin 1878 S. 8.

Über den Einfluss des Ammoniak auf die Ausscheidung des Zuckers bei Diabetes. Ztschrift f. klin. Medic. T. II Zeszyt 2 S. 5.

Zur Physiologie der Schweisssecretion. Virchow's Arch. 1879 T. 75 S. 6.

Zur Lehre von der Schweisssecretion. Verhandlungen der physiol. Gesellsch. zu Berlin 1879 Nr. 5 (Du Bois-Beymond's Arch. f. Physiol).

Über bilaterale Functionen. (Wykład w Towarzystwie fizyol. w Berlinie 4/II 1878). Berl. klin. Wochenschrift 1878 Nr. 31.

Über bilaterale Functionen. Verhandlung der physiol. Gesellschaft zu Berlin 1879 (12/XII) Du Bois-Reymond's Arch.

Pepton. Gazeta Lekarska. Warszawa 1881. Realencyclopedie der gesammten Heilkunde Wien 1882 S. 8.

Pepsin. Ibib. S. 8.

Schweiss. Ibid. 1883 S. 15.

Über den häufigen Mangel dorsaler Rückenmarkswurzeln beim Menschen. Virch. Archiv. 1882 T. 88 S. 1.

O budowie ciała i jądra zwojowego. Wiadom. lekarskie Nr. 1.

Note sur la coloration des tissus du système nerveux central au moyen de la safranine. Compt. rend. de la Societé de Biolog. Paris 1884 Nr. 39.

b) Prace treści klinicznej:

Die mechanischen Blutstillungsmittel bei verletzten Arterien von Paré bis auf die neueste Zeit. (Uwieńczona pierwszą nagrodą w Würzburgu) Berlin 1872 S. 213 Langenbeck's Arch.

Über Sensibilitätsrestitution. Verhandlungen des physiol. Gesellschaft zu Berlin 1878 (5/IV) Du Bois-Reymond's Arch.

Ein Magenirrigator. Berl. klin. Wochenschrift 1879 Nr. 34 S. 4.

Zwei Parallelfälle: Poliomyelitis-Bleilähmung. Annalen des Charité-Krankenhauses zu Berlin 1879 S. 26.

O działaniu izogalwanicznem i izofaradycznym. Przegl. Lek. 1879. Charité Annalen 1880.

Die feineren Veränderungen in den degenerirten Hintersträngen eines Tabeskranken. Arch. f. Psychiatr. u. Nervkrankh. Bd X 1880 S. 11 Tab. 1.

Ein Fall von amyotrophischer Bulbärparalyse mit Degeneration der Pyramidenbahnen. Charité Annalen 1880 S. 26 Tab. 1. Przegląd Lek. 1880.

Czynności obustronne i sinapiskopija. Przegląd Lek. 1880 S. 18. Berl. klin. Wochenschrift 1881 Nr. 12 S. 23.

Prawidłowa czynność mięśni uważana jako skutek równowagi dwóch przeciwnych pobudzeń nerwowych, a bezład ruchowy i niedowład kurczowy mięśni jako ostateczny skutek zwichnięcia tej równowagi. Rozpr. Akad. krak. 1881 Zeitschrift f. klin. Med. Bd III Hft 5.

O uwiądzie rdzenia pacierzowego. Wykład w Towarzystwie lek. krak. 24/V 1882. Przegląd Lek. 1882. Wiener medic. Presse 1882. Transactions of the international medical congres. Vol. II p. 103.

Sarcôme de la moelle épiniére a marche latente, siégeant au point d'émergence du plexus brachial. Archives de Neurologie 1882 Nr. 12 S. 16 Tab. 1. Rozpr. Akad. krak. T. X 1882. Wiener med. Presse 1882.

Kurcz mięśnia kapturowego. Gazeta lekarska 1883 S. 8. Wiener medic. Presse 1883.

Über Hypnotismus beim Menschen. Berl. klin. Wochenschrift 1880 Nr. 8.

O tak zwanej: „padaczce Jacksona". Przegląd Lek. 1885 S. 14 Nr. 18, 19. Berl. klin. Wochenschrift 1885 Nr. 23.

Rzadki przypadek nerwobólu nerwu sromnego z pomyślnym przebiegiem. Medycyna 1886 S. 6. Breslauer ärztl. Zeitschrift 1886.

Leczenie nerwobólu za pomocą nowego sposobu znieczulenia miejscowego. Przegląd Lek. 1886 S. 6 Nr. 18. Neurologisches Centralblatt 1886 Nr. 10.

Zur Diffusionselectrode. Ibid. 1886 Nr. 21 S. 3.

Monoplegia anaesthetica. Wyleczenie. Przegląd Lek. 1886 S. 11 Nr. 48, 49.

Monoplegia anaesthetica. Forma przewlekła. Ibid. 1887 S. 5 Nr. 1.

Gehirndruck, Gehirnreizung und Gehirnlähmung Gehirncompression. Realencyclop. II Aufl. Bd VIII Wien 1886.

Über multiple Sklerose. (Wykład na zjeździe przyrodników i lekarzy niemieckich w Berlinie 1886). Berl. klin. Wochenschrift 1886 S. 892.

O leczeniu nerwobólu za pomocą Kataforozy. (Wykład na ostatnim zjeździe internistów w Wiesbadenie). Przegląd Lek. 1886 Nr. 19.

Tadeusz Browicz, *profesor zwyczajny anatomii patologicznej*, urodzony 15 Października 1847 we Lwowie, ukończył gimnazyum w Czerniowcach 1867 r. a studya lekarskie w Krakowie i uzyskał dyplom w r. 1873. W r. 1872 został asystentem przy katedrze anat. patol., w r. 1875 docentem histologii i pełnił równocześnie obowiązki asystenta. W końcu r. 1876 został suplentem, w r. 1886 profesorem nadzwyczajnym, a w r. 1882 prof. zwyczajnym. Dziekan Wydz. w r. 1886/7.

Ogłosił drukiem:

Pasorzyty roślinne w durze jelitowym 1874, Tom I. Sprawozdania Akad. Umiejętności.

Przypadek tętniaka groniastego przedramienia, (wspólnie z prof. Obalińskim), 1874 T. 2 Sprawozd. Akad. Umiej.

O zmianach pozimniczych 1876 T. III Sprawozd. Akad. Umiej.

Ein Fall tätowirter Hornhaut 1877 Graefes Archiv T. 23.

Riesenzellen in Syphilomen 1877, Centralblatt f. med. Wissenschaft Nr. 19.

Kilka słów o zmianach nerek w zapaleniu ostrem, 1878 Przegląd Lek.

Wypadek badania doświadczalnego zamian nerek w zapaleniu ostrem. 1878 T. V Sprawozd. Akad. Umiej.

Experimenteller Beitrag zur Histologie der acuten Nephritis, 1879 Centralblatt f. med. Wissenschaft.

Ogólny pogląd na nowotwory, 1881 Przegląd Lek.

O śródbłoniakach i ich stosunku do raka, 1882 Przegląd Lek.

Zapiski kazuistyczne, 1883 Przegląd Lek.

O wrzodzie okrągłym części pachwinowej, macicy i pochwy, 1887 Przegląd Lekarski.

Leon Blumenstok, *profesor zwyczajny medycyny sądowej i rządowej*, urodził się w Krakowie dnia 11 Marca 1838, nauk gimnazyalnych i lekarskich słuchał w rodzinnem mieście. W r. 1862 uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim dyplom doktora medycyny a we Wiedniu magistra położnictwa. Od r. 1863—1866 włącznie był asystentem przy klinice okulistycznej Uniw. Jagiel., w r. 1865 mianowany lekarzem sądowym. W r. 1869 habilitował się jako docent medycyny sądowej w Wydziale prawniczym, w roku 1871 mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w roku 1881 profesorem zwyczajnym w Wydziale lekarskim; w roku 1886 był dziekanem, od r. 1877 jest głównym redaktorem Przeglądu Lekarskiego. Jest członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności, członkiem honorowym Tow. lekarzy bukowińskich, członkiem honorowym i b. prezesem Tow. lek. krakowskiego, członkiem Tow. lekarzy polskich w Paryżu, oftalmologicznego w Haidelbergu, radcą miejskim.

Ogłosił drukiem:

a) Historya medycyny.

O stosunku trądu do kiły. (Przegląd Lek. 1862, Nr. 22—24).

Fortunato Fedeli pierwszy autor sądowo-lek. Kraków 1871, in 8° str. 98.

Józef Dietl (Przegląd Polski) 1878, in 8°, str. 16.

Ambroży Tardieu (Przegl. Lek.) 1879, in 8°, str. 14.
Prawo o broczeniu krwi (Przegl. Lek.) 1881.
W 200 letnią rocznicę próby płucnej, 1883 in 8°, str. 37.
Zum 200 jährigen Jubiläum der Lungenprobe (w Vierteljahrschrift f. gerichtl. Medicin) Berlin 1883, in 8°, str. 29. Przetłumaczone na język czeski przez docenta Bělohradskyego w Czasop. lekař. ćeskych 1884 Nr. 51 i 52.
Medycyna sądowa w wiekach średnich (Przegl. Lek.)
Hyrtl septuagenarius (Przegl. Lek.) 1880, in 8°, str. 9.
Pierwsze orzeczenia sądowo-okulistyczne. Przyczynek do historyi okulistyki w w. XVII. (Z księgi jubileuszowej Szokalskiego) Warszawa 1884 (str. 346—361.

b) Causes célèbres.

Chorinsky (Przegl. Lek. 1872).
Trucicielka Krystyna Edmunds (Przegl. Lek. 1874).
Cause célèbre wiedeńska (Przegl. Lek. 1882, Nr. 8).
Sprawa Haarbauma (Przegl. Lek. 1882, Nr. 16).
Sprawa Tisza-Esslarska (Przegl. Lek.
Sprawa Babimotska (Przegl. Lek. 1887, Nr. 3).
Sprawa Tourville (Przegl. 1877).

c) Medycyna publiczna.

Zur Reform des österr. Medicinalwesens (Zeitschrift für gerichtl. Medicin) 1866.
Sprawa zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie przed Sejmem (Przegl. Lek. 1878, Nr. 39 i 48).
Kilka uwag nad stanowiskiem lekarzy powiatowych (Przegl. Lek. 1878, Nr. 51).
W sprawie niewidomych (Przegl. Lek. 1886).
Sejm i sprawy lekarskie (Przegl. Lek. 1877).
O śmierci pozornej (Przegl. Polski 1884).
O chorobach zaraźliwych w ogólności a cholerze w szczególności (Przegl. Polski 1884).
Sprawa wiwisekcyj przed parlamentem angielskim (Przegl. Lek. 1877).

d) Okulistyka.

O zapaleniu siatkówki w niemocy Brighta (P. L. 1863, Nr. 13).
Paralysis N. abducentis (P. L. 1861, Nr. 20).
Paralysis completa N. oculomotorii sin. (P. L. 1863, Nr. 21).
Paralysis partialis N. oculomol. sin. etc. (P. L. 1861, N. 38—40).
Dwa przypadki zaniku oka z następ. zap. oka drugiego (P. L. 1864, 20—21).
Hypometropia c. sclerectasia post. (P. L. 1864, Nr. 43—44).
Pogląd na obecne pojęcie o niemocy Basedowa (P. L. 1866 Nr. 19—20).

e) Medycyna sądowa.

Kazuistyka sądowo-lekarska, Kraków 1866, in 8°, str. 43.
Ein Fall von schwerer Augenverletzung (Zeitschr. für ger. Medicin) 1866.
Strangulation des Penis, plötzlicher Tod (Zeitschr. für ger. Medicin) 1866.

Samobójstwo przez powieszenie, Kraków 1869, in 8°, str. 33.

O badaniu stanu umysłowego, in 8°, Nr. 62 (w Czasopiśmie prawniczem z r. 1868).

O stanowisku lekarza sądowego w obec §. 127 k. k. in 8°, Nr. 17. (Tamże).

O znaczeniu „narzędzia“ i „broni“, in 8°, str. 16. (Tamże).

Uwagi sądowo-lekarskie nad 8-ym listem Juniusa in 8°. str. 15 (w Czasopiśmie praw. z r. 1869).

O wpływie med. sądowej na rozwój pojęcia dzieciobójstwa str. 18. (Tamże.)

Faustschlag, Erblindung (W. med. Presse, 1869).

Barbara Ubryk, sprawozdanie sądowo-lekarskie (Przegl. Lek. 1870 Nr. 12—18); w osobnej odbitce, Kraków 1870, in 8°, str. 36; w Klinice warszawskiej 1870; w W. med. Wochenschrift 1870 Nr. 20—24.

O znaczeniu brózd na szyi powieszonych (Klinika 1870 str. 405—408).

Morderstwo popełnione na Zychowiczowej (Klinika 1870 str. 177—228). Toż samo w odbitce Warszawa 1873, in 8°, str. 22.

Pogląd na obecny stan kwestyi o poczytalności (Przegl. Lek. 1870 Nr. 25—28). Osobna odbitka. Kraków 1870, in 8°, str. 41.

Einige gerichtsärztl. Fälle von Augenverletzungen (W. med. Presse 1871).

Zmarznięcie czy uduszenie (Klinika 1171, str. 113—117).

O zaczadzeniu (Przegl. Lek. 1872 Nr. 5—8). Osobna odbitka, Kraków 1872, in 8°, str. 27.

Kilka przypadków dochodzenia stanu umysłowego, Lwów 1872, in 8°, Nr. 59.

Bemerkungen über die Strafprocessordnung vom Jahre 1873. (W. Gerichtshalle 1873).

Bleibende Störung der Sehkraft (W. Gerichtshalle 1873).

O śmierci z gazu kloacznego (Przegl. Lek. 1873 Nr. 11—13). Zur Lehre v. d. Vergiftung durch Kloakengas (Viertelj. für ger. Med. 1873, XVIII). Osobna odbitka, Berlin 1874, in 8°, str. 9.

Rany sercowe (Medycyna 1873 Nr. 8—9).

Użycie środków przymusowych w sprawdzaniu symulacyi (Medycyna 1874 Nr. 5—6).

Uwagi nad niektóremi kwestyami sądowo-psychiatrycznemi (Przegl. Lek. 1874 Nr. 25—28). Osobna odbitka, Kraków 1874, in 8°, str. 33.

Sehnervenentzündung durch Schläge (Friedreichs Blätter f. ger. Med. 1874, I).

Keratoiritis, Schlag in das Gesicht. (Tamże.)

Morderstwo przez odcięcie głowy i rozkawalenie (Przegl. Lek. 1875 Nr. 13 i 14) toż po niemiecku: Ein zerstückelter Rumpf (W. med. Woch. 1875).

O próbie usznej Wredena-Wendta (Przegl. Lek. 1875 Nr. 19—231). Odbitka, Kraków 1875, in 8°, str. 35. (Toż samo po niemiecku (W. med. Woch. 1875). (Odbitka, Wiedeń 1875, in 8°, str. 26).

Gerichts-ärztliche Bemerkungen über den Entwurf des neuen Strafgesetzes (W. med. Presse 1875). Osobne odbicie, Wien 1876 str. 65.

Śmierć z wymorzenia czy zmarznięcia (Przegl. Lek. 1876, Nr. 4).

Ocenienie stanu umysłowego młodzieńca obwinionego o kradzież (Przegl. Lek. 1876 Nr. 11, 12).

Morderstwo za pomocą dualiny (Przegl. Lek. 1876, Nr. 14, 15). Osobna odbitka, Kraków 1876, in 8°, str. 13. To samo po niemiecku (Friedreichs Blätter f. ger. Med. 1877).

Uwagi nad obłąkaniem moralnem (Przegl. Lek. 1876, Nr. 38—46). Osobna odbitka, Kraków 1876, in 8°, str. 56.

Dwa przypadki śmierci z utonięcia (Medycyna 1876, Nr. 20 i 27).

O zmianach występujących po zwęgleniu ciała (Przegl. Lek. 1877, Nr. 24 i 25). To samo po niemiecku (W. med. Woch. 1876).

Einige Fälle von Augenverletzungen (Friedreichs Blätter f. ger. Med. 1876).

Zur Verwerthung des Ohrenprobe f. d. Diagnose des Ertrinkungstodes (Friedreichs Blätter f. ger. Med. 1876).

Pogląd na prace najnowsze nad próbą uszną (Przegl. Lek. 1877, Nr. 30 i 31).

Dwa przypadki dzieciobójstwa (Medycyna 1877, Nr. 37 i 40).

Kazuistyka sądowo-lekarska, Kraków 1882, in 8°, str. 153.

Tod im Feuer, Verkohlung (Friedreichs Blätter für ger. Med. 1878, str. 347—354).

Afazyja urazowa (Przegl. Lek. 1878, Nr. 12—14). Osobna odbitka, Kraków 1878, in 8°, str. 23. To samo po niemiecku (Friedreichs Blätter für ger. Med. 1878). Osobne odbicie, Nürnberg 1878, in 8°, str. 23.

Opinia w sprawie wątpliwego życia noworodka (Medycyna 1880, Nr. 16—18).

Oprawa przeciwgnilna a medycyna sądowa (Przegl. Lek.).

Lehre von den Verletzungen in gerichts-ärztl. Beziehung, in 8°, str. 93.

Mord, Selbstmord, oder Zufall, in 8°, str. 40.

Tod durch Erfrieren, in 8°, str. 11. Wszystkie trzy prace wyszły w Tübindze 1881, w Maschka's Handbuch der gerichtl. Med. I Band.

W dziele zbiorowem p. t. „Real-Encyclopädie der gesammten Heilkunde, Wien und Leipzig 1880—1883 w 15 tomach, napisał następujące rozprawy: Augenscheinbefund T. I, Berufsunfähigkeit, Brandstiftungstrieb T. II, Conträre Sexualempfindung, Darmmschwimmprobe T. III, Dispositionsfähigkeit, Dynamit, Entstellung T. IV, Epilepsie, Exhumation, Gänsehaut, Gehirnerschütterung, Gelüste T. V, Gesundheitsstörung, Gift, Gutachten, Haare T. VI, Idiotismus, Kindestödtung, Körperverletzung, Kohlenoxydvergiftung T. VII, Lebensfähigkeit: T. VIII, Paukenhöhlenprobe T. X, Sachverständige T. XI, Schwefelwasserstoffvergiftung, Section, Selbstverbrennung T. XII, Siechthum, Simulation T. XII, Verkohlung, Verstümmelung T. XIII. Te same artykuły wychodzą obecnie poprawione i przerobione w wydaniu 2-iem Encyklopedyi.

Morderstwo w kasie Oszczędności (Przegl. Lek. 1880).

Orzeczenia sądowo-lekarskie Wydziału Lekarskiego U. J. z uwagami epikrytycznemi, zeszyt I, Kraków 1885, in 8°, str. 232.

Zbrodnia czy obłąkanie (Medycyna T. XIII z c. 1885). Osobna odbitka, Warszawa 1885 in 8° str. 28.

Z drugiej seryi orzeczeń sądowo-lekarskich Wydziału Lek. U. J. ogłoszone zostały dotychczas następujące przypadki:

a) Otrucie sinkiem potasu czy śmierć naturalna. (Przegląd Lek. z r. 1886 i w odbitce in 8°, str. 150).

b) Smierć naturalna czy z udaru mózgowego. (Tamże).

c) Smierć powtórna z uduszenia czy naturalna. (Tamże).

d) Sprawa Ritterów. (Tamże).

f) Krytyka.

Ocenił tak w języku polskim, jako też niemieckim następujące dzieła i rozprawy: Medycynę sądową Büchnera. Toż Caspra-Limana. Toż E. Hofmanna. Lehren und Lernen Billrotha. Aforyzmy Billrotha. Die naturwissenschaftl. Methode in d. Psychiatrie Samta. Gewerbshygiene Eulenberga. Sectionstechnik Virchowa. Blausäurevergiftung Jüdella. Kohlenoxydvergiftung Jäderholma. Przegląd krytyczny prac sądowo-lek. ogłoszonych w r. 1871. O otruciu tlenkiem węgla Feigla. Medycynę sądową Lacassagna. Psychiatrye Blandforda i Rothego. Historyją Wydziału Lek. Oettingera. Le poil humain Joanneta. Lehrb. d. Toxikologie Falcka. O kołtunie Dobrzyckiego. Ueber Simulation Hellera. Gerichtl. med. Casuistik Maiera. Psychiatryją Meynerta. Toż Pląskowskiego. Toż Neumanna. Medycynę sądową Kornfelda. Atlas d. menschl. Haare Waldeyera. itd. itd.

Kazimierz Grabowski, *docent hygieny prywatnej i publicznej,* urodził się w Krakowie d. 3 Czerwca 1844 r., tu ukończył gimn. św. Anny, a potem Wydział lek. w r. 1867 a w roku następnym otrzymał stopień Dra medycyny. Rok szkolny 1868/9 spędził na Uniw. wiedeńskim, w którym też w Maju 1869 roku uzyskał stopień magistra akuszeryi. Następne półrocze zimowe roku szkolnego 1869/70 spędził na Uniwersytecie berlińskim, a letnie w Uniwersytecie paryskim, słuchając głównie wykładów hygieny prof. Bouchardata. W roku 1871 otrzymał w Uniwersytecie krakowskim stopień Dr. chirurgii. Letnie półrocze roku 1872 spędził w Uniwersytecie monachijskim, uczęszczając na wykłady i do pracowni prof. Petenkofera. W roku 1874 habilitował się na docenta hygieny publicznej i prywatnej w Wydziale lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego i wykłada te przedmioty od letniego półrocza 1875 r. W półroczu letnim 1881 r. miał sobie powierzone po śmierci śp. profesora Janikowskiego wykłady policyi lekarskiej. Od roku 1869 jest członkiem czynnym Towarzystwa lekarskiego krakowskiego, prócz tego jest członkiem Towarzystwa lekarzy galicyjskich i Stowarzyszenia hygienistów niemieckich. Od roku 1881 jest podskarbim Akademii Umiejętności w Krakowie. Od r. 1872 jest członkiem komisyi sanitarnej miasta Krakowa, a od r. 1878 był zastępcą członka Komisyi egzaminacyjnej dla egzaminów fizykackich aż do roku 1881, odtąd zaś jest członkiem tejże komisyi jako egzaminator z hygieny i ustawodawstwa lekarskiego. W roku 1872 wspólnie z prof. Janikowskim i Dr. Lutostańskim redagował i wydawał Przegląd Lekarski i Dwutygodnik hygieny publicznej, a od czasu objęcia wydawnictwa tego pisma przez Towarzystwo Lekarskie krakowskie w r. 1873, należy bez przerwy do komisyi redakcyjnej rzeczonego pisma. Wspólnie też z prof. Janikowskim wydał Kalendarzyk lekarski polski na rok 1880.

Ogłosił drukiem:

Nowa teorya powstawania chorób zakaźnych. Dwutygodnik med. publ. 1877 Nr. 22 i 24.

Kilka słów z powodu dżumy w Rosyi. Dwutyg. med. publ. 1879 Nr. 3.

Przegląd sposobów usuwania nieczystości z miast. Dwutyg. med. publ. 1879 Nr. 14, 15, 17, 18.

W roku 1872 przełożył na język polski i uwagami opatrzył dziełko prof. Kussmaula: Zwanzig Briefe über die Kuhpockenimpfung. Tłumaczenie to wyszło pod tytułem: Dwadzieścia listów o szczepieniu ospy w piśmie: Służba zdrowia publicznego. Rok 1872 Zeszyt III—VIII i w osobnych odbitkach.

W roku 1883 ogłosił: O sposobach niesienia pierwszej pomocy w nagłych przypadkach. Przekład i przerobienie dziełka prof. Esmarcha: Die erste Hülfe bei plötzlichen Unglücksfällen 8° str. 98.

W roku 1886 przygotował do druku i uzupełnił dzieło Dr. Tadeusza Żulińskiego: Higijena szkolna, które wyszło jako wydanie pośmiertne nakładem Wydawnictwa dzieł lekarskich polskich w Krakowie 8° str. 209.

Prócz tego podaweł sprawozdania ze zjazdów i wystaw higienicznych.

2. Nauki kliniczne:

Edward Sas Korczyński, *profesor zwyczajny patologii i terapii szczególowej chorób wewnętrznych,* urodzony w Dobromilu w ziemi Sanockiej w d. 5 Października 1844 roku. Do gimnazyum uczęszczał w Sączu, Rzeszowie, Tarnowie i Krakowie. Wydział lekarski ukończył w Krakowie. Dyplom Dr. medycyny otrzymał w 1868, magistra położnictwa 1868, a w 1869 doktora chirurgii. Od 1 Października 1867 do Lutego 1868 był zastępcą asystenta, a od 1 Października 1869 do 1 Lutego 1871 asystentem kliniki lekarskiej Uniw. Jagiell. pod śp. prof. Gilewskim. Od 1 Lutego 1871 był prymaryuszem oddziału chorób wewnętrznych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie. W tym czasie za pozwoleniem Wydziału krajowego wyjeżdżał dwukrotnie po kilka miesięcy za granicę w celu zwiedzania szpitali i zakładów uniwersyteckich. W r. 1874 został powołany na profesora zwyczajnego w Uniw. Jagiell. i posadę tę objął w dniu 8 Stycznia 1875 r. Dziekanem Wydziału lekarskiego był w r. szkolnym 1879/80, a radcą miejskim Krakowa od r. 1875—1881. Jest członkiem honorowym Towarzystwa balneologicznego w Odessie i Towarzystwa lekarskiego w Białogrodzie, Członkiem czynnym Towarzystwa lekarskiego krakowskiego i prezesem komisyi dla popierania przemysłu krajowego z łona Towarzystwa lek. krak. wybranej, (przez dwa lata był prezesem Towarzystwa lek. krak., a przez trzy lata prezesem komisyi balneologicznej tegoż Towarzystwa). Jest założycielem i prezesem Wydawnictwa dzieł lekarskich polskich w Krakowie, przewodniczącym komitetu administracyjnego szpitala św. Łazarza, członkiem korespondentem Tow. lekarskiego warszawskiego i Towarzystwa lek. galic.

Ogłosił drukiem:

Odma piersiowa urazowa (Pneumothorax traumaticus), przypadek sądowo-lekarski. Przegląd Lek. 1869.

Gruźlica ostra u chorego z rakiem żołądka. Przegląd Lek. 1871.

Spostrzeżenia lekarskie z oddziału chorób wewnętrznych szpitala św. Łazarza w Krakowie z miesiąca Marca, Kwietnia i Maja 1871 r. Przegląd Lek. 1871.

Najnowsze prace o pylicy płucowej (Pneumoconiosis). Służba zdrowia 1872.

Nowsze teorye gorączki. Służba zdrowia 1872.

Sprawozdanie o ruchu chorych i chorób w oddziale chorób wewnętrznych szpitala św. Łazarza w r. 1772. Przegląd Lek. 1873.

Kilka słów o zapaleniu stawów czerwonkowem (Polyarthritis dysenterica). Przegląd Lek. 1874.

Zapalenie stawów ze stanowiska ajtyologicznego z przeważnem uwzględnieniem tak zwanego gośćca stawowego i ropnicy. Przegląd Lek. 1875.

Kierunek i zadanie balneologii spółczesnej w ogóle a w szczególności zaś balneologii krajowej i komisyi balneologicznej. Przegląd Lek. 1877.

Spostrzeżenia kazuistyczne z kliniki lekarskiej krakowskiej: I. Tętniak tętnicy płucnej skutkiem zapalenia przewlekłego osierdzia. Niedokrewność znacznego stopnia. Skrobiawica narządów wewnętrznych przy rozroście tkanki śródmiąższowej. Przyostre zapalenie miąższowe nerek. Śmierć z odmy piersiowej skutkiem rozpadu zawału zatorowego. Przegl. Lek. 1878. II. Rak pierwotny w przewodzie wątrobowym. Następowa marskość przerostowa wątroby. Kilka słów o ajtyjologii raka. Przegląd Lek. 1878. III. Przypadek niedrożności jelit. Użycie prądu indukcyjnego. Wyleczenie. Przegląd Lek. 1878. IV. Trzy przypadki duru brzusznego zakończone śmiercią u kobiet z wrodzoną wąskością układu tętniczego. Znaczenie blednicy w durze brzusznym. Przegląd Lek. 1879. V. Dwa przypadki metalicznych tonów sercowych skutkiem podźwięku w jamach rozpadowych położonych w sąsiedztwie żołądka. Znaczenie rozpoznawcze metalicznych objawów przysłuchowych, zależnych od ruchów serca. Przegląd Lek. 1879. To samo po niemiecku: „Zwei Faelle von metallisch klingenden Herztoenen und metallischem Plaetschergeräusch in an den Magen graenzenden und aus dem Zerfall von Neugebilden entstandenen Hoehlen". Wiener medicinische Presse 1879.

Wstęp do Sprawozdania z kliniki lekarskiej krakowskiej z lat 4. Przegląd Lek. 1879.

Kilka słów o działaniu fizyologicznem i zastosowaniu leczniczem nitrogliceryny. Pamiętnik Towarzystwa lek. warszawskiego 1881. To samo po niemiecku: „Ueber Nitroglycerin". Wiener med. Wochenschrift 1881.

Zapalenie płuc pierwotne z naciekiem surowiczym. Medycyna 1882.

Kurcz gardziela z przyczyny wrzodu błonicowego (Strictura oesophagi spastica ex ulcere diphtheritico). Przedziurawienie gardziela. Żywienie enemami Leubego. Wyzdrowienie. Medycyna 1882.

Przyczynek do ajtyjologii i rozpoznawania wrzodów gruźliczych pierwotnych w jelitach. Medycyna 1882.

O zwyrodnieniu włóknistem (fibrosis) tkanin z przeważnem uwzględnieniem otrzewnej i tkanki podotrzewnowej. Medycyna 1882.

Pierwsze przypadki nagminnego zapalenia opon mózgo-rdzeniowych (meningitis cerebro-spinalis epidemica) w Krakowie między r. 1868 a 1871. Gazeta Lekarska 1882.

O zdrojach Morszyńskich a w szczególności o wodzie gorzkiej Morszyńskiej w porównaniu z innemi wodami gorzkiemi. Gazeta Lek. 1882.

Działanie lecznicze salicynu. Przegląd Lek.

Praca wspólna z Doc. Dr. Jaworskim p. t.: Vergleichende Zusammenstellung der klinischen Befunde der internen Magenuntersuchungen bei Ulcus, Carcinoma und Magenblutungen auf Grund von 52 Faellen der medicinischen Klinik in Krakau, nebst experimentellen Untersuchungen ueber das Verhalten des Blutes im menschlichen Magen. Deutsche medicinische Wochenschrift 1886 Nr. 47 i nast.

Zator tętnicy wieńcowej serca (embolia arteriae coronariae cordis) za życia rozpoznany. Przegląd Lek. 1887.

Zapalenie mięśnia sercowego po błonicy. Medycyna 1887.

Pod jego kierownictwem Wydawnictwo dzieł lekarskich polskich w Krakowie wydało następujące dzieła: 1) Dr. Pawła Guttmanna: Nauka sposobów klinicznego badania narządów piersiowych i brzusznych. Przekład dokonany pod kierunkiem Dr. A. Kremera i Doc. Dr. St. Pareńskiego, Warszawa 1877 roku. Józef Unger. 2) Jana Steinera: Rys nauki o chorobach dzieci dla uczących się i lekarzy. Przekład dokonany pod kierunkiem profesorów: M. L. Jakubowskiego i J. Oettingera. Kraków 1877. 3) Laryngoskopia przez Dr. Antoniego Jurasza profesora w Heidelburgu, Kraków 1878. 4) Choroby serca i tętnic, przez Dr. Oskara Widmanna, prymaryusza szpitala powszechnego we Lwowie, Kraków 1879. 5) Psychopathologia forensis, czyli nauka o chorobach umysłowych w zastosowaniu do sądownictwa a w szczególności do praw obowiązujących w Królestwie polskiem i w Galicyi, przez Dr. A. Rothego w Warszawie, Kraków 1879. 6) Nauka położnictwa dla użytku uczniów i lekarzy. Dział Iszy fizyologia i dyjetetyka ciąży, porodu i połogu przez Doc. Dr. Henryka Jordana, Kraków 1881. 7) Syfilidologia przez Dr. Żegotę Krówczyńskiego, c. k. radcę sanitarnego we Lwowie, Kraków 1883. 8) Hydroterapia przez Dr. Stanisława Smoleńskiego, kierownika zakładu wodoleczniczego w Jaworzu, Kraków 1883. 9) Wykłady z zakresu chorób dróg moczowych męzkich przez profesora Dr. Alfreda Obalińskiego, Kraków 1886. 10) Dr. Tadeusza Żulińskiego: Hygiena szkolna, wydanie pośmiertne dokonane przez Doc. Dr. Kazimierza Grabowskiego, Kraków 1886.

Stanisław Pareński, *profesor tytularny nadzwyczajny diagnostyki lekarskiej*, urodzony d. 16 Listopada 1843 r. w Krakowie, ukończył gimnazyum i uniwersytet tamże. Dyplom doktora medycyny uzyskał 1868 roku, dyplom doktora chirurgii w 1870 r. na Uniw. Jagiellońskim, dyplom zaś magistra położnictwa 1871 r. na Uniw. wiedeńskim. Przez 2 lata i 3 miesiące po otrzymaniu doktoratu medycyny był asystentem przy katedrze anatomii patologicznej, przez 10 miesięcy sekundaryuszem na oddziale chorób wewnętrznych w szpitalu św. Łazarza, następnie przez pół roku kształcił się w Wiedniu, poczem został mianowany od d. 13 Marca 1871 r. asystentem kliniki chorób wewnętrznych w Uniw. Jagiellońskim, a po śmierci prof.

Gilewskiego, został od d. 17 Czerwca 1871 r. zastępcą profesora kliniki lekarskiej i pełnił te obowiązki do dnia 31 Marca 1873 roku. Z powodu choroby musiał to zastępstwo porzucić. W r. 1872 został docentem prywatnym dyagnostyki lekarskiej i odtąd bez przerwy ten przedmiot wykłada. W dniu 1 Czerwca 1875 r. zamianowany został lekarzem ordynującym na oddziale chorób wewnętrznych w szpitalu św. Łazarza. W latach 1872/3, 1878/9 i 1880/1 był współegzaminatorem dla drugiego ścisłego egzaminu lekarskiego. W dniu 10 Lutego 1884 roku otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora Uniwersytetu. W roku 1884/5 pełnił obowiązki komisarza rządowego przy ścisłych egzaminach lekarskich. Od dnia 26 Marca 1881 r. jest radcą miasta Krakowa. Jest członkiem towarzystwa lekarskiego krakowskiego i towarzystwa lekarzy galicyjskich.

Ogłosił drukiem:

O wrzodach przewodu pokarmowego skutkiem zatoru powstających (Ulcera tractus intestinalis ex embolia), Kraków 1872 r. str. 41.

Ueber embolische Darmgeschwüre. Separatabdruck aus den Medic. Jahrbüchern. 1876, III Heft. str. 32.

Pod jego kierunkiem wyszły następujące prace z oddziału chorób wewnętrznych szpitala św. Łazarza:

Dr. A. Goldhaber: Jak wpływa ustalenie odnóg na ciepłotę w ostrem zapaleniu stawów, Przegląd Lek. 1876 Zeszyt 35, 37 i 38.

Dr. Stan. Ponikło: Przypadek podwójnego wgłobienia jelita, Przegląd Lek. 1878 Zeszyt 44.

Dr. Tytus Wasylewski: O leczeniu gośćcowego zapalenia stawów za pomocą amoniaku, Przegląd Lek. 1879. Osobne odbicie str. 5.

Dr. Leon Kopff: Spostrzeżenie nad ostrym gośćcem stawowym, Przegląd Lek. 1880. Osobne odbicie str. 32.

Dr. Wład. Antoni Glusiński: Zapalenie opon mózgowych i rdzenia pacierzowego nagminne, Przegląd Lek. 1881. Osobne odbicie str. 26.

Dr. Leon Kopff: Wpływ zbawienny róży na ostry reumatyzm stawowy, Przegląd Lek. 1881. Osobne odbicie str. 10.

Dr. Leon Kopff: Ueber den heilenden Einfluss des Erysipels auf Polyarthritis acuta. Separat-Abdruck aus der Berl. klin. Wochenschrift 1882, 19 str. 8.

Dr. Wiktor Żelazowski: Dur brzuszny, Przegląd Lekarski 1882. Osobne odbicie str. 24.

Dr. Józef Wiczkowski: Doświadczenia nad antipyrinem jako środkiem przeciwgorączkowym z uwzględnieniem jego wpływu na przemianę materyi, Przegląd Lek. 1885. Osobne odbicie str. 61.

Pod jego kierunkiem wspólnie z Dr. Aleksandrem Kremerem wyszło tłómaczenie z niemieckiego dzieła Dr. P. Guttmana: Nauka sposobów klinicznego badania narządów piersiowych i brzusznych, Wyd. II. 1877.

Stanisław Jan Ponikło, *docent chorób wewnętrznych,* urodzony 1854 roku w Nowym Sączu, od r. 1863—71 uczęszczał do gimnazyum św. Anny w Krako-

wie, gdzie 1871 zdał egzamin dojrzałości z odznaczeniem. Od 1871—76, uczęszczał na Wydział lekarski Uniw. Jagiell. w Krakowie gdzie w r. 1877 otrzymał stopień Dr. wszech nauk lekarskich, od 1 Października 1876 do 1 Listopada 1878 był asystentem przy anatomii patologicznej w Krakowie, od 1 Stycznia 1879 do 1 Października 1882 był asystentem przy klinice lek. prof. Korczyńskiego, w roku 1881 (Sierpniu) został docentem prywatnym chorób wewnętrznych i wykłada po dziś dzień — przez pierwsze 4 lata, ćwiczenia w badaniu fizycznem chorych, przez ostatnie 3 lata pojedyncze działy z patologii i terapii szczegółowej. W roku 1879 złozył egzamin fizykacki z odznaczeniem, a 22 Września 1882 został zamianowany c. k. lekarzem powiatowym w Krakowie (na okrąg krakowski i wielicki). Od kilku lat jest zastępcą egzaminatora hygieny przy egzaminach fizykackich. Obecnie jest egzaminatorem rządowym przy 2gim ścisłym egzaminie w Uniw. Jagiellońskim. Jest członkiem komisyi sanitarnej miejskiej miasta Krakowa i członkiem Tow. lekarskiego krakowskiego.

Prace zobacz *Zakłady:* anatomii patologicznej, klinikę lekarską.

Walery Jaworski, *docent patologii i terapii szczegółowej chorób przewodu pokarmowego*, urodzony 20 Marca 1849 roku we Florynce (w obwodzie sądeckim). Po ukończeniu nauk gimnazyalnych w Przemyślu w r. 1868 uczęszczał na Wydział filozoficzny we Lwowie, gdzie tenże ukończył pracując w naukach przyrodniczych, przeważnie we fizyce i chemii. Po ukończeniu Wydziału filozoficznego, jako profesor w szkole realnej w Krakowie, oddał się studyom lekarskim na Wszechnicy Jagiellońskiej, w której otrzymał w roku 1880 dyplom doktora wszech nauk lekarskich, poczem odbywał podróże naukowe do Niemiec i Francyi. W roku 1883 otrzymał veniam legendi na Wydziale lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego jako docent patologii i terapii szczegółowej chorób przewodu pokarmowego, w którym charakterze dotąd pozostaje. Jest członkiem komisyi fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

Środki lecznicze, używane obecnie w Kissyndze, według własnych spostrzeżeń, Przegląd Lek. T. XX 1881 Nr. 39, 40 str. 513, 528.

Czynniki lecznicze i wskazania dla stacyi klimatycznej Davos w chorobach płucnych, według własnych spostrzeżeń, Gazeta Lekarska Rocznik XVII T. II r. 1882 str. 694.

Praktyczne uwagi nad wskazaniami chorobowemi do zdrojowisk w Karlsbadzie i Kissyndze, skreślił porównawczo według własnych spostrzezeń. Medycyna. T. X 1881 Nr. 33, 34, 35.

Beobachtungen und Betrachtungen über die Trinktemperatur der Karlsbader Thermen an der Quelle und in der Hauscur. Wiener medicin. Wochenschrift 1884 Nr. 35, 36.

O wewnętrznem stosowaniu przetworów i wód żelazistych w praktyce lekarskiej. Przegląd Lek. T. XXII, 1883 Nr. 4 str. 41.

Pożywka peptonowa, przyrządzana sposobem domowym dla użycia w praktyce lekarskiej. Przegląd Lek. T. XX, 1881 str. 221.

Wiadomości bieżące ze zakładów klinicznych w Erlandze i Tübindze. Przegląd Lek. T. XX, 1881 Nr. 35, 36, 37, str. 466, 487.

Kolorometryczna metoda oznaczania ilości płynu w żołądku ludzkim, zastosowana do praktyki lekarskiej. Medycyna T. X, 1882 Nr. 37, 38.

Doświadczenia nad ilościowem znikaniem rozczynów niektórych soli ze żołądka ludzkiego. Medycyna T. X, 1882 Nr. 40, 41, 42.

Sposób dokładnego oznaczania treści płynnej w żołądku ludzkim w celach klinicznych i fizyologicznych. Przegląd Lek. T. XXI, 1882 Nr. 34, 35, 36.

Badania doświadczalne nad zachowaniem się soli leczniczych pod względem wessalności tychże w żołądku ludzkim z rozczynów wodnych. Przegląd Lekarski T. XXI 1882 Nr. 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51. To samo po niemiecku: Versuche über die relative Resorption der Mittelsalze im menschlichen Magen. Zeitschrift für Biologie Bd XIX, p. 398, 445.

Składniki białkowate, wartość pożywcza i lecznicza pożywki peptonowej. Gazeta Lek. Rocznik XVII, 1882 T. II, str. 228.

Aspirator żołądkowy, służący równocześnie do stosowania ciągłej kąpieli żołądkowej przy pomocy sondy à double courant. Medycyna T. XI 1883 Nr. 1. To samo po niemiecku: Magenaspirator, zugleich continuirlicher Magenirrigationsapparat in Verbindung mit Sonde á double courant. Deutsches Archiv für klinische Medicin Bd XXXIII, p. 227.

Porównawcze badania doświadczalne nad zachowaniem się wody karlsbadzkiej, nowej soli karlsbadzkiej, wody kissyngenskiej i wody przekroplonej w żołądku ludzkim. Pamiętnik Tow. Lek. warszawskiego z r. 1883 Z. I. To samo po niemiecku: Vergleichende Versuche über das Verhalten des Karlsbader u. Kissinger Wassers, sowie des Karlsbader Quellsalzes im menschlichen Magen. Deutsches Archiv für klinische Medicin. Bd XXXV, p. 38—79.

O powstawaniu i rozpoznawaniu rozstrzeni żołądka. Przegląd Lekarski XXII, 1883 Nr. 31, 32, 33, 34, 35, 36.

O symptomatologii i kolejnym rozwoju objawów klinicznych w przebiegu chorób żołądka. Kraków 1886, str. 15, 8°.

Ueber den Gebrauch der Mittelsalze per Rectum bei Koprostase, Dickdarmcatarrh, und als Abführmittel. Wiener med. Wochenschrift 1883 Nr. 10.

Experimentelle Ergebnisse über das Verhalten der Kohlensäure, des Sauerstoffes und des Ozon im menschlichen Magen. Zeitschrift für Biologie. Bd XX, p. 234—254.

Practische Bemerkungen über die Sondirung des Intestinalcanals in der ärztlichen Praxis. Zeitschrift für Therapie 1884 Nr. 15.

Ueber den Gebrauch der Magengasdouche und über die Bestimmung der Capacität und der vitalen Contractilität des Magens durch Gasvolumen für klinische Zwecke. Deutsches Archiv für klinische Medicin. Bd XXXV, p. 79—97.

Ueber Peptonernährung und Zubereitung einer Peptonsuppe in der ärztl. Hauspraxis. Zeitschrift für Therapie 1885, Nr. 5.

Zur Methode der Magenexpression. Wiener medicin. Wochenschrift 1886 Nr. 21.

Ueber das Pepton-Suppenpulver zum Zwecke der Peptonernährung und der Suralimentation. Zeitschrift für Therapie 1885, Nr. 24.

Beobachtungen über das Schwinden der Salzsäuresecretion und den Verlauf der katarrhalischen Magenerkrankungen. Münchener medicin. Wochenschrift Nr. 7, 8. Jahrgang 1887.

Władysław Antoni Gluziński, *docent chorób wewnętrznych,* urodził się w Włocławku (Król. pol.) w r. 1856, ukończył niższe gimnazyum w Koninie (Król. pol.), wyższe w Krakowie, również tu i Wydział lekarski. Stopień doktora wszech nauk lek. otrzymał w Styczniu 1880. Rok 1880 przebył na wiedeńskim Uniwersytecie. Dwa lata następne (1881 i 1882) jako asystent przy katedrze fizyologii Uniw. Jagiell. Od r. 1882 do obecnej chwili jest asystentem przy klinice chorób wewnętrznych. W tym czasie odbywał wycieczki naukowe do klinik i zakładów uniwersyteckich Dorpatu (1880 roku), Wrocławia (1884 roku), Pragi, Lipska i Berlina (1885 r.), w tym ostatnim pracował wyłącznie w kierunku bakteryologii pod kierunkiem Kocha. Habilitacyę na docenta chorób wewnętrznych tut. Uniw. odbył w Lipcu 1885.

Ogłosił drukiem:

Methode für die klinische Prüfung und Diagnose der Störungen in der Verdaungsfunktion des Magens (wspólnie z Doc. Jaworskim). Berl. Klin. Woch. 1884 Nr. 23.

O rozpoznawaniu jam w miąższu płucnym. Przegląd Lekarski 1885, str. 417, 427, 445.

Experimentelle klinische Untersuchungen über den Chemismus und Mechanismus der Verdaungsfunction des menschlichen Magens im physiologischen und pathologischen Zustande. Zeitschr. für kl. Med. T. XI, str. 50—98 i 270—293.

Über Hypersecretion und Hyperacidität des Magensaftes. Wien med. Presse 1886, H. 52.

Zobacz zresztą: *Zakłady* pod Fizyologia, Klinika wewnętrzna.

Stanisław Zagłoba Smoleński, *docent hydroterapii,* urodzony 26 Lipca 1853 r. w Grabienicach (w Płockiem), ukończywszy nauki gimnazyalne w Pelplinie i Chełmnie nad Wisłą (Prusy Zachodnie), zapisał się w Krakowie na Wydział filozoficzny a po roku przeszedł na Wydział lekarski i w roku 1878 stopień doktora wszech nauk lekarskich uzyskał. Następnie był przez rok prywatnym asystentem w klinice lekarskiej prof. Korczyńskiego, potem asystentem przy katedrze fizyologii prof. Piotrowskiego. W roku 1880 wyjechał za granicę w celu wykształcenia się w hydroterapii i balneologii, przez rok był lekarzem-pomocnikiem w Zakładzie

wodoleczniczym »Fürstenhof« w Styryi, a w r. 1881 lekarzem zdrojowym w Gleichenbergu. W Grudniu 1881 r. objął kierownictwo Uzdrowiska klimatycznego oraz Zakładu wodoleczniczego w Jaworzu (Ernsdorf) koło Bielska na Śląsku austryackim. Jest członkiem Towarzystwa lekarskiego krakowskiego (od 1879), Towarzystwa lekarskiego warszawskiego (od 1882) i »Spolku českých lekařův« w Pradze (od 1884). W r. 1885 habilitował się jako docent hydroterapii i rozpoczął wykłady w półroczu zimowem roku 1886/7.

Ogłosił drukiem:

a) Baneologiczne.

O kąpielach zwanych uspokojającemi. Medycyna 1881, str. 433—439.

Ueber die sog. „beruhigenden" Bäder. Wiener medic. Blätter 1881, str. 1277—1280 i 1303—1306.

Hydroterapia a suchoty płucne. Przegląd Lekarski 1881, str. 206—208 i 222—225.

Rzut oka na historyczny rozwój hydroterapii. Pam. Tow. lek. warsz. 1882. str. 579—619.

Hydroterapia. Kraków 1884, str. 185. Nakładem Wydawnictwa dzieł lekarskich polskich. Dzieło nagrodzone na konkursie ś. p. Kowalewskiego.

O naukowych podstawach hydroterapii. Wykład habilitacyjny, miany dnia 7 Marca 1885 w Uniwersytecie Jagiell. w Krakowie. Medycyna 1885, str. 413—418, 429—434, 445—450, 465—468.

b) Kliniczne.

Zur Theorie der Herzbewegungen. Archiv für klin. Medicin 1882, Bd XXXI, str. 209—213.

Kilka słów o międsieniu (*massage*). Medycyna 1883, str. 313—317 i 332—333.

O objawie wypukowym Wintricha. Przegl. Lek. 1896, str. 160—161.

c) Popularne.

Zakład wodoleczniczy i żętyczny Jaworze (Ernsdorf) koło Bielska na Śląsku austryackim. Cieszyn, str. 24. 1883. Wyd. drugie 1884. Toż samo po niemiecku p. t.: Die Wasser-u. Molkenheilanstalt Ernsdorf (Jaworze) in österr. Schlesien. Teschen 1883, str. 21.

Zobacz zresztą: *Zakłady* pod Fizyologia, Klinika wewn.

Przemysław Pieniążek, *docent laryngoskopii*, urodził się w Warszawie 2 Listopada 1850 roku, uczęszczał do gimnazyum św. Anny w Krakowie i tamże złożył egzamin dojrzałości r. 1869. Na Wydział lekarski Uniw. Jagiell. uczęszczał w latach 1869—1874, tamże otrzymał dyplom Dr. wszech nauk lekarskich w roku 1874. Potem kształcił się w Wiedniu, głównie w laryngoskopii od 1875—1878 i jako asystent prof. Störka; habilitował się w Krakowie do chorób krtani gardła i nosa i został docentem w Styczniu 1879 r. Jest członkiem i prezesem Tow. lek. Krakowskiego oraz Tow. lek. Wileńskiego.

Ogłosił drukiem:

Kilka przypadków nowotworów mięsakowych i przerzutów tychże. Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń wydziału matem.-przyrod. Akad. Umiej. w Krakowie, r. 1874 T. I, pag. 93—128.

Działanie apomorfinu jako leku wykrztuśnego. Przegl. Lek. 1875.

Zur Casuistik der chronischen Blennorrhöe der oberen Luftwege. Wien. med. Blätter 1878, Nr. 17 i 19.

Ueber die Ursachen und die Bedeutung der näselnden Sprache. Wien. med. Blätter 1878, Nr. 23 i 24.

Einige Fälle von Nasenpolypen und deren Entfernung mit der Stahlschlinge. Wien. med. Blätter 1878, Nr. 28 i 29.

Ueber interessante Fälle von Kehlkopferkrankungen. Wien. med. Blätter 1878, Nr. 33, 34, 35.

Untersuchungen über die Empfindlichkeit der Larynxschleimhaut. Med. Jahrbücher IV Heft, str. 481—484. Wien 1878.

Przypadek włókniaka z tylnej ściany połyku wychodzącego częściowo operowanego. Przegl. Lek. 1878.

Laryngoskopia oraz choroby krtani i tchawicy. Kraków 1879, stronnic 603 (Uwieńczona konkursową nagrodą imienia Chałubińskiego w Warszawie r. 1881).

Dwa przypadki tracheotomii w dyfteryi. Przegl. Lek. Nr. 18.

W dziele Störka p. t. „Klinik der Kehlkopfkrankheiten". Wien 1880, opracował rozdział „Neurosen des Kehlkopfes" p. 368—396.

Ueber einige interessante Fälle aus der laryngoskopischen Praxis. Wien. med. Blätter 1881, Nr. 1—18.

O duszności. Przegl. Lek. 1881.

Nowotwór zatykający światło tchawicy wypalony przez ranę tracheotomijną; wyzdrowienie. Przegl. Lek. 1883.

O postępowaniu przy zatkaniach tchawicy i oskrzeli przez błony rzekome, występujących w przebiegu krupu po tracheotomii. Przegl. Lek. 1886.

Stanisław Domański, *nadzwyczajny profesor patologii i terapii chorób układu nerwowego,* urodzony w Krakowie 29 Kwietnia 1844, ukończył nauki gimnazyalne w temże mieście w r. 1862, następnie uczęszczał od 1862—1867 na nauki lekarskie w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w roku 1868 otrzymał stopień doktora medycyny, w r. 1869 stopień doktora chirurgii, a w r. 1870 magistra akuszeryi. W roku 1865 podał myśl założenia biblioteki dla uczniów Wydziału lekarskiego dotąd istniejącej i był przez dwa lata pierwszym jej bibliotekarzem. W latach 1868 i 1869 był asystentem katedry fizyologii w Uniwersytecie Jagiellońskim. Rok 1870 spędził na dokończeniu studyów lekarskich w Wiedniu, poczem był pewien czas lekarzem pomocniczym w oddziale chorób wewnętrznych szpitala św. Łazarza. W Maju roku 1871 habilitował sią na docenta nauki o chorobach układu nerwowego, a w roku 1879 został profesorem nadzwyczajnym. W latach 1877 i 1878 był prezesem Tow.

lekarskiego krakowskiego i na tem stanowisku postarał się o powiększenie organu tegoż Towarzystwa, Przeglądu Lekarskiego i poddał myśl wydania i opracowania Słownika Terminologii lekarskiej polskiej, który też w r. 1881 ukazał się w druku nakładem Towarzystwa Lekarskiego krakowskiego pod redakcyą prof. Janikowskiego, Dr. Kremera i prof. Oettingera. Od r. 1881 dotychczas jest radcą miejskim krakowskim, gdzie pracował przeważnie w kierunku poprawy zdrowia publicznego. Od roku 1882 jest członkiem komitetu administracyjnego szpitala św. Łazarza z ramienia najprzód Wydziału lekarskiego, a następnie rady miejskiej krakowskiej i pełni w nim obowiązki referenta spraw osobistych i technicznolekarskich.

Ogłosił drukiem:

Wykład elektroterapii (str. II i 322) wydany w Warszawie w r. 1876 i szereg prac drobniejszych publikowanych przeważnie w Przeglądzie Lekarskim, jak:

Kilka uwag nad przypadkiem porażenia nerwu twarzowego z zupełną utratą smaku 1869.

O leczeniu zmian gruźliczych krtani słów kilka 1878.

Spostrzeżenia otyatryczne I. 1870.

Spostrzeżenia neuropatologiczne i elektroterapeutyczne I. Pomazania nocne. 1872.

O chorobie Basedowa 1872.

O rozpoznawaniu i leczeniu porażeń, tudzież o znaczeniu przypadów im towarzyszących 1874.

Przyczynek do terapii miejscowej chorób narządu oddechowego 1874.

Przyczynek do nauki o nerwicach roboczych 1875.

Przypadek urazowego porażenia nerwu współczulnego na szyi 1876.

O bólach nerwowych i ich leczeniu 1877.

O zastosowaniu dynamometru Colina do badania chorych 1877.

Przyczynek do terapii układu nerwowego 1879.

O kile układu nerwowego 1880.

Karol Żuławski, *docent psychiatryi,* urodzony w Limanowie r. 1845, nauki gimnazyalne odbył w Sączu, Tarnowie i Lwowie, lekarskie w Uniwersytecie Jagiell. a stopień doktora medycyny uzyskał w roku 1870. Oddawszy się wolnej praktyce lekarskiej osiadł w Limanowie, zkąd w 1872 udał się do Wiednia i uzyskał w Uniwersytecie tamtejszym stopień magistra położnictwa. Od roku 1876 pełnił obowiązki sekundaryusza zakładu dla obłąkanych przy Szpitalu św. Ducha w Krakowie przez 3 lata. W roku 1880 otrzymał stopień doktora chirurgii w Uniwersytecie Jagiell. i w tymże samym roku złożył egzamin fizykacki. W roku 1881 mianowany przez Wydział krajowy zastępcą prymaryusza zakładu dla obłąkanych przy Szpitalu św. Łazarza w Krakowie, w 1½ roku mianowany stałym prymaryuszem, pozostaje na tej posadzie dotąd. W roku 1886 habilitował się na docenta psychiatryi.

Ogłosił drukiem:

Przypadek obłędu ostrego 1884.

Sprawozdanie naukowe z ruchu chorych w zakładzie dla obłąkanych w Krakowie w ciągu roku 1883. (Cztery przypadki wścieklizny u ludzi) 1885.

Sprawozdanie naukowe z ruchu chorych w zakładzie dla obłąkanych w Krakowie w ciągu roku 1885. (Dziesięć przypadków pomięszania umysłu chronicznego) 1887.

Maciej Leon Jakubowski, *profesor nadzwyczajny pedyjatryki,* urodzony w Krakowie w roku 1837. Ukończywszy gimnazyum św. Anny w Krakowie w r. 1855, uczęszczał na Wydział lekarski Uniwersytetu krakowskiego, gdzie też stopień doktora medycyny otrzymał w r. 1861, następnie stopień doktora chirurgii w 1862 r.; wreszcie stopień magistra położnictwa na Uniwersytecie wiedeńskim w r. 1862. Zaraz po ukończeniu studyów lekarskich (1860) poświęcił się wyłącznie chorobom dzieci, kształcąc się najpierw przez lat dwa w »Szpitalu dzieci św. Anny« w Wiedniu pod kierunkiem prof. Franciszka Mayera, następnie przez pół roku w Pradze w klinice prof. Löschnera, wreszcie przez pół roku w Paryżu na oddziałach profesorów Bartheza i Bouchout. W grudniu 1863 habilitował się na docenta chorób dzieci w Uniwersytecie Jagiellońskim i rozpoczął wykłady pod koniec następnego roku zostawszy profesorem nadzwyczajnym w r. 1873. Od r. 1866 był członkiem Towarzystwa Naukowego krakowskiego i jest obecnie członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności, członkiem czynnym założycielem Towarzystwa lekarskiego galicyjskiego. Za jego staraniem zawiązało się w roku 1872 »Towarzystwo opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie, a następnie w roku 1876 otwarty został Szpital św. Ludwika dla dzieci, w którym mieści się także rządowa klinika dzieci zostająca z całym zakładem pod jego dyrekcyą.

Ogłosił drukiem:

a) Treści klinicznej.

Kilka słów o badaniu dróg oddechowych u niemowląt, Przegląd Lek. 1862.

O niestrawności u niemowląt, w Przeglądzie Lek. z r. 1864.

O zmianach kości w przebiegu krzywicy. (Pamiętnik Zjazdu drugiego lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie 1876).

b) Treści popularnej.

Rzut oka na dzieje, piśmiennictwo i zakłady pediatryczne. Przegląd Lekarski r. 1865.

Szpital św. Ludwika w Krakowie. Dwutygodnik medycyny publicznej z r. 1877.

c) Przekłady.

Wspólnie z profesorem Józefem Oettingerem zajął się przełożeniem na język polski podręcznika o chorobach dzieci „Compendium der Kinderkrankheiten für Studirende und Aerzte von Dr. Johann Steiner“, wydany w r. 1877, nakładem Stowarzyszenia do wydawnictwa dzieł lekarskich w Krakowie.

Szpital św. Ludwika dla dzieci w Krakowie, jego powstanie, rozwój i działalność dziesięcioletnia od 1876—1885 roku. Kraków 1886.

Obok prac powyżej wyszczególnionych prof. Jakubowski będąc kierownikiem kliniki pediatrycznej w początkach tylko prywatnej ambulatoryjnej (od r. 1864 do 1874) a następnie kliniki stałej (od r. 1874) ogłaszał corocznie drukiem sprawozdania z ruchu chorych tamże leczonych i opisy szczegółowe ważniejszych przypadków chorobowych. W pierwszych latach sprawozdania te wychodziły w Przeglądzie Lekarskim, a w szczególności: w rocznikach 1866—1869 włącznie, dalej 1874 i 1878. Po otwarciu szpitala dla dzieci św. Ludwika i umieszczeniu tamże kliniki pediatrycznej od roku 1877 wydaje corocznie w drukarni „Czasu“ sprawozdania z ruchu chorych tamże leczonych, nakładem Towarzystwa Opieki szpitalnej dla dzieci. Sprawozdania te pisane w języku polskim i niemieckim miewają objętości od 30 do 40 stronnic.

Alfred Obaliński, *tytularny profesor chirurgii*, urodzony w r. 1843 w Brzeżanach, studya gimnazyalne ukończył w Tarnopolu w r. 1862, nauki lekarskie pobierał w Uniwersytecie Jagiellońskim. Tamże otrzymał w r. 1868 dyplom doktora medycyny a w r. 1870 dyplom doktora chirurgii i okulistyki. Od r. 1867 do 1870 pełnił obowiązki asystenta przy katedrze chirurgii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z końcem r. 1870 mianowany tymczasowym a w rok później stałym kierownikiem oddziału chirurgicznego w Szpitalu św. Łazarza w Krakowie. Od r. 1874 jest członkiem komisyi egzaminacyjnej na Wydziale lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego jako współegzaminator z chirurgii przy trzecim ścisłym egzaminie. W r. 1880/1 habilitował się w Uniwersytecie Jagiellońskim jako docent chirurgii. W r. 1881/2 był kierownikiem kliniki chirurgicznej i zastępcą profesora chirurgii a w r. 1883 otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora.

Ogłosił drukiem:

O przesadzaniu skóry sposobem Reverdina. Przegląd Lek. 1871.

Przypadek tętniaka groniastego, w Sprawozdaniu Wydz. III Akad. Umiej. w Krakowie. T. I, z dwoma tabl. chromolitogr., wspólnie z prof. Browiczem.

Spostrzeżenia chirurgiczne z oddziału chorób zewnętrz. szpitala św. Łazarza w Krakowie. Przegl. Lek. 1871. R. X.

Przyczynek do kazuistyki obrażeń brzucha przenikających. Przegląd Lek. 1872. R. XI.

Sprawozdania o ruchu chorych i chorób w oddziale chirurgicznym szpit. św. Łazarza w Krakowie za lata 1872—1875, w Przegl. Lek. T. XII, XIII, XIV i XV.

Phosphornekrose des ganzen Unterkieferknochens, Subperiosteale Enucleation des ganzen Unterkiefers. Heilung. (Archiv. für klin. Chirurgie T. XVI, z 3 tabl.). i toż samo po polsku w Przegl. Lek. T. XII.

Heilung zweier Fälle von flachem Epithelialkrebs mittelst Condurango-Rinde (Centralblatt für Chirurgie 1874 Nr. 12,) i toż samo po polsku w Przegl. Lek. Tom XIII.

O wpływie nowszych sposobów leczenia ran na gojenie się tychże. Przegląd Lek. T. XV.

Uwagi nad leczeniem zapalenia stawu biodrowego za pomocą ciężarków. Medycyna 1878.

Przyczynek do rozcięcia krtani (Thyreotomia). Medycyna 1879.

Przypadek wydobycia kamienia moczowego cięciem wysokiem (*sectio alta*). Medycyna 1880.

Doświadczenia z dziedziny neurochirurgii. Przegl. Lek. T. XX.

Nieco o zatruciu jodoformem. Przegl. Lek. T. XXI.

Krytyczne uwagi nad dwoma pomyślnemi przypadkami trepanacyi czaszki. Przegl. Lek. T. XXI, i toż samo po niemiecku w Wiener medicinische Wochenschrift 1882.

Przypadek olbrzymiej słoniowacizny części płciowych męzkich. Medycyna 1881 Nr. 40.

Zdanie sprawy z ruchu chorych i chorób w klinice chirurgicznej Uniw. Jagiellońskiego za rok 1881/2. Medycyna r. 1882, Nr. 44—50.

Uwagi nad wyborem sposobu resekcyi stawu skokowego na podstawie własnych doświadczeń. Przegl. Lek. T. XXII, i toż samo po niemiecku w Centralblatt für Chirurgie 1883, Nr. 32.

W sprawie chirurgicznego leczenia wola. Medycyna 1884, Nr. 5, i toż samo po niemiecku w Centralblatt für Chirurgie 1884, Nr. 9.

Nowsze wskazania do uretrotomii zewnętrznej. Wykład miany na IV zjeździe lekarzy i przyrodników polskich w Poznaniu. Przegl. Lek. T. XXIII.

Sześć laparotomij wykonanych z powodu niedrożności jelit. Przegl. Lek. T. XXIII, i toż samo po niemiecku w Wiener med. Presse 1884, Nr. 18—50.

Seltener Fall von wiederholt wegen innerer Darmocclusion vorgenommener Laparotomie, Wiener med. Presse 1885, Nr. 7, oraz po polsku w Przegl. Lek. T. XXIV, str. 67.

Laparotomia z powodu przypadów niedrożności jelit wywołanych pęknięciem jaja zamacicznego. Przegl. Lek. T. XXIV, str. 345.

Druga serya laparotomij wykonanych z powodu niedrożności jelit. Gazeta Lek. T. XX, str. 525.

Trzecia serya laparotomij dokonanyah z powodu niedrożności jelit. Przegl. Lek. T. XXIV, Nr. 50—51 i toż samo po niemiecku w Wiener med. Presse 1886.

Szkice herniologiczne. Medycyna T. XIII 1885, Nr. 16—19.

Jeszcze w sprawie pierwszorzędnej enterorafii po wycięciu pętli jelitowej zgorzelą dotkniętej. Przegl. Lek. T. XXV, str. 321.

Wykłady z zakresu chorób dróg moczowych męzkich. Kraków 1886, 8-ka, str. 244. Nakładem Wydawnictwa dzieł lekarskich polskich. Druk Korneckiego.

Zur Aufrichtung eingesunkener Nasen mittelst plastischer Operation. Deutsche Zeitschrift für Chirurgie Bd XXIV, str. 197—202, i toż samo po polsku w Przegl. Lek. T. XXV str. 141.

Nowa metoda autoplastyki. Przegl. Lek. T. XXVI, Nr. 1.

Nadto wyszły pod jego kierunkiem następujące prace:

Odjęcie obu odnóg dolnych w skutek zgorzeli, opisał Dr. L. Wiszniewski. Przegl. Lek. str. 181, z r. 1874.

Doświadczenia czynione pod względem podskórnego wstrzykiwania kwasu karbolowego w róży. Tenże. Przegl. Lek. 1874 str. 253.

Przyczynek do kazuistyki zapalenia ochrzęstnej krtani w skutek ospy. Tenże. Przegl. Lek. 1874 str. 345 i 353.

Pogląd statystyczny na amputacye wykonane w szpitalu św. Łazarza od r. 1870—1874. Tenże. Przegl. Lek. 1875, str. 92, 115, 123.

Przyczynek do kazuistyki nowotworów na szyi, podał Dr. J. Radek. Przegl. Lek. 1875, str. 173.

Włókniak olbrzymi śródkrocza Dr. Obtułowicz. Przegl. Lek. 1876 str. 455 i 467.

Odma płuc obustronna. Dr. Radek. Przegl. Lek. 1876 str. 273.

Ropień w płucu niezwykłej wielkości. Tenże. Przegl. Lek. 1876 str. 285.

Zapalenie worka przepuklinowego, odcięcie tegoż z całkowitem wyleczeniem przepukliny. Dr. Obtułowicz. Przegl. Lek. 1877, Nr. 1.

Przyczynek do leczenia ropiastych wypocin opłucny. Dr. Radek 1877, str. 14, 21, 29.

Rzadki przypadek hernio-laparotomii wraz z enterorafią skreślił Dr. Jan Mężyk. Przegl. Lek. T. XXV, str. 608.

Rozwój antyseptyki w oddziale chirurgicznym szpitala św. Łazarza w Krakowie i jej wpływ na choroby przyranne. Zestawił Dr. Stanisław Braun. Medycyna T. XV.

Zobacz: *Zakład anatomii patol.*

Karol Goebel, *docent dentystyki*, urodził się w Krakowie dnia 8 Kwietnia 1845 r. Po skończonych tamże naukach w gimnazyum św. Anny r. 1864 przeszedł na Wydział medyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po dwóch latach uczęszczania w r. 1866 przeniósł się na Wydział medyczny Uniwersytetu wiedeńskiego, na którym otrzymał stopień doktora medycyny w r. 1871. Następnie uczęszczał na oddział prym. Zsigmondy'ego, słuchał kursu dentystyki Scheffa sen. W roku 1872 udał się do Berlina, gdzie uczęszczał na klinikę prof. Albrechta i kształcił się w laboratoryum technicznèm prof. Seuera. Ukończywszy nauki w Berlinie, udał się do Wiednia i na tamtejszym Uniwersytecie otrzymał w Lipcu 1873 r. dyplom na magistra dentystyki. Osiadłszy w Krakowie mianowany został docentem prywatnym w Lipcu 1877 roku.

Lucyan Rydel, *zwyczajny profesor okulistyki*, urodzony 17 Listopada 1833 w Strzelcach Wielkich w powiecie bocheńskim, ukończywszy gimnazyum w Tarnowie z postępem celującym w roku 1852 oddał się studyom lekarskim przez rok jeden w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, przez resztę lat w Uniwersytecie wiedeńskim, gdzie też w roku 1859 dyplom Dr. medycyny a w roku 1861 Dr. chirurgii uzyskał. Poświęciwszy się okulistyce pracował od roku 1859 do 1862

w klinikach okulistycznych prof. Jaegera i Arlta w Wiedniu. W roku 1862 otrzymał posadę drugiego a w roku 1864 pierwszego asystenta kliniki okulistycznej wiedeńskiej prof. Arlta i piastował tę ostatnią aż do końca Lipca 1866. Jako asystent miewał wykłady teoretyczne i praktyczne o badaniu wziernikowem tudzież o operacyach ocznych w języku niemieckim. W Marcu 1866 habilitował się jako docent okulistyki w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W Październiku 1869 roku został zastępcą, od Października 1870 r. zwyczajnym profesorem i dyrektorem kliniki okulistycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był członkiem b. Tow. Nauk. a jest obecnie członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie, członkiem honorowym Tow. lek. gal., członkiem Tow. lek. krak. (w roku 1869 jego Prezesem) Tow. lek. wiedeńskiego, Tow. lek. bukowińskich w Czerniowcach i Tow. oftalmologicznego w Heidelbergu, był Dziekanem Wydziału lek. w Uniwersytecie Jagiellońskim w roku 1875/6 i 1882/3 a Prodziekanem także w r. 1877/8, Rektorem Uniwersytetu krakowskiego w roku 1884/5.

Ogłosił drukiem:

O zaćmie warstwowej. Przegl. Lek. 1864, Nr. 3, 4, 6, 8, 10, 12, 14.

Stationaler Kernstaar oder Schichtstaar. Wiener Medicinal-Halle 1864, Nr. 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16.

Dalekowidzenie, kurza ślepota, barwikowe wyrodzenie siatkówki. Z kliniki okul. prof. Artla w Wiedniu. Przegl. lek. 1864, Nr. 23, 24. 35, 36, 37, 38.

O leczeniu oderwania siatkówki za pomocą operacyi. (Podług wykładu mianego w Tow. lek. wied.) Przegl. Lek. 1865, Nr. 18, 19, 20, 21, 22.

Ueber die Durchschneidung der abgelösten Netzhaut. Oesterr. Zeitschrift für prakt. Heilkunde 1865, Nr. 17. Wien. med. Wochenblatt 1865 XXI, 16.

Jaskra i irydektomia, z kliniki okulistycznej prof. Arlta w Wiedniu. Przegl. Lek. 1865, Nr. 32, 33, 34, 35. (Podług wykładu w Tow. Lek. wied.).

Inflammatio tunicae vaginalis bulbi. (Praca dokonana wspólnie z Drem O. Beckerem w pracowni prof. Arlta w Wiedniu). Wiener medic. Wochenschrift 1866, XVI, Nr. 65, 66.

Spostrzeżenia nad jaskrą *(glaucoma)*. Przegl. Lek. 1866, Nr. 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46.

Dwa przypadki zaćmy traumatycznej wyjaśniającej się dobrowolnie (z ryciną chromolitograficzną). Przegl. Lek. 1866, Nr. 48, 49, 50, 51.

W dziele zbiorowem „Bericht über die Augenklinik der Wiener Universitaet 1863—1865. Unter Mitwirkung des Prof. Dr. Ferd. Arlt, herausgegeben von Dr. Max Tetzer, Dr. Lucian Rydel und Dr. Otto Becker. Wien Braumüller 1867, w 8ce str. 195 i 6 tablic, opracował artykuły następujące:

Berstung des Bulbus an der Grenze zwischen der Cornea und Sclerotica in Folge eines Stosses, Abgang der Linse. Heilung mit Erhaltung des Sehvermögens str. 64—65.

Acute Irido-Chorioiditis. Ueberraschende Wirkung einer localen Blutentziehung, str. 71—72.

Ein Fall von chron. Irido-Chorioiditis durch 13 Jahre beobachtet, str. 72—78.

Schichstaar, Iridenkleisis, 15 Monate später eitrige Irido-Kyklitis, str. 10—81.

Drei Fälle von Netzhautablösung. In einem Falle Heilung durch Punction der Netzhaut, str. 81—86.

Spontane Aufhellung von Cataracta traumatica, str. 87—96.

Massenhafte Glaskörperblutung nach eminenter Verkältung und Durchnässung. Heilung, str. 101—102.

Supraorbitalneuralgie. Geheilt durch Einpinselungen von Jodtinctur, str. 115 do 116.

Exophthalmus traumaticus. Heilung, str. 118—119.

Ueber Glaucom, str. 132 do 155.

Spostrzeżenia i uwagi nad działaniem bobu kalabarskiego w chorobach oczu, mianowicie w porażeniu akomodacyi. Przegl. Lek. 1869, Nr. 37. (Referat Dra Talki o tej pracy w klin. Monatsbl. für Augenh. 1870 str. 148 i dalsze).

Wyjaśnienie niektórych zjawisk jaskry ze stosunków anatomicznych i zasad fizyologicznych. (Rocznik Tow. nauk. Krak. 8171, poczet 3-ci T. XIX. Toż samo w odbitce, Kraków 1870, w 8-ce, str. 23).

Ein Beitrag zur Lehre vom Glaucom. Archiv f. Ophthalm. 1872 T. XVIII, str. 1—17.

Sztuczne zabarwianie blizn rogówki. Przegl. Lek. 1871, Nr. 16, 17.

Spostrzeżenia kliniczne nad zaćmą i jej operacyą poczynione od Października 1869 po koniec roku 1877 w klinice okul. Uniw. Jagiell. Przegl. Lek. 1878, Nr. 15, 16, 17, 18, 19, 20. Toż samo w oddzielnej odbitce w 8-ce, str. 45. Referat z tej pracy w klin. Monatsbl. f. Augenh. 1880, str. 90 i dalsze.

O wykrywaniu symulacyi ślepoty i niedowidzenia. Przegl. Lek. 1879. Nr. 24, 25, 26. Toż samo tłumaczone w Feldarzt 1879, Nr. 11—13.

Badanie przyrządu wzrokowego w celu rozpoznawania jego chorób. Wykłady kliniczne. Przegl. Lek. 1881, Nr. 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.

O leczeniu oderwania siatkówki i jego wynikach w klinice okulist. Uniw. Jagiell. Przegl. Lek. 1884, Nr. 2, 4, 6, 9. Toż samo w osobnej odbitce w 8-ce, str. 25.

O nowym sposobie otwierania torebki podczas wydobycia zaćmy. W książce jubileuszowej dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności naukowej prof. Szokalskiego. Warszawa 1884 str. 176—189.

Maurycy Antoni Walenty Madurowicz, herbu Jelita, *zwyczajny profesor akuszeryi*, urodził się w Kołomyi 16 Września 1831 r. Szkoły gimnazyalne ukończył we Lwowie 1846 r., tam też uczęszczał przez 2 lata na Wydział filozoficzny, poczem w Krakowie przez 2 lata (1848/9 i 1849/50) na Wydział lekarski, nareszcie na Wydział lekarski we Wiedniu przez 3 lata. Doktorem medycyny został w Wiedniu w r. 1855, doktorem chirurgii i magistrem akuszeryi tamże w r. 1856. Od roku 1854 do 1856 pełnił obowiązki lekarza w powszechnym Szpitalu wiedeńskim, i to na oddziale chorób wewnętrznych przez 3 miesiące, na oddziałach chi-

rurgicznych przez 19 miesięcy. W Czerwcu r. 1856 zamianowany prow. asystentem kliniki położniczej dla lekarzy w Uniwersytecie wiedeńskim, a od 1 Października 1857 rzeczywistym asystentem tamże, od r. 1858 zaś równocześnie pełnił obowiązki asystenta nowo utworzonej kliniki ginekologicznej prof. Karola Brauna, a to do końca Września 1862 r. W Październiku 1862 r. habilitował się jako docent ginekologii i położnictwa w Krakowie a 19 Października 1863 został mianowany zwyczajnym profesorem teoretycznej i praktycznej akuszeryi i objął obowiązki prymaryusza oddziału III Szpitala św. Łazarza, w którym mieścił się też oddział dzieci chorych i dom podrzutków. Nadto wykładał ginekologią i pedyatryą teoretycznie, a uczennicom szkoły dla położnych położnictwo, tak teoretycznie, jak osobno w klinice praktycznie. Jego głównie staraniem w r. 1870 otwarto teraźniejszą klinikę położniczą i z nią połączoną *pierwszą w Krakowie klinikę dla chorób kobiecych,* której jest dyrektorem. Jest stałym referentem w Wydziale spraw sądowych z zakresu położnictwa i ginekologii. Dziekanem Wydziału lek. był w r. 1867/8, a drugi raz w r. 1878/9, Rektorem Uniwersytetu w r. 1880/1 a Prorektorem także w r. 1882/3. Komisarzem rządowym przy egzaminach ścisłych w Wydziale lek. był w r. 1875/6 i 1882/3. Od r. 1858 jest członkiem c. k. Towarzystwa lekarzy wiedeńskich, w r. 1864 wybrany członkiem Tow. naukowego krakowskiego, przyczem do r. 1872 był jednym z redaktorów »Przeglądu Lekarskiego,« 1865 roku został członkiem Tow. lekarskiego warszawskiego, 1866 roku Tow. lekarskiego krakowskiego, którego Prezesem był w r. 1868, w r. 1870 wybrany członkiem Tow. lekarzy bukowińskich w Czerniowcach, od r. 1873 zaś członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie i nadto jest członkiem honorowym Tow. lekarzy galicyjskich we Lwowie.

Ogłosił drukiem:

Umwandlung einer Gesichts- in eine Beckenendlage unter dem Gebrauche der Kolpeuryse (Oesterr. Ztsch. f. prakt. Heilk. J. 1859, Nr. 20, 21.)

Allgemeine Ergebnisse an der geburtshilfl. Klinik des prof. C. Braun in J. 1858. (Zeitschr. d. Gesellsch. d. Ärzte zu Wien, J. 1859, Nr. 33, 34.)

Ergebnisse an der geburtshilfl. Klinik v. J. 1859 (Allg. Wien. medic. Zeitung, J. 1860, Nr. 25, 26, 27, 28, 29).

Ergebnisse an der geburtshilfl. Klinik im J. 1860 (z kazuistyką) Spitals-Zeitung, (dodatek do Wiener medic. Wochenschr. Nr. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24, z r. 1861, i Nr. 1, 2, 5, 7, 8 z r. 1862).

Lebercirrhose, Varices des Oesophagus, tödtliche Blutung aus denselben bei Gebärenden (Med. Presse 1862).

Powstawanie i rozpoznawanie przepukliny krwawej. (Z pracy habilitacyjnej). Przegl. Lek. 1863, Nr. 12—21.

O przebiegu i leczeniu przepukliny krwawej. (Przegl. Lek. 1863, Nr. 43—48).

Przypadek sądowo-położniczy. (Przegl. Lek. 1865, Nr. 17, 18, 19, 20).

Miednica ścieśniona niepomiarowa, wskutek zniekształcenia kręgów lędźwiowych. Przegl. Lek. 1865, Nr. 2—8, 51).

Niektóre uwagi nad zaśniadem groniastym. (Przegl. Lek. 1867, Nr. 13—17).

Kilka słów o przypadku ciąży zamacicznej brzusznej. (Przegl. Lek. 1868, Nr. 10—19).

Przypadek wypadnięcia łożyska *(prolapsus placentae)*. (Przegl. Lek. 1869, Nr. 10, 11, 12).

Cięcie cesarskie na kobiecie żywej. (Przegląd Lek. 1870, str. 153, 161, 167, 177).

Śmierć noworodka z zadzierzgnięcia pępowiny około szyi. (Dwutygod Med. publicz. 1878, str. 20—23).

Wyparcie kawałka martwego pęcherza po odprowadzeniu odchylonej macicy ciężarnej. (Przegl. Lek. 1877, str. 581, 593, 605).

Ausstossung eines necrotischen Stückes Harnblase nach Reposition einer retrovertirten schwangeren Gebärmutter. (Wien. med. Wochenschrift 1877, Nr. 51 i 52).

Henryk Jordan, *docent położnictwa,* urodzony roku 1842 w Przemyślu, studia lekarskie odbywał w Wiedniu i w Krakowie, rygoroza zdawał w Krakowie w r. 1869; od 1870 do 1874 asystent kliniki położniczej krakowskiej, od 1881 docent położnictwa, członek i b. Prezes Towarzystwa lekarskiego krakowskiego, honorowy członek Towarzystwa lekarskiego warszawskiego.

Ogłosił drukiem:

Naukę położnictwa dla położnych, II tomy. Kraków 1873; drugie wydanie powiększone i poprawione wyszło w Krakowie w r. 1885.

Nauka położnictwa dla lekarzy i uczniów. Dział I. Kraków 1881.

Jakim postępowaniem można gorączce połogowej zapobiedz? Kraków 1885.

Antoni Noga Mars, *docent położnictwa,* urodzony w Chrząstowie w Królestwie polskiem dnia 9 Maja 1851 r. Nauki gimnazyalne ukończył w Krakowie w r. 1869, nauki zaś lekarskie w Uniwersytecie Jagiellońskim pobierał od r. 1869 do 1874 i otrzymał stopień doktora wszech nauk lekarskich w r. 1875. Dalej kształcił się będąc praktykantem w klinice prof. K. Brauna w Wiedniu do roku 1876, poczem został sekundaryuszem Szpitala imienia Maryi Teresy dla chorób kobiecych w Wiedniu, gdzie do końca Kwietnia 1887 roku pozostawał. Od Maja 1877 do końca Września 1878 roku pełnił obowiązki sekundaryusza przy zakładzie położniczym we Lwowie. Od 1 Października 1878 roku objął obowiązki asystenta przy katedrze położnictwa i ginekologii w Uniwersytecie Jagiellońskim, które pełnił do końca Września 1882 r. W r. 1881 został docentem położnictwa przy Wydziale lekarskim w Krakowie. Od roku 1878 do roku 1882 wykładał systematyczne kursa położnictwa dla akuszerek; od roku zaś 1881 do obecnej chwili wykłada kursa położnictwa dla uczniów. Jest członkiem Towarzystwa lekarskiego krakowskiego,

Towarzystwa lekarzy galicyjskich, członkiem komisyi balneologicznej Towarzystwa lekarskiego krakowskiego.

Zresztą porówn. Klinika położnicza i Zakład anatomii, gdzie są podane prace jego.

Antoni Rosner, *tytularny profesor zwyczajny, dyrektor kliniki dla chorób skórnych i wenerycznych,* urodził się w Tarnowie 9 Listopada 1831, uczęszczał do szkół gimnazyalnych w Tarnowie, w roku 1847 udał się do Wiednia na dwuletni kurs filozofii a w roku 1849 zapisał się na Wydział lekarski w Uniwersytecie wiedeńskim. W r. 1855 został doktorem medycyny a później doktorem chirurgii i magistrem położnictwa. Do roku 1862 służył w szpitalu powszechnym a mianowicie na oddziale chorób wewnętrznych prof. Dr. Helma, na oddziale chirurgicznym Dr. Ulricha, na oddziale i klinice prof. Dr. Hebry i Sigmunda jako sekundaryusz (w owym czasie obie te kliniki nie miały asystentów a obowiązki asystentów pełnili sekundaryusze), nareszcie przez dwa lata był elewem w klinice chirurgicznej prof. Dr. Dumreichera. W dniu 30 Maja roku 1862 Ministeryum potwierdziło habilitacyą na docenta chorób skórnych i wenerycznych w Krakowie. W r. 1867 został mianowany profesorem nadzwyczajnym bezpłatnym. W roku 1871 systemizowaną została katedra i klinika dla chorób skórnych i wenerycznych a kierownictwo tej kliniki jemu poruczono. W r. 1887 otrzymał tytuł i charakter profesora zwyczajnego.

Oprócz pracy przedsięwziętej wspólnie z prof. Drem Hebrą w roku 1861 i 1862 „Ergebnisse der Impfung mit syfilitischen Sekreten“ a ogłoszonej w dziele prof. Dra Auspitza „Zur Lehre vom syfilitischen Contagium“, Wien 1866; ogłosił następujące prace w Przeglądzie Lekarskim w Krakowie:

Krótki opis nieoznaczonej dotąd wysypki pęcherzykowej, uważanej w szpitalu Św. Ducha, z dołączeniem niektórych uwag. 1865.

Przypadek wysypki guziczkowej uważanej i leczonej w klinice chorób skórnych, oraz uwagi nad niestósownością sztucznych podziałów dermatologicznych 866.

Kilka uwag nad znaczeniem przypadów późnej kiły i jej stósunku do rtęci, r. 1868.

O kile w płucach ze stanowiska klinicznego 1881.

Aleksander Zarewicz, *docent diagnostyki chorób wenerycznych,* ur. w Samborze d. 8 Października 1843 r., ukończył gimnazyum w Krakowie w r. 1862, następnie zapisał się na Wydział lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dyplom Dr. medycyny otrzymał tu 1868 r. a dyplom doktora chirurgii r. 1882. Od r. 1866 aż do r. 1871 pełnił obowiązki bezpłatnego asystenta przy klinice chorób wenerycznych i skórnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, a od r. 1869 pełnił równocześnie z powyższą asystenturą obowiązki rzeczywistego asystenta przy katedrze fizyologii w Krakowie przez lat dwa. Od Maja r. 1871 do końca Grudnia 1871 zastępował sekundaryusza przy

oddziale chorób wenerycznych i skórnych w Krakowie, w Grudniu 1871 zamianowany został przez Wydział krajowy sekundaryuszem 1ej klasy przy oddziale wenerycznym i skórnym w Krakowie. W r. 1874 mianowany prymaryuszem oddziału chorób wenerycznych i skórnych. Habilitował się w Krakowie na docenta diagnostyki chorób wenerycznych 1884. Jest członkiem Towarzystwa lekarskiego krakowskiego (w którem dwukrotnie wybranym był wiceprezesem.)

Ogłosił drukiem:

Leczenie wrzodów miękkich wyżerających kamforą. Przegląd. Lek. Nr. 3, r. 1874.

O użyciu jodoformu w chorobach wener. i kiłowych. Przegl. Lek. Nr. 3 z r. 1874.

O szczepieniu wydzieliny wrzodu stwardniałego i kłykcin sączących osobom kiłą wczesną dotkniętym. Przegl. Lek. Nr. 10, 11, z r. 1877.

O wyróżnianiu wrzodów wenerycznych części płciowych ze stanowiska klinicznego. Przegl. Lek. Nr. 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24 z r. 1879.

Kilka słów o działaniu Sylphii Cyrenaici w dymienicach ostrych. Przegl. Lek. Nr. 23, r. 1880.

Przyczynek do kazuistyki wycinania wrzodu stwardniałego. Przegl. Lek. Nr. 36, 38, 40, 42, 44, 47, 51, 52 r. 1885.

Na posiedzeniu XV, r. 1869 Tow. lekarskiego krakowsk. miał obszerny odczyt: O leczeniu kiły wtórorzędnej za pomocą wstrzykiwań podskórnych sublimatu. Przegl. Lek. Nr. 36 z r. 1869.

Prace pod jego kierunkiem dokonane:

Nowy sposób leczenia kłykcin wilgotnych zapomocą rozcieku azotanu srebrowego i zynku litego, podał Dr. St. Skobel Przegl. Lek. Nr. 39, 40, 41 r. 1877.

Przypadek pierzchnicy czerwonej (Lichen exsudativus ruber.) opisał Dr. T. Glück. Przegl. Lek. 1679. Nr. 37.

Syphilitische Wirbelcaries v. Dr. T. Glück. Allg. Wien. med. Zeitung Nr. 47 und 48 z r. 1879.

Sylphium cyrenaicum przeciw dymienicom ostrym p. Dr. T. Glück. Przegl. Lek. Nr. 20, 21, 22 r. 1880.

Sprawozdanie za r. 1884 z oddz. chorób wener. i skór. prymaryusza i docenta Dr. Zarewicza podał W. Rościszewski. Nr. 49, 51 r. 1886.

Porówn. zresztą: Klinika chorób skórnych i wener. i Chemia lekarska.

3. Historya medycyny.

Józef Oettinger, *profesor nadzwyczajny historyi medycyny,* urodził się dnia 7 Maja 1818 w Tarnowie. Kształcił się w szkołach publicznych w Krakowie i tu uzyskał stopień doktora medycyny w Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1843, a doktora chirurgii w r. 1850. W zastępstwie chorego profesora ś. p. Hechella wykładał w półroczu letniem 1851 w tejże szkole głównej historyą medycyny i medycynę publiczną. We dwa lata potem polecił go Wydział lekarski Ministerstwu Oświaty na pierwszą z tych katedr, lecz władza z powodów politycznych odmówiła zatwierdzenia. Nie dopuściła go także do habilitacyi mimo polecenia Wydziału lekarskiego

w r. 1862. Po ustaniu tej przeszkody uzyskał docenturę historyi medycyny w r. 1868, profesorem nadzwyczajnym mianowany w r. 1873. Jako członek b. Towarzystwa naukowego jest członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności w Krakowie; Towarzystwa lekarsk. warszawskiego, b. podolskiego i krakowskiego, ostatniego był także prezesem. Pracę jego »de vita Josephi Struthii« etc. uwieńczył Wydział lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego nagrodą z fundacyi ś. p. protomedyka Jakubowskiego.

Ogłosił drukiem:

a) Prace lekarsko-historyczne.

Jos. Struthii med. posn. vita et duorum ejus operum... bibliographico-critica disquisitio. Cracoviae 1843, str. V i 168 z ryciną.

Umiejętność lekarska w obec szkół etc. Kraków 1863, w 8-ce str. XVI, 182.

Kilka wspomnień z dawnych dziejów Wydz. lek. Uniw. Jagiell. Kraków, Przegląd Lek. 1874, Nr. 44, 46 r. 1875, Nr. 1, 3, 5, 8, 9, 10 r. 1876, Nr. 34, do 36, 38, 39, 41, 42, 44, 46, 48—50, 52, 53. Osobna odbitka str. 71.

Rys dawnych dziejów Wydz. lek. Uniw. Jagiell. etc. Część I od założenia Uniwersytetu aż do końca XVI stulecia. Kraków 1878 in 8° str. 242. (Odbitka z VI tomu Rozpraw Wydz. filolog. Akad. Umiej. str. 183—424.

Nieco z dziejów lek. przedhistorycznych. (Wyjątek z rękopisu obszerniejszego) Przegl. Lek. 1879, Nr. 1—3.

Zbiór pism hippokratowy w świetle nowożytnej krytyki. Przegl. Lek. 1879, Nr. 27—30, 32—40.

Zapiski lekarskie ze stulecia XVI ze spółczesnego rękopisu łacińskiego zebrał i przełożył. Tamże 1880, Nr. 38—41.

b) Prace historyczno-lekarskie popularne.

O przesądach lek. Kraków 1867, in 8°, str. 28. Odbitka z Przegl. Polsk. Lipiec 1869.

O obłędach pospólnych 1868. Kalina, streszczenie wykładu publicznego.

Rzut oka na najcelniejsze nabytki doświadczenia lek. Kraków 1870. Odbitka z Przegl. Polsk. w 8-ce, str. 34.

c) Epidemiologia.

Cholera nagminna w Krakowie w r. 1866. Sprawozd. urzęd. 1867. in 8° str. 33.

Przyczynek do obrazu epidemiologicznego M. Krakowa w ciągu 25-lecia od 1844—1868. Przegl. Lek. 1869, Nr. 44—46.

Rzut oka na ruch chorych i chorób w szpitalu izraelit. krakows. Przegląd Lek. 1871, Nr. 50—51.

Dżuma w Europie w stuleciu bieżącem i przeszłem. (Dwutygodnik med. 1879, Nr. 61—65, 77—83, 93—99, 109, 110).

Uwagi nad głównemi dziś chorobami nagminnemi: gorączką powrotną w Rossyi i zapaleniem opon mózgordzeniowych w Niemczech. Przegl. Lek. 1865, Nr. 25.

d) Medycyna publiczna.

Prawidła ochrony osobistej od cholery zalecone i ogłoszone przez Komisyę zdrowia Rady m. Krakowa 1866.

e) Kazuistyka lekarska:

Róg na głowie niewiasty. Przegl. Lek. 1862, Nr. 1.

Obłąd ośmiodniowy po pobycie w izbie napełnionej wyziewami chloroformu. Tamże, Nr. 3.

Cięcie przepuklinowe wykonane pomyślnie. Tamże.

Opis przypadku gruźlicy z urazem rdzenia przedłużonego etc. Tamże, Nr. 21—25.

Spostrzeżenia lek. ze szpitala izrael. w Krakowie z r. 1858. Tamże, Nr. 29—32, 37—39 r. 1863, Nr. 1—18.

Przewrotny układ wnętrzności etc. na żywym rozpoznał i opisał. Tamże, 1863, Nr. 33—36.

Przypadek uwięźnienia nerki opadłej. Tamże 1864, Nr. 41—42.

Wiadomość o rozeznanem na żywej osobie przewrotnem ułożeniu trzew etc. Rocznik Tow. nauk. krakow. T. VI, 1866 str. 33.

Przypadek rozmiękczenia kości. Przegl. Lek. 1868, Nr. 45—47.

Obłąd przemijający śród zimnicy. Tamże, 1873 Nr. 5—6.

Zgorzelina palców rąk śród cierpienia sercowego. Tamże, 1873 Nr. 6—8.

Niedomoga sercowa ostra. Tamże, Nr. 9.

Rozkurczowe brzmiące drganie w ujściu tętnicy głównej. Tamże, 1874 Nr. 31.

f) Sprawozdania i krytyki naukowe.

Krytyki i rozbiory różnych dzieł lekarskich i czasopism, zamieszczone przeważnie w Przegl. Lek., niektóre w odcinku „Czasu“: 1863 i 1883, także w Przegl. krytycznym.

g) Prace lingwistyczne.

Niektóre ważniejsze właściwości polszczyzny w porównaniu z mową niemiecką. Kraków 1869, 8°, str. 36. Odbitka z XI T. Rocz. Tow. nauk. Kraków 1869.

Uzupełnienie słownika Skobla i Kremera, spólnie z prof. Janikowskim i A. Kremerem. Kraków 1876, str. 130.

Słownik terminologii lek. polskiej, spólnie z ś. p. A. Kremerem i St. Janikowskim. Kraków 1881, str. XVI—538.

h) Przekłady.

Księga Hippokrata o powietrzu, wodach i miejscach, z greckiego przełożył i kilku wyjaśnieniami opatrzył. Przegl. Lek. 1880, Nr. 2, 3, 5, 21—24, 26.

Dr. Jana Kundrata wykład objaśniający do anatomicznych tablic ściennych (przeznaczonych dla szkół) z niemieckiego w Wiedniu 1872.

Ostateczna redakcya przekładu pedyatryi prof. Steinera spólnie z prof. Dr. Mac. Jakubowskim: Rys nauki o chorobach dzieci etc. Kraków 1877, str. 394.

i) Biografie.

Skobla, Dietla, St. Janikowskiego, Brodowicza, Bętkowskiego, Andrz. Janikowskiego, Herbicha, Jakubowskiego, Girsztowta, Wunderlicha, Traubego (w Przegl. Lekarskim).

WYDZIAŁ FILOZOFICZNY.

1. Filozofia i pedagogia.

Maurycy Straszewski, *profesor zwyczajny filozofii*, urodzony 22 Września 1848 we wsi Lutoryżu w Rzeszowskiem. Ukończył gimnazyum w Rzeszowie w r. 1866. Nauki uniwersyteckie pobierał w Pradze i w Wiedniu, gdzie w roku 1870 otrzymał stopień doktora filozofii. Lata 1871 i 1872 przepędził przeważnie za granicą na Uniwersytetach: w Berlinie, Lipsku i Zurichu oddając się studyom filozofii. W roku 1872 habilitował się na Uniwersytecie krakowskim na prywatnego docenta filozofii. W roku 1878 mianowany nadzwyczajnym profesorem z obowiązkiem wykładania pedagogii, został w roku 1884 profesorem zwyczajnym. Od roku 1875 jest członkiem komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów stanu nauczycielskiego. W roku 1884 odbył podróż do Anglii i Szkocyi jako delegat Uniwersytetu Jagiellońskiego na uroczysty obchód 300letniej rocznicy założenia Uniwersytetu w Edynburgu. W roku 1886 brał czynny udział w pracach 7go międzynarodowego kongresu orientalistów w Wiedniu.

Ogłosił drukiem:

a) Dzieła:

Jan Sniadecki. Jego stanowisko w dziejach oświaty i filozofii w Polsce. Wydanie Akademii Umiej. na pamiątkę stuletniej rocznicy doktoratu Jana Śniadeckiego. W Krakowie 1875 str. 324 i LXXVII.

Powstanie i rozwój pesymizmu w Indyach. Dzieło poświęcone uniwersytetowi Edynburgskiemu z powodu uroczystego obchodu 300-letniej rocznicy jego założenia. Kraków 1884 str. XI i 103 wielkie 8°.

Dzieje filozofii w zarysie. Tomów dwa. Wyszło dotąd cztery zeszyty (16 arkuszy druku). W Krakowie 1887.

b) Rozprawy naukowe:

O dzisiejszem stanowisku filozofii i jej do innych umiejętności stosunku. W Krakowie 1872 (osobne odbicie z Przeglądu polskiego), str. 13.

O zadaniach i stanowisku filozofii wobec dzisiejszej umiejętnej wiedzy. W Krakowie 1877 str. 60.

Filozofia Spinozy i dzisiejszy panteizm. Biblioteka warszawska r. 1877 T. I. str. 215—222 i 321—328, T. II. str. 33—55 i 219—243.

La psychologie est-elle une science? Revue philosophique, vol. IV p. 366—379, Paris r. 1877.

Herbart, sa vie et sa philosophie d'après des publications recentes. Revue philos. vol. VII, p. 504—526, 645—673, r. 1879.

Charakter. Studyum z zakresu psychologii i etyki w zastosowaniu do pedagogii. Encyklopedya wychowawcza T. II. str. 434—460, Warszawa 1882.

Uwagi nad filozofią Stuarta Milla w jej ostatecznych wynikach i nad współczesnym empiryzmem angielskim. Przyczynek do krytyki filozoficznych dążności naszego wieku, napisany z powodu pośmiertnych filozoficznych prac Stuarta Milla. Rozprawy i sprawozd. Wydz. hist. filoz. Akademii Umiej. w Krakowie, r. 1877, T. IV, str. 73.

Ueber die Entwickelung der philosophischen Ideen bei den Indern und Chinesen. Arbeiten des VII. internationalen Orientalisten Congresses. Arische Sektion. Wien 1887, str. 79—93.

c) Recenzye i artykuły:

Bronisława Trentowskiego: Panteon wiedzy ludzkiej w Nr. 4 Przeglądu krytycznego r. 1875 str. 104—109, (osobne wydanie w Krakowie 1877, str. 22).

Dr. Alberta Stoekla: Logika w Nr. 6 Przeglądu krytycznego rok 1875, str. 167—169, (osobne wydanie w Krakowie 1877 str. 14).

Dr. H. Struve. Die philos. Literatur der Polen. Przegląd krytyczny Nr. 10, r. 1875, str. 296—299.

Józef Kremer i Karol Libelt. Przegląd polski, Lipiec 1875, str. 129—141,

Karol Libelt. Filozofia i krytyka. Przegląd krytyczny r. 1876, str. 82—87.

Lessewicz. Pisma o nauczaniu filozofii. Revue philos. vol. VII, p. 333—342.

P. Miłosławski. Tipy sowremennoj filozofskoj mysli w Germanii. Revue philos. vol. XII, p. 277—286, r. 1881.

Oxford i Cambridge. W Krakowie 1884. (Osobne odbicie z Przeglądu polskiego str. 42).

W sprawach szkolnych. Przegląd polski, Lipiec 1885.

Teofil Ziemba, *docent prywatny filozofii*, urodzony w r. 1847 w Jaryczowie, ukończył gimnazyum we Lwowie r. 1865, tamże Uniwersytetw r. 1868, poczem w r. 1869 otrzymał stopień Dr. filozofii. Jako profesor filologii i propedeutyki filozoficznej od r. 1871 w gimnazyum św. Anny, habilitował się w r. 1872 na docenta historyi filozofii, a w r. 1878 zakres swój docentury rozszerzył na całą filozofią.

Ogłosił drukiem:

Locke und seine Werke. Lemberg 1869, str. 112.

Jan Śniadecki na polu filozofii. Kraków 1872, str. 70.

Pozytywizm i jego wyznawcy we Francyi. Kraków 1872, str. 100.

Tadeusz Czacki i jego zasługi. Kraków 1873, str. 79.

Psychologia. Kraków 1877, str. 196.

Estetyka poezyi. Kraków 1882, str. 161.

Herman i Dorota. Przekład rymowy. Kraków 1885, str. 86.

Piotr Ronsard. Studyum z literatury XVI wieku. Kraków 1886, str. 98.

Zamachy na autorstwo Szekspira. „Przewodnik Naukowy i Literacki“ rok 1886. (Zeszyty za Sierpień str. 721—729, Wrzesień 817—824, Październik 912—921, Listopad 1020—1036).

Obrazy z życia i charakteru Mickiewicza, drukowane w 15 osobnych rozprawach w „Bibliotece warszawskiej“, „Przewodniku Nauk. i Literac.“ i w „Tygodniku Illustrowanym“ w latach 1883—1886.

Leon Kulczyński, *docent pedagogiki*, urodzony dnia 5 Sierpnia 1847 w Krakowie, ukończył gimnazyum Św. Anny w Krakowie w r. 1867, studya uniwersyteckie r. 1872 w Uniw. Jag. Zastępcą nauczyciela został w gimnazyum Św. Anny od 1 Kwietnia 1872; nauczycielem rzeczywistym od 1 Października 1873 tamże, w r. 1883 od 1 Września przeniesiony do nowo utworzonego gimnazyum III tamże. Dyplom doktora filozofii uzyskał w r. 1877, habilitował się do pedagogiki w Uniwersytecie Jagiellońskim i w tymże wykłada od letniego półrocza r. 1880/81. Członkiem komisyi Akademii Umiejętności w Krakowie do historyi nauk i literatury został w r. 1879.

Ogłosił drukiem:

Kilka słów o M. K. Sarbiewskim szczególnie w stosunku jego do Horacyusza. Kraków 1875, str. 58.

Wykształcenie nauczycieli gimnazyalnych. Lwów 1883, str. 112.

Z dziedziny pedagogiki. Studyum z powodu Psychologii wychowawczej przez A. Dygasińskiego wydanej w Warszawie 1885, w zeszycie grudniowym Ateneum 1885, str. 520—553.

Oprócz tego opracował w Sprawozdaniu Komisyi w sprawie reformy szkół średnich powołanej przez Akademią Umiejętności w Krakowie do załatwienia przekazanego jej wniosku przez Wys. Sejm. (Kraków 1881) referat II a: O pielęgnowaniu ciała str. 44—46 i referat VI: O stanie nauki opartej na starożytnym klasycyzmie w gimnazyum str. 91—103. Drobniejsze artykuły w czasopismach: „Przegląd krytyczny“ i „Muzeum“.

2. Matematyka i astronomia.

Michał Franciszek Ignacy Karliński, *profesor zwyczajny astronomii i matematyki wyższej*, urodzony w Krakowie dnia 4 Października 1830 r., ukończył tamże liceum Św. Anny w r. 1846. Następnie zapisawszy się na Uniwersytet Jagielloński pozostawał na nim do r. 1853, uzupełniając studya matematyczne w b. instytucie techniczno-przemysłowym. W ciągu tego czasu zdał egzamina nauczycielskie i od r. 1851—55 pełnił obowiązki zastępcy adjunkta przy Obserwatoryum astronomicznem. W r. 1855 został powołany do Pragi czeskiej na prowizorycznego adjunkta Obserwatoryum, dokąd przeniósłszy się został tamże w r. 1857 rzeczywistym adjunktem. W r. 1858 uzyskawszy trzechmiesięczny urlop zwiedzał w celach naukowych obserwatorya: w Hamburgu, Altonie, Bilku, Bonnie, Gotha, przepędziwszy przeważną część czasu na berlińskiej dostrzegalni. Z Pragi powołał go Uniwersytet Jagielloński w r. 1862 na zwyczajnego profesora i dyrektora Obserwatoryum astro-

nomicznego. W r. 1866 Uniwersytet Jagielloński udzielił mu »honoris causa« stopień doktora filozofii a w r. 1874 w uznaniu zasług w zawodzie nauczycielskim oraz bezinteresownego udziału w pracach komisyi geodetycznej został Kawalerem orderu Franciszka Józefa. W pierwszem półr. 1864/5 był prodziekanem a w latach 1869/70, 70/1 i 72/3 Dziekanem Wydziału. Od roku 1857 członek korespondent Towarzystwa naukowego krakowskiego, a po jego przekształceniu w Akademią Umiejętności od r. 1874 jej członek czynny, od 1858 członek Towarzystwa rolniczego krakowskiego, od 1860 członek nadzwyczajny królewskiego Towarzystwa naukowego w Pradze, od r. 1863, jako współzałożyciel, członek Towarzystwa astronomicznego w Niemczech, od 1865 członek honorowy Towarzystwa Kopernika w Toruniu oraz Towarzystwa meteorologicznego w Wiedniu, od r. 1867 członek austryackiej komisyi geodetycznej europejskiej, od r. 1873 korespondent Towarzystwa Nauk Ścisłych w Paryżu, od 1882 członek honorowy Towarzystwa wojskowo-naukowego w Krakowie, od 1886 członek komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów stanu nauczycielskiego i jej wicedyrektor (1887).

Ogłosił drukiem:

A. Astronomia i matematyka.

a) Astronomia teoretyczna i matematyka:

Elemente des Kometen IV, 1858 (Astron. Nachr. Bd 48, p. 217).

Jahres und Oppositionsephemeriden des Planeten Hestia für die Jahre 1859—1876, Berl. Astron. Jahrb. 1861—1878).

Einiges über den neuen Planeten Hestia (Sitzungsberichte der K. Gesellsch. d. Wiss. in Prag, Jahrg. 1860, p. 92—93).

Elemente und Ephemeride der Hestia (Astr. Nachr. Bd 52, p. 363—366).

Verbesserung der Bahnelemente des Planeten (46) Hestia (Ibid. J. 1861, II. p. 29—38).

Ueber das Kepler'sche Problem speciell bei den Planeten, und Bemerkungen über die Aenderung der Gauss'schen Methode der Auflösung der Kepler'schen Problems bei grossen Excentricitäten (Astr. Nachr. Bd 57 p. 183—192).

Ueber die schnellste Praxis der Auflösunng der Kepler'schen Gleichung bei grossen Excentricitäten (Sitzungsber. der K. Gesellsch. der Wissensch. in Prag, 1862, p. 42—43).

Beobachtungen und Elemente des Kometen III, 1863, (Astr. Nachr. Bd 60, p. 9—11).

Elemente und Ephemeride des Kometen I, 1864, (Ibid. Bd 62, p. 349—352).

Hestiae planetae minoris XLVI elementa nova ex observationibus sex oppositionum annorum 1857—1864 deducta Cracoviae 1865, 4° str. 28.

Ruch gwiazd stałych (Kraków 8°, str. 24 druk. w bibl. Umiej. przyrodn.)

Kilka uwag nad pewnym rodzajem linii krzywych algebraicznych, (Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyrodn. c. k. Akad. Umiej. T. X, str. XI—XIII).

Eléments définitifs de la comète II, 1868, (Annuaire du Bureau des Longitudes pour 1884 p. 214).

b) Astronomia sferyczna i spostrzeżenia:

Beobachtungen der Planeten, des Mondes und der Sternbedeckungen in den Jahren 1851, 1852, 1853 u. 1854 (Astr. Nachr. Bd 35, p. 295—300, 315—316; Bd 37, p. 95—104; Bd 40, p. 315—322, 329—342).

Beobachtungen der Kometen (Astr. Nachr. Bd 40 p. 350—356).

Beobachtungen der Plejadenbedeckungen (Astr. Nachr. Bd 48 p. 217).

Beobachtungen des Kometen IV, 1858. Berlin. (Ibid. Bd 49 p. 155).

O zatměni slunce, vůbec zoláštěpak o úplněm zatměni slunce dne 18 července 1860 (Purkyně'go Živa 1860 p. 193—218).

Velika kometa roku 1861 (Ibid. p. 281—282).

Ueber den von Pogson am 9 August 1861, gerechneten Planeten (Astron. Nachr. Bd 57, p. 133—134).

Nachweisungen für die kleinen Planeten (5)—(72), (Berl. Astr. Jahrb. für 1865 p. 313—400).

Anzeige der Entdeckung des Kometen III, 1863 (Astr. Nachr. Bd 59, Beilage zu Nr. 1410 p. I—II).

Beobachtungen des Kometen I, 1863 (Ibid. Bd 60 p. 3—4).

Anzeige der Entdeckung und Beobachtungen des Kometen III, 1863 (Astr. Nachr. Bd 61 p. 283, 319, 363, 383).

Beobachtungen der Kometen II—V, 1863 (Ibid. Bd 62 p. 81—86).

Anzeige der Entdeckung und Beobachtungen des Kometen I, 1864 (Ibid. p. 301—302).

Beobachtungen der Planeten (84) u. (85), (Astr. Nachr. Bd 66 p. 13—14).

Beobachtungen des Kometen I, 1866 (Ibid. p. 217—218).

Beobachtungen der kleinen Planeten in den Jahren 1864, 1865 und 1866 und der Kometen II, 1864 u. IV 1864 (Ibid. p. 369—382).

Spostrzeżenia planet mniejszych Klio i Jo w obserwatoryum astronomicznem krakowskiem. (Rocznik Tow. Nauk. krak. Tom 33 str. 393—430).

Beobachtungen von Sternschnuppen am 20 April 1867 (Astr. Nachr. Bd 69 p. 189—190).

Anzeige der Entdeckung der Veränderlichkeit des Sternes R Corvi (14 März 1867 Ibid. p. 265).

Beobachtungen der Sternschnuppen am 13 u. 14 November 1867 (Zeitschr. der österr. Gesellsch. für Meteorologie Bd II p. 573—574).

Beobachtungen des Encke'schen Kometen (Astr. Nachr. Bd 72 p. 111—112).

Ueber das Meteor vom 30 Januar 1868 (Zeitschrift der österr. Gesellsch. für Meteorologie Bd III p. 138—141).

Beobachtungen der Sternschnuppen am 13 November 1868 (Ibid. Bd III p. 575—576).

Beobachtungen des Kometen I, 1868 in Wien (Astron. Nachr. Bd 75 p. 277—278).

Wyznaczenie szerokości geograficznej środka kopuły zachodniej w Obserwatoryum krakowskiem. (Rozpr. i Sprawozd. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. Tom IV str. 52—67).

Beobachtungen der kleinen Planeten und des Kometen I, 1867 in den Jahren 1866—1868 (Astr. Nachr. Bd 90 p. 41—46, 50—58, 65—68, 81).

Beobachtungen der Kometen I 1868, II 1868 u. III 1868 (Ibid. Bd 91 p. 171—172, 175—176).

Beobachtungen der Kometen I 1869, I—III 1870, I u. II 1871 u. des Planeten Hestia im J. 1869 (Astr. Nachr. Bd 92 p. 13—15, 23—28).

Beobachtungen des Merkurdurchgangs am 6 Mai 1878 (Astr. Nachr. Bd 92 p. 299—300).

c) Rozprawy treści rozmaitej:

Rys dziejów obserwatoryum astronomicznego Uniwersytetu krakowskiego (w publikacyi Towarzystwa nauk. krak. p. t.: „Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie“ str. 70—143).

Ueber eine einfache Form telegraphischer Mittheilung von astronomischen Beobachtungen (Astr. Nachr. Bd 66 p. 31—32).

Mlhoviny (Mgławice) Purkyně'go Živa 1861 p. 167—178).

Vita magistri Alberti de Brudzevo (w Hiplera „Spicilegium Copernicanum“ Braunsberg 1873 p. 311—315).

Żywot Kopernika i jego naukowe zasługi, Kraków 8° str. 54.

Sprawozdanie o pracy E. Stahlbergera p. t.: Metodo generale per trovare la positione geografica di un bastimento in mare col mezzo di osservazioni astronomiche. (Rozprawy i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie, Tom V str. XXII—XXIX).

Przyczynek do kalendaryografii chrześcijańskiej. (Rozprawy i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie T. VIII p. 62—99).

B. Meteorologia.

Meteorologische Nachrichten (Jahn's Unterhaltungen Bd VI p. 78, 93, 111, 118, 174, 247, 271, 280, 311, 335, 398; Bd VII p. 6, 63, 183, 191, 223, 229).

Ueber das Nordlicht am 19 Februar 1852 (Ibid. Bd VI p. 101—102).

Erste Resultate ozonometrischer Beobachtungen in Krakau (Poggendorff's Annalen Bd XCIII p. 627—628).

Magnetische und meteorologische Beobachtungen zu Prag (1856—1862), (auf öffentliche Kosten herausgegeben von Dr. J. G. Böhm u. F. Karliński. Jahrgänge XIV—XXII. Prag 4°).

Resultate aus den magnetischen Declinationsbeobachtungen in Krakau, als ein Beitrag zur Kenntniss der Wirkung des Erdmagnetismus (Sitzungsber. der K. Gesellsch. der Wissensch. in Prag 1861 I. p. 37—42).

Spostrzeżenia meteorologiczne robione w c. k. Obserwatoryum astron. w Krakowie od Lipca 1862 do końca Listopada 1867. (Przegląd Lekarski z lat 1864—1868).

Przegląd czynności komisyi fizyograficznej c. k. Towarzystwa Nauk. krak. od chwili jej pierwszych zawiązków po koniec r. 1866; toż za rok 1867. (Spraw. kom. fizyogr. T. I str. 1—14, T. II str. 1—12).

Sprawozdanie Sekcyi meteorologicznej. (Ibid. T. I—XX).

Materyały do klimatografii Galicyi zebrane przez sekcyą meteryologiczną kom. fizyogr. (Ibid. T. I—XX).

Pomiary barometryczne w Tatrach Nowotarskich, wykonał Dr. E. Janota (resp. Dr. Alth), obliczył Dr. Karliński. (Ibid. Tom II p. 176—183; Tom III p. 155—157; Tom V p. 93—96).

Ueber die mittlere Temperatur von Krakau nach 40-jähr. Beobachtungen (1825—1865). (Jahrbücher der Centralanstalt für Met. u. Erdmagnetismus in Wien. Neue Folge Bd III p. 191—204 i tablica litogr.).

Ueber den Thermographen von Pfeiffer. (Zeitschr. der österr. Ges. für Met. Bd III p. 269).

Beobachtung einer rothen Sonnensäule am 17 Jan. 1869. (Ibid. Bd IV p. 68 und 69).

Ueber die strenge Winterkälte im Februar 1870. (Ibid. Bd V p. 95).

Meteorologische Beobachtungen angestellt an der k. k. Sternwarte in Krakau. (Krakau 1871—1875 in 4° oblong. 1876—1886 in 8°, 3 Bde).

Berichte über Nordlichter am 4 Febr., 7 Juli und 14 Aug. 1872. (Zeitschr. der österr. Gesellsch. für Met. Bd VII p. 88—90, 250—251, 320).

Zwanzigjährige Resultate ozonometrischer Beobachtungen in Krakau. (Ibid. Bd IX p. 94).

Regenverhältnisse in Krakau. (Ibid. Bd XI p. 76—77).

Unterschied zwischen dem Mittel der täglichen Temperatur-Extreme und dem wahren Mittel. (Ibid. p. 125).

O okresowych zmianach ciepłoty powietrza w Krakowie. (Pamiętnik Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie, T. II str. 157—191).

Ueber die periodischen Aenderungen der Lufttemperatur in Krakau. (Krakau, 4°, 32 Seiten mit 2 litogr. Tafeln).

Wypadki jednorocznych pomiarów chyżości wiatru w Krakowie. (Rozprawy i Spraw. Wydz. mat.-przyrodn. Akad. Umiej. T. IV str. 68—72).

Klima von Krakau (Zeitschr. der österr. Gesellsch. f. Met. Bd XII p. 63).

Temperatur-Extreme zu Krakau. (Ibid. p. 14).

Ueber ein drittes tägliches Luftdruckmaximum. (Ibid. Bd XIII p. 106—107).

Täglicher Gang des Luftdruckes in Krakau. (Ibid. p. 270—272).

Täglicher Gang der magn. Declination in Greenwich berechnet aus 14-jähr. Beobachtungen 1858—1863 u. 1868—1875. (Ibid. Bd XIV p. 59—60).

Ueber die Variation der magn. Declination zu Helder. (Ibid. p. 275—280).

Täglicher Gang der Windgeschwindigkeit in Krakau nach 3-jähr. Beobachtungen. (Ibid. p. 383).

Ueber die „Lunar-diurnal Variation" der magn. Declination in Greenwich. (Ibid. Bd XV p. 321—323).

Tägliche Periode des Windes in Krakau. (Ibid. p. 28—29).

Ułatwienie obliczenia współczynników wzoru Bessel'a używanego w meteorologii do matematycznego przedstawienia zjawisk okresowych. (Rozpr. Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie, T. VII str. 59—66).

Bericht über die Abhandlung von der Stoke's „L'influence de la lune sur le mouvement de l'aiguille aimantée." (Zeitschr. d. öster. Gesellsch. für Met. Bd XVII p. 490—493).

Grüne Sonne beobachtet in Krakau am 24 Jan. 1884. (Ibid. Bd XIX p. 124).

Niederschlagsmenge und Wasserstand der Flüsse in Galizien vor und während der Ueberschwemmung im Juni 1884. (Ibid. p. 444—447).

Beitrag zur Geschichte des merkwürdigen Barometersprunges vom 18 October 1884. (Ibid. Bd XX p. 35).

Stosunki klimatyczne Krakowa („Zdrowie" Nr. 16 i następny).

Maryan Aleksander Sas Baraniecki, *profesor zwyczajny matematyki wyższej*, urodził się w Warszawie 8 Grudnia r. 1848. Gimnazyalne wykształcenie pobierał w Warszawie i tamże w r. 1865 wstąpił do b. Szkoły głównej, którą ukończył w r. 1869 ze stopniem magistra nauk fizyko-matematycznych. Potem kształcił się dalej na Uniwersytetach w Krakowie i w Lipsku i na ostatnim w r. 1871 uzyskał stopień magistra bonarum artium i doktora filozofii. Następnie zaś na Uniwersytecie w Moskwie otrzymał w r. 1874 stopień Magistra matematyki teoretycznej. W r. 1875 został nauczycielem matematyki w gimnazyum II w Warszawie, od tych obowiązków otrzymał uwolnienie na własne żądanie w r. 1881. Od roku zaś 1876, jako docent prywatny matematyki teoretycznej, wykładał na Uniwersytecie w Warszawie bez przerwy do końca r. 1884/5, kierując nadto w latach 1880—1885 ćwiczeniami studentów z rachunku różniczkowego i całkowego. Rząd rosyjski przyznał mu w r. 1886 za poprzednią służbę rangę asesora kolegialnego. W r. 1885, powołany jednocześnie na profesora do Uniwersytetu w Krakowie i do szkoły politechnicznej we Lwowie, objął na Uniwersytecie Jagiellońskim posadę profesora zwyczajnego matematyki i dyrektora seminaryum matematycznego.

Ogłosił drukiem:

Ueber gegen einander permutable Substitutionen, Lex. 8° str. 33. Rozprawa inauguralna. Lipsk 1871.

O hipergieomietryczeskich funkcjach, 8° str. 112. Rozprawa na stopień magistra matematyki. Moskwa 1873.

Arytmetyka. Algiebra. (W Panteonie wiedzy ludzkiej), Lex. 8° str. 96 i 52. Warszawa 1875.

Rozwinięcie na ułamek ciągły stosunku dwu zupełnych całek eliptycznych pierwszego i drugiego gatunku. (W Pamiętniku towarzystwa nauk ścisłych w Paryżu, Tom VII) 4°, str. 8, 1875.

O podstawieniach wymiennych. (Tamże, Tom VII) 4°, str. 35, 1875.

Dowód pewnego twierdzenia zasadniczego, odnoszącego się do funkcyj hypergeometrycznych. (Tamże, Tom VIII) 4°, str. 19, 1876.

Zasadnicze wnioski geometryczne z teoryi algebraicznej form kwadratowych podwójnych. Wykład habilitacyjny. (Tamże, Tom VIII 4°, str. 8, 1876.

O tworzeniu systematu sprzężonego podstawień liniowych. (Tamże, Tom X) 4°, str. 8, 1878.

O wyznaczeniu spólnych pierwiastków dwu równań przy pomocy rugownika tych równań. (Tamże, Tom X) 4°, str. 7, 1878.

Teorya wyznaczników (determinantów). 8°, str. XXII i 600. Paryż 1879.

O miarach prawnych i zwyczajowych w Polsce. (We „Wszechświecie", T. II) 4°, str. 8, Warszawa 1883.

Arytmetyka, kurs teoretyczny, oraz: Krótki rys rozwoju arytmetyki i o jej nauczaniu w Polsce. (W Bibliotece matematyczno-fizycznej, serya III, Tom I) 8°, str. LVI i 366. Warszawa 1884. Dzieło to rada szkolna krajowa we Lwowie poleciła jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół średnich, seminaryów nauczycielskich i szkół ludowych, jakoteż zaleciła bibliotekom szkół średnich, seminaryów nauczycielskich i rad szkolnych okręgowych.

Początkowy wykład syntetyczny własności przecięć stożkowych na podstawie ich pokrewieństwa harmonicznego z kołem. (Tamże, serya III, T. V) 8°, str. XVI i 131. Warszawa 1885.

O przekształceniu koła na przecięcie stożkowe. (W Rozprawach Wydziału matematyczno-przyrodniczego Akademii Umiejętności w Krakowie, Tom XIII) 8°, str. 11, 1886.

O funkcyach Bernoulli'ego. (Tamże, Tom XIII) 8°, str. 13, 1886.

W roku 1882 rozpoczął w Warszawie wydawnictwo z zapomogi kasy pomocy naukowej imienia Mianowskiego zbioru podręczników p. t.: „Biblioteka matematyczno-fizyczna", której był redaktorem i wydawcą do Października r. 1885.

Różne artykuły, recenzye, sprawozdania, życiorysy itp. pomieszczał w wydawnictwach: „Ateneum", „Encyklopedya wychowawcza", „Jahrbuch über die die Fortschritte der Mathematik", „Kłosy", „Kraj", „Muzeum". „Pamiętnik towarzystwa nauk ścisłych", „Prawda", „Przegląd krytyczny", „Przegląd pedagogiczny", „Przegląd tygodniowy", „Tygodnik ilustrowany", „Wszechświat" i w kilku pismach codziennych.

Ludwik Antoni Birkenmajer, *docent fizyki matematycznej,* urodzony d. 19 Maja 1855 r. w miasteczku Lipsko (dzisiejszy powiat cieszanowski), ukończył gimnazyum w r. 1873 we Lwowie. Następnie kształcił się na Uniwersytecie lwowskim gdzie w r. 1879 otrzymał stopień doktora filozofii. W roku 1880 złożył z ogólnem odznaczeniem egzamin z matematyki i fizyki na nauczyciela szkół średnich. W r. 1881 habilitował się na docenta prywatnego fizyki matematycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Od r. 1878—82 funkcyonował jako nauczyciel, zaś od r. 1883 jako profesor matematyki i fizyki w kraj. średn. szkole rolniczej w Czernichowie pod Krakowem. W roku 1884 Akademia Umiejętności w Krakowie przyznała mu nagrodę konkursową Wł. Kretkowskiego za pracę z dziedziny geometryi

przestrzennej (ocena tej pracy znajduje się w Rozprawach i Sprawozdaniach z posiedzeń Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiejętności w Krakowie z roku 1884 pag. LXXXVIII-XCII; uchwała na pełnem posiedzeniu Akademii powzięta w tej mierze w Roczniku Zarządu Akademii za rok 1884). Od r. 1879 jest członkiem Tow. imienia Kopernika we Lwowie.

Ogłosił drukiem:

O rozszerzalności ciał, Lwów 1876, 8° str. 19.

O zjawisku tęczy bezbarwnej. (Kosmos Tom II) z figurami, Lwów 1877, str. 14.

Kilka słów o zjawisku irradyacyi. (Ibidem).

Studya z dziedziny fizyki teoretycznej. (Kosmos T. III), Lwów 1878, str. 122.

O przeźroczystości powietrza. (Kosmos T. IV), Lwów 1879, str. 7.

O całkowaniu algebraicznem funkcyj algebraicznych, Lwów 1879, 8° str. 55.

O kinetycznej równowadze ellipsoidy nieobrotowej. (Pamiętnik Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie T. VII), Kraków 1881, 4° str. 13.

O niektórych wypadkach ruchu ciał pod wpływem dziennego ruchu ziemi. (Kosmos T. VIII), Lwów 1883, 8° str. 12.

O kształcie i grawitacyi sferoidu ziemskiego. (Rozpr. i Sprawozd. Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie T. XIV), Kraków 1885, 8° str. 25.

Ueber die durch die Fortpflanzung des Lichtes hervorgerufenen Ungleichheiten in der Bewegung der physischen Doppelsterne. (Sitztungsberichte der k. Akademie der Wissensch. in Wien, math. naturwiss. Classe Bd XCIII, II Abth.), Wien 1886, 8° pag. 76.

Nowa teorya kształtu i grawitacyi ziemi. (Pamiętnik Wydz. mat. przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie, T. XIII), Kraków 1887, 4°. (Część pierwsza. Wywody teoretyczne).

3. Nauki przyrodnicze.

Zygmunt Florenty Wróblewski, *profesor zwyczajny fizyki*, urodził się dnia 28 Października 1845 r. w Grodnie, ukończył tamże gimnazyum w r. 1862 z medalem srebrnym. Wstąpiwszy na Uniwersytet w Kijowie, za udział w powstaniu 1863 r. zesłany na Sybir, powrócił wskutek amnestyi w r. 1869 do kraju i wyjechał dla dalszego kształcenia się zagranicę. Był na Uniwersytetach w Berlinie, Heidelbergu i Monachium, gdzie w r. 1874 otrzymał doktorat filozofii ze stopniem »summa cum laude.« Zostawszy wówczas asystentem katedry fizyki w Monachium, przeniósł się w r. 1875 w tym samym charakterze do Strasburga, gdzie też przez lat 5 pełnił swoje obowiązki i gdzie się w r. 1876 habilitował. Otrzymawszy od Akademii Umiejętności w Krakowie stypendyum imienia Seweryna Gałęzowskiego, przez rok kształcił się wyłącznie w fizyce: w Paryżu, Londynie, Oxfordzie i Cambridge a przez następny rok w pracowni Sainte-Claire Deville'a w Ecole Normale superieur w Paryżu. Ztąd został w r. 1882 powołany na profesora zwyczajnego fizyki na Uniwersytecie Jagiellońskim. W r. 1883 był członkiem komisyi urządza-

jącej wystawę elektryczną powszechną w Wiedniu, a zarazem członkiem jury tej wystawy. W r. 1886 otrzymał od Akademii Umiejętności w Wiedniu nagrodę Baumgartnera (1000 fl.) za prace nad skropleniem gazów, jako za pracę, która w ciągu ostatnich trzech lat najbardziej posunęła naprzód fizykę. Jest od r. 1879 członkiem Towarzystwa imienia Kopernika we Lwowie, od r. 1882 członkiem Societé française de physique w Paryżu, od r. 1883 członkiem korespondentem Akademii Umiejętności w Krakowie, od r. 1884 członkiem honorowym Societé de physique et d'histoire naturelle w Genewie a także członkiem honorowym poznańskiego Towarzystwa przyjaciół nauk, od r. 1887 korespondentem wiedeńskiej Akademii Umiejętności, od r. 1885 członkiem komisyi egzaminacyjnej krakowskiej na kandydatów stanu nauczycielskiego. W bieżącym r. szkolnym pełni obowiązki Dziekana Wydziału.

Ogłosił drukiem od roku 1874 prace, które stosownie do swej treści, rozpadają się na następujące grupy:

a) Dyfuzya materyi w ogólności, a dyfuzya gazów przez ciała pochłaniające w szczególności.

Ueber die Diffusion der Gase durch absorbirende Substanzen (Poggendorff's Annalen, T. 158).

Ueber die Gesetze, nach welchen die Gase sich in flüssigen festflüssigen und festen Körpern verbreiten, (Wiedemann's Annalen T. 2).

Ueber die Constante der Verbreitung der Kohlensäure im reinen Wasser. (Wiedemann's Annalen, T. 4).

Ueber die Abhängigkeit der Constante der Verbreitung der Gase in einer Flüssigkeit von der Zähigkeit der letzteren. (Wiedemann's Annalen, T. 7).

Ueber die Anwendung der Photometrie auf das Studium der Diffusionserscheinungen bei den Flüssigkeiten. (Wiedemann's Annalen, T. 13).

O wpływie sił molekularnych na zjawiska dyfuzyi w cieczach. (Rozprawy Wydz. mat. Akad. Umiej. T. 9).

b) Istota pochłaniania gazów przez ciała pochłaniające.

Ueber die Natur der Absorption der Gase. (Wiedemann's Annalen, T. 8).

Sur la combinaison de l'acide carbonique et de l'eau. (Comptes Rendus T. 94).

Sur la composition de l'acide carbonique hydraté. (Comptes Rendus T. 94).

Sur les lois de solubilité de l'acide carbonique dans l'eau sous des hautes pressions. (Comptes Rendus T. 94).

Untersuchungen über die Absorption der Gase durch die Flüssigkeiten unter hohen Drucken. Erste Abhandlung. (Wiedemann's Annalen T. 17).

Untersuchungen über die Absorption der Gase durch die Flüssigkeiten unter hohen Drucken. Zweite Abhandlung. (Wiedemann's Annalen T. 18).

c) Związek między zjawiskami pochłaniania gazów przez ciecze a włoskowatością tych ostatnich.

Sur l'influence de la quantité du gaz dissous dans un liquide sur la tension superficielle. (Comptes rendus T. 95).

Sur la tention superficielle de quelques liquides en contact de l'acide carbonique. (Comptes rendus T. 95).

d) Skroplenie gazów.

Sur la liquéfaction de l'oxygène et de l'azote et sur la solidification du sulfure de carbonne et de l'alcool — wspólnie z prof. Olszewskim. (Comptes rendus T. 96).

Sur la liquefaction de l'azote — wspólnie z profesorem Olszewskim. (Comptes rendus T. 96).

Ueber die Verflüssigung des Sauerstoffs, Stickstoffs und Kohlenoxydes — wspólnie z prof. Olszewskim. (Wiedemann's Annalen T. 20).

Sur la liquefaction de l'hydrogène. (Comptes rendus T. 98).

Comment l'air a été liquefié, reponse à l'article de M. Jamin. Paris 1885.

e) Własności gazów skroplonych.

Sur la densité de l'oxygene liquide. (Comptes rendus T. 97).

Sur la temperature critique et la pression critique de l'oxygene. (Comptes rendus T. 97).

Ueber das specifische Gewicht des flüssigen Sauerstoffes. (Wiedemann's Annalen T. 20).

Sur la temperature qu'on obtient à l'aide de l'oxygène bouillant et sur la solidification de l'azote. (Comptes rendus T. 97).

Sur la temperature d'ébullition de l'oxygène, de l'air, de l'azote et de l'oxyde de carbone sous la pression atmophérique. (Comptes rendus T. 98).

Sur les proprietés du gaz des marais liquide et sur son emploi comme réfrigérent. (Comptes rendus T. 99).

Sur les phénomenes que présentent les gaz permanents évuporés dans le vide; sur la limite de l'emploi du thermométre à l'hydrogène, et sur la temperature que l'on obtient par la detente de l'hydrogène liquefié. (Comptes rendus T. 100).

Ueber den Gebrauch des siedenden Sauerstoffs, Stickstoffs, Kohlenoxyds, sowie der atmosphärischen Luft als Kältemittel. (Sitzungsberichte der Wiener Academie T. 91).

Ueber das Verhalten der flüssigen atmosphärischen Luft. (Sitzungsberichte der Wiener Academie T. 92).

Sur la separation de l'air atmosphérique liquide en deux liquides differents. (Comptes rendus T. 101).

Sur la densité de l'air atmosphérique liquide et de ses composants, et sur le volume atomique de l'oxygine et de l'azote. (Comptes rendus T. 102).

f) Związek między stanem gazowym i ciekłym materyi.

Ueber die Darstellung des Zusammenhanges zwischen dem gasförmigen und flüssigen Zustande der Materie durch die Isopyknen. (Sitzungsberichte der Wiener Akademie T. 94).

g) Własności elektryczne materyi przy najniższych temperaturach.

Ueber den elektrischen Widerstand des Kupfers bei den höchsten Kältegraden. (Sitzungsberichte der Wiener Akademie T. 92).

Sur la résistance electrique du cuivre á la temperature de 200° au dessous de zero, et sur le pouvoir isolant d'oxygène et de l'azote liquide. (Comptes rendus T. 101).

h) Sprawozdania.

Fizyka we współczesnej Francyi. Studyum. (Kosmos 1880).

Emilian Czyrniański, *profesor zwyczajny chemii ogólnej i farmaceutycznej*, urodził się 20 Stycznia 1824 r. we Florynce w Galicyi, ukończył szkoły gimnazyalne w Nowym Sączu w r. 1842, Wydział zaś filozoficzny w Przemyślu w r. 1844. Następnie zapisał się do Akademii technicznej we Lwowie na Wydział matematyczno-przyrodniczy i w r. 1847 został mianowany asystentem chemii przy prof. Dr. Rochlederze. W r. 1850 pracował w laboratoryum chemicznem przy Uniwersytecie w Pradze. W r 1851 został zamianowany prof. nadzwyczajnym chemii ogólnej na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w r. 1859 profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu. W r. 1852 otrzymał stopień »honoris causa« doktora filozofii od Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od r. 1847 jest członkiem Towarzystwa gospodarczego we Lwowie, od 1875 chemikiem sądowym dla Galicyi zachodniej. Akademia Umiejętności w Krakowie powołała go w r. 1873 na członka czynnego Wydziału matematyczno przyrodniczego. W r. 1884 został mianowany członkiem c. k. komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli w gimnazyach i szkołach realnych. Towarzystwo aptekarskie galicyjskie udzieliło mu w r. 1885 dyplom na członka honorowego.

Ogłosił drukiem:

a) Dzieła.

Wykład chemii nieorganicznéj zastosowanej do przemysłu, rolnictwa i medycyny z 132 drzeworytami w tekście umieszczonymi w r. 1857 str. 530.

Chemia nieorganiczna zastosowana do przemysłu, rolnictwa i lekarstwa. Wydanie drugie poprawione i według własnej teoryi we wzorach rodniowo-drobinowych przerobione w r. 1866 str. 562.

Chemia organiczna zastosowana do przemysłu, rolnictwa i lekarstwa w r. 1867 str. 424.

Chemia nieorganiczna ułożona dla Uniwersytetów i Akademii technicznych, wydanie trzecie w r. 1874, str. 490.

Chemia nieorganiczna mniejsza ułożona dla szkól realnych w r. 1874, str. 347.

b) Prace analityczne.

Ueber die nicht flüchtigen Säuren der Wurzel von Valeriana officinalis Annalen der Chemie und Pharm. r. 1849.

Rozbiór chemiczny wody krynicznej w r. 1856.

Sposób wyrabiania ługów i soli z wód Iwonickich. Rocznik Tow. nauk. krakowskiego w r. 1860.

Rozbiór chemiczny wód siarczanych Lubieńskiej i Swoszowickiej. Rocznik Tow. nauk. krakows. w r. 1860.

c) Prace teoretyczne.

Słownictwo polskie chemiczne w r. 1853 str. 20.

Dwie rozprawy „O słownictwie polskim chemicznem" w Tygodniku Przyroda i Przemysł. Poznań w r. 1858.

Słownictwo chemiczne projektowane Dra Emil. Czyrniańskiego w r. 1881 str. 26.

Teorya tworzenia się połączeń chemicznych na podstawie ruchu wirowego atomów w r. 1862, T. XXX Rocznika Tow. Nauk. Krak. str. 64.

Dalsze rozwinięcie teoryi tworzenia się połączeń chemicznych na podstawie ruchu wirowego atomów w r. 1862 str. 20.

Theorie der chemisch. Verbindungen auf der rotirenden Bewegung der Atome basirt w r. 1863 str. 54.

Theorie der chemischen Verbindungen auf der rotirenden Bewegung der Atome basirt. Auf organische Verbindungen angewandt w r. 1863 str. 64.

Neue chemische Theorie durchgeführt durch alle unorganischen Verbindungen in allgemeinen Formeln w r. 1874 str. 28.

Teorya chemiczna oparta na ruchach wirowych niedziałek w r. 1865.

Niektóre uwagi nad teoryą chemiczną opartą na ruchach wirowych niedziałek w r. 1867 str. 8.

Rozwinięcie krytyczne teoryi chemicznej opartej na ruchach wirowych niedziałek; oraz odparcie zarzutów przez prof. Kuczyńskiego tejże uczynionych. T. XXXVII Rocznika Tow. Nauk. Krakows. w r. 1868 str. 68.

Chemische Teorie auf der rotirenden Bewegung der Atome basirt w r. 1868.

Chemische Teorie auf der rotirenden Bewegung der Atome basirt, kritisch entwickelt, zweite vermehrte Auflage w r. 1870 str. 46.

Odpowiedź na ocenę chemicznej Teoryi opartej na ruchach wirowych niedziałek przez prof. Dra B. Radziszewskiego w r. 1871 str. 29.

Chemische Theorie auf der rotirenden Bewegung der Atome basirt, kritisch entwickelt, dritte vermehrte Auflage w r. 1872 str. 64.

O słownictwie chemicznem polskiem, odbitki z Biblioteki umiejętności przyrodniczych w r. 1872 str. 16.

Mechanisch-chemische Theorie der sinnlichen Welt w r. 1876 str. 33.

O ruchu chemicznym wyprowadzonym bezpośrednio z faktów dokładnie znanych. (T. VI Rozpr. i Spraw. Wydz. mat.-przyr. Akad. Umiej. w Krakowie w r. 1880, str. 22.

O przyciąganiu jako objawie dopełniczym ruchu chemicznego. (T. VII Rozpr. Akad. Umiej. Wydz. mat.-przyr. w r. 1880 str. 18.

Teorya chemiczno-fizyczna na podstawie przyciągania się i ruchu wirowego niedziałek, T. XI Rozpr. i Spraw. Wydz. matem.-przyrod. Akad. Umiej. w roku 1884 str. 44.

Chemisch-Physische Teorie aus der Anziehung und Rotation der Uratome abgeleitet w r. 1885 str. 48.

Karol Stanisław Olszewski, *nadzwyczajny profesor chemii analitycznej,* urodził się dnia 29 Stycznia 1846 r. w Broniszowie w Galicyi w obwodzie tarnowskim. Do gimnazyum uczęszczał w Sączu i w Tarnowie do r. 1866. Następnie do r. 1870 był uczniem Uniwersytetu Jagiellońskiego. W r. 1871 został asystentem przy katedrze chemii, które to obowiązki spełniał aż do roku 1872. W roku 1872 otrzymawszy stypendyum rządowe kształcił się w chemii za granicą, głównie w Heidelbergu, gdzie pracował pod kierunkiem Bunsena; słuchał zaś wykładów Kirchhoffa i Bluma. Tam też uzyskał stopień doktora filozofii. Po powrocie do Krakowa w r. 1873 nostryfikował swój stopień doktorski na tutejszym Uniwersytecie; poczem został prywatnym docentem chemii a w r. 1876 nadzwyczajnym profesorem chemii analitycznej. Od roku 1874 bierze udział w pracach komisyi fizyograficznej i balneologicznej jako członek tychże komisyj a Wiceprezes ostatniej.

Prace naukowe zobacz: *Zakład chemiczny*, str. 83—86.

Ernest Bandrowski, *docent chemii organicznej,* urodzony dnia 3 Stycznia 1853 w Rawie ruskiej. Uczęszczał do gimnazyum w Buczaczu, Stanisławowie i Lwowie do 1871, na Wydział filozoficzny we Lwowie do r. 1874, zaś roku 1874/5 jako stypendysta krajowy przepędził na Uniwersytecie w Bonn w pracowni Kekulego, a następny w Bernie w pracowni Nenckiego gdzie przez semestr był asystentem. Następnie asystent chemii na Uniwersytecie lwowskim, tamże w r. 1877 otrzymał stopień doktora filozofii, poczem mianowany profesorem chemii ogólnej i analitycznej w c. k. Akademii przemysłowo-technicznej w Krakowie, zaś w r. 1882 przełożonym oddziału chemii w tejże szkole. W r. 1880 został docentem na Uniwersytecie Jagiellońskim. Członek Towarzystwa »Deutsche chemische Gesellschaft« w Berlinie od r. 1875, Towarzystwa przyrodników imienia Kopernika od r. 1876, członek-korespondent galicyjskiego Towarzystwa aptekarskiego we Lwowie od r. 1882, członek komisyi fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie od r. 1884.

Ogłosił drukiem:

Beitrag zur Kenntniss des Phenylbromaethyls (1879) w czasopiśmie Berichte der deutsch. chem. Gesellschaft str. 1.

Über die Condensationsproducte des valerian und capronsauren Guanidins (1879), Tamże, str. 240—244.

Über die Acetylendicarbonsäure (1877) w Berichte der deutsch. chem. Gesellschaft str. 838—842.

O kwasie acetylenodwukarbonowym i pochodnych (1879). W rozpr. Akad. Umiej. w Krakowie, str. 8, to samo po niem. p. t. Weitere Beiträge zur Kenntniss der Acetylendicarbonsäure, w Berichte der deuts. chem. Gesellschaft, str. 2212—2216.

Über das Verhalten der Dibrombernsteinsäure gegen Wasser (1879) Tamże, str. 344—346.

Kilka słów o propargylanie potasowym, str. 7, w Rozprawach Akad. Umiej. w Krakowie (1879); to samo po niemiecku: Uber das Kaliumpropargylat, w Berichte der deutsch.-chem. Gesellschaft, rocznik z r. 1880, str. 2340—2342.

O kwasie acetylenodwukarbonowym i pochodnych, str. 9, w Rozpr. Akad. Umiej. w Krakowie (1881); to samo po niemiecku p. t.: Weitere Beiträge zur Kenntniss der Acetylendicarbonsäure w roczniku z r. 1882. Berichte der deutsch.-chem. Gesellschaft, str. 2694—do 2698.

Badania nad kwasem propargylowym, str. 15, w Rozprawach Akad. Umiej. w Krakowie (1881); to samo po niemiecku p. t.: Über die Propargylsäure w r. 1882. Berichte der deutsch.-chem. Gesellschaft, str. 2698—2704.

O działaniu bezwodnika kwasu ftalowego na hydrazobenzol str. 5 w Rozpr. Akad. Umiej. w Krakowie (1884); to samo po niemiecku p. t. Uber die Einwirkung zweibasischer organischer Säuren auf Hydrazobenzol, w Berichte der deutsch. chem. Gesellschaft, str. 1181—1185.

O utlennieniu dwufenylanimu za pomocą nadmanganianu potasowego w roztczynie alkalicznym str. 5 (1885), ciąg dalszy tej pracy str. 14, w Rozprawach Akad. Umiej. w Krakowie (1886); to samo po niemiecku p. t.: Über die oxydation des Diphenylamins mit Kaliumpermanganat in alkalischer Lösung str. 9, w Wiener Monatshefte der Chemie, publikacyi wiedeńskiej Akad. Umiej.

Władysław Szajnocha, *profesor nadzwyczajny geologii i paleontologii*, urodzony dnia 28 Czerwca 1857 r. we Lwowie, ukończył tamże studya gimnazyalne w r. 1876, poczem uczęszczał na Uniwersytet i Politechnikę we Wiedniu, pracując specyalnie w geologii i paleontologii u prof. Edwarda Suessa i Melchiora Neumayra; otrzymał w r. 1880 stopień doktora filozofii, poczem wstąpił jako wolontaryusz do państwowego zakładu geologicznego we Wiedniu, gdzie pozostał do Czerwca r. 1882. W tym czasie odbył on w r. 1878 na koszt rządu podróż naukową z prof. Suessem do Tyrolu, Szwajcaryi i Włoch południowych. Studyował w r. 1879 na koszt rządu zbiory paleontologiczne król. muzeum paleontologicznego w Monachium, brał udział w lecie r. 1879 w zdjęciach geologicznych zakładu geologicznego państwowego w Galicyi wschodniej, odbył podróż naukową w r. 1880 po Ślązku i Morawie, w roku 1882 po Rumunii północnej, w zimie r. 1879 i 1880 po Włoszech północnych, brał udział w latach 1880, 1881, 1882, 1883, 1884 i 1885 w zdjęciach geologicznych Galicyi środkowej i zachodniej, prowadzonych w Karpatach na koszt i z ramienia galicyjskiego Wydziału krajowego, w r. 1885 brał udział w III międzynarodowym kongresie geologicznym w Berlinie, wreszcie odbył podróż naukową na wiosnę r. 1887 po Istryi, Kroacyi i Węgrzech. W roku 1882 habilitował się na Uniw. Jagielloń. jako docent geologii i paleontologii, w Styczniu r. 1885 został tu mianowany nadzwyczajnym profesorem a od następnego r. dyrektorem gabinetu geologicznego. Jest członkiem Towarzystwa przyrodników polskich imienia Koper-

nika we Lwowie (1881), komisyi fizyograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie (1883), Niemieckiego Towarzystwa geologicznego w Berlinie (1883), Towarzystwa badaczy przyrody w Petersburgu (1886), Tow. geograficznego w Wiedniu (1887); członkiem komisyi egzaminacyjnej kandydatów stanu nauczycielskiego (1886).

Ogłosił drukiem:

Die Brachiopoden-Fauna der Oolithe von Balin bei Krakau. (Denkschriften der math.-naturw. Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Wien 1879. Bd XLI), str, 41, tabl. 7.

Die Brachiopodenfauna von Balin (Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1879) str. 2.

Geologische Karte der Gegend von Gorlice (Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1880) str. 5.

Das Petroleumvorkommen von Słoboda rungurska. (Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1881) str. 3; to samo po polsku: Stosunki geologiczne kopalni oleju skalnego w Słobodzie rungurskiej. („Kosmos“ Roczn. VI, Lwów 1881) str. 4.

Górnictwo naftowe w Galicyi w obec ustawodawstwa górniczego. („Muzeum“ Kraków 1881) str. 107.

Ein Beitrag zur Kenntniss der jurossischen Brachiopoden aus den karpatischen Klippen. (Sitzungsberichte der k. k. Akademie der Wissenschaften Bd LXXXIV, Wien 1881) str. 16, tabl. 2.

Geologische Karte der Gegend von Jasło u. Krosno. (Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1881) str. 5.

Zur Kentniss der mittelcretacischen Cephalopoden-Fauna der Inseln Elobi an der Westkünste Afrika's. (Denkschriften der math.-naturw. Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Bd XLIX, Wien 1884) str. 8, tabl. 2; to samo po polsku: O faunie średniej kredy z wysp Elobir na wybrzeżu zachodniej Afryki. (Rozprawy i sprawozdania Wydziału matem. przyrod. Akad. Umiej. w Krakowie 1884) str. 15.

Über das Karpathensandsteingebiet in der Gegend von Biała u. Saybusch in Westgalizien. (Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt. Wien 1884) str. 4.

Studya geologiczne w Karpatach Galicyi zachodniej. Część I. Okolica Żywca i Białej. (Kosmos, Lwów 1884), str. 96 i tabl. 3.

Przyczynek do znajomości fauny cefalopodów z karpackiego piaskowca. (Rozprawy i sprawozdania Wydziału matem. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie 1884) str. 11, tabl. 2.

Tymczasowa wiadomość o kilku gatunkach ryb kopalnych z Monte Bolca pod Weroną, znajdujących się w gabinecie geologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. (Rozprawy i sprawozdania Wydziału matem. przyrod. Akad. Umiej. T. XIV Kraków 1885) str. 4.

Studya geologiczne w Karpatach Galicyi zachodniej. Część II. Okolica Gorlic, Jasła i Krosna. (Kosmos, Lwów 1886) str. 57.

O kilku gatunkach ryb kopalnych z Monte-Bolca pod Weroną. (Pamiętnik Wydz. matem. przyrod. Akad. Umiej. T. XII, Kraków 1886) str. 12, tabl. 4.

Józef Tomasz Rostafiński, *profesor zwyczajny botaniki,* urodzony 14 Sierpnia 1850 r. w Warszawie, ukończył tamże nauki gimnaz. w r. 1866. Uczęszczał na Uniwersytet w Warszawie, Jenie, Halli i Strasburgu, kształcąc się w botanice głównie pod de Barym, otrzymał w r. 1873 stopień doktora filozofii na Uniwersytecie strasburskim, gdzie następnie przez trzy lata był asystentem a w r. 1875/6 docentem prywatnym. Przeniósłszy się w tym samym charakterze do Krakowa, został tu 1878 r. nadzwyczajnym a w r. 1882 zwyczajnym profesorem i dyrektorem ogrodu botanicznego. Zwiedzał pod względem florystycznym prócz własnego kraju: Niemcy, Anglię, Francyę, Istryę, wybrzeża morza śródziemnego, oceanu i Algieryę oraz muzea botaniczne: w Wiedniu, Petersburgu, Skandynawii, Berlinie, Paryżu i Londynie a za rozprawę konkursową otrzymał w r. 1877 od Akademii Bruxelskiej medal złoty. Od r. 1879 członek komisyi egzaminacyjnej kandydatów stanu nauczycielskiego, od r. 1877 korespondent a od 1883 członek czynny Akademii Umiejętności, jest od roku 1886 przewodniczącym jej komisyi fizyograficznej. Członek Tow. naukowych: we Lwowie, Poznaniu, Wiedniu, Berlinie, Cherburgu, Medyolanie, był wielokrotnie zapraszany na członka jury międzynarodowych wystaw ogrodniczych. Jest też członkiem honorowym z wyboru Towarzystwa Osad rolnych w Warszawie. W latach 1884/5 i 5/6 był Dziekanem Wydziału.

Ogłosił drukiem:

a) Florystyka.

Florae polonicae prodromus. Uebersicht der bis jetzt im Königreiche Polen beobachteten Phanerogamen. Wiedeń 1872. Odbitka z „Verhandlungen d. k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien“, str. 126, (Sprawozdanie w Bot. Zeitung z r. 1874 w Nr. 13 i 14).

Jana Welsa zapiska treści lekarskiej zarazem najdawniejszy przyczynek do Flory Krakowa z rękopisu XV w. str. 43. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Stycznia 1885, drukowane w XIV T. Rozpraw Wydz. mat. przyr.).

Spis roślin znalezionych przez profesora S. Cyrynę Dogiela, str. 20 (podane w Pamiętniku fizyograficznym warszawskim, T. V 1885).

Krytyczne zestawienie paprotników Królestwa polskiego, str. 16, (Pamiętnik fizyogr. warszawski, T. VI 1886).

b) Systematyka.

Versuch eines Systems der Mycetozoen. Inaugural Dissertation. Strassburg 1873, str. 22.

Śluzowce. Monografia, Paryż 1875, 4°, str. 432 i tablic rytych XII oraz jedna fotodruku. (Odbitka z Pamiętników Tow. Nauk ścisłych, Tom V—VII). Część tej pracy z kopją rycin przetłómaczył z polskiego oryginału na angielski, M. Cook, pod tytułem: „Myxomycetes of Great Britain.“ London.

Quelques mots sur l'Haematococcus lacustris et sur les bases d'une classification naturelle des Algues chlorosporées, str. 20 (w Mémoires de la Société nationale des Sciences naturelles de Cherbourg, 1875, T. XIX).

Dodatek I. do monografii Sluzowców. Paryż 1876, 4°, str. 45 z jedną tablicą drzeworytów, (w Pamiętniku Tow. Nauk ścisłych).

Rzut oka na rodzinę listownic (Laminariaceae) i pierwsze zasady naukowej ich klasyfikacyi, str. 33 i jedna tablica podwójna. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Czerwca 1877, drukowane w Tomie IV. Rozpraw Wydz. mat. przyr.) *Uwaga.* Wyciąg z pracy nagrodzonej przez Akademię Brukselską, która przedstawia Akademii Umiejętności w Krakowie na posiedzeniu z d. 20 Października 1883 wyjdzie nakładem Akademii z 14 tabl. in folio i jest w druku.

c) Historya rozwoju roślin.

Beobachtungen ueber Paarung von Schwärmsporen. Botanische Zeitung 1871 Nr. 46, str. 785—790.

Dwie rozprawki wspólnie z prof. Janczewskim, (patrz pod tym nazwiskiem str. 191).

O przeobrażeniu i zmianie pokoleń w świecie roślinnym, str. 25. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Maja 1875, drukowane w T. III Rozpraw Wydziału mat. przyr.).

Historya rozwoju *Botrydium granulatum (L.) Grev.* 4°, str. 23 i jedna tablica. (Przedstawione na posiedzeniu Akademii 20 Stycznia 1876, drukowane w T. II. Pamiętnika Wydz. mat. przyr.). Toż samo z 5 tablicami chromolitografowanemi Woronina i pod wspólnym z nim nazwiskiem w Botanische Zeitung z roku 1877 oraz w osobnej odbitce w Lipsku 1877 pod tytułem: Ueber Botrydium granulatum.

Tymczasowa wiadomość o czerwonym i żółtym śniegu i o nowo odkrytej grupie wodorostów brunatnych w Tatrach, str. 5. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Października 1880, drukowane w T. VII Rozpraw Wydz. mat. przyr.).

Hydrurus i jego pokrewieństwo monografia, str. 26 i podwójna tablica barwna. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Czerwca 1881, drukowane w T. X Rozpraw Wydz. mat. przyr.). Rozprawa przetłómaczona z polskiego oryginału staraniem redakcyi czasopisma: „Annales des sciences naturelles“ w T. XVI. Paryż 1882).

Sphaerogonium. Nowy rodzaj wodorostów sinych. Monografia, str. 26 z jedną tablicą barwną. (Czytane na posiedzeniu Akademii z 20 Lutego 1882; pomieszczone w T. X Rozpraw Wydz. mat. przyr.).

d) Anatomia.

Beiträge zur Kenntniss der Tange. Heft I. Ueber das spitzenwachstum von *Fucus versiculosus* und *Himanthalia lorea.* Leipzig 1877, 8°, str.

e) Fizyologia.

O podzielności jaja i zapłodnieniu u mroszczynów, str. 10. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Kwietnia 1877, drukowane w T. IV Rozpraw Wydziału mat. przyr.).

O wpływie zapylenia storczyków na ich szyjkonitkę, str. 3. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Lutego 1880. Drukowane w Sprawozdaniach Wydziału mat. przyr. T. VII).

O czerwonym barwiku niektórych zielenic, jego znajdowanie się w świecie roślinnym i stosunku do zieleni, str. 6. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Czerwca 1881, drukowane w T. X Rozpraw Wydz. mat. przyr.). Toż samo w Botanische Zeitung 1881 Nr. 29.

Rzecz o cholerze pod względem przyrodniczym oraz stosunek dziennego rozwoju cholery z r. 1873 w Krakowie do współczesnych opadów atmosferycznych. Kraków 1884, 16ka str. 20.

O znaczeniu jęder komórkowych, str. 1. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Lutego 1884, pomieszczone w T. XI Sprawozdań Wydz. mat. przyr.)

f) Historya i geografia roślin.

O znaczeniu naukowem nazw roślinnych i potrzebie ich zbierania. Kraków 16, str. 8, 1883 oraz Wszechświat 1887.

Burak i Barszcz. Nazwa i rzecz ich pochodzenie i znaczenie w kolei czasów, str. 28. (W Rozprawach Wydz. filologicznego Akad. Umiej. T. VIII).

Kucmerka *(Sium Sisarum)* pod względem geograficzno-botanicznym i historyi kultury, str. 52. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Maja 1884 r., drukowane w T. XII Rozpraw Wydz. mat. przyr.).

De plantis quae in „Capitulari de villis et curtis imperialibus." Caroli Magni commemorantur. Jako materyał do historyi hodowli roślin, 4°, str. 68. (Czytane na posiedzeniu Akademii 20 Grudnia 1884, drukowane w T. XI Pamiętnika Wydz. mat. przyr.

Polska z czasów przedhistorycznych pod względem fizygraficznym i gospodarskim. (Czytane na publicznym posiedzeniu Akademii 21 Maja 1887).

g) Podręczniki botaniczne szkolne.

Botanika szkolna dla klas niższych z dodatkiem bezpłatnym, zawierającym klucze do oznaczania pospolitych roślin. Kraków 1886, 8°, str. 120 i 52 z podwójną tablicą barwną i 374 figurami w drzeworytach.

Botanika szkolna dla klas wyższych z 553 drzeworytami, barwną tablicą oraz kartą rozsiedlania roślin. Kraków 1886, 8°, str. IV i 194.

Prócz tego ogłaszał liczne artykuły naukowe i popalurne, których jeden tom jest obecnie w druku pod tytułem: „Ze świata przyrody. Szkice i opowiadania."

Edward Franciszek Glinka Janczewski, *zwyczajny profesor anatomii i fizyologii roślin*, urodził się 14 Grudnia 1846 roku we wsi Blinstrubiszkach na Żmujdzi. Nauki gimnazyalne pobierał w Wilnie do 1862, w którym otrzymał świadectwo dojrzałości i medal srebrny. Studya uniwersyteckie rozpoczął w Krakowie w r. 1862; po dłuższej przerwie uczęszczał na Wydział fizyko-matematyczny Uniwersytetu w Petersburgu od r. 1864 do 1868, w którym otrzymał stopień naukowy kandydata nauk przyrodniczych. Od r. 1869 do 1871 poświęcał się studyom botanicznym w Halli pod kierunkiem profesora de Barego, a w r. 1872 pozyskał na tamtejszym Uniwersytecie stopień doktora filozofii. Habilitował się w Krakowie, w r. 1873 jako docent prywatny anatomii i fizyologii roślin, został w r. 1875 mia-

nowanym profesorem nadzwyczajnym, w r. 1887 zwyczajnym. Na członka korespondenta został mianowany w r. 1872 przez Towarzystwo nauk przyrodniczych w Cherbourgu, w r. 1876 przez Akademię Umiejętności w Krakowie, w r. 1877 przez Towarzystwo nauk ścisłych w Paryżu, w r. 1886 przez Towarzystwo botaniczne w Edynburgu. Członkiem czynnym Akademii Umiejętności w Krakowie został wybrany w r. 1885. Na cześć jego zasług w botanice, hrabia Solms-Laubach, profesor botaniki w Gietyndze, nazwał w r. 1877 znaleziony w morzu śródziemnem nowy rodzaj wodorostów: »Janczewskia«.

Ogłosił drukiem:

a) Prace z zakresu botaniki.

Poszukiwania morfologiczne nad miotnikiem otrębiastym, (Rocznik Towarzystwa Naukowego krakowskiego Tom XLIV, str. 22—40); to samo po niemiecku: Morphologische Untersuchungen über *Ascobolus furfuraceus,* (Botanische Zeitung 1871, str. 257—262 i 271—279), oraz po francusku: Recherches morphologiques sur *l'Ascobolus furfuraceus,* (Annales des sciences naturelles Botanique 5me Série, vol. XV, pag. 199—214).

Zur parasitischen Lebensweise des *Nostoc lichenoides,* (Botanische Zeitung 1872, str. 73—82); to samo po francusku: Sur le parasitisme du *Nostoc lichenoides,* (Annales d. sc. nat. Bot. 5 Sér. vol. XVI, p. 306—316).

Vergleichende Untersuchungen über die Entwickelungsgeschichte des Archegoniums, (Bot. Zeitg. 1872, str. 377—393, 401—420 i 440—443).

Etudes sur les *Porphyra,* Annales d. sc. nat. Bot. 5 Sér. vol. XVII pag. 241—253).

Les propagules du *Sphacelaria cirrhosa*, (Annales d. sc. nat. Bot. 5 Sér. vol. XVII p. 253—260).

Przyczynki do historyi rozwoju Trzęsidłowatych, (Sprawozdania i rozprawy Akad. Umiej. w Krakowie T. I, str. 19—32); to samo po francusku: Observations sur la reproduction de quelques Nostocacées, (Annales d. sc. nat. Bot. 5 Série vol. XIX p. 119—130).

Poszukiwania nad wzrostem wierzchołkowym korzeni okrytoziarnowych, (Pamiętnik Akad. Umiej. w Krakowie T. I, str. 132—151); to samo po francusku: Recherches sur l'accroissement terminal des racines dans les phanérogames, (Annales d. sc. nat. Bot. 5 Sér. vol. XX p. 162—201).

Poszukiwania nad rozwojem korzonków u roślin ziarnowych, (Pamiętnik Akad. Umiej. w Krakowie T. II, str. 1—15); to samo po francusku: Recherches sur le développement des radicelles dans les phanérogames, (Annales d. sc. nat. Bot. 5 Sér. vol. XX p. 208—233).

O rurkach sitkowych w korzeniu okrytoziarnowych, (Sprawozd. i rozprawy Akad. Umiej w Krakowie T. I, str. 47—85).

Observations sur l'accroissement du thalle des Phéosporées, (Mémoires de la Société des sciences naturelles de Cherbourg, vol. XIX p. 97—110).

Rozwój pączka u Skrzypów, (Sprawozd. i Rozprawy Akademii Umiej. T. III, str. 160—197); to samo po francusku: Développement des bourgeons dans les

Prêles, (Mémoires de la Société des sciences naturelles de Cherbourg, vol. XX p. 69—108).

Poszukiwania nad rozwojem płodnicy u krasnorostów, (Sprawozd. i Rozprawy Akad. Umiej. T. IV str. 1—51); to samo po francusku: Recherches sur le développement du cystocarpe dans les Floridées, (Mémoires d. l. Soc. d. sc. nat. de Cherbourg, vol. XX p. 109—144).

Rurki sitkowe. Badania porównawcze: I. Nagoziarnowe, II. Rodniowce, III. Dwuliścienne, IV. Jednoliścienne, (Sprawozd. i rozprawy Akad. Umiej. T. VII str. 30—58, T. VIII str. 1—61, T. IX str. 1—65); to samo po francusku: Etudes comparées sur les tubes cribreux, (Mémoires d. l. Soc. d. sc. nat. de Cherbourg, vol. XXIII p. 209—350).

Godlewskia, nowy rodzaj sinorostów, (Sprawozd. i Rozprawy Akad. Umiej. T. XI str. 142—144).

Etudes algologiques I. Fécondation du *Cutleria adspersa*, II. *Godlewskia*, nouveau genre d'Algues, (Annales d. sc. nat. Bot. 6 Ser. vol. XVI p. 210—232).

Ustrój grzbietobrzuszny korzeni Storczyków, (Sprawozd. i Rozprawy Akad. Umiej. T. XII str. 1—39); to samo po francusku: Organisation dorsiventrale dans la racine des Orchidées, (Annales d. sc. nat. Bot. 7 Sér. vol. II p. 55—81).

b) Prace z zakresu pomologii i sadownictwa.

Zapiski pomologiczne, (Kraków 1879, str. 42.

Nasz spadek pomony, (Przegląd polski r. 1884 m. Kwiecień str. 120—151).

Artykuły pomologiczne zamieszczane w Ogrodniku polskim w l. 1880—1883.

c) Prace sprawozdawcze i krytyczne.

Sprawozdania i krytyki prac botanicznych autorów polskich i niektórych obcych, zamieszczane w Przeglądzie krytycznym w latach 1874—1877 i Przeglądzie polskim w 1884—1885.

d) Prace botaniczne

ogłoszone wspólnie z doktorem Rostafińskim.

Obsérvations sur les zoospores dimorphes de quelques algues, (Mémoires de la Soc. d. sc. nat. de Cherbourg, vol. XVIII p. 369—375).

Note sur le prothalle de l'Hymenophyllum tunbridgense, (Tamże, vol. XIX p. 89—96).

Maksymilian Siła Nowicki, *profesor zwyczajny zoologii*, urodzony 9 Października 1826 r. w Jabłonkowie w Galicyi, ukończywszy w r. 1846 gimnazyum we Lwowie i na tamtejszym Uniwersytecie dwulecie filozoficzne, zapisał się tamże na Wydział prawny. Wypadki 1848 przeniosły go do Stanisławowa a reforma wprowadzająca nauki przyrodnicze do szkół otwarła mu drogę w tym kierunku, ale brak środków zmusił zdać egzamin na nauczyciela szkół ludowych i zająć takie stanowisko naprzód w Brodach a następnie w Płotyczy. Zbiory naukowe, któremi

obdzielał gimnazya, sprawiły, że r. 1852 został zastępcą nauczyciela gimnazyum w Samborze a po zdaniu egzaminu na niższe gimnazyum we Lwowie w r. 1854 tamże rzeczywistym nauczycielem. W r. 1857 zdał w Wiedniu egzamin na całe gimnazyum i został przeniesiony do Lwowa, gdzie w r. 1863 otrzymał stopień doktora filozofii i ztąd został powołany przez Uniwersytet Jagielloński do Krakowa na profesora nadzwyczajnego. W trzy lata potem został profesorem zwyczajnym. W r. 1869 odbył podróż naukową po Niemczech, w 1871 nad morzem adryatyckiem. Jest członkiem czynnym Akademii Umiejętności od czasu jej powstania oraz licznych Towarzystw naukowych w Austryi, Niemczech, Rosyi, był członkiem Tow. nauk ścisłych w Paryżu.

Jego prace w przedmiocie fauny krajowej doznały poważnych odznaczeń. I tak: Towarzystwo naukowe krakowskie przyznało mu w r. 1870 za szereg prac pięciolecia 1865—1869 nagrodę 500 złr. z fundacyi naukowej księcia J. R. Lubomirskiego. Uczeni badacze nadali od niego nazwiska nowo odkrytym gatunkom, jak: Phytocoris Nowickii Fieber, Paramesus Nowickii Fieber, Chilosia Nowickii Löw, Tetragnatha Nowickii L. Koch, Sciara Nowickii Grzegorzek, Achlya Nowickii Raciborski. Wodzicki, nestor kraj. zoologów dedykował mu swe dzieło: „Historya naturalna i hodowla ptaków, Lwów, 1864“, a hr. Wł. Dzieduszycki dzieło: „Muzeum imienia Dzieduszyckich, Lwów, 1868.“ Za pożyteczne i skuteczne prace w przedmiocie rybactwa, otrzymał liczne odznaczenia, a mianowicie: *uznania* listowne w r. 1883 od austryackiego i pruskiego następcy tronu jako protektorów rybactwa w Austryi i Niemczech, jakoteż od austryackiego arcyksięcia Fryderyka, *medale,* mianowicie srebrny medal królowej Wiktoryi z wystawy rybackiej w Londynie 1883, dyplomowany medal złoty z wystawy w Wieliczce 1883, wielki srebrny medal od Towarzystwa aklimatyzacyjnego w Paryżu 1884, bronzowy medal z wystawy w Redl w górnej Austryi 1885; medal srebrny z wystawy rybackiej w Moskwie 1887; *dyplomy honorowe* od niem. Tow. ryb. w Berlinie 1882, węg. w Aranyos-Maroth 1882, z wystawy rybackiej w Londynie 1883, od ros. Tow. aklimatyzacyjnego w Moskwie 1886 i prusk. Tow. ryb. w Gdańsku 1886.

Prace co do treści i znaczenia odnoszą się do następujących działów:

a) Przyczynki do fauny Galicyi.

Coleopteralogisches über Ostgalizien (Jahresbericht des Obergymnasiums zu Sambor, str. 1—24) 1858.

Enumeratio lepidopterarum Haliciae orientalis. Leopoli 1860, stronnic 314.

Projekt polskiej nomenklatury motylów krajowych. (Roczn. Tow. nauk. krak. T. VIII, str. 29—135) 1864.

Przyczynek do owadniczej fauny Galicyi, Kraków 1864, str. 1—87.

Beitrag zur Lepidopterenfauna Galiziens (Verhandl. der zool.-bot. Gesch. in Wien, str. 175 i nast.) 1865.

Motyle Galicyi. Lwów 1865, stronnic 222.

Przegląd prac dotychczasowych o kręgowcach galicyjskich. (Roczn. Tow. nauk. krak. T. X, str. 234—338) 1866.

W sprawozdaniach Komisyi fizyograficznej Tow. nauk. krak.: r. 1867, str. 141—144 Spisy chrząszczów; str. 179—206 Zapiski z fauny tatrzańskiej; r. 1868 str. 77—91 Zapiski z fauny tatrzańskiej; str. 91—107 Wykaz pluskwówek *(Rhynchota)*; str. 121—127 Wykaz motylów tatrzańskich według ich pionowego rozsiedlenia; str. 155—166 Wiadomostki faunicze; r. 1869, T. III, str. 145—154 Zapiski faunicze; r. 1870, T. IV, str. 1—30 Zapiski faunicze; str. 237—240 Dodatek do wykazu pluskwiaków *(Rhynchota)*; r. 1874, T. VIII, str. 1—11. Dodatek do fauny pajęczaków.

Zur Fauna der Tatra (Nachrichtsblatt der deutsch. Malakologischen Gesell., str. 137) 1869; Zur Fauna Galiziens (tamże str. 216) 1869.

Beiträge zur Dipterenfauna Galiziens, Krakau 1873.

b) Przyczynki do systematu bezkręgowych.

(Opisy 60 nowych gatunków).

Microlepidopterorum species novae, Cracoviae 1864. Z dedykacyą: Almae universitati literarum Cracoviensi quinque secula prospere peracta gratulatur auctor.

Beschreibung neuer Dipteren (Verhandl. der zool.-bot. Ges. in Wien, str. 337 do 354) 1867.

Nowe owady (Roczn. Tow. nauk. krak. T. 14, str. 99—150) 1868. Po niemiecku w Verhandl. des naturf. Vereines in Brünn, 1868, str. 70.

Zapiski faunicze. (Spraw. Kom. fiz. Tow. nauk. krak. T. 3, str. 145—154) r. 1869.

Opis nowych członkonogów (Roczn. Tow. nauk. krak. T. 19, str. 69—77) 1871. Po niemiecku: Beschreibung neuer Arthropoden, Krakau 1871.

Beschreibung einer neuen Käferart nebst Ausweis der Literatur über die Käferfauna Galiziens. Krakau 1872.

Beschreibung neuer Käferarten. Krakau 1873.

Beiträge zur Kenntniss der Dipterenfauna Galiziens. Krakau 1873.

Beiträge zur Insektenfauna Galiziens. Krakau 1873.

Beiträge zur Dipterenfauna Neu-Seelands. Krakau 1875.

c) Monografie.

O świstaku. (Rocznik Tow. nauk. krak. T. X, str. 339—392) 1866.

Kozica. Kraków 1868.

O pleniu Kopalińskim. (Roczn. Tow. nauk. krak. T. XIV. str. 217—325) 1868. Po niemiecku: Der Kopaliner Heerwurm (Verhandl. des naturf. Ver. in Brünn, T. VI, str. 1—69) 1868.

Ueber die Weizenverwüsterin Chlorops taeniopus Meig. und die Mittel zu ihrer Bekämpfung. Wien 1871.

d) Zastósowania do gospodarstwa rolnego i leśnego.

Nowy niszczyciel pszenicy (Zabrus gibbus) i niszczyciel rzepaku (Meligetes aeneus) Czas z Maja 1868.

Niszczyciel zboża (Kraj z Lipca 1869).

O szkodach wyrządzonych 1869 r. w plonach polnych przez zwierzęta szkodliwe. (Sprawoz. Kom. fiz. Tow. nauk. krak. T. IV, str. 86—163) 1870.

Srodki zaradcze przeciw niektórym owadom szkodliwym i Niezmiarka zagraża nową klęską (Kraj z Kwietnia) 1870.

Spostrzeżenia nad sposobem życia i przeobrażeniem owadów (Przyrodnik Nr. 3, 4) 1873.

Szkodniki gospodarcze spostrzegane w r. 1872 (Biblioteka umiejętności przyrodniczych) 1873.

Spostrzeżenia nad szkodnikami zbożowemi i stanem plonów, Kraków 1873. Po niemiecku: Beobachtungen über der Landwirthschaft schädliche Thiere in Galizien im Jahre 1873. Wien 1874.

e) Zastósowania do rybactwa.

Zapiski o rybach rzeki Skawy pod Makowem. (Spraw. Kom. fiz. Tow. Nauk. Krak. str. 136—138) 1867.

Sprawozdanie o rozmnażaniu ryb w Grodkowicach (Czas z Marca) 1872.

Nieco o naszych wodach i rybach, oraz kulturze rybnej, Lwów 1879.

Sposób wychowu narybku łososiowatego tudzież narybku karpia na wylęgarni i zarybiania nim rzek, Lwów 1879.

Nasze ryby, ich nazwy ludowe, rozsiedlenie w wodach krajowych, pora i miejsca tarła, Kraków 1879.

O potrzebie słownika ludowych nazw rybich (Czas z Września) 1879.

Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakowie (Gazeta rolnicza Nr. 28, 29) Warszawa 1880. Po niemiecku w Oesterr.-ungar. Fischerei Zeitung 1880 Nr. 13.

Dodatki do rozsiedlenia ryb w wodach Galicyi, Kraków 1880.

Do imiennictwa rybiego (Przyrodnik Nr. 10, 13) 1880.

Ryby i wody Galicyi, Kraków 1880.

Das Weichselgebiet und der Lachs (Mittheil. des oesterr. Fisch.-Vs. Nr. 5, str. 40—63) 1882.

Krainy rybne Wisły (Reforma Nr. 126) 1882.

Ueber Lachsmehrung im oberen Weichselgebiete (Circular des deuts. Fisch. Vs. Nr. 5, str. 151—156) 1883. Referat na wiec rybacki w Dreznie. Aus den Verhandlungen der Fischzüchter-Versammlung in Dresden (Mittheil. des oesterr. Fisch.-Vs. Nr. 11, str. 207) 1883.

Przegląd rozsiedlenia ryb w wodach Galicyi według dorzeczy i krain rybnych. Wiedeń 1883. Mapa.

O wzorowym sposobie hodowania karpia w stawach zaprowadzonym przez Tomasza Dubischa (Tygodnik rolniczy Nr. 26—28) 1884.

Referat na międzynarodowy wiec rybacki w Wiedniu r. 1884. Ueber die internationalen pontischen Flüsse Pruth, Dniester und Styr (Mittheil. des oesterr. Fisch.-Vs. Nr. 15, str. 191) 1884 i Der galizische Weichselantheil. (Tamże Nr. 16, str. 9) 1885.

Stawy (Tyg. roln. Nr. 37) i W sprawie stawów. (Tamże, Nr. 48) 1884.

Pomór karpia (Przegląd lekarski Nr. 21) 1884.

Ruchoma przepławka rybna (Gaz. roln. Nr. 17) 1884. Po niemiecku w Deuts. Fischerei-Ztg. Nr. 17) 1884.

Sprawozdanie z podróży odbytej 1884 r. w sprawach rybackich (Tyg. roln. Nr. 6, 7) 1885.

O stanie stosunków rybackich i prawnych w Galicyi (Tyg. roln. Nr. 7) 1885.

Zaraza na raki (Czas Nr. 138, 202) 1885.

Skutki zabudowania górskich potoków (Czas Nr. 190) 1886.

Ryby dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi. Wiedeń 1887. Atlas ryb galicyjskich.

Liczne artykuły dotyczące rybactwa ogłoszone po czasopismach i w Okólnikach Tow. rybackiego.

f) Zastósowania do ochrony zwierząt i do ustaw dotyczących tego przedmiotu.

Das Murmelthier und die Gemse der Tatra (Krakauer Zeitung) 1865, 1866.

Bericht über die bisherigen Schritte wegen Schonung der Gemsen und Murmelthiere in der Tatra (Verh. d. zool.-bot. Ges. str. 17) 1867.

Ochrona rybom (Łowiec) 1881.

g) Zastósowania do szkolnictwa.

Zoologia dla klas niższych szkół średnich 1868—1881, dla klas wyższych 1876, dla szkół wydziałowych 1879.

Antoni Wierzejski, *tytularny profesor nadzwyczajny zoologii i anatomii porównawczej*, urodzony w r. 1843 w Skale w Galicyi. Kształcił się na uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w r. 1871 uzyskał stopień doktora filozofii, zaś w r. 1872 kwalifikacyą na nauczyciela gimnazyalnego. W roku 1876/7 odbywał studya specyalne w zoologii i anatomii porównawczej na Uniwersytetach w Wiedniu i Gracu, tudzież w stacyi zoologicznej w Tryjeście. W roku 1878 habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na docenta, w roku 1884 otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora Uniwersytetu i w tymże samym roku został zamianowany członkiem komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów stanu nauczycielskiego gimnazyalnych i realnych szkół. Jest członkiem komisyi fizyograficznej Akad. Umiejętn. w Krakowie i przewodniczącym sekcyi zoologicznej tejże komisyi, tudzież członkiem towarzystwa zoologiczno-botanicznego w Wiedniu.

Ogłosił drukiem:

a) Prace ściśle naukowe.

Zapiski z wycieczki podolskiej. Spraw. Kom. Fizyogr. Akad. Umiej. Kraków 1866, str. 16.

Przyczynek do fauny błonkówek. Spraw. Kom. Fiz. Akad. Umiej. Kraków 1867, str. 13.

Dodatek do fauny błonkówek. Spraw. Kom. Fiz. Akad. Umiej. Kraków 1873, str. 21.

Zur Kenntniss des Baues von Calicotyle Kroyeri Dies. Zeitschr. für wissenschaftl. Zool. Bd XXIX. Leipzig 1877. Mit 1 Taf. str. 12.

Ueber Schmarotzerkrebse an Cephalopoden. Zeitschr. für wissensch. Zoolog. Bd XXIX. Leipzig 1877. Mit 3 Taf. str. 20.

O przeobrażeniu muchy *Liponeura brevirostris Löw*. Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. T. VIII. Kraków 1881. Z 1 tabl. lit. str. 19.

Zur Kenntniss der Blepharoceriden-Entwickelung. Zool. Anzeiger Nr. 81, 1881, str. 4.

Uzupełnienie rozprawy „O przeobrażeniu muchy *L. brevirostris*". Rozprawy i Spraw. Wydz. mat. przyr. T. IX. Kraków 1882, str. 4.

O faunie jezior tatrzańskich. Pamiętn. Tow. Tatrz. Kraków 1881. Z 1 tabl. lit. str. 12.

O chorobach ryb. Okólnik Tow. rybackiego. Kraków 1881, in 4°, str. 4.

O budowie i geograficznem rozsiedleniu skorupiaka *Branchinecta paludosa O. T. Müll.* Rozpr. i Spraw. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. Kraków 1882. T. X. Z 1 tabl. lit. str. 23.

Materyały do fauny jezior tatrzańskich. Spraw. Kom. Fizyogr. Akad. Umiej. Kraków 1882. Z 2 tabl. lit. str. 26.

Dodatek do fauny sieciówek *(Neuroptera)*. Spraw. Kom. Fizyogr. Akad. Um. Kraków 1882, str. 3.

Zarys fauny stawów tatrzańskich. Pamiętn. Tow. Tatrzań. Kraków 1883. T. VIII, str. 32.

O rozwoju pąków gąbek słodkowodnych europejskich, tudzież o gatunku *Spongilla fragilis Leidy*. Spraw. i Rozpr. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej. Krak. 1884. T. 12. Z 1 tabl. lit. str. 43.

O gąbkach słodkowodnych galicyjskich. Spraw. Kom. Fizyogr. Akad. Umiej. Kraków 1885, str. 19.

Les éponges d'eau douce de Galicie. Archiv. Slav. de Biologie. Paris 1886, str. 4.

Le developpement des gemmules des éponges d'eau douce d'Europe 1886, str. 20. Archiv. Slav. de Biologie Paris 1886.

Bemerkungen über Süsswasser-Schwämme. Zool. Anzeiger, X Jhrg. 1887, str. 5.

O krajowych skorupiakach z rodziny Calanidae. Spraw. i Rozpr. Wydz. mat. przyr. Ak. Umiej. Kraków 1887, str. 13. Z 1 tabl. lit.

O mszywiołach krajowych (Bryozoa). Spraw. Kom. Fiz. Ak. Umiej. Kraków r. 1887.

b) Popularne.

O zmyślności zwierząt. Czasopismo Przyrodnik. 1873.

Ocena podręcznika: Szkodniki naszych pól, ogrodów, lasów etc. przez L. Wajgla 1875.

Tatry w okresie lodowym. Pam. Tow. Tatrz. T. VIII, 1883.

Wykład o chorobie skórnej karpia. Sprawozd. z posiedz. Wydz. mat. przyr. 1886. Nr. 6 i 7.

O sposobie zakładania i urządzania zbiorów przyrodniczych w szkołach średnich. Sprawozd. Dyrek. c. k. wyższej szkoły real. w Krak. z r. 1880.

Recenzya podr. Dr. Nowickiego Zoologia obrazowa, 5 wyd. r. 1880. Przegl. Polski r. 1879.

4. Geografia i nauki pomocnicze.

Franciszek Szwarcenberg-Czerny, *profesor zwyczajny geografii*, urodzony dnia 1 Października 1847 r. w Krakowie, gdzie też ukończył studya gimnazyalne i uniwersyteckie. Stopień doktora filozofii uzyskał w r. 1871 na Uniwersytecie Jagiellońskim, we Lwowie zaś w Październiku 1873 złożył egzamin nauczycielski na całe gimnazyum z historyi i geografii z językiem wykładowym polskim i niemieckim, poczem w r. 1874 pełnił obowiązki suplenta w gimnazyum św. Anny w Krakowie i przy wyższej szkole realnej we Lwowie. Następnie celem podjęcia szczegółowych studyów w zakresie geografii udał się za umyślnie w tym celu wyznaczoną mu subwencyą rządową naprzód na Uniwersytet wiedeński a potem lipski, zkąd powróciwszy po dwóch latach habilitował się bezzwłocznie — z końcem Października 1876 r. — na docenta geografii powszechnej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W r. 1877 mianowany profesorem nadzwyczajnym, został w r. 1886 profesorem zwyczajnym. Od r. 1879 jest członkiem komisyi egzaminacyjnej krakowskiej dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich, członkiem zwyczajnym Towarzystwa geograficznego w Wiedniu, komisyi historycznej, fizyograficznej i balneologicznej przy Akademii Umiejętności w Krakowie i Towarzystwa gospodarczo-rolniczego krakowskiego. Prócz wielu recenzyj i sprawozdań, umieszczonych to w »Przeglądzie krytycznym«, to w »Bibliotece warszawskiej«, to w »Przeglądzie polskim«, to nareszcie w »Zeitschrift für wissenschaftliche Geographie«

Ogłosił drukiem:

a) Z historyi.

Panowanie Jana Olbrachta i Aleksandra Jagiellończyków. (Kraków 1871, str. 140 in 8°).

Zawiązki państwowe i kościelne Czech, Polski i Węgier. (Kraków 1872, in 8°, stron 178).

b) Z geografii.

Entdeckungsgeschichte der Gabun- und Ogoweländer und die Ogowequellen. (Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde in Berlin 1876, str. 209—279).

Die Wirkungen der Winde auf die Gestaltung der Erde. (1876, 48 Ergänzungsheft zu Petermann's „Mittheilungen", 4°, stron 53).

Zmienność klimatu i jej przyczyny. (Rozprawa odczytana na posiedzeniu Wydziału mat. przyr. Akad. Umiej. w Krakowie dnia 20 Lipca 1877 r., drukowana w T. IV Rozpr. Wydz. mat. przyr. Akad. Umiej., stron 63).

Zarys geografii fizycznej oceanu. W Przewodniku naukowym i literackim 1877. Lwów (zeszyt Styczniowy str. 46—58 i zeszyt Lutowy str. 106—121).

Znaczenie lasów zwłaszcza w górach i dla gór. W T. III Rocznika Towarz. Tatrzańskiego (Kraków 1878, stron 19).

Handel ludźmi w Afryce. W „Niwie“ zeszyt z 15 lipca 1878, str. 17; toż samo po niemiecku: Geschichte und Geographie des Sclavenhandels in Africa. W Deutsche Rundschau für Geogr. und Stat. 1880, str. 8—13 i 62—69.

Die Geographie auf der Weltaustellung in Paris 1878. W Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. 1879, str. 291—293, 335—338 i 403—466.

O wytworzeniu się gór. W T. IV Rocznika Tow. Tatrzańskiego 1879, str. 99—114; toż samo po niemiecku: Ueber die Entstehung der Gebirge. W Deutsche Rundschau für Geogr. u. Stat. 1880, str. 209—216, 266—271 i 327—336.

Die Veränderlichkeit des Klimas und ihre Ursachen. Wien, Pest und Leipzig 1881. (8°, str. 98).

Zarys rozwoju wiedzy o ziemi na tle historyi odkryć geograficznych. Warsz. 1881, stron 168.

Bericht über den Stand der geograph. Arbeiten in Polen. W Zeitschr. für wissenschaftliche Geographie 1881, Bd II, str. 76—80.

Dzisiejszy stan geografii, jej badań i wiedzy. W Bibliotece warszaws. 1882, zeszyt Lutowy, stron 38.

Kongres geograficzny i wystawa geograficzna w Wenecyi. W Bibliotece warszawskiej 1882, zeszyt Kwietniowy, str. 68—78.

Charakter dzisiejszych wypraw do Afryki. W „Niwie“ 1882, zeszyt z 15 Kwiet. stron 30; toż samo po niemiecku: Die neueste Phase in der Geschichte der Africa-Expeditionen. W Deutsche Rundschau für Geogr. und Stat. 1882, str 441—445, 498—504, 568—578.

Projektowane morze w Saharze algiersko-tunetańskiej. W „Wszechświecie“ 1882, Nr. 11, str. 166—170 i Nr. 12, str. 115—119.

Kolej św. Gotarda i jej znaczenie. W „Niwie“ 1882, w zeszycie z 1 Listop. str. 664—684.

„Chiny“ Richthofena. W „Niwie“ 1883, w zeszycie Lutowym, str. 164—186.

Dzisiejsza prognoza meteorologiczna. W „Niwie“ 1883, w zeszycie z 15 Marca str. 383—403.

Tonkin. W Przeglądzie polskim 1884, zeszyt Styczniowy, stron 38.

Egipt i Mahdi w Sudanie. W Przeglądzie polskim 1884, zeszyt marcowy, stron 32.

O wpływie wielkich odkryć geograficznych na Polskę i jej oświatę w XVI w. Referat na zjazd im. Kochanowskiego 1884, w T. V Archiwum Komisyi literackiej Akad. Umiej., stron 15.

Jaskinie lodowe. W Przegl. polskim 1884, zeszyt Wrześniowy, stron 13.

Rosya w Turkestanie. W Przegl. polskim 1884, zeszyt Październikowy i Listopadowy, stron 51.

Obce pierwiastki w cywilizacyach Ameryki starożytnej. (Rozprawa odczytana na posiedzeniu Wydziału filologicz. Akad. Umiej. w Krakowie dnia 11 Październ. 1886 r.) w T. XIII Rozpr. i Sprawozd. Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie, stron 47.

Mierniki wartości w przestrzeni i czasie. W Ateneum. Warszawa 1887. zeszyt Styczniowy, str. 77—106.

Zakrzewski Wincenty, *profesor zwyczajny historyi powszechnej*, ur. 11 Lipca 1844 w Gostyńskiem w Król. Polskiem, 1855—60 uczęszczał do gimnazyum w Płocku, na Uniwersytet 1860—62 w Petersburgu i Wrocławiu, 1863—67 w Heidelbergu, Jenie i Berlinie, w Czerwcu 1867 uzyskał stopień doktora filozofii w Lipsku, 1871 habilitował się na docenta hist. powszechnej we Lwowie, 1872 został tegoż przedmiotu profesorem nadzwyczajnym w Krakowie, 1879 prof. zwyczajnym, od 1872 współdyrektor Seminaryum historycznego, od 1876 członek komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli gimnazyalnych, w r. 1881/2 był dziekanem Wydziału filoz. 1874—77 redaktor Przeglądu Krytycznego w Krakowie; od r. 1873 członek komisyi historycznej przy Akad. Umiejęt. w Krakowie, jest od 1884 sekretarzem tejże komisyi oraz komisyi literackiej; 1881 członek korespondent, 1884 członek czynny Akad. Umiej. w Krakowie, 1887 członek zagraniczny węgierskiej Akademii Umiejętności w Peszcie.

Ogłosił drukiem:

a) Rozprawy i dzieła źródłowe.

Vladislaus III. Königs von Polen Erhebung auf den Ungarischen Thron. Rozprawa doktorska, Lipsk 1867, str. 31.

Powstanie i wzrost reformacyi w Polsce, 1520—1572. Lipsk i Lwów 1870, str. IV i 284.

Stosunki stolicy apostolskiej z Iwanem Groźnym. Kraków 1872 str. 228 (uzupełniony przedruk z Przeglądu Polskiego z Maja do Sierpnia 1872).

Po ucieczce Henryka, dzieje bezkrólewia 1574—1575. Kraków 1878 (wydanie Akad. Umiej.), str. XVI i 440.

Rodzina Łaskich w XVI wieku (w Ateneum z 1882 r. T. II str. 195—216 i 490—524, T. IV str. 245—271 i 519—558 i z r. 1883, T. IV str. 205—228 i 444—496) razem str. 201.

De Stanislaii Cardinalis Hosii familia, cognatis affinibusque, w Hosii Epist. T. II str. LXVII—XCIII.

Stefan Batory, przegląd historyi jego panowania i program dalszych nad nią badań. Kraków 1887, str. IV i 160 (poprawne wyd. rzeczy p. t.: Jak należałoby badać dzieje Stefana Batorego, w Przeglądzie polskim z Grudnia 1886, Stycznia i Lutego 1887).

b) Prace wydawnicze.

Stanislai Hosii Epistolae (wyd. razem z X. Hiplerem), T. I, Cracoviae 1879 str. XXXIII, CLXIX i 476; T. II pars 1, Cracoviae 1886, str. XCIII i 520.

c) Rozprawy metodyczne, krytyczne lub sprawozdawcze.

Jak należałoby wydawać zbiory aktów i listów historycznych z XVI wieku i późniejszych (w Rozprawach i sprawozdaniach Wydz. filoz. hist. Akad. Umiej. T. VII), 1877, str. 30.

O wydawnictwie źródeł do dziejów wieku XVI. Referat na zjeździe Długoszowskim 1880, (w Pamiętniku tegoż Zjazdu, str. 65—71) str. 7.

O historyi kościoła w Polsce. Przegląd najnowszych prac w tym przedmiocie (w Przeglądzie Polskim z roku 1884 Kwiet. do Czerwca, T. IV str. 152—179, 369—388 i 531—551), str. 69.

Szereg drobniejszych sprawozdań, krytyk i recenzyj ogłaszanych od r. 1870 w Dzienniku Literackim i Przewodniku Naukowym (we Lwowie), w Bibliotece Warszawskiej i Niwie (w Warszawie), w Przeglądzie Krytycznym i Przeglądzie Polskim (w Krakowie).

Stanisław Smolka, *profesor zwyczajny historyi polskiej*, ur. 29 Czerwca 1854 uczęszczał w latach 1863 — 1870 do gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie, w r. sz. 1870/1 słuchał jako uczeń nadzwyczajny na Uniwersytecie lwowskim wykładów profesora Małeckiego i Dr. Liskego, w latach 1871 — 1874 odbywał studya uniwersyteckie w Getyndze pod kierunkiem profesorów Waitza, Paulego, Lotzego, Ribbentroppa, Hanssena, Wachsmutha, Steindorffa, Sterna, Frensdorffa i Ungera i tamże w r. 1873 otrzymał stopień doktora filozofii. W r. 1874 od Kwietnia do Września pracował z polecenia komisyi historycznej Akademii Umiejętności krakowskiej w archiwach w Poznaniu, Gnieźnie, Toruniu, Królewcu i Gdańsku. Od 15 Września 1874 do 15 Października 1875 był sekretarzem oddziału naukowego w Zakładzie Narodowym imien. Ossolińskich we Lwowie. W Lipcu 1875 habilitował się na docenta historyi powszechnej średniowiecznej i nowożytnej na Uniwersytecie Jagiellońskim a w następnem półroczu rozpoczął wykłady. W r. 1876 mianowany profesorem nadzwyczajnym historyi austryackiej na tymże Uniwersytecie i współdyrektorem Seminaryum historycznego, został w r. 1880 profesorem zwyczajnym historyi austryackiej. W r. 1881 wybrany na członka korespondenta Akademii Umiejętności w Krakowie. W r. 1883 uwolniony od obowiązków profesora historyi austryackiej a mianowany profesorem zwyczajnym historyi polskiej. W r. 1883/4 sprawował urząd Dziekana, w r. 1884 wybrany na członka czynnego Akademii Umiejętności w Krakowie. Od Października 1886 do Kwietnia 1887 przebywał w Rzymie na czele misyi naukowej dla poszukiwań w archiwach watykańskich, złożonej z b. uczniów seminaryum historycznego Uniw. Jagiell.; równocześnie miał sobie powierzone kierownictwo Istituto Austriaco di studj storici. Jest od r. 1886 członkiem honorowym Rady Towarzystwa: Société d'histoire diplomatique w Paryżu.

Ogłosił drukiem:

Henryk Brodaty, ustęp z dziejów epoki Piastowskiej. Lwów 1872.

Polnische Annalen bis zum Anfange der XIV Jhdts. Lemberg 1873.

Początki feudalizmu. Studyum historyczne. Lwów 1874.

Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część II. Lwów 1875 roku. (Część I. wydana przez Dr. W. Kętrzyńskiego).

Archiwa w W. X. Poznańskiem i w Prusiech. Kraków 1875 r. (Odbitka z IV. tomu Rozpraw Wydz. hist. filoz. Akad. Umiej.

Ferdinand I. Bemühungen um die Krone von Ungarn. Wien 1878. (Odbitka z VII T. Archiv. f. österr. Geschichte).

Testament Bolesława Krzywoustego. Kraków 1880 r. (Odbitka z tomu XIII Rozpraw Wydz. hist. filoz. Akad. Umiej.).

Mieszko Stary i jego wiek. Praca uwieńczona nagrodą przez Tow. hist. literackie w Paryżu. Warszawa 1881.

Uwagi o pierwotnym ustroju Polski Piastowskiej z powodu rozpraw pp. Bobrzyńskiego i Piekosińskiego. Kraków 1881 r. (Odbitka z T. XIV Rozpraw Wydz. histor. filoz. Akad. Umiej.

Szkice historyczne. Serya I. Warszawa 1882. Serya II, Warszawa r. 1883.

Józef Szujski, jego stanowisko w literaturze i społeczeństwie. Kraków 1883.

Rok 1386. W pięciowiekową rocznicę. Kraków 1886.

Prócz tego cały szereg recenzyj, sprawozdań lub artykułów okolicznościowych.

Jerzy hr. Mycielski, *docent historyi polskiej*, urodził się w Krakowie 30 Maja r. 1856, kształcił się w gimnazyum Św. Anny w Krakowie, gdzie zdał egzamin dojrzałości 1873 r. Następnie kształcił się na Uniwersytecie Jagiellońskim głównie w historyi, pod kierunkiem Szujskiego, Zakrzewskiego i Smolki, gdzie w r. 1878 otrzymał stopień doktora filozofii. W półroczu zimowem 1878/79 uczęszczał jako słuchacz nadzwyczajny na Uniwersytet wiedeński, głównie na wykłady historyczne profesorów Büdingera, Zeissberga, Karabaćka i Thaudinga. Od r. 1881 jest docentem historyi polskiej, od r. 1884 członkiem komisyi historycznej przy Akademii Umiejętności; równocześnie objął odpowiedzialne wydawnictwo i redakcyą czasopisma »*Przegląd Polski*«, którą do dziś dnia prowadzi.

Ogłosił drukiem:

. Profesor Bobrzyński i prof. Liske o Zygmuncie I. (Kraków, 1879, str. 41. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

Obchód w rocznicę śmierci Długosza i zjazd historyczny w Krakowie. (Przegląd Polski, Zeszyt z 1 Czerwca 1880 r. str. 444—466).

Kandydatura Hozyusza na biskupstwo Warmińskie w r. 1548 i 1549. (Kraków, 1881, str. 113. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

Hołd z roku 1525 i sekularyzacya Prus w dziejach Polski. (Przegląd Polski, Zeszyt z 1 Czerwca r. 1882, str. 350—370).

Matka księcia „Panie Kochanku.“ (Kraków, druk. Czasu 1882, str. 46. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

Ziemianin polski z czasów odsieczy Wiedeńskiej. (Niwa, Zeszyt z 1 Stycznia r. 1883, str. 12—45).

Cztery portrety królowej „Marysieńki.“ (Kraków, 1883, str. 35. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

O wystawie jubileuszowej pamiątek i zabytków z epoki Jana III. w Krakowie 1883 r. Część II: Portrety. (Kraków, 1883, str. 28—57. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

Otwarcie Watykańskich archiwów i najnowsze publikacye do dziejów Reformacyi. (Przegląd Polski, Zeszyt z 1 Lutego 1885 r. str. 328—351).

Porwana z klasztoru. Kartka z dziejów obyczajowych Polski XVII wieku. (Kraków, 1886, str. 221. Także w Przeglądzie Polskim t. r.)

Nadto w odcinkach Czasu: studyum o tragedyi Goethego „Goetz von Berlichingen“, (Nr. 5, 6, 7, 8, 9, z r. 1880), i sprawozdania nieco dłuższe z dzieł: profesora S. Smolki: „Mieszko Stary i jego wiek“ (r. 1881) i prof. J. Szujskiego: „Polen und Ruthenen“.

W Przeglądzie Polskim, w dziale: Kronika literacka, od zeszytu z 1 Grudnia 1883 r. wszystkie sprawozdania i krytyki podpisane inicyałami J. M., a wśród nich (bez podpisu) w zeszycie z 1 Stycznia 1884 r. Przegląd literatury historycznej tyczącej się Marcina Lutra, (str. 151—164).

Bronisław Rawicz Dembiński, *docent historyi powszechnej,* urodzony 14 Sierpnia 1858 r. w Małej Komorzy w Prusach Zachodnich, ukończył gimnazyum w Poznaniu u Św. Maryi Magdaleny w r. 1878, kształcił się w Uniwersytetach w Wrocławiu i Berlinie, uzyskał stopień doktora filozofii w r. 1883, w Wrocławiu; po złożeniu egzaminu rządowego pro facultate docendi w Wrocławiu w r. 1884, odbywał studya w archiwach i bibliotekach w Krakowie, Wiedniu, Berlinie, Florencyi a szczególniej w Rzymie, gdzie oprócz własnych prac zajął się także z polecenia Akademii Umiejętności w Krakowie przejrzeniem materyałów odnoszących się do historyi Polski w archiwach watykańskich i w innych archiwach rzymskich. W Lipcu r. 1886 habilitował się przy Uniwersytecie Jagiellońskim i w półroczu letniem 1887 rozpoczął wykłady.

Ogłosił drukiem:

Die Beschickung des Tridentinems durch Polen und die Frage von Nationalconcil. Breslau 1883.

Studya nad pontyfikatem Piusa IV, I. Wybór Piusa IV. Kraków 1886, w XX T. Rozpraw Wydz. filozoficzno-historycznego Akad. Umiej.

O materyałach do dziejów Polski w XVI i XVII wieku. Sprawozd. z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich a szczególniej w archiwum watykańskiem. (Kraków 1886 w IV T. Archiwum Komisyi historycznej).

Reformacya w Polsce. Ateneum zeszyt z Czerwca 1884.

Nowsza historyografia niemiecka o XVI w. Ateneum zeszyt z Maja 1886.

Prócz tego drobniejsze recenzye i sprawozdania.

Anatol Lewicki, *profesor zwyczajny historyi austryackiej,* urodzony 4 Kwietnia 1841, egzamin dojrzałości złożył w r. 1861 w Tarnopolu, odbył studya Uniwersyteckie i uzyskał w r. 1875 stopień doktora filozofii na Uniwersytecie Lwowskim, służył jako profesor gimnazyalny w Przemyślu i we Lwowie do r. 1883,

w którym został powołanym na profesora nadzwyczajnego historyi austryackiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w r. 1887 został profesorem zwyczajnym.

Ogłosił drukiem:

Mieszko II. (w Rozprawach Akademii Umiej. w Krakowie Wydz. hist.-filoz. T. V r. 1875 str. 122).

Władysław II. czeski królem polskim. 1876 str. 36.

O najnowszych badaniach nad kroniką o Piotrze Właście. (Przewodnik Naukowy i literacki z r. 1879 str. 16).

O testamencie Bolesława Krzywoustego. (Muzeum krakowskie z roku 1881, T. I. str. 11).

O Mieszku III. (z powodu dzieła prof. Smolki p. t.: „Mieszko Stary“ w Przewodniku Naukowym i literackim z Maja 1881 r., str. 19).

Prace treści historycznej zawarte w różnych sprawozdaniach szkół średnich. (Muzeum krakowskie 1881 r. T. II str. 15).

Obrazki z najdawniejszych dziejów Przemyśla, 1881 str. 148.

Ze statystyki szkół średnich. (Muzeum krak. z r. 1881 str. 7).

O Kazimierzu Mnichu, z powodu pracy prof. Wojciechowskiego, pod tymże tytułem (w Przewodniku Nauk. i liter. z r. 1882 str. 8).

Zarys historyi Polski i krajów ruskich z nią połączonych, 1884. (Książka aprobowana przez Radę szkolną krajową do użytku w klasach wyższych szkół średnich i prywatnych zakładów naukowych i bibliotek szkół ludowych, str. 323).

Wstąpienie na tron polski Kazimierza Jagiellończyka. (Rozprawy Akademii Umiej. w Krakowie Wydz. hist.-filoz. T. XX r. 1886 str. 40).

Ein Blick in die Politik König Sigmunds gegen Polen in Bezug auf die Hussitenkriege, (w Archiv. für österreichische Geschichte, Tom LXVIII, 2 Häfte r. 1886 str. 84).

Prócz tego drobniejsze artykuły i recenzye.

Józef Łepkowski, *zwyczajny profesor archeologii*, urodzony d. 4 Lipca 1826 r. w Krakowie, tu uczęszczał do Liceum Św. Anny i Uniwersytetu do r. 1846. Oddawszy się studyom archeologicznym i pracy literackiej, założył w r. 1848 z Wiszniewskim »Jutrzenkę«, następnie należał do redakcyi »Dziennika politycznego« a wreszcie do »Dziennika górnoszlązkiego« w Bytomiu (1848—1849) i pisywał do wielu polskich czasopism. W r. 1849 należał do komitetu zajmującego się udowodnieniem tytułów własności majątku miasta Krakowa, w r. następnym powołany do komisyi archeologicznej Tow. naukowego objeżdżał Galicyą a następnie Wielkopolskę, Pomorze, Litwę i Królestwo, gromadząc materyały do prac archeologicznych. W tym też celu udał się do Niemiec i Francyi (1856—1858). Porządkuje odtąd zbiory archeologiczne Biblioteki Jagiellońskiej (1855), zajmuje się wystawą starożytności urządzoną przez Tow. naukowe w Krakowie (1858) i zaczyna tworzyć muzeum arch. przy tymże Towarzystwie (1861). W r. 1863 habilituje się jako docent archeologii i historyi sztuki średniowiecznej na Uniwersytecie Jagiellońskim, w r. następ-

pnym otrzymuje stopień doktora filozofii, zakłada w r. 1866 gabinet archeologiczny uniwersytecki i zostaje profesorem nadzwyczajnym, a w r. 1875 zwyczajnym. Prodziekan Wydziału w r. 1877, Dziekan w r. 1878, Rektor uniwersytetu w 1886. Od r. 1858 Sekretarz wydawnictwa dzieł Długosza; od 1866—1884 naczelnik zarządu biblioteki i muzeum ks. Władysława Czartoryskiego; od 1881 wykłada historyą sztuki w Szkole Sztuk Pięknych. Od r. 1875 konserwator zabytków historycznych oraz wykopalisk, z którym to urzędem wiążą się pomnikowe restauracye, jakoto: ołtarza Maryackiego Wita Stwosza, Sukiennic, grobów królewskich, kaplicy Stefana Batorego, grobów na Skałce, grobowca Skargi oraz XX. Ostrogskich w Tarnowie. Czynny członek Akademii Umiejętności w Krakowie (od r. 1873) i członek zagraniczny Akad. w Peszcie (1880), członek Towarzystw naukowych, archeologicznych i antropologicznych w Wiedniu, Berlinie, Wrocławiu, Królewcu, Pradze, Norymberdze, Wilnie, Poznaniu etc., wice-prezydent sesyi peszteńskiej Kongresu międzynarodowego antropologiczno-archeologicznego (1876 r.).

Od lat 40 studya prof. Łepkowskiego w zakresie historyi polskiej, historyi sztuki, archeologii ogólnej i badania zabytków ojczystych są jego głównem zajęciem jako autora, a przedmiotem licznych publikacyj. Z pominięciem ogłaszanych w tym kierunku: korespondencyj do różnych czasopism, sprawozdań z ruchu na polu archeologii i artykułów w sprawach doraźnych, są te jego pisma wykazane w książce: *Z przeszłości* (po datę jej wydania, to jest po rok 1862), także w Roczniku Zarządu Akademii Umiejętności z roku 1874 (po tęż datę), w Bibliografii XIX wieku K. Estreichera, w tomach: III (r. 1876) i VI (r. 1881), oraz w dopełnieniach na różnych miejscach. Wreszcie od r. 1879 Przewodnik bibliograficzny Dr. W. Wisłockiego podał, co prof. Łepkowski publikował.

Maryan Prawdzic Sokołowski, *profesor nadzwyczajny historyi sztuki i archeologii sztuki,* urodził się w Czyżewie Kościelnem, w gubernii Łomżyńskiej, w Królestwie Polskiem w r. 1839. Po ukończeniu gimnazyum w Warszawie w r. 1858, odbył studya uniwersyteckie w Paryżu, Heidelbergu i Wiedniu. Doktoryzował się w Krakowie w r. 1877. Habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1878, w r. 1882 mianowany został profesorem nadzwyczajnym; w r. 1880 wybrany na członka korespondenta Akademii Umiejętności w Krakowie, a w r. 1884 na członka czynnego tejże Akademii. W r. 1881 odbył podróż naukową w ekspedycyi do Małej Azyi hr. K. Lanckorońskiego, a w r. 1887 został mianowany korespondentem komisyi centralnej zabytków historycznych w Wiedniu.

Ogłosił drukiem:

a) Z dziedziny estetyki i krytyki artystycznej.

Kaulbach i Courbet (Przegląd Polski, 1873 T. I, str. 58—85).

Malarstwo portretowe. (Portrety na wystawie sztuk pięknych w Krakowie, Przegl. Polski, 1874, str. 226—240).

Pomnik Mickiewicza i konkurs na pomnik Mickiewicza. (Dwa artykuły w Przeglądzie Polskim, za Wrzesień 1883, str. 454—469 i za Kwiecień 1885, str. 1—18.

Hołd Matejki, rozbiór i ocena (Niwa. 1881, str. 868—881).

b) Z historyi sztuki:

Ruiny na Ostrowie jeziora Lednicy, studium nad budownictwem w przedchrześciańskich i pierwszych chrześciańskich wiekach w Polsce. (Pamiętnik Akademii Umiej. za r. 1876 in 4° z rysunkami, str. 117—277).

Przedstawienia Trójcy o trzech twarzach na jednej głowie w cerkiewkach wiejskich na Rusi. (Sprawozd. Kom. dla historyi sztuki w Akad. Umiej. za r. 1879, str. 43—50). Toż samo w *Revue Slave*, 1879 z. II.

Wielka rezydencya i wielki ród (Palazzo Colonna w Rzymie, w „Muzeum", Dwutygodniku polskim, Kraków 1881, T. I, str. 201—212 i 347—352; T. II, str. 432—444).

Hans Sues von Kulmbach i jego mistrz Jacopo dei Barbari, przyczynek do historyi malarstwa w epoce przejścia ze średnich wieków w renesans i stosunki artystyczne Krakowa z Norymbergą w XVI w. (Sprawozd. Komisyi dla historyi sztuki w Akad. Umiej. 1883, str. 53—123 in 4°).

Wystawa obrazów starych mistrzów w Sukiennicach krakowskich, studium, (Kraków 1883, str. 100 in 8°).

Badania archeologiczne na Rusi galicyjskiej (Budownictwo i malarstwo na Rusi z powodu ostatnich poszukiwań, Przewodnik Naukowy i Literacki, Lwów 1882, str. 1057—1072 i 1883, str. 1—14).

Wystawa Zabytków z czasów Jana III, studium. Kraków 1884, str. 78 in 8°.

Zbiór gemmo-gliptyczny p. Szmidta-Ciążyńskiego. (Przegląd Polski, 1883, T. II, str. 331—350).

O wpływach włoskich na sztukę odrodzenia u nas. (Przegląd Polski, 1884, T. I, str. 113—333).

O dekoracyi wewnętrznej drewnianych kościołów, Kobylin i Libusza. (Przyjaciel sztuki kościelnej — i odbitka — Kraków 1884 z rycinami in 8°, str. 32—42).

Die italienischen Künstler der Renaissance in Krakau. (Repertorium für Kunstwissenschaft, VIII Bd. Stutgardt — Berlin 1885, str. 411—424 in 8°. Toż samo w skróceniu w Gazette des Beaux-Arts, T. XXXII, 1885).

Gołuchów, studium nad zamkiem i zebranemi w nim dziełami sztuki. (Przegląd Polski 1886, T. II, str. 197—229).

O malarstwie ruskiem, tekst do Albumu wystawy Archeologicznej Lwowskiej z roku 1885, str. 13—24 in fol. i w osobnej odbitce. Lwów 1886, str. 11 i 5 tablic.

Kościoły romańskie w Gieczu, Krobi, Lubiniu i Kotłowie w W. X. Poznańskiem. (Sprawozd. Kom. hist. sztuki w Akad. Umiej. 1886, str. 93—105 i 5 tabl. własnych rysunków).

c) Z archeologii.

O wykopaliskach Dodońskich. (Sprawozd. Wydz. filolog. Akad. Umiej. T. VIII, str. I—VI). Toż samo w Gomperza, Dodonäische Achrenlese (Archäologisch-Epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich. Wien, V Jahrg. 1881, str. 130).

Austryackie odkrycia archeologiczne w Azyi mniejszej. (Przegląd Polski 1883, T. I, str. 264—285).

Dwa złote skarby w Vettersfelde w dolnych Łużycach i w Michałkowcach we wschodniej Galicyi (Przegląd Polski 1884, T. III, str. 84—105).

Le monument d'Efletoun et une inscription hittite, lettre à Mr. Georges Perrot. (Revue Archéologique, Paris 1885, z rysunkami, str. 8 in 4°*).*

Prócz tego we wszystkich tych trzech działach drukował znaczną ilość artykułów w pismach codziennych krakowskich, warszawskich i lwowskich.

5. Filologia i historya literatury.

Maksymilian Iskrzycki, *profesor zwyczajny filologii klasycznej*, urodzony 27 Listopada 1837 w Wańkowie w Galicyi, uczeń gimnazyum samborskiego, odbył studya Uniwersyteckie we Lwowie i w Wiedniu. Złożywszy egzamin z filologii klasycznej, pełnił obowiązki nauczyciela gimnazyalnego we Lwowie, w Rzeszowie i Krakowie. Roku 1870 został powołany na nadzwyczajnego profesora filologii klasycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim gdzie w r. 1878 został profesorem zwyczajnym, r. 1880/1 był dziekanem wydziału. Od r. 1871 jest członkiem, od roku 1885 także zastępcą dyrektora, a od r. 1887 dyrektorem komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli w gimnazyach i szkołach realnych; od r. 1873 zawiaduje jako senior bursą akademicką u Św. Barbary.

Ogłosił drukiem:

Zu den Scholien der Odyssee, w Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, r. XXVIII (Wien 1877) p. 83—100.

Zu den Scholien der Odyssee, tamże, r. XXX (1879) p. 166 sq.

Recenzye programów gimnazyalnych, ogłoszone tamże: r. XXVII (1876) p. 945 sq.; r. XXVIII (1877) p. 701 sq., 774—778; r. XXIX (1878) p. 778—781.

Kazimierz Morawski, *zwyczajny profesor filologii klasycznej*, urodzony 29 Stycznia r. 1852 w Jurkowie w Poznańskiem, uczęszczał do gimnazyum w Poznaniu, ztamtąd udał się na Uniwersytet do Berlina i poświęcił się studyom filologicznym. Stopień doktora filoz. pozyskał tamże w r. 1874, egzamina państwowe pierwszego stopnia złożył w Berlinie w r. 1875. Następnie przez rok jeden 1875/6 był nauczycielem gimnazyalnym w Wrocławiu. W r. 1877 habilitował się jako docent filologii klasycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w r. 1880 został nadzwyczajnym a w r. 1887 zwyczajnym profesorem; od r. 1883 członek korespondent Akad. Umiejęt. w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

a) Z działu starożytności.

Quaestiones Quintilianeae. Posnaniae 1874.

Quaestionum Charisianarum specimen. Berlin. (Hermes XI).

De Dionysii et Caecilii studiis rhetoricis. (Rhein. Museum (34).

Beiträge zur Charakteristik der Sprache des Velleius. (Philologus 1875).

Bemerkungen zu den attischen Rednern. (Zeitschift für österr. Gymnasien J. 1880).

Zu den pseudoquintilianeischen Declamationen. (Zeitschrift für österr. Gymnasien 1881).

Zu lat. Schriftstellern. (Wiener Studien 1882).

Studya do historyi retoryki za czasów Augusta. (W Publikacyach Akademii Umiejętności).

Studya nad historyą greckiej wymowy. (Rozprawy Wydz. filoz. Akad. Umiej. T. VII, 1880).

O początku mowy i rozwoju języka. (w Przeglądzie Polskim R. VII).

Chrześciaństwo i patryciat rzymski. (Tamże, R. XII).

Gajus Lucyliusz, satyryk rzymski. (Tamże, R. XIII).

Petroniusz Arbiter i jego romans. (Tamże, R. XIII).

Ludy starożytnej Italii i pierwotna ich cywilizacya. (Tamże, R. XIV).

Pompeji. (Tamże, R. XV).

Wymowa i mowcy w starożytności. (Tamże, R. XVI).

Słowo i natchnienie w rzymskiej poezyi. (Tamże, R. XIX).

O ucisku narodowości w starożytnym Rzymie. (Tamże, R. XXI).

b) Do dziejów odrodzenia:

Andrzej Patrycy Nidecki, jego życie i dzieła (Wydanie Akademii Umiej.) Tom I. Kraków 1884.

Wskazówki do poszukiwania źródeł humanizmu polskiego. (Referat na zjazd im. Kochanowskiego 1884).

Satyr Kochanowskiego, ze wstępem i komentarzem. (W wydaniu warszawskiem pomnikowem Dzieł Kochanowskiego, Tom II).

Nasze zadania względem literatury polskiej XVI wieku. (Przegląd Polski R. XVIII).

Z dziejów odrodzenia w Polsce. (Tamże, R. XVIII).

Z życia towarzyskiego w epoce Zygmunta Augusta. (Tamże, R. XIX).

Z dworu Zygmunta Starego. (Tamże, R. XXI).

Wreszcie dłuższe recenzye w Zeitschrift für österr. Gymnasien z roku 1880 (Weidnera wydanie retoryki Cycerona), z r. 1881 (Thielmann: Apolloniusroman), w Berliner Philologische Wochenschrift z r. 1886 (Declamationes Quintiliani ed. Ritter).

Bronisław Ignacy Kruczkiewicz, *docent filologii klasycznej,* urodzony 29 Maja r. 1849 w Pustkowie pod Dembicą w Galicyi, ukończywszy gimnazyum w Tarnowie i złożywszy tamże egzamin dojrzałości z odszczególnieniem (1868), był uczniem zwyczajnym Uniwersytetu krakowskiego r. 1868—1873 i (od r. 1869) członkiem zwyczajnym seminaryum filologicznego; następnie jako urlopowany nauczyciel gimnazyalny kształcił się w filologii klasycznej i porównawczej przez półrocze zimowe

r. 1876/7 w Uniwersytecie wiedeńskim a dalej przez półrocze letnie r. 1877 i zimowe r. 1877/8 w Uniwersytecie lipskim. Stopień doktora filozofii uzyskał w Uniwersytecie krakowskim r. 1872. Roku 1874 w Grudniu przyznała mu krakowska komisya egzaminacyjna prawo do nauczania w całem gimnazyum języka łacińskiego i greckiego w wykładowym języku polskim i niemieckim. W roku 1877 habilitował się na docenta filologii klasycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Wykładał w Uniwersytecie lwowskim i krakowskim począwszy od r. 1879. Zawód nauczycielski w gimnazyum rozpoczął 16 Marca r. 1873 a 25 Kwietnia 1876 został zamianowany nauczycielem gimnazyalnym; w trzy lata potem otrzymał tytuł profesora.

Ogłosił drukiem:

a) W języku polskim:

O cenzurze Apiusza Klaudyusza Ślepego roku 312—308 przed narodz. Chr. W Sprawozd. dyrekcyi gimnazyum św. Anny za r. sz. 1874, str. 71 w 8-ce.

O filozofii L. Anneusza Seneki. W Rozprawach Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie z r. 1875, T. III, str. 99 in 8°.

O różnicy, która zachodziła w złotym wieku literatury rzymskiej między językiem łacińskim gminnym a poprawnym czyli klasycznym. W Rozprawach Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie, część I, w r. 1879; część II w r. 1881. Razem stron 201, in 8°.

O Pawle z Krosna i Janie z Wiślicy, (rzecz czytana na posiedzeniu Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie, 22 Listop. 1884). W Rozprawach Wydz. filol. tejże Akad., T. XII z r. 1885, str. 32 in 8°.

b) W języku niemieckim.

Recenzya wydania „L. Annaei Senecae libri de beneficiis et de clementia. Ad codicem Nazarianum recensuit M. C. Gertz, Berolini apud Weidmannos 1876“. W Zeitschrift für d. österr. Gymnasien, Heft VI, J. 1877, str. 13 in 8°.

Recenzya wydania: „Ciceros Brutus de claris oratoribus erkl. von Jahn. Vierte Aufl. bearb. von A. Eberhard. Berlin 1877“. W Zeitschrift für österr. Gymnasien Heft VII, J. 1878, str. 7 in 8°.

Der altlateinische und oskische Diphthong OU. W Zeitschrift für d. österr. Gymnasien, Heft I 1879, str. 15 in 8°. (Rezultat tej rozprawy uznał za zgodny z prawdą Stolz w gramatyce łacińskiej w Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft. herausg. von J. Müller, Bd II, 1 Haelfte, Noerdlingen 1885, str. 164).

Über die Geltung des Schriftzeichens UO und des mit einem consonantischen U schliessenden Schriftzeichens OU in der Sprache der gebildeten Roemer seit der Zeit des Erlasses über die Bacchanalien vom J. 186 v. Chr. G. W peryodycznem piśmie naukowem Wiener Studien, wydawanem w Wiedniu; J. 1880, Heft II, str. 3 in 8°.

c) W języku łacińskim:

Recenzya dzieła: „Prodromus Corporis glossariorum latinorum, Quaestiones de glossariorum latinorum fontibus et usu scripsit G. Loewe, Lipsiae 1876". W Zeitschrift für d. österr Gymnasien, Heft VIII—IX d. J. 1879, str. 5 in 8°.

Poema de Aetna monte Vergilio auctori potissimum esse tribuendum. W Rozprawach Wydz. filolog. Akad. Umiej. w Krakowie. T. X, r. 1883, str. 28 in 8°.

d) Wydawnictwo:

Pauli Crosnensis Rutheni Joannisque Visliciensis Carmina, recensuit, praefatione, utriusque poetae vita, commentario atque indice instruxit. (Stanowi Tom II-gi Corporis antiquissimorum poetarum Poloniae latinorum usque ad Cohanovium, wydawanego przez Akad. Umiej. w Krakowie). Cracoviae 1887, str. XLVI et 234.

Lucyan Malinowski, *profesor zwyczajny filologii słowiańskiej,* ur. 27 Maja 1839 r. w Jaroszewicach, w Lubelskiem. Uczęszczał do gimnazyum w Szczebrzeszynie i Lublinie. W r. 1861 uzyskał świadectwo dojrzałości, a od r. 1862—66 studyował filologią słowiańską i klasyczną w Szkole Głównej w Warszawie. W r. 1867 otrzymał stopień magistra nauk filologiczno-historycznych. W latach 1867/8, jako stypendysta Ministeryum oświecenia, studyował gramatykę porównawczą u profesora Augusta Schleichera w Jena i Alb. Webera w Berlinie. Od r. 1868—70 poświęcał się filologii słowiańskiej u prof. Srezniewskiego w Petersburgu. W r. 1870—71 słuchał w Krakowie wykładów prof. Tarnowskiego i Bratranka. Od 1870 do 1872 jako zastępca nauczyciela wykładał literaturę polską i języki starożytne w gimnazyum Św. Anny w Krakowie. Po zrzeczeniu sie tych obowiązków, słuchał w Lipsku wykładów prof. A. Leskiena i G. Curtiusa. Tamże uzyskał stopień doktora filozofii. Od r. 1872 do 1877 wykładał języki starożytne w gimnazyum 3 w Warszawie. W r. 1876 otrzymał order Św. Stanisława klasy 3ej. W r. 1877 został profesorem nadzwyczajnym a w r. 1883 zwyczajnym na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od r. 1880 jest członkiem komisyi egzaminacyjnej kandydatów na nauczycieli gimnazyów i szkół realnych. W tymże roku został członkiem czynnym Akademii Umiejętności w Krakowie, a od r. 1882 jest sekretarzem jej Wydziału filologiczno-literackiego. Od r. 1885 jest współredaktorem czasopisma, wydawanego w Warszawie, pod tytułem: Prace filologiczne.

Ogłosił drukiem:

Zur Lautlehre der Lehnwörter in der polnischen Sprache w Kuhn's Beitrage zur Vergleichenden Sprachforschung. Berlin 1869, T. VI, str. 277—300.

Zur Volksetymologie, Beitr. 1869. T. VI, str. 300—305.

Beiträge zur slavischen Dialectologie. I. Über die Oppelnsche Mundart in Oberschlesien. Leipzig 1873, str. VII, 55, in 8°.

Über die Endung des Genitiv Sg. masc. neutr. des pronomin. und zusammengesetzten Declination im russischen und kaschubischen, w Kuhn's Beiträge zur Vergl. Sprachforschung. Berlin 1874. T. VIII, str. 356—362.

Modlitwy Wacława, zabytek języka polskiego w. XVI, odkryty i skopijowany przez ś. p. Aleksandra Przezdzieckiego, wydał i objaśnił. Kraków 1875. Pamiętnik Akad. Umiej. str. 1—14, 1—104, z 2 tablicami litograf.

Zarysy życia ludowego na Szląsku, z kartą etnograficzną. Warszawa, Ateneum 1877. T. I i II, str. 95.

Ślady dyjalektyczne w oznaczaniu samogłosek nosowych w kilku zabytkach jęz. polsk. XV i XVI wieku. Rozprawy Wydz. filol. Akad. Umiej. w Krakowie 1880. T. VII, 319—349.

Głoski nosowe we wsi Kasinie, oraz niektóre inne właściwości tej gwary. Rozpr. Wydz. filol. Akad. Umiej. Kraków 1880. T. VIII, str. 235—248.

O pochodzeniu wyrazów: ście, szcie, uście, ujście, wyjście, odejście itd. Rozprawy Wydz. filol. Akad. Umiej. Kraków 1882. T. IX, str. 370—385.

Magistra Jana z Szamotuł, dekr. Dra, Paterkiem zwanego, Kazania o Maryi Pannie czystej. Z kod. Toruńskiego wyd. Kraków 1880 in 8°, str. 134. Sprawozd. Kom. język. Akad. Umiej. w Krakowie str. 161—294.

Quadragesimale super epistolas. Głosy polskie z końca pierwszej połowy XV w. Sprawozd. Kom. język. Akad. Umiej. 1880. T. I, str. 295—314.

Studyja Śląskie. O samogłoskach nosowych w gwarach polskich na Śląsku. Rozpr. Wydz. filol. Akad. Umiej. Kraków 1882. T. IX, str. 103.

Przyczynki do historyi wyrazów polskich. Rozpr. Wydz. filol. Akad. Umiej. Kraków 1884. T. X, str. 450—485.

Materyjały do historyi języka polskiego z końca XIV i początku XV w. na podstawie ksiąg sądowych Łęczyckich, Orłowskich i Brzezińskich. Warszawa 1884, str. CXXXVIII.

Studyja nad etymologiją ludową. Prace filol. Warszawa 1885. T. I, str. 134—158; 269—317. Praca nieukończona jeszcze.

Drobiazgi gramatyczne: Nimam, nimogę. Skierniewice. Niektóre złożone nazwy ptaków w językach słowiańskich. Obcy akcent w wyrazach polskich „Mucha genitalia“. Szłopień czy stopień? Warszawa 1885. Prace filol. str. 191—194.

Niektóre wyrazy polskie litewskiego pochodzenia. Prace filol. Warszawa 1885. T. I, str. 180—191.

Zabytki języka polskiego w rękopisie Nr. 2503 Biblioteki Uniwers. Jagiell. w Krakowie. Warszawa 1886—1887. Prace filol. T. I, str. 467—540, T. II, str. 85—117.

Od roku 1885 jest wraz z Janem Baudouin de Courtenay, J. Karłowiczem i Ad. Ant. Kryńskim współredaktorem czasopisma wydawanego w Warszawie, pod tytułem: Prace filologiczne.

Stanisław hr. Tarnowski, *profesor zwyczajny języka i literatury polskiej*, urodzony w Dzikowie (w Galicyi) 7go Listopada 1837. W roku 1850 wstąpił do gimnazyum św. Anny w Krakowie i złożył egzamin dojrzałości tamże w r. 1854. Pierwszy rok Uniwersytetu (na Wydziale prawa) odbył w Krakowie, drugi (oraz egzamin rządowy) w Wiedniu, trzeci znowu w Krakowie. W r. 1857/8 przerwał

nauki i odbył podróż do Hiszpanii, Egiptu i Ziemi Św. Rok szkolny 1858/9 w Krakowie na Wydziale filozoficznym. Pierwsze półrocze następnego w Wiedniu, drugie w Krakowie. Nauki przerwane po półroczu zimowem roku 1860/61. Przebywa w Paryżu jako pomocnik Biura korespondencyjnego polskiego urządzonego przez ks. Adama Czartoryskiego pod zarządem Waleryana Kalinki. Od Września 1862 do Lutego 1863 we Włoszech. Uwięziony 1 Października 1863, skazany w Czerwcu 1864 na dwanaście, w wyższej instancyi na ośm lat więzienia, w Grudniu r. 1864 przewieziony do Ołomuńca, ułaskawiony przez Cesarza, wyszedł z więzienia 1 Października 1865. W Lipcu 1866 zaczął wydawać z Szujskim i Stanisławem Koźmianem *Przegląd Polski*. W r. 1867 wybrany posłem do Sejmu, a z tego do Rady państwa, złożył ten ostatni mandat w r. 1868, i podał się zaraz o docenturę literatury polskiej przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Pierwszy egzamin doktorski zdał w r. 1869, a zaraz po nim odbył colloquium habilitacyjne i wykład próbny. Lekcye rozpoczął z półroczem zimowem 1869. Mianowany profesorem nadzwyczajnym w r. 1872. W r. 1873 powołany na członka Akademii Umiejętności. W roku 1879 mianowany profesorem zwyczajnym. Dziekan Wydziału filozoficznego w roku 1882/83. W tymże roku wybrany po śmierci Szujskiego na Sekretarza generalnego Akademii Umiejętności. W r. 1885 mianowany członkiem Izby Panów (dożywotnim). Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego na rok 1886/7.

Ogłosił drukiem:

a) Dzieło:

Studya do historyi literatury polskiej: Pisarze polityczni XVI wieku, 2 tomy. (Kraków 1886, 8°, str. 394 i 492).

b) Rozprawy naukowe:

Prof. Małeckiego: „Juliusz Słowacki.“ (Przegląd Polski z r. 1867 str. 172).

Frycz Modrzewski: „O poprawie Rrzeczypospolitej.“ (Tamże, r. 1868 str. 83).

Łukasza Górnickiego: „Pisma polityczne.“ (Tamże, r. 1868 str. 77).

Ksiądz Piotr Grabowski. (Tamże, r. 1869 str. 59).

Romans polski w XIX wieku. (Tamże, r. 1871 str. 62).

„Dworzanin“ Łukasza Górnickiego. (Tamże, r. 1871 str. 48).

Stefana Garczyńskiego: „Wacław“ i drobne poezye. (Tamże, r. 1872 str. 45).

Biskupa Wereszczyńskiego pisma politycznej treści. (Tamże, r. 1872 str. 38).

Kiądz Hieronim Kaysiewicz. (Tamże, r. 1873 str. 173).

Krzysztof Warszewicki. (Rozprawy i Sprawozdania I. Wydziału Akad. Umiej z r. 1874 str. 72).

Andrzej Maxymilian Fredro. (Tamże, r. 1876 str. 106).

O początkach poezyi romantycznej: Pierwsze dzieła Mickiewicza. (Biblioteka warszawska, r. 1877).

Szekspir w Polsce. (Przegląd Polski r. 1877 i 1878 str. 185).

O Janie Kochanowskim. (Niwa r. 1880 str. 79).

Tajemnica roku 1688. (Przegląd Polski r. 1883 str. 47).

O dramatach Schillera: Wstęp, „Zbójcy“, „Fiesco“, „Kabale und Liebe“, „Don Carlos.“ (Mniej więcej połowa, druga jeszcze nie wydana). (Tamże, r. 1884 i 1885 str. 154).

Co u nas o Kochanowskim pisano? (Tamże, r. 1884 str. 92).

Na pamiątkę obchodu zwycięztwa J. Sobieskiego pod Wiedniem. „Wspomnienie o Janie III Sobieskim“ str. 80.

c) Rozprawy literackie:

Kilka słów o Chopinie. (Przegląd Polski r. 1871).

Sedan Francuzkiej poezyi. (Tamże, r. 1872).

Artur Grottger. (Tamże, r. 1874).

O niewydanych poezyach Fr. Wężyka. (Rocznik Akad. r. 1875).

O „Niepoprawnych“ Słowackiego. (Przegląd Polski r. 1875 str. 50).

O komedyach Aleks. Fredry. (Odbitka z Bibl. warsz. r. 1876 str. 90).

Z Listów Z. Krasińskiego do Sołtana. (Przegląd Polski r. 1877 str. 42).

O pośmiertnych komedyach Al. Fredry. (Tamże, r. 1877 str. 59.

Lucyan Siemieński. (Tamże, r. 1878 str. 57).

Koriolan Szekspira. (Tamże, r. 1878 str. 50).

O Horsztyńskim, Słowackiego. (Tamże, r. 1879 str. 25).

Z najnowszych powieści polskich. (Tamże, r. 1881 str. 52).

Przedmowa do wierszy K. Koźmiana. (Tamże, r. 1881 str. 25).

Balladyna i Lilla Weneda Słowackiego. (Poznań r. 1881 str. 68).

Rzeczpospolita Babińska. (Przegląd Polski r. 1881 str. 45).

O listach króla Jana z wyprawy wied. (Przegląd Polski r. 1883 str. 70).

Z najnowszych powieści polskich II. „Ogniem i Mieczem“, Sienkiewicza. (Tamże, r. 1884 str. 59.

Szujskiego lata szkolne. (Przegląd Polski r. 1885).

V. Sardou „Theodora“ i Al. Dumasa „Denise.“ (Tamże, 1885).

Michał Czajkowski. (Tamże, r. 1886 str. 35).

Henryk Rzewuski. Lwów (nakład Czajkowskiego) 1887 str. 97.

d) Życiorysy:

Bernard Kalicki. (Przegląd Polski r. 1885).

Ks. Waleryan Kalinka, pod prasą, 1887.

e) Mowy pogrzebowe:

Andrzej Zamoyski. Maurycy Mann. Lucyan Siemieński. Józef Badeni. Szujski. Henryk Wodzicki. Stanisław Koźmian. Ks. Waleryan Kalinka.

f) Podróże:

Z Kijowa. (Przegląd Polski r. 1874).

Z Moskwy. (Tamże, r. 1875).

Z Wilna. (Tamże, r. 1879).

Z Kołomyi. (Tamże, r. 1880).

Z Prus Królewskich. (Tamże, r. 1881).
Z pielgrzymki Słowian do Rzymu. (Tamże, r. 1881).

Mniejsze artykuły, recenzye, nekrologie i t. d.

g) Artykuły polityczne:

O sessyi sejmowej z roku 1865/66. (Przegląd Polski str. 70).
O adresie sejmu galicyjskiego. (Tamże, r. 1867 str. 50).
O sessyi sejmowej w roku 1868. (Tamże, r. 1868 str. 45).
Roczniki Polskie. (Tamże, r. 1868 str. 48).
Sumienność Dzienników i Dziennikarzy. (Tamże, r. 1869).
Królowa Opinia. (Tamże, r. 1872).
Rząd pruski i ks. Prymas Ledóchowski. (Tamże, r. 1874).
Porcye. (Tamże, r. 1875).
Prześladowanie Unii na Podlasiu. (Tamże, r. 1876).
Po dziesięciu latach. (Tamże, r. 1876).
Słowo na dzisiejszą chwilę. (Tamże, r. 1877).
Po kongresie. (Tamże, r. 1878).
Z sejmu (bezimiennie). (Tamże, r. 1878).
Posejmowe wypadki w Galicyi. (Tamże, r. 1878).
Henr. Lisickiego, Aleksander Wielopolski. (Tamże, r. 1879).
Henr. Lisickiego, Przyczyny powstania polskiego. (Tamże, r. 1880).
Sessya sejmowa roku 1883. (Tamże, r. 1883).
Po sejmie, (ustęp II. Sprawy Ruskie, Tamże, r. 1884).

Wilhelm Creizenach, *profesor zwyczajny języka i literatury niemieckiej,* urodził się 4go Czerwca r. 1851 w Frankfurcie nad Menem, gdzie uczęszczał do gimnazyum, które ukończył w r. 1870. Od 1870 do 1872 studyował na Uniwersytecie w Getyndze, od 1872 do 1874 w Lipsku, oddając się przedewszystkiem językom i literaturom germańskim i romańskim pod kierunkiem Zarnckego, Hildebranda i Eberta. Otrzymawszy w Lipsku stopień doktorski, poświęcił się dalej literaturze i filologii najpierw w Frankfurcie, potem w Jenie i w Wrocławiu. Tu w roku 1876 otrzymał miejsce asystenta przy bibliotece Uniwersyteckiej. W roku 1878 przeniósł się do Lipska, gdzie jako docent prywatny od r. 1879 wykładał przez trzy lata literaturę nowożytną; poczem w lecie r. 1882 udał się do Paryża, aby pracować w Bibliothèque nationale. Po powrocie w r. 1883, powołany przez Uniwersytet Jagielloński do Krakowa na profesora nadzwyczajnego, został w roku 1886 profesorem zwyczajnym. Jest od r. 1883 członkiem komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów stanu nauczycielskiego, a od r. 1884 jest członkiem komisyi literackiej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

Legenden und Sagen von Pilatus (w Beiträge zur Gesch. der deutschen Sprache und Liter., herausgegeben von Braune und Paul. I. 1873.

Judas Ischarioth in Legende und Sage des Mittelalters. Ib. II. (1875), także osobno jako rozprawa doktorska.

Versuch einer Geschichte des Volksschauspiels vom Doctor Faust. Halle 1878.

Zur Entstehungsgeschichte des neuen deutschen Lustspiels. Halle 1879.

Die Bühnengeschichte des Goethe'schen Faust. Frankfurt a/Main 1881.

Studien zur Geschichte der dramatischen Poesie im siebzehnten Jahrhundert. Erster Beitrag (w Berichte der phil.-hist. Classe der König. Sächs. Gesellschaft der Wissenschaften), 1886 str. 92—118.

Tamże. Zweiter Beitrag, 1887 str. 1—44.

Prócz tego wydał w drugiem zwiększonem wydaniu:

Der Briefwechsel zwischen Goethe und Marianne von Willemer. Stuttgart J. 1878.

Jego pióra są liczne artykuły, jakoto: Faust, Feind, Gesner, Gleim, Hagedorn, Harsdörfer, Heufeld, i w. i. w „Allgemeine deutsche Biographie", wydawanej przez komisyę historyczną bawarskiej Akademii Nauk, oraz artykuły i omówienia w „Anglia, Zeitschrift für englische Philologie" wydawanej przez Wülckera, w Literariches Centralblatt wydawanem przez Zarnckego i w Archiv für Literaturgeschichte pod redakcyą Schnorra von Carolsfeld.

Karol Józef Petelenz, *docent języka i literatury niemieckiej,* urodzony 18 Grudnia 1847 w Stanisławczyku w Galicyi, ukończywszy w Lipcu 1867 r. gimnazyalne nauki we Lwowie, uczęszczał do r. 1870 na Uniwersytet lwowski, oddając się studyom w zakresie nauk klasycznych i nowszej literatury. Po skończonych studyach uniwersyteckich został zamianowany zastępcą nauczyciela w gimnazyum w Suczawie, poczem w tym samym charakterze w r. 1873 pracował w gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie. W r. 1874 zamianowany rzeczywistym nauczycielem w Jaśle, został przeniesiony w r. 1877 do gimnazyum Św. Jacka w Krakowie. Tu w r. 1878 otrzymał stopień doktora filozofii, w r. 1882 habilitował się jako docent na uniwersytecie. W r. 1884 został powołany na członka komisyi dla hist. literatury i oświaty w Polsce w Akademii Umiejętności krakowskiej.

Ogłosił drukiem:

Albrecht's v. Haller Bedeutung für das Aufkommen einer neuen bessern Zeit in der deutschen Dichtkunst auf Grund politischer und culturgeschtlicher Verhältnisse. Jasło 1877 str. 44, 4°.

Konrad's v. Würzburg Leben und Bedeutung. Studium. Kraków 1881 str. 33, 8°.

Aus B. Linde's Briefmappe. Kraków 1885 str. 42, 8°.

Kilka uwag o znaczeniu i nauce języka niemieckiego w gimnazyum (przyczynek do metodyki tego języka). Kraków 1882 str. 34, 8°.

Rozbiór krytyczny najnowszej gramatyki języka niemieckiego. Lwów 1884 str. 40, 8°.

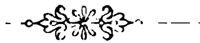
Referat o nauce języka niemieckiego str. 12, 4° (w Sprawozdaniu Komisyi w sprawie reformy szkół średnich powołanej przez Akad. Umiej. w Krakowie).

Po zjeździe nauczycielskim. Rzut krytyczny. Kraków 1886 str. 29, 8°.

König Johann III. im Feldzug gegen die Türken (przekład dzieła Fr. Kluczyckiego). Kraków 1883 str. 106, 4°.

Artykuły w Encyklopedyi wychowawczej, tudzież szereg artykułów, sprawozdań i recenzyj w czasopismach: Przegląd powszechny, Muzeum i Szkoła.

Wiktor Ciechomski, *nauczyciel języka francuzkiego*, urodzony d. 11 Lipca 1842 w Strasburgu (wówczas we Francyi), skończył w r. 1857 Szkołę polską w Batignolles (Paryż), a w r. 1859 wyższą Szkołę polską na Mont-Parnasse w Paryżu. Wydał w r. 1875: Podręcznik do konjugacyi francuzkich, obejmujący przeszło ośmdziesiąt wzorów, oraz zbiór 2800 czasowników z wskazaniem ich odmiany, a w r. 1886 gramatykę praktyczną języka francuzkiego dla początkujących.

II.

Zakłady Uniwersyteckie.

I. Biblioteka Jagiellońska

Mieści się w *Collegium Maius* na rogu ulicy św. Anny i Jagiellońskiej (patrz Kronikę str. 9). Gmach częściowo odrestaurowany wymagał na zewnątrz (od ulicy św. Anny) gwałtownie naprawy i wewnętrznego urządzenia. Plany w tym celu wygotowano w r. 1861, rozpoczęto prace w r. 1865 i prowadzono je przez lat kilka w murach, następnie zaś wewnątrz prawie ciągle aż do ostatnich czasów.

Stała dotacya wynosiła w r. 1864 2400 fl., prócz tego na potrzeby biblioteki szły zawsze i taksy wpisowe uczniów uniwersyteckich, które naturalnie corocznie różną wynoszą kwotę. W r. 1869 podwyższono stałą dotacyę do 4000 a w r. 1879 do 6000 fl. Po Strońskim (Kron. ogólna p. 13) został bibliotekarzem Kustosz Mułkowski a po jego śmierci (27 Lipca 1867) powołano w roku następnym na Dyrektora biblioteki Karola Estreichera (objął urzędowanie 25 Listopada 1868). W r. 1866 podwyższono płacę kustosza na 1000, skryptora na 600, amanuenta na 400 fl. Reforma z r. 1872 podniosła wynagrodzenie bibliotekarza do 1800, kustosza do 1400, amanuenta do 600 fl.

Biblioteka posiadała z końcem 1864 r. dzieł 88175 w 108,793 tomach, nadto 15170 dubletów, 5494 rękopisów, 1248 map, 3787 rycin, 8216 monet i 69 przedmiotów archeologicznych, które w r. 1871 odstąpione zostały gabinetowi archeologicznemu. Zbiory te w części tylko skatalogowane, rozdzielone na pojedyncze, nie systematyczne działy, wskutek braku sił i przebudowań pociągających przenoszenie książek z jednej sali do drugiej, znajdowały się w wielkim nieporządku a dzisiejszy swój stan porządku zawdzięczają dzisiejszej dyrekcyi. Bibliotekarz objąwszy zarząd podał projekt urządzenia biblioteki, który zatwierdzony przez Ministerium został przeprowadzóny. Ogrom tej pracy mógł być dokonany tylko dzięki temu, że dyrektor zjednał wiele osób: profesorów, docentów, uczniów, amatorów blibliografii, do spisywania i porządkowania zbiorów. Blisko *sto osób* poświęciło *bezpłatnie* swój czas i umożliwiło rzecz, która inaczej ledwo mogłaby być dopiero w toku. Dziś posiada Biblioteka dzieł 177,756 w 232,816 tomach, rękopisów numerów 4420, map i atlasów 1616, rycin 6806, monet 9331, dokumentów 217, muzykaliów 1500. Przybyło więc od r. 1864 dzieł 89581, tomów 124023, rękopisów ilość, której trudno oznaczyć, bo w cyfrze 4420 dziś podanej, podobnie jak w zasłużonym katalogu p. Wisłockiego,

wydanym nakładem Akademii Umiejętności, (Kraków 1877—1881 str. LI, 871 i LXXXI)*) a obejmującym 4176 numerów, jeden numer obejmuje nieraz kilkanaście rękopisów, które dawniej bywały osobno numerowane; map i atlasów 368; rycin 3019, monet 1125; dokumentów (nowa kategorya) 217; nut (nowa kategorya) 1500. Bez przesady można więc powiedzieć, że prócz monet wszystkie zbiory biblioteczne zostały w tym przeciągu czasu *zdwojone*.

Z tego prawie wszystko uporządkowano i skatalogowano. Prócz ogólnego katalogu stworzono katalogi przedmiotowe, w których spisana jest prawie cała biblioteka. Skatalogowano 135325 dzieł: wszystkie rękopisy spisał Dr. Wisłocki, ryciny W. Bartynowski i St. Zaleski, uzupełniono katalog numizmatów (pracę dawniejszą Józefa Muczkowskiego), kartki pogrzebowe w ilości 7599 uporządkował F. Bartynowski i tenże sam muzykalia. Pozostaje do skatalogowania mała część medycyny, inkunakuły (zbiór znakomity) obce czasopisma i duplikaty.

Senat wykonywa nadzór nad Biblioteką przez komitet przez siebie wyznaczony, który na trzechlecie 1886—1889 składają profesorowie: Lenkiewicz, Kasparek, Korczyński, Rostafiński i Zakrzewski.

Dyrektorem Biblioteki jest Dr. Estreicher, kustoszem Dr. Wisłocki, skryptorem p. Ottman a miejsce trzech amanuentów zajmują Dr. Bełcikowski, p. Pauli i zajstępczo p. Poller. Biblioteka ma dwu posługaczy.

Karol Józef Teofil Estreicher, *Dyrektor biblioteki*, urodził się w Krakowie 22 Listopada 1827 r. Ukończył Wydziały filozofii i prawa w r. 1848 w Uniwersytecie krakowskim. Dnia 1 Października 1848 mianowany applikantem Trybunału. Jednocześnie w latach 1849/50 odbył praktykę u adwokata i obrońcy spraw Rządu. Dnia 12 Lipca 1855 został adjunktem sądowym we Lwowie. Dnia 4 Września 1862 nominowany notaryuszem w Wojniczu (Brzesku i Radłowie). Dnia 12 Listopada 1862 powołany do Szkoły głównej w Warszawie na podbibliotekarza i adjunkta (z obowiązkiem wykładu bibliografii). Dnia 1 Lipca 1867 otrzymał dyplom doktora filozofii. — W d. 24 Sierpnia 1868 mianowany bibliotekarzem przy Uniwersytecie krakowskim. Dnia 1 Maja 1869 otrzymuje z Ministerstwa uznanie za rozwiniętą wielokrotnie działalność biblioteczną i staranie polepszenia wewnętrznych urządzeń. Dnia 7 Maja 1875 otrzymuje uznanie od Senatu Akademickiego za przyczynienie się do utworzenia stypendyów imienia Szklarskiego i Zubowskiego. Podobnież dnia 12 Lipca za stypendyum imienia Wereszczyńskiego. — Na przedstawienie Senatu Akademickiego otrzymuje 16 Listopada 1881 order żelaznej korony III klasy, a w na-

*) Wzorowy ten katalog, dzieło pracy i erudycyi kustosza biblioteki Dr. Wisłockiego, wyszedł z druku nakładem Akademii Umiejętności pod tytułem Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae universitatis Jagellonicae cracoviensis. Cracoviae 1877—1881. 8vo str. LI, 876 i LXXXI.

stępności tego szlachectwo z przydomkiem Rozbierski. Dnia 4 Marca 1861 został członkiem Towarzystwa nauk. krak. Dnia 10 Maja 1872 członkiem Akademii Umiejętności. Pierwsze próby literackie w Czasie 1853 Nr. 41, w Dzienniku literac. lwows. 1853/4—1857/62, w Nowinach 1854/6, w Ruchu muzycznym 1857/8—1861, w Rozmaitościach lwows. 1858/9, w Dodat. tygod. do Gazety lwowskiej 1859/60, w Gazecie lwows. 1858, w Kółku rodzinnem 1860, w Bibliotece warszawskiej od 1860., w Tygodn. illustrow. od 1860 w Postępie Wiedeń. 1860/2, w Niewieście Kraków 1860/2, w Encyklopedyi powsz. Orgelbranda. Osobno wydał kilkanaście drobniejszych prac. Obszerniejsze były: Teatra w Polsce, T. 1—3. Kraków 1873/9. Bibliografia polska T. I—X. Kraków 1870—87.

Władysław Wisłocki, *kustosz biblioteki Jagiellońskiej*, urodzony w Kniehyniczach pod Rohatynem dnia 31 Lipca 1841 r., doktor filozofii, w latach 1867—1869 nauczyciel w gimnazyum im. Franciszka Józefa we Lwowie, od 1 Listopada r. 1869 kustosz biblioteki im. Ossolińskich, od marca zaś r. 1874 kustosz biblioteki Jagiellońskiej, od 1878 korespondent, od 1880 członek czynny Akademii Umiejętności. Wydaje od r. 1878 Przewodnik bibliograficzny.

Ogłosił drukiem:

Nauka języka polskiego w szkołach polskich przed Kopczyńskim. 1868.

Krótka wiadomość o Towarzystwie literatów w wieku XVIII. 1869.

Uwagi nad pierwszym zeszytem Bibliografii K. Estreichera. 1871.

Rękopisy i ciekawsze druki biblioteki im. Ossolińskich, nabyte w 1870 r. 1872.

Toż, nabyte w 1871 r. 1873.

Dwie rzadkości bibliograficzne: Marcina Bielskiego Sen majowy i Rozmowa dwóch baranów. 1873.

Niemcewicza Dziennik drugiej podróży do Ameryki. 1873.

Powieść o papieżu Urbanie z r. 1531 (w księdze zbiorowej „Wisła“). 1873.

Przywilej Kazimierza W. dany żydom m. Lwowa i całej Rusi (w Przewodniku nauk i lit.). 1873.

Wespazyana z Kochowa Kochowskiego *Rubus incombustus*. 1873.

Kodeks pilzneński ortylów magdeburgskich. 1874.

Pyśma J. Padurry. 1874.

Dwa listy Piotra Skargi z 1568 i 1569 r. (w Przeglądzie lwowskim). 1875.

Kazania w języku łacińskim i czeskim z początku XV wieku. 1875.

Glicznera Książki o wychowaniu dzieci. 1876.

Glossa super epistolas per annum dominicales. 1876.

Legenda o św. Aleksym. 1876.

Warszawa na początku 1796 r. (w Przewodniku nauk. i lit.). 1876.

Zimorowicza Hymny. 1876.

Hołowczyca Raport wizyty generalnej z 1782 r. 1877.

Katalog rękopisów biblioteki Jagiellońskiej. 1877—1881.

Poczet chronologiczny prac G. Piramowicza. 1877.

Urszula Ochmistrzyni Łabędzianka. 1877.
Gwalter Burley i Marcin Bielski. 1878.
Korespondencya biskupa Andrzeja Zebrzydowskiego. 1878.
A. Góreckiego: Powieść o zającach. 1880.
Dyaryusz komisyi bydgoskiej w r. 1640. 1880.
Bibliografia jubileuszu Kraszewskiego. 1881.
Modlitewnik siostry Konstancyi z r. 1527 z rękopisu bibl. Jag. 1882.
Pieśń bernardyńska... z początku w. XVI. 1883.
Sobiesciana. Bibliografia 1884.
Liber diligentiarum facultatis artisticae Univ. Crac., pars I 1487—1563 ex codice manuscr. 1886.
O wydawnictwie Liber diligentiarum krak. fakul. filozoficznego. 1886.

Rudolf Ottmann, *skryptor biblioteki Jagiellońskiej z tytułem kustosza*, wstąpił do służby w r. 1870, mianowany amanuentem biblioteki we Lwowie, pozostawał tamże do r. 1876, kiedy został mianowany skryptorem w Krakowie.

Ogłosił drukiem:

Prace literackie w języku polskim:

Stefan Witwicki. Życie i pisma.
Antoni Gorecki. Poeta żołnierz.
Julian Korsak. Życie i pisma.
Jan Paweł Woronicz.
Erazm Gliczner. Przyczynki do życia i pism jego.
Adam z Brusiłowa Kisiel. Kartka z życia jego z lat 1648 i 1649.
Przyczynek do historyi „Towarzystwa Szubrawców".
Kobieta na tle literatury wieku XVI i XVII.
Sejmy niewieście w Polsce XVI i XVII wieku.
Początki zawodu poetycznego Woronicza.
Dyaryusz i akta Konstantynopolitańskie z r. 1648 (z rękopisu wydał i objaśnił).
Z teki autografów.
Słów kilka o nauce języka niemieckiego w szkole handlowej.
Świat niewieści w „Panu Tadeuszu". Słowo wstępne, Ewunia, Zosia, Telimena.
Recenzye i bibliograficzne zapiski „w Przeglądzie powszechnym".

W języku niemieckim:

Zur Emanzipation der polnischen Frauenwelt im XVI und XVII Jahrhundert.
Beiträge zur Culturgeschichte der polnischen Fraunwelt im XVI und XVII Jahrhunderte.

Pauli Ignacy, *amanuent Biblioteki Jagiellońskiej*, urodzony 1 Lipca 1814 r. w Nowym Sączu. Odbywał studya we Lwowie i Krakowie (na Wydziale lekarskim). Pracował przy Bibliotece im. Ossolińskich, był czynny w redakcyi «Gazety lwowskiej«

przez lat 2 i 4 miesiące. Od r. 1847 bibliotekarz i konserwator archiwum Potockich w Krakowie, od 1870 amanuent Bibl. Jagiell.

Ogłosił drukiem:

Pieśni ludu polskiego i ruskiego 1838—40.
Starożytności galicyjskie 1838—40.
Pamiętniki do Zborowskich 1846.
Pamiętniki o wyprawie Chocimskiej 1853.
Poezye J. Gawińskiego.
Żywoty hetmanów z materyałów po S. Brodowskim.
Jana Potockiego podróż do Turcyi.
Codex diplomaticus Univers. Cracov. 4 tomy, 1870—84.
Ṙeklewskiego Sielanki. 1870.
Rzewuskiego Wac. Psalmy. 1861.
Paprockiego B. biografia w Herbach. 1858—9.
Orzechowskiego St. Ziemianin. 1859.
Współpracownik czasopisma lwowsk. niemieckiego Mnemosyne, pisma zbiorowego, Album na pogorzelców, i główny współpracownik wydawnictwa dzieł Długosza przez hr. Przezdzieckiego.

Adam Bełcikowski, *amanuent Biblioteki*, Dr. fil., ur. 24 Grudnia 1839 r. W. r. 1859 ukończył gimnazyum św. Anny, a w r. 1864 Wydział filozoficzny w Krakowie. 1866 został Docentem historyi literatury polskiej w b. Szkole Głównej w Warszawie, 1870 r. habilitował się na docenta tegoż przedmiotu w Uniwersytecie Jagiellońskim, mianowany amanuentem Bibl. Jagiell. 29 Stycznia 1876 r.

Ogłosił drukiem:

a) Prace historyczno-literackie, wydane osobno:

Wacław z Potoka Potocki, Kraków 1868.
Konrad Walenrod, Kraków 1870.
Irydion Krasińskiego, Kraków 1871.
Gustaw i Werter, Kraków 1872.
Kazimierz Brodziński, Lwów 1874.
L. Siemieński, Warszawa 1878.
Balladyna Słowackiego, Warszawa 1879.
Pierwszy sceniczny pisarz polski (Bohomolec), Warszawa 1885.
Ze studyów nad literaturą polską, Warszawa 1886.
Prócz tego wiele innych w różnych czasopismach.

b) Prace belletrystyczne:

Dwa poemata, Kraków 1863.
Nie jesteśmy sobie nic winni, kom. w 1 akcie.
Adam Tarło, dram. w 5 aktach.
Król-Donżuan, Lwów 1869.
Hunyadi, dram. w 5 akt. Lwów, 1869.
Dwaj Radziwiłłowie, kom. w 5 akt. Kraków 1871.

Dług honorowy, powieść. Warszawa 1872.
Patryarcha, pow. 2 tomy. Kraków 1873.
Franceska di Rimini, dr. w 4 akt. 1873.
Protegujący i protegowani, kom. w 3 aktach.
Kmita i Bonarówna, dramat w 5 aktach. Lwów 1875.
Król Mieczysław II, 1876, dr. w 5 akt.
Król Władysław Warneńczyk, dram. w 5 akt.
Przysięga, dr. w 5 akt. 1878.
Król Bolesław Śmiały, dram. w 5 akt. Warszawa 1882.
Wieczór w Czarnolesiu (wiersz). Kraków 1882.
Ognisko domowe, nowella, 1885.
Stary kawaler, nowella, 1885.
Wizyta pana Feliksa, kom. w 1 akcie. Kraków 1869.

II. Zakłady Wydziału lekarskiego.

Gabinet i Prosektoryum anatomiczne

we własnym gmachu przy ulicy Kopernika Nr. 12. Dotacya wynosi 600 fl. a 200 fl. na roboty konserwacyjne. Ma dwu asystentów i dwu posługaczy mających mieszkanie w zakładzie (patrz wyżej str. 61). Obecnie dyrektorem jest Dr. *L. Teichman*, Iym asystentem kand. med. *Flilimowski*, IIgim kand med. *Udziela*.

2. *Gabinet zootomiczny*

w Collegium physicum przy ulicy św. Anny Nr. 6. Dotacya roczna wynosi 210 fl. W braku docenta tego przedmiotu na Wydziale lekarskim ma tymczasowy nadzór nad tym zakładem Dr. *L. Teichmann* (patrz wyżej str. 62).

3. *Zakład fizyologiczny*

w Collegium physicum przy ulicy św. Anny Nr. 6 w osobnej oficynie. Dotacya roczna wynosi 600 fl. Ma jednego asystenta i posługacza, który mieszka przy zakładzie (patrz wyżej str. 63). Obecnie dyrektorem jest Dr. *N. Cybulski*, asystentem Drand. *G. Piotrowski*.

4. *Zakład chemii lekarskiej*

w uniwersyteckim domu przy ulicy Kopernika Nr. 12. Dotacya roczna 600 fl. Ma jednego asystenta i pomocnika do rozbiorów szpitalnych płatnego przez Wydział krajowy (patrz wyżej str. 63). Obecnie dyrektorem jest Dr. *Stopczański*, asystentem kand. med. *Opieński*, pomocnikiem kand. med. *Podgórski*.

5. *Zakład patologii doświadczalnej*

w domu prywatnym Kopernika Nr. 1. Dotacya wynosi 300 fl. Ma jednego asystenta (patrz wyżej str. 63). Dyrektorem jest Dr. *Adamkiewicz*, asystentem Dr. *Walery Momidłowski*.

6. *Zakład anatomii patologicznej.*

mieści się obok zakładu chemii lekarskiej. Dotacya wynosi 500 fl. Ma obecnie jednego asystenta i pomocnika płatnego przez Wydział krajowy (patrz wyżej str. 63—64). Obecnie dyrektorem jest Dr. *Browicz*, asystentem Dr. *A. Krokiewicz*.

7. Zakład farmakologiczny

w Collegium physicum. Dotacya wynosi 200 fl. Zakład ma demonstratora i posługacza (patrz wyżej str. 64). Dyrektorem jest Dr. *Łazarski*, demonstratorem kand. med. *Wojtaszek.*

8. Gabinet weterynaryi

w Collegium physicum. Dotacya 150 fl. Zakład nie jest rozwinięty, niema asystenta, tymczasowy nad nim dozór ma fizyk miejski Dr. *Buszek.*

9. Klinika lekarska

w gmachu klinicznym przy ulicy Kopernika. Prócz kosztów utrzymania, które ponosi Rząd, posiada ona oddzielny fundusz 200 fl. na narzędzia. Zakład ma dwu asystentów (patrz wyżej str. 64). Dyrektorem jest Dr. *Korczyński*, Iym asystentem *Surzycki*, IIgim asystentem Dr. *Buzdygan.*

10. Klinika chirurgiczna

w gmachu klinicznym a jej zakład bakteryologiczny przy ulicy Kopernika Nr. 15. Dotacya wynosi 600 fl. Zakład ma dwu asystentów i dwu elewów (patrz wyżej str. 67). Obecnie dyrekcya wakuje. Asystentem Iym oraz zastępcą dyrektora jest Dr. *Trzebicky*, IIgim Dr. *Bossowski.*

11. Klinika okulistyczna

w gmachu klinicznym. Dotacya wynosi 150 fl. Zakład ma jednego asystenta (patrz wyżej str. 69). Dyrektorem jest Dr. *Rydel,* asystentem Dr. *Marcisiewicz.*

12. Klinika położniczo-ginekologiczna

w gmachu klinicznym. Dotacya wynosi 150 fl. Zakład ma asystenta i akuszerkę zakładową. Obecnie Dyrektorem jest Dr. *Madurowicz*, asystentem Dr. *Braun.*

13. Klinika chorób skórnych i wenerycznych

mieści się w szpitalu św. Łazarza, posiada dotacyę w kwocie 120 złr. ma jednego asystenta (patrz wyżej str. 70). Dyrektorem jest Dr. *Rosner,* asystentem Dr. *Kopff.*

14. Klinika chorób dzieci

w szpitalu św. Ludwika, któremu Rząd płaci za to 1200 złr. subwencyi rocznej. Ma jednego asystenta (patrz wyżej str. 71). Dyrektorem jest Dr. *Jakubowski,* asystentem Dr. *Smolarski.*

15. Zakład medycyny sądowej

mieści się w prywatnym domu przy ulicy Kopernika Nr. 1, prosektoryum ma urządzone w gmachu klinicznym. Dotacya wynosi 200 fl. Zakład ma jednego asystenta (patrz wyżej str. 72). Dyrektorem jest Dr. *Blumenstok,* asystentem Dr. *Schaitter.*

III. Zakłady Wydziału filozoficznego.

Obserwatoryum astronomiczne

w osobnym gmachu uniwersyteckim przy ulicy Kopernika 52. Dotacya roczna 1050 złr., dyrektor i adjunkt mieszkają w zakładzie, asystent po za zakładem (patrz

wyżej str. 78). Dyrektorem jest Dr. *Karliński*, adjunktem Dr. *Wierzbicki*, asystentem *B. Buszczyński*.

Wierzbicki Daniel, *adjunkt obserwatoryum*, urodzony 1 Stycznia 1839 r., ukończył w r. 1862 Instytut techniczny, a w następnym zdawszy maturę, poszedł na Uniwersytet Jagielloński, na którym w r. 1870 otrzymał stopień Doktora filozofii. Wstąpiwszy w Marcu 1864 r. do obserwatoryum jako zastępca adjunkta, uczył matematyki od 1865—1875 w gimn. św. Anny, a następnie w szkole realnej, które to zajęcie porzucił 1875 r., zostawszy stałym adjunktem. Członek kom. fizyograficznej, korespondent b. Tow. Nauk ścisłych w Paryżu, członek kom. balneologicznej, Tow. astronomicznego w Niemczech, meteorologicznego austryackiego w Wiedniu i członek wydziału Towarzystwa tatrzańskiego.

Ogłosił drukiem:

Wyznaczenie kolei komety II z r. 1850 zwanej kometą Bonda (rozprawa pro gradu). Kraków 1870.

Beobachtungen der kleinen Planeten in den Jahren 1866, 67, 68, 69, 70 und 1871 (Astr. Nachr. Bd. 90, 91, 92).

Beobachtungen der Kometen von den Jahren 1867 bis 1877 (ibid.).

Beobachtungen der Kometen von 1882, 83, 84 und 1885 (Astr. Nachr. Bd. 107, 109, 113).

Jahres u. Oppositions Ephemeride des Planeten Cassandra für das Jahr 1878, 1879 u. 1880 (Berl. Jahrb. 1880, 1881, 1882).

Nowe komety i planety w r. 1883, 1884 i 1885 (Kosmos 1884, 5 i 6, T. 9, 10 i 11.

Ozon atmosferyczny i roczny ruch jego według 25letnich spostrzeżeń (Rozprawy Wydz. mat. przyr. Ak. Um., T. IX).

Untersuchungen über die climatischen Verhältnisse zu Krakau, nach 45 jährl. Beobachtungen 1826—1871 (Jahrb. der k. k. Centr. Anstalt für Met. n. Erdmagn. in Wien, Bd. VII).

Spostrzeżenia magnetyczne zrobione w Tatrach w r. 1878 i w Wieliczce w r. 1878 i 1879 (Rozpr. Ak. Um. 1879).

Peryodyczne zmiany prężności pary i wilgotności powietrza w Krakowie (Pam. Ak. Um. T., IV i V).

Przyczynek do klimatologii Tatr (Pam. Tow. Tatrz., T. I, 1876).

Zima grudniowa w r. 1880 pod względem temperatury (Kosmos T. 6).

Grady i gradobicia w Galicyi w ciągu lat 1867—1884 (Kosmos 1881, T. II).

O barometrycznych pomiarach wysokości (Pam. Tow. tatrz., T. VII, 1882).

Wyniki spostrzeżeń meteorologicznych dokonanych staraniem Tow. tatrz. w latach 1877 do 1886 (Pam. Tow. tatrz., T. II do X).

Wyniki spostrzeżeń magnetycznych, robionych w Krakowie w latach 1873 do 1886 (Sprawozd. komisyi fizyogr. T. VII do XXI)-

Grady w Galicyi w latach 1875 do 1886 (ibid. T. X do XXI).

Pioruny w Galicyi w latach 1880 do 1886 (ibid. T. XIV do XXI).

Instrukcya dla stacyj meteorologicznych niezupełnych (Pam. Tow. tatrz., T. III, 1878).

Stosunki meteorologiczne Krakowa (Zdrowie Nr. 1 do 20).

Stosunki atmosferyczne miasta Krakowa w r. 1884 (Sprawozdanie fizykatu m. Krakowa. Kraków 1886).

Meteorologia i hydrografia w I tomie Pam. fizyogr. warszawskiego (Kraj Nr. 6, Petersburg 1885).

Geometrya wykreślna dla użytku wyższych szkół realnych, 2 tomy, Kraków 1875.

Dra Bremikera logarytmy liczbowe i trygonometryczne cyfrowe do użytku szkolnego zastósowane w języku polskim. Berlin 1880.

Astrologia u starych i nowszych ludów (Kosmos 1879).

Kopernik jako lekarz (Kosmos 1881).

Wspomnienia pośmiertne o Dr. K. Remeisie, F. Klinkerfuesie i F. Schmidzie (ibid. 1884).

O meteorach i gwiazdach spadających („Sobótka" poznańska 1866).

Nauka o użyciu globusu ziemskiego, niebieskiego i uranoskopu. Kraków 1877.

Obserwatoryum astronomiczne i meteorologiczne w Krakowie (Pam. III Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich. Kraków 1881).

O zegarach słonecznych i sposobach ich urządzania. Kraków 1886.

Katastrofa na Krakatoa i zorze wieczorne z końcem 1883 a początkiem 1884 r. Kraków 1884.

O projektach wprowadzania czasu wszechwspólnego (Przegląd Powszechny 1886).

Jan Kanty Steczkowski. Wspomnienie pośmiertne. Kraków 1882.

Dr. Maryan Kowalski astronom w Kazaniu. Wspomnienie pośmiertne (Kłosy 1884, Nr. 39).

Dr. Z. Wróblewski i Dr. Olszewski. Szkice biograficzne (Kłosy 1883, 942 i 943).

O kalendarzu pod względem historycznym, astronomicznym i cywilnym. Lwów 1878.

Meteorologia u Górali tatrzańskich i sąsiednich (Pam. Tow. tatrzańsk. 1880, T. V).

Meteorologia ludowa czyli Zdania i przysłowia ludu naszego, służące do przepowiadania stanu pogody (Zbiór wiadomości do Antropologii krajowej. T. VII, 1882).

Czy można deszcz sprowadzić? (Odcinek „Czasu" 1885, Nr. 96 i 97).

Zakład fizyczny

w Collegium phisicum ulica św. Anny 6. Dotacya roczna wynosi 1000 złr. Zakład ma asystenta i posługacza (p. wyżej str. 80). Dyrektorem jest Dr. *Wróblewski*, asystentem Dr. *Aleksandrowicz*.

Zakład chemiczny

w osobnym gmachu, ulica Jagiell. (przy plantacyach) Nr. 22. Dotacya roczna wynosi 1400 złr. Zakład ma dwu asystentów, stypendystę i trzech posługaczy (patrz wyżej str. 84). Dyrektorem jest Dr. *Czyrniański,* I. asyst. Dr. *Krzyżanowski,* II. *K. Trochanowski.*

Pracownia i ogród botaniczny

obok obserwatoryum. Dotacya roczna 3000 złr. i dochód z sprzedaży roślin niestały. Ogrodnik mieszka w gmachu głównym. Pracownia mieści się w lewym pawilonie, gdzie są pomieszczone i zbiory (patrz wyżej str. 86). Dyrektor Dr. *Rostafiński,* asystent M. *Raciborski,* ogrodnik H. Rettig, 4 pomocników, 2 stróżów, praktykanci.

Pracownia anatomii i fizyologii roślin

w prawym pawilonie przy obserwatoryum. Dotacya 300 złr., demonstrator (patrz wyżej str. 88). Dyrektor Dr. *Janczewski,* demonstrator *Tondera.*

Gabinet zoologiczny

w Collegium physicum. Ma stałej dotacyi 400 złr., jednego asystenta i posługacza (patrz str. 88). Dyrektorem jest Dr. *Nowicki,* asystentem *Z. Fischer.*

Gabinet mineralogiczny

w Collegium physicum. Ma rocznej dotacyi 350 złr., jednego asystenta i posługacza (patrz wyżej str. 89). Ponieważ katedra nie jest obsadzona, obecnie zastępcą dyrektora Dr. *Szajnocha*, asystentem *W. Teiseyre.*

Gabinet geologiczny

w Collegium physicum. Ma stałej dotacyi 300 złr., dotąd nie ma asystenta (patrz wyżej str. 90). Dyrektorem jest Dr. *Szajnocha.*

Gabinet archeologiczny

obecnie w gmachu bibliotecznym, zostanie przeniesiony do Collegium novum. Ma stałej dotacyi 300 złr. i posługacza (patrz wyżej str 95). Dyrektorem jest Dr. *Łepkowski.*

Gabinet historyi sztuki

obecnie w gmachu chemicznym, zostanie przeniesiony do Collegium novum. Nie ma stałej dotacyi ani asystenta. Dyrektorem jest Dr. *Sokołowski.*

Seminarya

mianowicie *matematyczne*, *historyczne*, *filologiczne* i *germanistyczne* przy Wydziale filozoficznym (zob. str. 77, 94 i 96, 98—99), oraz *prawnicze* przy Wydziale prawa i administracyi (zob. str. 54), rządząc się oddzielnemi statutami, nie stanowiły jednak dotąd zakładów oddzielnych; otrzymując jednak oddzielne lokale w Collegium novum, w których znajdą pomieszczenie ich biblioteki (bibl. Semin. histor. wynosi dzieł i map 293, w tomach lub zeszytach 411, bibl. Semin. filolog. dzieł 1612), będą się mogły rozwinąć w formalne pracownie naukowe. Jedno z tych seminaryów tj. historyczne otrzymało już stypendystę do pomocy Dyrekcyi, którym jest (od Maja b. r.) p. *Kaźmierz (Szkaradek) Krotoski*, doktorand filozofii.

Oprócz powyższych zakładów naukowych należą do Uniwersytetu dwa inne odmiennej natury:

Bursa akademicka u św. Barbary

(zob. str. 11) znajduje się w zabudowaniu uniwersyteckiem przy Małym Rynku pod Nr. 8. W zakładzie tym ma umieszczenie uboga młodzież, uczęszczająca do szkół ludowych, średnich i do Uniwersytetu; w bieżącym roku liczba wszystkich uczniów wynosi 108, z tych 20 uczniów uniwersyteckich. W bursie uczniowie otrzymują pomieszkanie (z urządzeniem), opał, światło i usługę, żywności zaś muszą sobie dostarczać sami, przyrządza im takową kucharka miejscowa. Z bursą połączony jest zakład ś. p. Szczepana Humberta (zob. Fundacye, str. 229) mający na celu wykształcenie światłych i zdatnych rzemieślników; humbertyści (w bieżącym roku jest ich sześciu) otrzymują nadto jak dziś po 12 złr. miesięcznie na utrzymanie. Fundusze bursy stanowi zasiłek rządowy (na opał, restauracye, płace) i opłata bursowa wynosząca od każdego ucznia po 3 złr. 25 ct. rocznie. W bieżącym roku legował dla bursy ś. p. Radca Dworu *Łukasz Jakubowski* około 60000 złr.; wprowadzenie w życie tego legatu przyczyni się do ulepszenia i rozszerzenia zakładu. Główny zarząd nad bursą ma Senat akademicki; on mianuje Inspektora, Seniora i wiceseniora bursy. Inspektorem jest jeden z członków Senatu, w b. r. X. profesor Dr. *Lenkiewicz*, Seniorem od r. 1873 profesor *M. Iskrzycki* a wiceseniorem zastępca nauczyciela gimnazyalnego *A. Pabijan*.

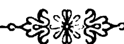
Drukarnia uniwersytecka

(zob. str. 11 i 86) mieści się we własnym domu piętrowym przy ulicy Wolskiej Nr. 7 i 9, którego zajmuje połowę zachodnią (we wschodniej znajdują się mieszkania do wynajęcia). Na dole umieszczone są w wielkiej sali maszyny i prasy, oddzielnie zaś skład druków i papieru, na piętrze znajduje się obszerna zecernia, kancellarye i pokój korektorski. Drukarnia zostaje pod kierunkiem Zarządcy, którym jest obecnie p. *Anatol Maryan Kosterkiewicz*, a pod nadzorem mianowanego na lat 3 przez Senat akademicki Inspektora, obecnie prof. *Zakrzewskiego*. Całą fundacyą drukarni zarządza, według ordynacyi uchwalonej przez Senat akademicki 6 Kwietnia 1886, Dyrekcya drukarni złożona z wybranych przez Senat profesorów i z Sekretarza, który administruje wszystkiemi dochodami fundacyi.

Wszystkie powyższe zakłady i cały Uniwersytet zostają pod zwierzchnim nadzorem i zarządem *Senatu Akademickiego*, który składa się, według ustawy z 1873 r. o organizacyi władz uniwersyteckich, z 14 członków: z Rektora, Prorektora, Dziekanów, Prodziekanów i z delegatów czterech Wydziałów, po jednym wybieranym przez każdy Wydział na 3 lata. Obecny skład Senatu: Rektor Stanisław hr.

Tarnowski, Prorektor Łepkowski; Dziekani: X. Lenkiewicz, Zoll, Browicz, Wróblewski; Prodziekani: X. Spis, E. Fierich, Blumenstok, Rostafiński; Delegaci: X. Gromnicki, Kleczyński, Jakubowski, Janczewski. Senatowi (i całemu Uniwersytetowi) przewodniczy Rektor, wybierany z pośród wszystkich profesorów zwyczajnych corocznie (przez 16 wyborców, po 4 z każdego Wydziału), i załatwia wszystkie sprawy dotyczące Uniwersytetu.

Kancelarya Uniwersytetu zostaje pod bezpośrednim kierunkiem Sekretarza Uniwersytetu, którym jest obecnie od r. 1881 Dr. *Leon Cyfrowicz* (zob. str. 130), a składa się nadto z 3 urzędników kancelaryjnych i 2 pedelów. Oficyałem Uniwersytetu jest obecnie Jan Hanak, kancelistą Ferdynand Sołtysek, obowiązki kwestora pełni Tomasz Jabłoński. Pedelami są: Stanisław Seweryn i Stanisław Pirazzi. Przy kancelaryi przechowywa się bogate *Archiwum Senatu Akademickiego*, którego Dyrektorem jest Sekretarz Uniw., a które zawiera przywileje, dokumenta i akta od czasów najdawniejszych (część wydano już w Kodexie dyplom. Uniw. Jagiell., spisał je zaś Dr. Wisłocki w swoim Katalogu rękopisów Bibl. Uniw. Jagiell. Nr. 3789—4140). W archiwum także mieścił się po części (po części po innych kancelaryach) obfity zbiór portretów dawnych dobrodziejów, jakoteż Rektorów i Profesorów Uniwersytetu, których spis i opis ma być niebawem ogłoszony drukiem, a które mają ozdobić Collegium Novum.

III.

Fundacye stypendyjne.

Kształcąca się na Uniwersytecie Jagiellońskim młodzież może korzystać z całego szeregu fundacyj stypendyjnych. Niektóre sięgają początkiem swym w odległą przeszłość: przyjaciel i powiernik biskupa krakowskiego Piotra Tomickiego, X. Stanislaw Borek, zmarły w r. 1556 Dr. OO. Praw, Dziekan kapit. katedr. krakowskiej, Kantor gnieźnieński, Kanclerz i Kanonik włocławski, przeznaczył znaczne fundusze na zapomogi dla uczącej się młodzieży uboższej. Ztąd poszła nazwa »Borkarne« na oznaczenie takich zapomóg. Właściwe jednak stypendya pochodzą z czasów nowszych. Z tych wszystkich fundacyj Uniwersytet krakowski 1) ma pod zarządem swoim wyłącznym 25 a to od r. 1867 (zob. Kron. ogól. str. 16): Senatowi Akademickiemu, Rektorowi lub poszczególnym Wydziałom służy prawo rozdawnictwa, kilka z nich jednak przeznaczono na inne cele, nie dla uczniów Uniw. Senat akademicki obowiązany jest tylko zdawać rachunki c. k. Namiestnictwu po upływie każdego roku. 2) Oprócz tego co do dwóch fundacyj Senat akademicki ma prawo nadawania stypendyum, majątkiem atoli fundacyi zarządza Namiestnictwo albo Wydział krajowy. Wreszcie młodzież uniwersytecka lub docenci Uniw. Jag. biorą także udział w innych stypendyach, częścią 3) na przedstawienie Senatu akademickiego, częścią bez takowego; dotyczy to fundacyj stypendyjnych, zostających 4) pod zarządem tak Wydziału krajowego jak Wys. Rządu, a także 5) Akademii Umiejętności w Krakowie.

I.

Pod wyłącznym zarządem Senatu Akad. zostają następujące fundusze stypendyjne:

a) przeznaczone dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego:

Dąbkowski Józef, obywatel m. Krakowa i właściciel apteki, zmarły d. 12 Sierpnia 1874, zapisał testamentem z d. 15 Stycznia 1871 r. sumę 4000 złr. w 4% Listach zastawnych galicyjskich na fundusz stały, od którego procent przeznaczył na zapomogi dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego rodem z Krakowa, katolików i Polaków, a mianowicie dla dwóch aptekarzy i jednego medyka, kończących studya. Dochody interkalarne służą na powiększenie stypendyum rocznego, nadaje zaś je Senat akademicki na wniosek Wydziału lekarskiego tym z pomiędzy kandydatów, którzy uzdolnieniem swojem, pracą i ubóstwem najwięcej na to zasłużą. Kapitał fundacyjny wynosi obecnie 5900 złr. w papierach publ. i 26 złr. 20 ct. na książeczce kasy oszczędności.

2 **Filipowicz Alojzy**, pisarz sądu pokoju w Krakowie, zmarły w roku 1838, zapisał kodycylem z d. 29 Sierpnia 1835 r., kamieniczkę swoją przy ul. Sławkowskiej, dziś pod L. 28 (hipot. 272), na fundacyę stypendyjną, której dochody po spłaceniu podatków i dokonaniu potrzebnych reparacyj obracane być mają »na utrzymanie jednego Filipowicza, kandydata lekcyj publicznych w Akademii krakowskiej, rodem Polaka, tj. w Polsce, czyli kraju w r. 1770 Rzeczpospolitą Polską składającym« urodzonego. W przypadku zaś, gdyby brakowało kandydata Filipowicza, »dochód z kamienicy użytym będzie na główniejszą reparacyą kamienicy, a reszta wydaną będzie dla jednej z wdów wsparcia potrzebujących, której nazwisko od litery *F* zaczyna się.« Zapisodawca oddał tę fundacyą pod zarząd Arcybractwa Miłosierdzia i Banku pobożnego, które jednak obowiązku tego na siebie nie przyjęło; gdy i Towarzystwo Dobroczynności na zapytanie Rządu dało odmowną odpowiedź co do objęcia w swój zarząd tej fundacyi, przyjął takowy na siebie Uniwersytet. Zanim pertraktacya ukończoną została, kamieniczka tak podupadła, iż musiano zaciągnąć pożyczkę na jej gruntowną restauracyą. Wśród tego jednak pobierał dochody kandydat według woli zapisodawcy, później zaś, gdy kandydata takiego nie było, spłacano więc pożyczkę. Ostatecznie uregulowaną została fundacya w r. 1884 i po ułożeniu przepisanego listu fundacyjnego wejdzie ostatecznie w życie. Wartość realności oszacowaną jest na 12185 złr. 90 ct.; oprócz tego posiada fundacya 500 złr. w Lis. zast. Tow. krak. galic. i 47 złr.08 ct. w książeczce Kasy oszczędności, jako kapitał żelazny.

3 **Humbert Szczepan**, obywatel i budowniczy m. Krakowa, urodzony w Paryżu w r. 1756, zmarły w Krakowie 19 Marca 1829 r., zapisał testamentem z d. 10 Września 1828 r., cały swój majątek około 64000 złp. na założenie Instytutu dla biednych uczniów z parafii WW. Świętych pod nazwą »Instytut Szczepana Humberta.« Zamiarem jego było wydoskonalenie szkół i rzemiosł, to jest kształcenie dobrych rzemieślników, jako to: murarzy, cieśli, kamieniarzy, kowali, ślusarzy stolarzy, hebenistów, stelmachów, zegarmistrzów, kotlarzy, blacharzy, siodlarzy i innych podobnych. Chciał mianowicie, »aby uczniowie ze szkoły WW. Świętych, którzy się poświęcają tym rzemiosłom, byli w stanie kontynuowania swoich nauk dla nabycia wiadomości teoretycznych niezbędnie potrzebnych, jakoto: w arytmetyce, jeometryi, matematyce zastosowanej, architekturze, mechanice, hidraulice, chemii, mineralogii, metalurgii, rysunku, słowem w tem wszystkiem, czego uczą w szkołach przemysłowych i Instytutach politechnicznych.« Instytut swój poddał Szczepan Humbert pod zwierzchnictwo Uniwersytetu krakowskiego, ustanawiając zarazem kuratora dziedzicznego w osobie Józefa Hallera, a po wygaśnięciu tej familii przelewając godność kuratora na mężkich potomków senatora Wojciecha Kucieńskiego. Obecnie instytut Szczepana Humberta połączony jest z Bursą akademicką, w której około 20 uczniów Uniwersytetu ma pomieszczenie z tej fundacyi, lecz ma-

jątek tego instytutu jest osobno administrowanym przez Senat Akademicki. Kapitał żelazny wynosi obecnie 12800 złr. w papierach publicznych, 3000 złr. na hipotece, i 40 złr. 54 ct. w książeczce kasy Oszczędności. Kuratorem jest p. Cezar Haller.

Jakubowski Józef, doktor medycyny i chirurgii, protomedyk Rzeczypospolitej krakowskiej, wysłużony profesor publiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, zeznał d. 18 Listopada 1834 r. przed notaryuszem Ignacym Szporem akt darowizny, mocą którego przeznaczył 6000 złp. jako wieczny fundusz dla Uniw. Jagiell. w Krakowie a mianowicie dla Wydziału lekarskiego w tymże Uniwersytecie; procent od tego funduszu służyć ma »za nagrodę uczniowi, który w rozwiązaniu podanej przez Wydział lek. corocznie materyi, takowej zdaniem tegoż Wydziału najgodniejszym się stanie. Gdy zaś na poznaniu rzeczy najbliżej nas otaczających, a zatem krajowych, w całem wykonaniu późniejszem praktyki lekarskiej najwięcej zależy kształcącej się do przyszłych w kraju posług młodzieży, przedmioty więc do rozpraw tych przez Wydział lekarski podawać się mające wybieranemi być mają z rzeczy koniecznie krajowych, np. opisanie chorób krajowi Polskiemu właściwych czyli endemicznych, zgłębienie ich natury i sposobu jawienia się, śledzenie przyczyn ich początku, wyszukiwanie środków najpewniejszego ich leczenia lub zupełnie może wytępienia. Dalej za przedmiot podobnych rozpraw służyć będą również opisy topograficzne lekarskie różnych okolic Polski, wypracowania do flory krajowej należące, opisy biegu chorób epidemicznie u nas jawiących się, zastanowienie się nad możnością poprawy doli mieszkańców tego kraju pod względem lekarskim itp.« Rozprawy pisane być mają w języku polskim, gdyby jednak tematy podane przez Wydział lekarski tyczyły się historyi literatury medycznej krajowej, wtedy »dla okazania reszcie Europy, że i w Polsce nie zbywało na mężach nauki kochających, rozprawa takowa w języku łacińskim wypracowaną być może.« Obecnie kapitał żelazny wynosi 2000 złr. w papierach publicznych, 1000 złr. na hipotece ubezpieczonych i 35 złr. 71 ct. w książeczce kasy Oszczędności.

Jankowski Józef, doktor OO. prawa i filozofii, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, aktem darowizny z d. 10 Stycznia 1840 r. przeznaczył 2000 złp. jako kapitał żelazny, od którego procenta służyć mają »na stypendyum dla uczniów ubogich w nauce filozofii celujących«. Kapitał ten wynosi obecnie 1700 złr. w papierach publicznych, 300 złr. na hipotece ubezpieczonych i 4 złr. 50 ct. w książeczce kasy Oszczędności.

Ks. Janowski Mikołaj, kanonik katedry krakowskiej, darował w r. 1832 Arcybractwu Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie sumę 7000 złp., przeznaczając procent od 4000 złp. »dla czterech uczniów Akademii krak. w naukach i moralności celujących, na Borkarne, do której Krakowianie pierwszeństwo mieć

mają.« Z sumy 4000 złp. spłacone zostały 1000 złp. z hipoteki Senatowi Akademickiemu, 3000 złp. zaś czyli 750 złr. zostaje pod zarządem pomienionego Arcybractwa. Obecnie kapitał żelazny wynosi 2300 złr. w papierach publicznych, 750 złr. pod zarządem Arcybractwa Miłosierdzia.

7 **Krzyżanowski Adam,** wysłużony profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, testamentem z d. 3 Czerwca 1838 przekazał hipotekowaną na dobrach Czulice sumę 4000 złp. »na fundusz Borkarne« dla ubogich uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego pilnie uczących się. Kapitał żelazny wskutek oprocentowania zwiększył się znacznie, albowiem oprócz 1000 złr. hipotekowanych na dobrach Czulice, ma jeszcze 1500 złr. w papierach publicznych i 3 złr. 88 ct. w książeczce kasy Oszczędności.

8 **Małujanka Adela,** właścicielka dóbr ziemskich na Podolu, złożyła d. 30 Marca 1881 r. na ręce ówczesnego Rektora Uniw. Jag., prof. Dr. Maurycego Madurowicza, 3000 rubli w 5% Listach zastaw. Król. polskiego, przeznaczając tę sumę na fundacyą stypendyjną swego imienia. Odsetki wypłacane być mają do wysokości 200 złr. na stypendyum, wszelka nadwyżka zaś Tow. wzajemnej pomocy uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zarazem oświadczyła fundatorka, przypuszczając, że w przyszłości dozwolą może władze właściwe uczęszczać na wykłady i kobietom, chcącym poświęcić się nauce, iż i one mają mieć równe prawo do korzystania z tego zapisu, w celu kształcenia się na pożytek narodu. Do stypendyum zaś ma prawo ubogi a zdolny uczeń (zwyczajny lub nadzwyczajny) Wydziału filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, religii chrześciańskiej, narodowości polskiej, bez względu na to, czyby pochodził z Wielko- lub Małopolski, z Litwy lub Rusi, czy też z którejkolwiek dzielnicy dawnej Rzeczypospolitej polskiej lub z krajów obcych, po których tułają się wygnańcy polscy. Rodziny Małuja herbu Odrowąż, Dunin herbu Łabędź i Przyłuski herbu Ślepowron mają pierwszeństwo do otrzymania tego stypendyum, jeśli udowodnią niezamożność, a charakter i zdolności kandydata lub kandydatki będą obiecujące. Kapitał żelazny dotychczas nie zmienił się. Listy zastawne Królestwa polskiego mają być, według listu fundacyjnego, dopiero wtedy wymienione na Listy zastawne galic. Tow. kredytowego ziemskiego we Lwowie, gdy procent roczny od tych Listów wynosiłby co najmniej 200 złr.

9 **Fundacya »Niewiadomego.«** W r. 1845 wniósł p. Leon Bochenek, obywatel m. Krakowa, do ówczesnej Kasy Głównej sumę 3060 złp., jako złożoną na jego ręce przez bezimiennego dawcę z przeznaczeniem odsetków »dla Wydziału lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego na nagrodę dla tego z uczniów pomienionego Wydziału, który w przedmiocie medycznym, przez tenże Wydział obrać się winnym, najlepszą rozprawę wedle ocenienia Wydziału napisze.« Kapitał żelazny tej fundacyi

wynosi obecnie 1700 złr. w papierach publicznych, 865 złr. ubezpieczonych na hipotece i 1 złr. 50 ct. w książeczce Kasy Oszczędności.

10 **Polowa Aniela** z Perrandów (1-o voto Rościszewska) wdowa po ś. p. Wincentym Polu złożyła w r. 1878 na ręce ówczesnego rektora prof. Dra. Ludwika Teichmanna 1200 rubli z przeznaczeniem tej sumy na kapitał fundacyjny, którego procenta rozdawane być mają na wniosek Wydziału lekarskiego przez Senat akademicki jako stypendyum dla najpilniejszego a zarazem najbiedniejszego ucznia Wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim przystępującego do egzaminów ścisłych. Procent dwuroczny od kapitału fundacyjnego wraz z narosłemi przez składanie zrealizowanych kuponów do kasy Oszczędności odsetkami tworzy jedno stypendyum. Kapitał żelazny wynosi obecnie 1300 złr. w papierach publicznych, 900 złr. hipotecznie ubezpieczonych i 13 złr. 81 c. w książeczce kasy Oszczędności.

11 **Smoleński Adam**, właściciel dóbr ziemskich, wypożyczoną przez siebie w r. 1635 na dobra Stradlice w Województwie krakowskiem, powiecie Proszowskim położone, sumę 5000 złp. przekazał po swej śmierci na zapomogi dla ubogich uczniów pod zarządem X. proboszcza kościoła Św. Ducha (dziś już nie istniejącego). Ordynacyą zaś zdziałaną w Konsystorzu krakowskim d. 23 Marca 1635 r. rozporządził, iż procent od tej sumy ma być w całości obracany na wsparcie uczniów oraz na zachęcenie ich do otrzymywania stopni akademickich. Przez długie lata fundacya ta poszła w zapomnienie, dopiero w r. 1843 podarchiwista Uniw. Jagiel. ś. p. Kawecki natrafił na odnośne akta w archiwum Senatu Akad., w skutek czego ówczesny Komisarz rządowy przy instytutach naukowych W. M. Krakowa rozpoczął dochodzenie o wydobycie kapitału. Wśród tego pokazało się, że procenta od tej sumy pobierał proboszcz parafii Św. Krzyża i rozdawał je ubogim uczniom częścią Szkoły technicznej, częścią Liceum Św. Anny w Krakowie, co jednak po roku 1833 ustało. Senat rządzący rozpatrzywszy bliżej rzecz wydał w porozumieniu z Konsystorzem dyecezyi krakowskiej dekret w r. 1843, mocą którego postanowiono, iż kapitał 5000 złp. ma pozostać pod zarządem proboszcza kościoła Św. Krzyża, który zobowiązany został do opłacania połowy procentów na rzecz ubogich uczniów. Mimo to jednak sprawa nie została uregulowaną, albowiem od r. 1851 wcale procentów nie opłacono. Dopiero w r. 1866 ponownie sprawę porusza ówczesny Sekretarz Uniw. Hankiewicz a Senat Akad. przeprowadza wreszcie ostateczne uregulowanie fundacyi. Wówczas suma 5000 złp. zabezpieczoną była na dobrach Kościelec i właśnie spłaconą z nich być miała, Senat Akad. starał się więc o objęcie jej w zarząd, lecz c. k. Namiestnicwo rozporządz. z dnia 6 Maja 1876 r. L. 16.934 orzekło, iż zarząd tej fundacyi służy probostwu Św. Krzyża w Krakowie i że każdoczesny proboszcz obowiązany jest do kasy akademickiej

corocznie składać połowę procentu przypadającego od tej sumy a przeznaczonego na rzecz ubogich studentów Uniwersytetu, w celu ułatwienia im otrzymania stopnia doktorskiego. Ponieważ oprócz sumy 5000 złp. spłacone zostały także od r. 1858 zalegające procenta, przeto po obrachunku pozostała w rękach ks.-proboszcza kościoła Św. Krzyża suma 2.200 złr. m. k. w Obligacyi Indemn. oraz dwie książeczki Kasy oszczędności na łączną kwotę 34 złr. 48 c., Senat akad. zaś zaległe procenta zkapitalizował tak, iż obecnie kapitał żelazny tej fundacyi wynosi: naprzód połowę Oblig. Indemn. na 2200 zł. m. k. i połowę kwoty złożonej na książeczki Kasy oszczęd. przechowanych u X. proboszcza kościoła Św. Krzyża; powtóre 900 złr. w. a. w papierach publicznych w przechowaniu Senatu Akad. będących i 100 złr. hipotecznie ubezpieczonych.

12 **Śniadecki Jan**, Astronom i Rektor Uniwersytetu Wileńskiego, testamentem w r. 1826 sporządzonym zapisał 1500 rubli dla ubogich uczniów Uniwersytetu krakowskiego przeznaczając procent roczny na dwa stypendya »dla kandydatów oddających się powołaniu nauczycielskiemu — pierwszego, który w tym zawodzie okaże zdolności i udowodni chęci swoje do nauk filologicznych i historycznych — drugiego, który obok uzdolnienia do nauk matematycznych i fizycznych, o szczególnej oraz chęci do stanu nauczycielskiego bliższą swą władzę t. j. Wydział filozoficzny przekona.« Obecnie fundacya ta wynosi 4000 złr. w papierach publicznych, 100 złr. hipotecznie ubezpieczonych i 14 zlr. 9 c. w książeczce Kasy oszczędności. Stypendya te nadaje Wydział filozoficzny.

13 **Szancer Leon**, Doktor medycyny, lekarz sztabowy b. wojsk polskich, zmarły w Krakowie w r. 1879 zapisał testamentem z 4 Marca 1869 r. 300 rubli hipotecznie zabezpieczonych na rzecz fundacyi styp. dla biednych uczniów Wydziału lekarskiego Uniw. Jagiell. Procentem rozporządzać mają Dziekan i Profesorowie tegoż Wydziału.

14 **Szaster Antoni**, Doktor medycyny, wysłużony prof. Uniw. Jagiell., zapisał testamentem z 1837 legat 1000 złp. »na Borkarne dla ubogich studentów Akademii.« Obecnie kapitał żelazny tej fundacyi wynosi 650 złr. w papierach publicznych.

15 **Szklarski Walenty**, Radca stanu rosyjski, rodem z Galicyi, były uczeń Uniw. Jag., pragnąc uczcić obecność Najj. Pana Franciszka Józefa I, cesarza Austryi, w Petersburgu w Lutym 1874 r., a zarazem złożyć dowód wdzięczności dla Uniw. Jagiell. za wykształcenie naukowe i moralne, jakie w młodości swej w Uniwersytecie tym otrzymał, ustanowił fundacyą stypendyjną dla uczniów medycyny Uniwer. Jagiell. Mianowicie przeznaczył procent z dwóch lat od 10000 złr. w rencie srebr. austryackiej na jedno stypendyum, o które ubiegać się mogą niezamożni uczniowie medycyny naszego Uniwersytetu, którzy studya medyczne ukończyli, a to jeszcze

przez przeciąg lat 5ciu od ukończenia tychże studyów. Każdy z ubiegających się winien zobowiązać się piśmiennie, że w razie udzielenia mu stypendyum w przeciągu najbliższego roku złoży egzamina doktorskie — jeżeli ich jeszcze nie złożył — a następnie celem dalszego kształcenia się wyjedzie na jeden rok za granicę. Stypendyum nadaje co dwa lata w dniu 14 Lutego, jako w dzień imienin testatora, Wydział medyczny Uniw. Jagiell. w porozumieniu z dyrektorem biblioteki uniwersyteckiej, temu z pomiędzy ubiegających się, który w ciągu swych studyów najwięcej odznaczył się moralnym charakterem, talentem i dążnością ku głębszej naukowej pracy. Obecnie kapitał żelazny tej fundacyi wynosi 11200 złr. w papierach publicznych i 32 złr. 31 ct. w książeczce Kasy Oszczędności.

16 **X. Teliga Karol,** Dr. Św. teologii, były profesor i Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego a Dziekan kapituły katedralnej krakowskiej, z powodu przypadającej d. 19 Lutego 1873 r. czterechsetnej rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, pragnąc obudzić w sercach uczącej się młodzieży niewygasłą pamięć dla wielkiego astronoma, utworzył stypendyum dla ucznia Uniwersytetu Jagiellońskiego poświęcającego się umiejętnościom matematycznym i astronomii (zob. Kronikę ogólną str. 21). Pilni a biedni uczniowie rodem z Krakowa i Torunia mają być przed innymi uwzględniani. Prawo rozdawnictwa służy Senatowi Akad. na rzecz jednego z pomiędzy trzech kandydatów, których mu przedstawi grono profesorów Wydz. filozoficznego, uwzględniając szczególnie opinią profesorów matematyki i astronomii. Uczeń pobierający stypendyum obowiązanym jest brać czynny udział w pracach obserwatoryum astronomicznego w Krakowie pod kierunkiem Dyrektora tegoż Zakładu. X. Teliga złożył 4000 złr. w Listach zast. gal. jako kapitał żelazny, ktory jednak obecnie wynosi 4700 złr. w tychże Listach i 200 złr. w rencie papier., razem 4900 złr.

17 **Hr. Wodzicki Kazimierz,** złożył w r. 1862 w Senacie akad. na ręce ówczesnego Rektora Dr. Dietla sumę 2000 zł. m. k. w Oblig. indemn. gal. przeznaczając roczny procent jako stypendyum dla ucznia Uniw., któryby się poświęcił nauce preparowania i konserwowania przedmiotów zoologicznych. Kapitał żelazny tej fundacyi wynosi obecnie 3000 złr. w papierach publicznych.

Waguza Stanisław, zmarły w r. 1862 w Tarnowie obywatel, zrobił Uniwersytet Jagiell. uniwersalnym swoim spadkobiercą, przeznaczając procenta od kapitału, jaki po spłaceniu legatów licznych pozostanie, na stypendyum dla uczniów Uniw. Jagiell. Po śmierci jego jednak powstały tak wielkie spory i zawikłania z powodu wątpliwych stosunków majątkowych, że w ogóle przyjście do skutku tych stypendyów było zakwestyonowane; wskutek tego zawarto ugodę sądową z spadkobiercami ś. p. Waguzy, którzy zobowiązali się zabezpieczyć 6000 złr. m. k. w Oblig. indemn. gal. jako kapitał żelazny na utworzenie jednego stypendyum: przez

długie lata niewypłacano jednak procentów, aż wreszcie po kilkoletnim procesie odebrał Uniwersytet w r. 1884 całą sumę wraz z zaległemi procentami, co wyniosło razem 9037 złr. 50 ct. Procenta od tej sumy służą obecnie na dwa stypendya (po 300 i 150 złr.) dla uczniów Uniw. Jagiell. odznaczających się pilnością i zdolnościami, którym jednak stan majątkowy nie pozwala dalej korzystać ze studyów uniwersyteckich; pierwszeństwo mają byli uczniowie gimnazyum tarnowskiego. Prawo rozdawnictwa służy Uniwersytetowi Jagiellońskiemu.

Nie weszły jeszcze w życie następujące fundacye, które również przyjdą pod zarząd Senatu akademickiego:

19 **Klimowski Kazimierz**, zmarły w Odessie d. 28 Kwietnia 1885 r. właściciel dóbr, zapisał Uniw. Jagiell. w Krakowie 42500 rubli w Oblig. Banku krajow. Chersońskiego na 5 stypendyów dla uczniów tegoż Uniwersytetu. Sprawa odebrania tej sumy jest właśnie w toku.

20 **Fundacya Lewandowskich.** W Styczniu 1887 r. złożył w Senacie akademickim hr. Roman Bniński sumę 10000 rubli w Listach zast. Król. polskiego 5% oświadczając, iż ma ona stanowić kapitał zakładowy fundacyi stypendyjnej imienia Lewandowskich na dwa stypendya dla zdolnych a niezamożnych uczniów jakiegokolwiek Wydziału w Uniw. Jagiell. Fundacya ta wejdzie dopiero w życie po opłaceniu należytości skarbowej (10%) i po dopełnieniu innych warunków przez WP. Władysława Lewandowskiego wskazanych.

b) Fundacye przeznaczone dla innych osób, nie dla uczniów Uniw. Jag.:

Fundacya im. Karola Gilewskiego. W Lutym r. 1880 złożył w kancelaryi Dziekana Wydziału lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Dr. Jan Buszek, ówczesny lekarz miejski w Krakowie, dwa listy zast. Zakładu kredytowego ziems. w Krakowie po 100 złr., oświadczając, iż zakupił je częścią za fundusz z masy spadkowej śp. Dr. Karola Gilewskiego, zmarłego w r. 1871 r. prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego pochodzący, z wiedzą i za zezwoleniem p. Emilii Gilewskiej, wdowy po śp. Dr. Karolu Gilewskim, a częścią za własne fundusze, i że takowe stanowić mają kapitał zakładowy fundacyi imienia prof. Dr. Karola Gilewskiego dla wspierania ubogich chorych, opuszczających klinikę medyczną krakowską. Fundusz ten urósł następnie przez inne dary, mianowicie ze strony Wp. Gilewskiej 50 złr., Towarzystwa lekarskiego 25 złr., Dr. A. Grabowskiego 25 złr., B. D. 1 złr. 10 ct. Obecnie kapitał żelazny wynosi 300 złr. w papierach publicznych i 45 złr. 54 ct. w Kasie oszczędności. Coroczne procenta wypłacane bywają na ręce Dyrektora kliniki lekarskiej.

Himonowski Antoni, wysłużony profesor liceum św. Anny, doktor filozofii, zapisał testamentem z d. 2 Listopada 1830 r. sumę 1000 złr. hipotecznie ubezpie-

czoną oraz 160 zł. m. k. w Obligacyach indemnizacyjnych na zapomogi dla biednego ucznia dawnego liceum, dziś gimnazyum, św. Anny, któryby się odznaczał pilnością i dobrem zachowaniem się, a to od I klasy aż do wystąpienia z gimnazyum. Zapomogi tej udziela Senat Akademicki na wniosek dyrekcyi gimnazyum św. Anny. Obecnie kapitał żelazny wynosi 300 złr. w papierach publicznych, 300 złr. ubezpieczonych na hipotece i 42 złr. 54 ct. w książeczce Kasy oszczędności.

Ks. Karczyński Jan, b. nauczyciel przy szkole NPMaryi, testamentem z d. 9 Grudnia 1818 r., zapisał 1000 złp. hipotecznie ubezpieczonych, oraz 130 złr. m. k. w Oblig. indemniz. na kapitał żelazny, od którego procenta stanowić mają zapomogę dla ucznia klasy I gimnazyum św. Anny, odznaczającego się pilnością i dobremi obyczajami. Zapomogę przyznaje Senat Akademicki na wniosek dyrekcyi gimnazyum św. Anny. Kapitał żelazny wynosi obecnie 650 złr. w papierach publicznych.

Hr. Ledóchowska Joanna, testamentem z d. 7 Marca 1830 r. przeznaczyła 1200 dukatów w złocie, hipotekowanych na dobrach hr. Teofila Załuskiego dla Uniwersytetu krakowskiego, przeznaczając procenta od tej sumy »jedynie i szczególnie na posłanie za granicę jednego ucznia dla doskonalenia się w Hidraulice i Architekturze«; stypendysta ma być urodzony na ziemi polskiej lub WM. Krakowa i jego okręgu; oprócz języka ojczystego, tudzież niemieckiego i francuzkiego, winien posiadać dokładnie architekturę i teoryą hidrauliki, liczyć nie więcej jak 24 lat wieku swego; ma być biednym. Stypendyum pobierać ma przez 3 lata. Prawo rozdawnictwa służy Rektorowi Uniwersytetu. Kapitał żelazny tej fundacyi wynosi obecnie 8150 złr. w papierach publicznych, 3100 złr. ubezpieczonych hipotecznie i 93 złr. 41 ct. w książeczce kasy Oszczędności.

Orłowski Teodor, wysłużony profesor liceum Św. Anny w Krakowie, testamentem z d. 27 Lipca 1828 r. zapisał 946 złp. hipotecznie ubezpieczonych, oraz 447 złr. m. k. w Oblig. Indem. jako kapitał żelazny, od którego procenta wypłacane być mają na zapomogę dla ucznia gimnazyum Św. Anny od I kl. aż do wyjścia z kl. IV, obyczajnego i dobrze się uczącego. Zarząd fundacyi oddany Senatowi akademickiemu, który przyznaje zapomogę na wniosek dyrekcyi gimnazyum Św. Anny. Obecnie kapitał żelazny wynosi 1000 złr. w papierach publicznych, 220 złr. 50 c. ubezpieczonych, na hipotece i 27 zlr. 80 c. w książeczce kasy Oszczędności.

Ks. Raciborski Józef, proboszcz w Liszkach, testamentem z d. 31 Maja 1838 r. zapisał 6000 złp. hipotecznie ubezpieczonych, oraz 1440 złr. m. k. w Oblig. Indem. jako kapitał żelazny, od którego procenta wypłacane być mają pilnym i dobre obyczaje wykazującym uczniom gimnazyum Św. Anny, głównie synom biednych,

w Krakowie lub w okręgu Krakowa urodzonych rzemieślników. Procenta roczne rozdzielają się na ośm równych części, dla obdzielenia przynajmniej jednego z każdej klasy. Zapomogi przyznaje Senat Akademicki na wniosek Dyrekcyi gimnazyum Św. Anny. Rozdanie zapomóg odbyć się winno przed lub po wakacyach, w porze zwykłego rozdawania nagród. Rozdający ma do obdarowanych powiedzieć te słowa: »Boga się bój, ucz się i czyń dobrze, X. Józef to Borkarne pobierał i takowe ci udziela.« Kapitał żelazny wynosi obecnie 2350 złr. w papierach publicznych, 2100 złr. hipotecznie ubezpieczonych i 26 złr. 25 c. w książeczce kasy Oszczędności.

Fundacya imienia Józefa Taniaczkiewicza. Dnia 1 Czerwca 1870 r. umarł w Krakowie zastępca nauczyciela gimnazyum św. Anny, Józef Taniaczkiewicz, który pełniąc obowiązki te przez sześć lat używał powszechnego szacunku i przez uczniów był kochany. Celem wzniesienia pomnika zmarłemu zarządziła młodzież szkolna między sobą składkę, z której opędzono koszta pomnika, za pozostałą zaś resztę nabyto dwa Listy zast. banku hip. gal. po 100 złr. w. a. przeznaczając odsetki od tego kapitału na zapomogę dla jednego ucznia 8 klasy gimnazyum św. Anny co roku w dniu śmierci ś. p. Taniaczkiewicza, a gdyby w tej klasie nie znalazł się uczeń potrzebujący i godny wsparcia, dla ubogiego ucznia z którejkolwiek innej klasy gimnazyum św. Anny. Prawo rozdawnictwa służy Rektorowi Uniwer. Jagiell. na wniosek Dyrektora gimnazyum św. Anny, ten jednak zapytać się ma każdorocznych uczniów klasy 8, którego z kolegów uważają za najuboższego. Kapitał żelazny w skutek wylosowania obu Listów hip. znajduje się obecnie na książeczce kasy Oszczędności. Oprócz tego jest jeszcze w kasie Oszczędności złożoną osobno kwota 20 złr. na naprawę pomnika ś. p. Taniaczkiewicza na cmentarzu krakowskim.

II.

Z pomiędzy fundacyj, których majątkiem nie zarządza Senat Akademicki, są dwie takie, któremi tylko Senat rozporządza wyłącznie, udzielając zapomóg i stypendyów z tych fundacyj na mocy własnej uchwały. Jest to Borkarne i stypendya z zapisu M. Konieckiego.

Borkarne. O powstaniu tej fundacyi za sprawą X. Borka, który pierwszy porobił w r. 1549 zapisy w celu wspierania młodzieży biednej, uczęszczającej do zakładów naukowych m. Krakowa, wspomniano już poprzednio (zob. str. 228). Od jego to nazwiska wszystkie dalsze fundacye podobnego rodzaju zatrzymały do dziś dnia nazwę »Borkarne«. Z biegiem czasu zatraciła się wiadomość o poszczególnych fundatorach, gdyż wszelkie ofiary i zapisy szły pod ogólną nazwą »na Borkarne«.

W r. 1774, jak z aktów uniwersyteckich dojść można, ogólna suma wszystkich takich fundacyj wynosiła 147674 złp., 300 marek starych i 2333 dukatów.

Zbieg różnych okoliczności nieprzyjaznych, przedewszystkiem zaś inkameracya funduszów uniwersyteckich na rzecz skarbu państwa, mianowicie także wcielenie Borkarnego do funduszu zachodnio-galicyjskiego w latach 1796—1815, spowodowały kilkakrotnie — jak np. w roku 1815 — ich redukcye. Wreszcie różnego rodzaju wątpliwości, jakie się ciągle jeszcze co do tych funduszów nasuwały, skłoniły ostatecznie Senat rządzący wolnego m. Krakowa i jego okręgu do powzięcia w d. 23 Października 1835 r. do L. 4357 uchwały (za czasów prezesa senatu Wielogłowskiego), na podstawie której wypłacano odtąd z ogólnego funduszu Rzeczypospolitej krakowskiej sumę 6000 złp. czyli 1500 zła. na wsparcia uczniów zakładów naukowych krakowskich, pod nazwą »Borkarne«; nazwą tą jednak nie oznaczano już fundacyi ś. p. X. Borka wyłącznie, lecz cały szereg fundacyj, zlanych w skutek wspomnianych redukcyj — przybierających poniekąd formę unifikacyi — w jeden, nowy, wspólny fundusz. Z ogólnej sumy 6000 złp. pobierał Uniwersytet Jagielloński na zapomogi dla biednych uczniów uniwersyteckich rocznie 3000 złp. czyli 750 złr., którą to sumę Senat Akademicki, w myśl pierwotnej woli fundatorów, rozdawał między uczniów pilnych, nie mających stałego utrzymania, ani od rodziców lub krewnych, ani od jakiegoś innego dobrodzieja, a utrzymujących się z dawania lekcyj prywatnych. Udział brali uczniowie wszystkich czterech wydziałów, a to w stosunku do liczby uczniów tychże wydziałów. W tym celu ogłaszano co roku konkurs. Wsparcia udzielane wynosiły 6 złr. do 25 złr.

Reszta sumy 6000 złp., tj. druga jej połowa przypadła na wszystkie inne zakłady naukowe krakowskie.

Tak się rzecz miała za rządów Rzeczypospolitej krakowskiej.

Rząd austryacki przejął ten ciężar na fundusz naukowy, wskutek czego Uniwersytet aż do r. 1879 rozdawał między uczniów swoich corocznie 750 zła. Fundusze te jednak pozostały przedmiotem nieustannych pertraktacyj rządu austryackiego, mających na celu ogólne uregulowanie funduszów stypendyjnych. Na mocy reskryptu Ministra oświaty z d. 20 Września 1879 L. 5891 przeznaczono sumę 1500 zła. na utworzenie 15 *stypendyów* po 100 zła. z zatrzymaniem dotychczasowej nazwy »Borkarne«, z tych ośm przypadło rocznie na Uniwersytet Jagielloński. Ponieważ jednak »Borkarne« nie miało nigdy charakteru stypendyów w myśl dziś obowiązujących przepisów, według których uczeń otrzymawszy raz stypendyum pozostaje w jego posiadaniu podczas nauk a nawet po ich ukończeniu, jeżeli się ubiega o stopień akademicki, przeto zmieniono nazwę stypendyów na »zapomogi stypendyjne z funduszu Borkarne« i ostatecznie reskryptem c. k. Namiestnictwa z dnia 27 Grudnia 1883 L. 80545 rozporządzono, że zapomóg takich ma być ośm po 100 zła. rocznie, z których jedna przypada na wydział teologiczny, dwie na wydział prawa, trzy na

wydział lekarski, a dwie na wydział filozoficzny. Rozdawnictwo należy do Senatu akademickiego, który także rozpisuje konkurs. Uczeń otrzymuje zapomogę na rok, może jednak pozostać w jej posiadaniu przez czas trwania nauk uniwersyteckich, a nawet po ich ukończeniu jeszcze przez rok jeden, jeżeli się ubiega o stopień akademicki. Pragnąc jednak zapomogę tę zatrzymać, musi każdego roku wnosić podanie.

Taki jest obecny stan fundacyj noszących ogólną nazwę »Borkarne«.

Koniecki Menard, zmarły we Lwowie 1868 r., zapisał ostatniej woli rozporządzeniem 180 sztuk akcyi kolei żelaznej Karola Ludwika, każda po 200 złr. m. k., na fundacyą stypendyjną dla Uniwersytetu Jagiell. Zarząd tą fundacyą poruczył Wydziałowi krajowemu, prawo rozdawnictwa Senatowi Akademickiemu. Pierwotnie utworzono zgodnie z wolą zapisodawcy 12 stypendyów, w połowie po 200 złr., w połowie po 150 złr., obecnie jednak liczba stypendyów wzrosła w skutek dochodów z dywidendy, interkalaryów itp.; gdy zaś dojdzie do 20tu, postanowi Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania Senatu Akademickiego, czyli i jak długo należy tworzyć nowe stypendya, lub też czyli i do jakiej wysokości istniejące podwyższać. Prawo korzystania z fundacyi służy przedewszystkiem i bezwzględnie krewnym i powinowatym fundatora, jeśli są uczniami Uniwersytetu krakowskiego; w braku takich stypendya nadane być mogą innym ubogim uczniom tego Uniwersytetu, pochodzenia polskiego.

III.

Co do dwóch innych fundacyj nie zostających pod zarządem Senatu Akademickiego, współudział tegoż w ich rozdawnictwie jest bardziej ograniczony. Obie zostają pod zarządem Wydziału krajowego, Senatowi Akademickiemu służy jednak prawo przedstawiania kandydatów. Pierwszą z nich jest fundacya Kazimierza Prus Petryczyna, drugą fundacya Probusa Samson Barczewskiego.

Kazimierz Prus Petryczyn, przeznaczył trzydzieści stypendyów dla kształcącej się młodzieży polskiej; z tych dziesięć po 200 złr. przypada na Uniwersytet Jagielloński (10 po 125 złr. pobierają uczniowie szkoły rolniczej w Czernichowie, 5 po 150 złr. uczniowie gimnazyum św. Anny w Krakowie, 5 po 200 złr., uczniowie instytutu technicznego w Krakowie). Ubiegający się o stypendyum muszą wykazać, że są synami rodziców na ziemi polskiej zrodzonych, że do dalszego kształcenia się rzeczywiście pomocy potrzebują i że dotychczasowe ich postępy w naukach i obyczaje były odpowiednie.

Probus Piotr Włodzimierz Samson Barczewski, zmarły w Francensbadzie 20 Października 1884 r., zapisał testamentem sto tysięcy złr. w. a. na stypendya dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wydział krajowy, któremu za-

pisodowca poruczył zarząd fundacyą i prawo nadawania stypendyum, ułożył na podstawie wskazówek testamentu a w porozumieniu z Senatem Akademickim list fundacyjny, którego przepisy ważniejsze są następujące:

Cały dochód fuudacyi użyty być ma na stypendya o rocznych 300 złr.; z tych połowa nadaną będzie uczniom ze szlachty rodowitej z krain dawnej Polski pochodzącej, druga zaś połowa może być nadaną uczniom pochodzenia nieszlacheckiego. Aby osiągnąć stypendyum z tej fundacyi, trzeba być uczniem Uniw. Jagiel. w Krakowie, narodowości polskiej, religii rzymsko-katolickiej, i wykazać swoją niezamożność, dobre postępy i nienaganne zachowanie się. Pierwszeństwo atoli przysługuje tym uczniom, którzy złożyli dowody skutecznej pracy naukowej. W tym ostatnim względzie wykazać winien uczeń Wydziału prawnego, że napisał w seminaryum pracę przez kierownika seminaryum przyjętą, uczeń Wydziału filozoficznego, że napisał takąż pracę seminaryjną, albo jeżeli poświęca się przedmiotowi, dla którego seminaryum nie jest urządzone, że ku zadowoleniu profesora oddawał się przynajmniej przez jedno półrocze pracy naukowej w odnośnym zakładzie naukowym (obserwatoryum, laboratoryum i t. d.); uczeń Wydziału lekarskiego, że złożył pierwszy egzamin ścisły i pracował ze skutkiem pomyślnym w jednym ze zakładów naukowych uniwersyteckich. Jedynie w braku tak ukwalifikowanych uczniów otrzymać mogą stypendyum uczniowie, którzy tych dowodów skutecznej pracy naukowej nie złożyli. Jeżeli nadto uczeń ubiega się o stypendyum szlacheckie, winien oprócz tego wykazać, iż pochodzi ze szlachty rodowitej z krain dawnej Polski. Uczniowie Wydziału teologicznego nie mogą korzystać z tej fundacyi. Raz otrzymane stypendyum pobiera uczeń aż do ukończenia nauk w Uniwersytecie Jagiellońskim, pod warunkiem jednak nienagannego życia i ciągłej pracy naukowej. Celem sprawdzenia tych okoliczności stypendyum na przedstawienie coroczne Senatu Akademickiego, zawsze tylko na jeden rok szkolny będzie asygnowane, a stypendysta winien w każdym roku do końca Czerwca, a względnie w terminie do tego osobno ogłoszonym, złożyć za pośrednictwem Senatu Akademickiego dowody, że nie tylko jego postępy w naukach według przepisów obowiązujących o studyach uniwersyteckich wystarczają do prawidłowéj kontynuacyi tych studyów, ale że nadto oddawał się z pożytkiem w tym roku szkolnym pracy w jednym ze zakładów naukowych uniwersyteckich służących do nabycia gruntowniejszej wiedzy i do badań naukowych (seminarya, laboratorya, obserwatorya, kliniki, prosektorya i t. d.).

Stypendysta, którvby nie uczynił wymaganiom powyżej określonym zadość, traci prawo do dalszego pobierania stypendyum.

Po ukończeniu nauk w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie mogą zatrzymać nadane sobie stypendyum uczniowie, którzy zamierzają na jednym z Uniwersytetów krajowych, t. j. na Uniwersytecie we Lwowie lub na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, poddać się ścisłym egzaminom celem uzyskania stopnia aka-

demickiego, lub też egzaminom nauczycielskim celem osiągnięcia świadectwa uzdolnienia na nauczycieli szkół średnich, aż do ich prawidłowego złożenia. W obydwu powyższych wypadkach obowiązywać będą ogólne pod tym względem wydane lub wydać się mające przepisy.

Stypendysta, który otrzymał stopień akademicki, może zatrzymać nadane sobie stypendyum, jeżeli zamierza poddać się aktowi habilitacyjnemu na Uniwersytecie czy to we Lwowie czy w Krakowie, w celu przypuszczenia go do wykładów w którymkolwiek ze świeckich wydziałów tych Uniwersytetów. W tym celu winien stypendysta przedłożyć świadectwo grona profesorów tego Wydziału, gdzie odbywał swe studya, jak i tego, gdzie składał rygoroza, z któregoby Wydział krajowy mógł powziąć przekonanie, iż kandydat zamiarowi swemu podoła. Stypendyum takie podwyższonem mu będzie w dwójnasób i wynosić będzie 600 złr. rocznie, jeżeli opróżnionem będzie stypendyum inne na Uniwersytecie, na którym otrzymał stypendyum. Stypendyum takie czy podwójne czy pojedyncze zatrzyma stypendysta aż do uzyskania posady nadzwyczajnego profesora, lub do otrzymania stałego honoraryum za wykłady, równającego się przynajmniej kwocie 600 złr., wszelako w każdym razie nie dłużej nad lat sześć licząc od dnia prawidłowego ukończenia studyów uniwersyteckich. Jeżeliby zaś płaca lub renumeracya niższą była od 600 złr., natenczas stypendysta otrzyma z funduszu stypendyjnego tylko kwotę brakującą do kwoty 600 złr.

Stypendysta, który uzyskał przedłużenie stypendyum na czas habilitacyi, winien będzie pod rygorem utraty stypendyum złożyć rozprawę habilitacyjną w Dekanacie odpowiedniego wydziału do lat dwu licząc od dnia złożenia ostatniego egzaminu ścisłego. Z pomiędzy zgłaszających się z zamiarem poddania się aktowi habilitacyjnemu na Wydziale lekarskim, pierwszeństwo do zatrzymania stypendyum mieć będzie kandydat zamierzający habilitować się z przedmiotów ściśle teoretycznych przed kandydatami zamierzającymi się habilitować z innych przedmiotów na Wydziale lekarskim. Stypendyści, którzy po ukończeniu egzaminów ścisłych otrzymali przedłużenie stypendyum, mogą do habilitacyjnego aktu przygotować się pracując w najcelniejszych zakładach naukowych poza granicami państwa austryackiego nad wykształceniem się w obranym zawodzie.

W wypadkach nadzwyczajnych dla uczniów udających się za granicę może zostać stypendyum podwyższone w trójnasób do kwoty 900 złr., jeżeli opróżnione będą stypendya inne z niniejszej fundacyi na Uniwersytecie, na którym uczeń otrzymał stypendyum. Podwyższenie takie do kwoty 900 złr. nastąpić może tylko na propozycyą Senatu Akademickiego w wypadkach, w których Senat Akademicki stwierdzi, że kształcenie się ucznia w zakładach naukowych za granicą połączone jest z większymi kosztami, jako to: taksy, opłaty, wynagrodzenia za używanie laboratoryów, muzeów i t. d.

IV.

Czwartą kategoryą stypendyów stanowią te, których zarząd należy do Wydziału krajowego lub c. k. Namiestnictwa, a które nie są przeznaczone dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego, lecz w ogóle dla uczącej się młodzieży. Senat Akademicki, a względnie Wydziały poszczególne nie czynią co do rozdawnictwa stanowczych wniosków, lecz jedynie dają o podaniach ogólną opinią, którym z kandydatów ubiegających się o te stypendya należy się pierwszeństwo ze względu na ich kwalifikacye. Do takich fundacyj należą: Eichorna, Celewicza, Wojsławskiego, Romederowej, Łazowskiego, Bajerów, Głowińskiego, krakowska zakordonowa powstała z kilku dawniejszych drobnych fundacyj, Laskowskich, Łosia, Małeckiego, Niezabitowskiej, Obniskiego, Stupnickiego, Spadwińskiego, Stankiewicza, Towarnickiego, Wierzbickiego, Żalchockiego, Zawadzkiego, Żebrowskiego, Żurakowskiego i inne. Zaznaczyć jednak wypada, że w fundacyi Jana i Juliana Bajerów jest zastrzeżone jedno stypendyum dla ucznia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 12 stypendyów zaś z fundacyi Marcelego Stupnickiego przypada dla uczniów Wydziału medycznego lub prawniczego we Lwowie, Wiedniu i Krakowie.

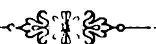
Do tej kategoryi zaliczyć także należy stypendya przeznaczone na dalsze kształcenie się w celniejszych zakładach naukowych zagranicznych, mianowicie trzy t. zw. *stypendya cesarskie* po 1000 złr. rocznie, z fundacyi utworzonej ze składek całego kraju, ku uczczeniu 25-letniej rocznicy wstąpienia na tron najmiłościwiej panującego nam Cesarza i Króla Franciszka Józefa I. Takowe nadaje, na przedstawienie Wydziału krajowego, Najjaśniejszy Pan młodym ludziom, którzy ukończyli swe studya z postępem celującym na jednym z Uniwersytetów, w szkole politechnicznej, lub w szkole Sztuk Pięknych. Ubiegać się o nie mogą obok innych kandydatów także i wychowańcy Uniwersytetu Jagiell., i otrzymują je na rok jeden, z możnością pozostawienia i na rok następny. — Dla wyjeżdżających za granicę przeznaczone są także dwa stypendya po 500 złr. rocznie fundacyi ś. p. *Xięcia Leona Sapiehy*, które nadaje Ks. Adam Sapieha, a do których uzyskania żądane są takie same kwalifikacye, jak przy stypendyach cesarskich.

V.

Nakoniec oddzielną kategoryą stanowią stypendya znajdujące się pod zarządem Akademii Umiejętności w Krakowie, przy których nadawaniu ani Senat Akad. ani pojedyncze Wydziały jako takie nie bywają zapytywane o opinią, ani nie przedstawiają najgodniejszych kandydatów, lecz które rozdaje Prezes lub Zarząd Akademii, z uwzględnieniem zdania pojedynczych profesorów, o ile chodzi o uczniów Uniw. Jagiell. Dla tych bowiem wyłącznie przeznaczone są stypendya z fundacyi Konar-

skiego, Katarzyńskiego, imienia Mickiewicza (z zapisu ś. p. Pauliny Radzimińskiej), imienia Ferdynanda Sawickiego, które to stypendya nakładają na obdarowanych niemi pewne zobowiązania względem Akademii (szczegółową wiadomość o tem podają Roczniki Zarządu Akad. Umiej.).

Nie dla uczniów Uniwersytetu Jagiell., lecz dla przysposobienia i temuż Uniwersytetowi sił nauczycielskich przeznaczone jest jedno największe stypendyum, którem rozporządza Akademia Umiej. przy spółudziale władz Uniwersyteckich, a mianowicie *stypendyum imienia braci Śniadeckich* 5000 franków rocznie. Stypendyum to bowiem bywa nadawane na przeciąg od 1 roku do 3 lat przez komitet złożony z Prezesa i Sekretarza generalnego Akademii Umiej., oraz z Rektora Uniw. Jagiell. i tego lub tych z profesorów, którzy reprezentują zawód naukowy, jakiemu się poświęca kandydat, ubiegający się o stypendyum. Otrzymać je tylko może, kto już studya ukończył i uzyskał stopień naukowy, zamierza się poświęcić pracy naukowej, a złożył dowody gorliwości w swoim zawodzie, i wreszcie jest dość biegłym w języku polskim, żeby mógł z czasem działać jako profesor na jednym z Uniwersytetów krajowych; pierwszeństwo przysługuje docentom prywatnym lub asystentom przy jakimkolwiek Uniwersytecie krajowym lub zagranicznym. — Takiegoż samego rodzaju stypendyum nowe ma powstać w przyszłości z fundacyi dawcy, który nie chce być wymienionym za życia, a który złożył już Akademii Umiejętności papiery wartościowe w sumie 40.000 złr., zastrzegłszy tylko sobie dochód od nich aż do swej śmierci. Potem dochód ten utworzy stypendyum nadawane w takich samych mniej więcej warunkach, co stypendyum im. Śniadeckich (zob. Rocznik Akad. za 1886 r., str. 30).

IV.

Młodzież Akademicka.

W ciągu ostatnich lat 24 ruch wśród młodzieży na Uniwersytecie Jagiellońskim wzrósł olbrzymio. Liczba zapisujących się do Uniwersytetu pomnożyła się przeszło w trójnasób, tak iż dziś każdy z obu najbardziej uczęszczanych Wydziałów, prawniczy i lekarski, ma więcej słuchaczy, niż ich było w r. 1864 na całym Uniwersytecie. W tym czasie powstała także znaczna ilość stowarzyszeń wśród młodzieży Akademickiej, podczas gdy wtedy nie było ich jeszcze wcale. O jednem, tj. o frekwencyi na Uniwersytecie, i o drugiem, tj. o stowarzyszeniach, wypada tu podać sumaryczną wiadomość.

I. Wykaz statystyczny uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

ROK SZKOLNY	półrocze	WYDZIAŁ				Farmaceuci	Razem
		teologicz.	prawnicz.	lekarski	filozoficz.		
1864/5	I	32	135	96	50	14	327
	II	28	135	87	46	13	309
1865/6	I	32	133	110	41	19	335
	II	27	129	107	42	14	309
1866/7	I	24	138	116	43	13	334
	II	28	133	107	39	13	320
1867/8	I	32	140	123	59	16	370
	II	33	134	112	59	15	353
1868/9	I	63	151	147	91	21	473
	II	53	152	140	80	21	446
1869/70	I	62	179	189	99	23	552
	II	60	172	186	91	22	531
1870/1	I	52	228	211	102	28	621
	II	41	209	202	82	27	561
1871/2	I	47	246	234	101	20	648
	II	43	241	215	92	20	611
1872/3	I	32	246	238	118	16	650
	II	23	224	206	96	17	566
1873/4	I	23	236	221	117	15	612
	II	21	225	200	98	16	560
1874/5	I	23	249	196	108	17	593
	II	20	237	174	101	16	548

ROK SZKOLNY	półrocze	WYDZIAŁ				Farmaceuci	Razem
		teologicz.	prawnicz.	lekarski	filozoficz.		
1875/6	I	20	262	181	101	23	587
	II	20	263	150	86	23	542
1876/7	I	23	298	172	89	26	608
	II	24	298	157	77	26	582
1877/8	I	26	335	167	74	19	621
	II	24	311	162	69	17	583
1878/9	I	19	360	183	71	14	647
	II	20	357	181	60	13	631
1879/80	I	37	369	210	70	21	707
	II	35	359	189	63	21	667
1880/1	I	56	360	229	83	27	755
	II	45	343	228	73	27	716
1881/2	I	57	337	262	86	31	773
	II	55	332	236	71	29	723
1882/3	I	70	336	285	84	36	811
	II	58	318	275	71	36	758
1883/4	I	67	362	328	85	36	878
	II	60	336	294	72	36	798
1884/5	I	63	412	349	80	36	940
	II	57	373	333	72	36	871
1885/6	I	71	459	405	88	43	1066
	II	69	449	368	76	41	1003
1886/7	I	99	493	429	100	50	1171
	II	89	487	401	86	48	1111

II. Stowarzyszenia Akademickie.

Dzisiaj istnieje wśród młodzieży akademickiej cały szereg stowarzyszeń. Trzy z nich mają na celu ogólne potrzeby młodzieży, a mianowicie: 1) *Towarzystwo wzajemnej pomocy* uczniów Uniw. Jagiell., 2) *Czytelnia Akademicka*, 3) *Bractwo Filaretów;* inne mają ściślej określone cele szczegółowe, jakoto: 4) *Towarz. Biblioteki prawników*, 5) takież *Tow. Biblioteki medyków*, 6) *Kółko filologiczne*, 7) *Kółko geograficzne*, 8) *Chór akademicki.* Te stowarzyszenia wszystkie składają się wyłącznie z uczniów Uniw. Jag.; nadto jeszcze w stowarzyszeniu *Zdrowie* biorą ciż uczniowie udział przeważny, ale towarzystwo to nie jest uniwersyteckiem, ma zaś ono na celu dostarczanie uczącej się młodzieży w ogóle zdrowego i taniego pożywienia.

Wszystkie te stowarzyszenia powstały dopiero po r. 1864. Przedtem istniały wprawdzie już zawiązki niektórych stowarzyszeń, ale były one albo całkiem nieuznawane przez władze, a więc tajne, albo też brakło im organizacyi właściwej stowarzyszeniom.

1. **Towarzystwo wzajemnej pomocy uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego,** najdawniejsze ze stowarzyszeń ogólnych, powstało w r. 1866 (zob. Kronikę ogólną str. 15). Wprawdzie pierwsze kroki około założenia takiego stowarzyszenia poczyniono już w r. 1860, kiedy grono młodzieży ułożyło statut (w języku niemieckim), który został zatwierdzony przez Ministerstwo 24 Września 1862; dopiero jednak 28 Grudnia 1865 r. przyzwoliło Namiestnictwo ostatecznie na samo założenie, a w Lutym 1866 mogło się odbyć pierwsze walne zgromadzenie, na którem wybrano pierwszy zarząd. Wszyscy prawie owocześni uczniowie Uniwersytetu (330 z pośród 335) zapisali się do Towarzystwa, zewsząd wpływały datki na udzielanie pożyczek i zapomóg potrzebującej tego młodzieży, działo się to nawet przed formalnem zorganizowaniem się towarzystwa, tak iż już w roku następnym 1866/7 kapitał żelazny wynosił 3534 złr. 18 ct.

Część odsetek od tego kapitału w ilości 41 złr. 54 ct. przeznaczył wtedy zarząd stowarzyszenia na wynagrodzenie najlepszych rozpraw konkursowych z różnych gałęzi nauk, aby — jak się wyrażano — przez to »z jednej strony zachęcać do pilności i nagrodzić pracę, z drugiej zaś strony przekonać kraj, że towarzystwo, które nie tylko wspiera, ale i pod innym względem dobro młodzieży ma na oku, na tem większą zasługuje opiekę.« Wzrastały też istotnie szybko fundusze zarówno z darów i zapisów osób prywatnych, jakoteż z odczytów i balów urządzanych na dochód Towarzystwa; w r. szk. 1872/3 majątek jego wynosił już blisko 25.000 złr. (w tem blisko 10.000 przypadało na kapitał żelazny), a chociaż następnie stan majątkowy pomnażał się powolniej, przecież z końcem ubiegłego roku szk. 1885/6, majątek Towarzystwa doszedł do okazałej wysokości prawie 70,000 złr., (dokładnie: 68,863 złr. 31 ct.). Majątek ten ogólny dzieli się na kilka oddzielnych funduszów, a mianowicie oprócz funduszu pożyczkowego i nagrodowego trzeci rodzaj stanowi fundusz rygorozalny (powstały w r. 1878), a czwarty fundusz chorych, utworzony w r. 1883. Towarzystwo bowiem, nie ograniczając swej działalności do udzielania pożyczek (udzielanie bezzwrotnych zapomóg ustało od roku 1867/8) i do nagradzania prac konkursowych, zajęło się także wynajdywaniem odpowiedniego zatrudnienia dla swoich członków, szczególniej lekcyj, przedewszystkiem zaś udzielaniem pomocy chorym; w tym celu powstał fundusz oddzielny, a osobna komisya lekarska zaopatruje chorych w lekarstwa i wody mineralne, nawet uzyskała kilkanaście miejsc bezpłatnych w zdrojowiskach krajowych.

Pierwotny statut Towarzystwa uległ zmianie, a dziś obowiązujący statut pochodzi z r. 1886. Zarząd należy do Wydziału złożonego z Prezesa, jego zastępcy, sekretarza, dwóch podskarbich i tylu członków Wydziału, ile razy liczba 20 mieści się w ogólnej liczbie członków Towarzystwa.

Wydziałowi bywają wybierani przez słuchaczy poszczególnych lat każdego Wydziału Uniwersytetu, 5 dostojników zaś przez ogólne Walne zgromadzenie Towa-

rzystwa. Prezesem jest obecnie Franciszek Michalik, zastępcą Maryan Hommé, sekretarzem głównym Stanisław Jankowski, podskarbim I. Józef Tobiczyk, podskarbim II Ludwik Groniecki. Członków liczy Tow. dzisiaj 659. Towarzystwo zostaje pod opieką władz uniwersyteckich, które ją wykonywają za pośrednictwem kuratora mianowanego przez Senat Akademicki. Po pierwszym kuratorze (do r. 1869) prof. G. Piotrowskim, w r. 1870 został kuratorem prof. F. Zoll, i jest nim odtąd do dnia dzisiejszego.

Wydział Towarzystwa ogłasza drukiem corocznie (od r. 1867) Sprawozdanie. Według ostatniego z r. 1886, w zakończonym wtedy roku administracyjnym 1885/6 posiadało Towarzystwo majątku: 20,600 złr. w papierach wartościowych, 47,056 złr i 30 ct. u dłużników na pożyczkach, 1,207 złr. 01 ct. w gotówce.

Na nagrody rozdano w ciągu tegoż roku złr. 415; pożyczek procentowych udzielono 3,085 złr., bezprocentowych (tj. rygorozalnych) 1,052 złr., z funduszu chorych 384 złr.

2. **Czytelnia Akademicka**, o rok młodsza od Towarzystwa wzajemnej pomocy (zob. Kronikę, str. 16), powstała jako zorganizowane stowarzyszenie na podstawie statutu ułożonego przez młodzież, a zatwierdzonego przez Namiestnictwo 24 Lutego 1867 r. Początkiem jednek swoim sięga dawniej i musiała już istnieć przedtem jako Towarzystwo tajne, skoro o niej wspominał kilkakrotnie w r. 1859 i 1860 lwowski Dziennik Literacki. Gdy jednak Czytelnia zorganizowała się jako stowarzyszenie jawne »mające ułatwić uczniom Uniwersytetu wyższe i gruntowne wykształcenie we wszystkich gałęziach nauk« *), nie znalazła takiego uznania wśród młodzieży, jak Tow. Wzaj. Pomocy. Zapisało się do niej tylko 83 członków, a dla pokrycia kosztów administracyi potrzeba było dochodu z odczytów, przedstawień amatorskich i loteryj fantowych. Dopiero po uzyskaniu w r. 1868 pozwolenia od Namiestnictwa na trzymanie czasopism literackich i dzienników politycznych i po ustaleniu w r. 1869 jej stosunku do władz akademickich, biorących Czytelnią pod swą opiekę (organem jej stał się kurator mianowany przez Senat Akad. w osobie prof. A. Bojarskiego), od r. 1870 wzrosła znacznie liczba członków (do 220) i okazał się o wiele żywszy niż dotąd ruch wśród Czytelni; dowodem tego była znaczna ilość odczytów i bardzo ożywione dyskusye. Powstała wtedy także myśl założenia oddzielnego organu młodzieży, nieurzeczywistniona z powodu braku funduszów, które mimo rozwoju stowarzyszenia pod innemi względami, stanowiły wciąż jego słabą stronę.

Żywszy ruch w Czytelni utrzymał się w latach najbliższych, w obrębie jej powstały oddzielne koła, jako to filozoficzne i przyrodnicze (1873 r.), w ciągu na-

*) Biblioteka Czytelni jeszcze niezatwierdzonej liczyła w r. 1866 dzieł 206, dzienników otrzymywano wtedy 16.

stępnych lat 10 powstały kółka: historyczne, geograficzne, prawnicze, jakoteż szachistów, muzyczne i oświaty ludowej. Od r. 1873 poczęto urządzać za staraniem Czytelni publiczne wieczory w rocznicę śmierci Mickiewicza (zob. Kron. ogól. str. 22), przeznaczając dochód z nich na pomnik dla wielkiego poety. Myśl ta powstała w łonie Czytelni jeszcze w r. 1869, kiedy na ten cel zebrano pierwszy zawiązek funduszu w ilości 12 złr. 59 ct. — I stosunki materyalne, przy wzrastaniu ciągłem liczby członków, poczęły się znacznie poprawiać, a nawet stały się w r. 1882 bardzo pomyślnemi. Od r. 1881 uzyskano upragniony organ własny młodzieży, *Przegląd Akademicki*, wydawany zrazu pod redakcyą Dra Kopernickiego, potem prof. Rostafińskiego; czasopismo to jednak po 2 latach przestało wychodzić, gdy zainteresowanie się niem i liczba prenumeratorów, zrazu dość znaczna, zaczęły się zmniejszać. Już bowiem w r. 1882 przestał być Przegląd urzędowym organem Czytelni i wychodził przez rok jeszcze jako pismo poświęcone młodzieży, równocześnie z »Przyszłością«, pismem o tendencyach pozytywistycznych, które wkrótce po »Przeglądzie« także upadło. W roku 1885 pojawiło się znowu miesięczne czasopismo »Ziarno,« które upadło po 2 miesięcznem istnieniu.

Współcześnie jednak z żywszym ruchem w Czytelni przyszło do niezgód wewnętrznych oraz do objawów, sprowadzających zniechęcenie pomiędzy Czytelnią a władzami uniwersyteckiemi. W końcu naznaczony przez Senat Akad. kurator (był nim zaś po prof. Bojarskim, od 1869—1874 prof. Heyzmann, 1874—1882 prof. Kasparek a wreszcie 1883—84) prof. Smolka postanowił ustąpić i złożył swój urząd, a niebawem Senat Akad. zrzekł się opieki nad Czytelnią. Skutkiem tego przeszła zrazu pod opiekę policyi, dekretem zas Namiestnictwa z 11 Października 1884 r. została dotychczasowa Czytelnia rozwiązaną. Jednakowoż już w Listopadzie t. r. odrodziła się w nowej postaci na podstawie znacznie zmienionego statutu.

Dawna Czytelnia ustępując, przekazała cały swój majątek mającej się zawiązać nowej. Składał się on podówczas: z funduszu żelaznego w kwocie 385 złr. 96 ct., z funduszu na nagradzanie prac 30 złr. 89 ct., oraz z nadwyżki dochodów bieżących 63 złr. 10 ct.; otrzymywano 118 czasopism, biblioteka liczyła 3014 dzieł w 4145 tomach, a wreszcie posiadała Czytelnia własny inwentarz gospodarski (umeblowanie itd.). Czytelnia liczyła wtedy członków zwyczajnych 401, honorowych 47. W obrębie Czytelni istniały w chwili jej rozwiązania oddzielne kółka: filozoficzne, filologiczne, geograficzne, prawnicze, oświaty ludowej, muzyczne, szachistów i szermierzy, z których jedne zamieniły się w samoistne stowarzyszenia, inne upadły całkiem, lub powstały na nowo w obrębie Czytelni nowej. — Według statutu nowego z dnia 7 Listopada 1884 r. zarząd Czytelni Akademickiej należy do Wydziału, złożonego z prezesa, tegoż zastępcy, podskarbiego, bibliotekarza, 15 wydziałowych i 6 zastępców stałych; Wydział jest wybierany corocznie przez tych członków, którzy przynajmniej od roku do czytelni należą; takim tylko członkom także przy-

sługuje wyłącznie prawo biernego wyboru. Opiekę nad Czytelnią sprawuje Uniwersytet przez kuratora, którym jest każdorazowy Rektor Uniw. Jagiell.

Po rozwiązaniu Czytelni zmalał wprawdzie na razie udział w niej członków, w bieżącym jednak roku szkolnym wzmógł się znów znacznie a liczba ich wynosi obecnie blisko 400. Prezesem jest Wł. Leopold Jaworski, zastępcą Jan Hupka, podskarbim Jan Opieński. Czytelnia zajmuje lokal złożony z czterech pokoi w Rynku Głównym Nr. 10 i posiada fundusz żelazny 150 złr. 44 ct., bibliotekę złożoną z 2,863 dzieł; czasopism otrzymuje Czytelnia 94. Istnieją teraz w niej następujące kółka: filozoficzne, słowiańskie, przyrodnicze i muzyczne.

Od r. 1869 Czytelnia Akad. ogłasza drukiem sprawozdania swoje corocznie; w r. 1876 ogłoszono »Dziesięć lat istnienia Czytelni« przez p. Lesława Borońskiego, a w Przeglądzie Akad. z r. 1882 ogłoszona była jej historya do tegoż roku przez p. Klemensa Bąkowskiego.

3. **Bractwo Akademickie Filaretów,** trzecie i ostatnie stowarzyszenie ogólne młodzieży Uniwersyteckiej, jest znacznie młodsze od obu poprzednich i powstało dopiero w początkach r. 1885 (zob. Kronikę Ogólną str. 36), głównie w skutek niezgód objawiających się przedtem w łonie Czytelni. Zaraz po cofnięciu opieki Senatu Akademickiego nad nią, powzięła pewna ilość jej członków myśl zawiązania Koła Akademickiego, a urzeczywistnieniem tej myśli było powstanie Bractwa Filaretów z celem pielęgnowania ściślejszych związków koleżeństwa. Z tego powodu Bractwo ograniczyło się od początku do mniejszej liczby członków, których w pierwszym roku przystąpiło około 100, zwyczajnych i nadzwyczajnych; według statutu bowiem od początku rozróżniano takie dwie kategorye członków. Pierwotny statut z Grudnia 1884 r. uległ następnie częściowej zmianie. Głównym objawem na zewnątrz działalności Bractwa było wydanie własnym nakładem, na wiosnę 1886 r., Rocznika filareckiego (zob. Kron. ogól. str. 38). Kółko istnieje teraz w Bractwie jedno, t. z. pismaków, z charakterem literackim. Członków jest obecnie 76. Wydatki bieżące pokrywa Zarząd z wkładek, kapitału żelaznego dotychczas nie ma, biblioteka dochodzi do 300 tomów, czasopism otrzymuje Bractwo 24. Zarząd stanowią Roman Szeptycki prezes, Henryk Krasiński wiceprezes, Radca I Maryan Bartynowski, Radca II Romuald Wšetečka. skarbnik Feliks Drużbacki, pisarz Stanisław Komorowski, bibliotekarz Gustaw Kaden. Po pierwszym roku istnienia ogłosiło Bractwo swoje sprawozdanie drukiem.

4. **Biblioteka słuchaczy prawa i administracyi** istnieje jako zorganizowane stowarzyszenie rządzące się osobnym statutem dopiero od r. 1873, powstała jednak o wiele wcześniej, jeszcze w r. 1851 założona przez profesorów Wydziału prawnego i przekazana wtedy zarządowi wybieranemu przez słuchaczów. Podówczas, przy pierwszem założeniu 1851 r., liczyła biblioteka dzieł 40 w 70 tomach. Do czasu

otrzymania statutu rządziła się biblioteka według regulaminu zatwierdzonego przez Senat Akademicki; według statutu z 1873 r., zarząd należy do Wydziału złożonego z 5 członków, których corocznie wybiera walne zgromadzenie wszystkich członków.

Fundusze biblioteki powstają z wkładek członków, dochodu z balów, koncertów, odczytów itp., jakoteż ze sprzedaży skryptów; pomnażają bibliotekę także i dary książek.

Pierwotna ilość członków jest nieznaną; bywała ona bardzo rozmaita, w niektórych latach dochodziła do 200, to znów spadała nagle do 50. Obecnie liczy stowarzyszenie 98 członków, biblioteka posiada dzieł 2018 w przeszło 4000 tomach (podzielono wszystko na działów XI).

Zarząd dzisiejszy stanowią: Bibliotekarz Ludwik Grzybowski, zastępca bibliotekarza Maryan Bartynowski, skarbnik Marcin Feintuch, sekretarz I Kaźmierz Ulanowski, sekretarz II Bernard Langrock.

5. **Biblioteka uczniów Wydziału lekarskiego** tak samo jak bibl. prawn. istnieje jako stowarzyszenie mające własny statut dopiero od r. 1873, powstała jednak jako towarzystwo zostające pod opieką Senatu Akademickiego już w r. 1862, założona przez owoczesnych uczniów Wydziału lekarskiego. Dochody stowarzyszenia płyną z tych samych źródeł, co dochody bibl. prawników. Pierwotnie było członków około 40, dziś ich liczba dochodzi do 70. Dzieł posiada biblioteka 178 w przeszło 400 tomach.

Wydział wybierany corocznie stanowią obecnie: Michał Kos bibliotekarz, Ludwik Dąbrowski wicebibliotekarz, oraz 5 członków Wydziału, po jednym z każdego roku medycyny.

6. **Kółko filologiczne uczniów Uniwersytetu Jagiell.** powstało w obrębie Czytelni Akademickiej w r. 1879 jako kółko filologiczno-literackie, w dwa lata potem zaś ustaliło swój charakter stawiając sobie jako cel wzajemne pouczanie się w zakresie filologii klasycznej i słowiańskiej. Po rozwiązaniu dawnej Czytelni 1884 r. przestało istnieć, lecz niebawem zorganizowało się jako oddzielne Stowarzyszenie na podstawie własnego statutu, zatwierdzonego przez c. k. Namiestnictwo 7 Września 1885 r. Kółko liczy obecnie kilkunastu członków a prezesem jego jest Marcin Sas.

7. **Kółko geograficzne** istnieje od r. 1879 powstawszy również w obrębie Czytelni, a w Październiku 1886 otrzymało własny statut jako samodzielne stowarzyszenie. Majątek Kółka pochodzi ze składek miesięcznych członków, a posiada bibliotekę złożoną z 120 dzieł i kart geograficznych. Prezesem jest Piotr Niebieszczański, jego zastępcą Mieczysław Dąbrowski, sekretarzem Julian Dobrzański.

8. **Chór Akademicki** powstał także w r. 1879 w obrębie Czytelni, w r. 1886 zaś stał się oddzielnem stowarzyszeniem otrzymawszy własny statut. Dochody stowarzyszenia pochodzą z wkładek członków i z udziału w koncertach. Członków liczy Chór około 80 a posiada zasób nut, który teraz właśnie zaczęto porządkować. Zarząd stanowią prezes Leopold Jaworski, wiceprezes Edward Kozłowski, skarbnik Edward Dziewialski i 3 wydziałowych.

Na zakończenie tej wiadomości o stowarzyszeniach wśród młodzieży akademickiej dodać trzeba, ze nie wyczerpują one jeszcze całego wśród niej ruchu towarzysko-naukowego. Nie mówiąc o stowarzyszeniach ogólnych, do których obok innych członków należy i młodzież akademicka, wspomnieć wypada, że z inicyatywy młodzieży powstawały inne także przedsięwzięcia lub wystąpienia zbiorowe. Istniały lub istnieją kółka towarzyskie bez organizacyi stowarzyszeń, służące do zbliżenia się między młodzieżą a najbliższymi jej profesorami, jak mianowicie t. zw. *Cech historyczny,* który od lat 4 gromadzi na pogadankę towarzyską w jakimś lokalu publicznym mniej więcej raz na miesiąc uczestników w Seminaryum historycznem, jakoteż uczniów oddających się studyom geograficznym lub filologicznym, oraz profesorów i docentów tychże nauk, a nadto odbywa corocznie wycieczki wspólne w miejsca głośne wspomnieniami historycznemi. — W Czerwca 1886 r. odbyto również wycieczkę ogólną profesorów i uczniów Uniwersytetu do Tyńca. — Najnowszem zaś ogólnem przedsięwzięciem młodzieży jest zamiar wydania własnym nakładem ku uczczeniu otwarcia Collegium Novum *Pamiętnika słuchaczów Uniwersytetu Jagiellońskiego,* który ma objąć prace naukowe uczniów wszystkich czterech Wydziałów. Pomysł ten powstał wśród młodzieży za inicyatywą Stanisława Jankowskiego, słuchacza 3 roku medycyny i Leopolda Jaworskiego, słuchacza 3 roku prawa; a gdy Senat Akad. postanowił poprzeć to przedsięwzięcie przyznaniem ułatwień w Drukarni Uniwer. i gdy Bractwo Filaretów zaniechało w tym roku wydania swego Rocznika, żeby wspólnemi siłami mógł powstać tem okazalszy Pamiętnik, wtedy zorganizował się komitet redakcyjny, który przeprowadzenie wydawnictwa i nadzór nad drukiem powierzył p. Jankowskiemu. Przyjmuje się i drukuje w Pamiętniku tylko rozprawy aprobowane przez odpowiednich profesorów i polecone przez nich do druku; całe przedsięwzięcie jest już bliskiem ukończenia pomyślnego i niewątpliwie zasługuje na wszelkie uznanie i poparcie tak ze strony profesorów jak i czytającej publiczności.

O REKTORACH

UNIWERSYTETU KAZIMIERZOWSKIEGO I JAGIELLOŃSKIEGO

W KRAKOWIE

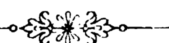
WRAZ ZE SPISEM WSZYSTKICH REKTORÓW

OD ROKU 1400 DO OBECNEJ CHWILI.

SZKIC HISTORYCZNO-ARCHEOLOGICZNY

NAPISAŁ

Dr. A. KARBOWIAK.

WSTĘP.

Literatura: Denifle, Die Universitäten des Mittelalters bis 1400, Berlin, 1885, I, str. 106—132 i 181—192.

Szukając początku historyi władzy uniwersyteckiej, ochrzconej mianem rektora, dochodzimy do czasów konstytuowania się dwóch najstarszych a zarazem najwybitniejszych uniwersytetów średniowiecznych, które wszystkim następnym bezpośrednio i pośrednio za wzór służyły.

Uniwersytety paryski i boloński, bo o nich tu mowa, uorganizowały się jeszcze w XII stóleciu, rozwinąwszy się każdy sam z siebie, jeden niezależnie od drugiego. W następstwie tego wytworzył sobie każdy z nich swój oryginalny ustrój wewnętrzny i obyczaje.

Rezultatem procesu organizacyjnego w Paryżu była »universitas doctorum et magistrorum«, w Bolonii »universitas scholarium«.

Mimo stanowczych różnic, zachodzących między jedną a drugą instytucyą, można w rozwoju ich organizacyi dopatrzyć się kilku wspólnych momentów.

W obu uniwersytetach pierwsi rektorowie byli kierownikami stowarzyszeń, które scholarzy z obcych przybywający krajów zawiązywali dla rozmaitych praktycznych celów.

Z początku każda prawie nacya tworzyła odrębne stowarzyszenie, z osobnym swoim rektorem na czele, którego wybierano z grona scholarów do jednej i tej samej nacyi należących.

Te naturalne korporacye zastąpiono w dalszej fazie organizacyjnego rozwoju sztucznymi nacyami. Podzielili się paryscy scholarzy na cztery geograficzne nacye, a bolońscy na dwie, a odbyło się to przeistoczenie w Paryżu z początkiem XIII wieku, w Bolonii zaś około połowy tego samego stólecia.

Jestto ostatni wspólny a jednocześnie pierwszy odrębny moment w historyi rozwoju władzy rektorskiej obu uniwersytetów. W Paryżu bowiem na czele wszystkich czterech nacyj stanął jeden tylko rektor, w Bolonii i citramontani i ultramontani mieli po jednym własnym rektorze; tam władza rektorska przeszła powoli w ręce profesorów, tu scholarzy przywłaszczyli ją sobie.

W Paryżu ani uniwersytet, złożony z doktorów i magistrów, ani fakultety, które się wytworzyły w drodze ściślejszego połączenia się profesorów teologii,

prawa, medycyny i filozofii, nie miały wspólnej naczelnej głowy, zastępował ją poniekąd tylko kanclerz uniwersytetu.

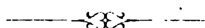
Z fakultetów filozoficzny stanowił w tym względzie wyjątek: magistrzy filozofii bowiem zaliczając się z jednej strony do uniwersytetu profesorów należeli z drugiej strony jednocześnie do nacyj scholarskich. Zajęli oni wśród nich bardzo poważne stanowisko przez to, że wywierali stanowczy wpływ na wybór rektora. Rektor scholarów był jednocześnie i kierownikiem fakultetu artystycznego a wybierano go prawie wyłącznie z grona magistrów.

Liczebna przewaga fakultetu artystycznego nad innymi wydziałami sprawiła, że rektor artystów zawładnął z czasem nad całym uniwersytetem. Poddali mu się bowiem pod koniec XIII wieku dekretyści i medycy a z początkiem XIV teologowie. Władza rektorska stała się wyłącznym udziałem profesorów. Jestto mniej więcej ta sama organizacya, którą Władysław Jagiełło zaprowadził w naszym uniwersytecie w 1400 roku.

Inaczej rozwinęła się władza rektorska w Bolonii. Z chwilą ukonstytuowania się dwóch sztucznych nacyj, rektorami ich bywali prawie wyłącznie scholarzy, a w XIV wieku ustawa orzeka stanowczo: Ad rectoratus igitur officium eligatur scolaris nostrae universitatis.

Utworzyła się tedy »universitas scholarium« z dwoma na czele rektorami, niezawisła od profesorów, owszem do pewnego stopnia rządząca nimi. Ograniczone były rządy rektorów bolońskich, w rzeczach bowiem nauki kollegia profesorów, stojące poza uniwersytetem, miały rozstrzygający głos.

W tym mniej więcej stanie przeszczepiono organizacyą bolońskiego uniwersytetu na grunt polski w r. 1364.

Rektor w Uniwersytecie Kazimierzowskim od r. 1364 do 1400.

Źródła: Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, Kraków 1870, I, str. 1—9.
Literatura: Brandowski, Założenie Uniw. Krak. w r. 1364, Kraków 1872. — Korzystałem z materyału źródłowego, nagromadzonego obficie w przypisach tego dzieła.

Kazimierz Wielki, ulegając i potrzebom kraju i wpływowom ościennych monarchów, zapragnął szkoły wyższej, któraby wydała mężów biegłych w prawie. Założył więc w Krakowie w r. 1364 uniwersytet, urządzając go dla swoich celów na wzór bolońskiego. Stolica apostolska zatwierdziła akt erekcyjny z pewnymi zastrzeżeniami

Ta nowa »universitas scholarium« urządzona w zasadzie na modłę bolońskiego uniwersytetu, w szczegółach jednak niektórych uorganizowała się w oryginalny sposób.

Na czele naszego uniwersytetu jeden tylko stanął rektor. Monarcha widać, nie liczył na przypływ cudzoziemców i w ogóle na wielką liczbę scholarów. O podziale scholarów na nacye niema mowy.

Rektora mieli wybierać scholarzy z pośród siebie; akt erekcyjny wyklucza bezwzględnie od tej godności magistrów i doktorów. O kwalifikacyach kandydata milczy akt. Sądzę, że były one te same, co w Bolonii, gdzie wybierano na rektorów tylko ludzi bezżennych, z prawego łoża urodzonych, majętnych, przynajmniej dwadzieścia pięć lat mających, scholarów, którzy już pięć lat w uniwersytecie przepędzili.

Scholar piastujący godność rektora zamkniętą miał drogę do egzaminów ścisłych w celu pozyskania stopni naukowych.

Urzędowanie rektora trwało rok jeden. Pensya jego wynosiła dziesięć ówczesnych grzywien (marcas); akt erekcyjny wyraźnie tu zaznacza, że jestto płaca, wyrównywająca pensyi rektorów uniwersytetów zagranicznych.

Każdy ówczesny uniwersytet był autonomiczną korporacyą. Rektor więc jako naczelna jego głowa wyposażony był w rozległą władzę i zajmował wysokie spółeczne stanowisko.

Rektor miał stanowczy rząd i jurysdykcyą nad scholarami i do pewnego stopnia nad profesorami, nad służbą jednych i drugich, nad bedelami a w końcu i nad t. z. stacyonaryuszami tj. tymi osobami, które się trudniły przepisywaniem, wypożyczaniem lub sprzedawaniem kodeksów. Wszyscy przysięgali rektorowi uległość i posłuszeństwo.

Rektor rozstrząsał i sądził wszystkie sprawy cywilne oraz mniejsze karne. Od orzeczeń rektora nie wolno było apelować do innej instancyi. Tylko gdy wyrok rektorski był widocznie niesprawiedliwy można było odnieść się do t. z. rady uniwersyteckiej. Apelujący bezpodstawnie i do niewłaściwej instancyi, płacił karę taką samą jak ten, co przyjął apelacyą. Osoby prywatne, do uniwersytetu nienależące, wnoszące skargę przeciw scholarowi przed fałszywe forum, płaciły jako karę dziesięć ówczesnych pragskich groszy.

W braku ustaw szczegółowych Kazimierzowskiego uniwersytetu, które może bezpowrotnie zaginęły, nie da się oznaczyć jakość kar, wymierzanych przez rektora za poszczególne przewinienia. Akt z r. 1364 wspomina tylko o relegacyi z uniwersytetu. Dla zamiejscowych scholarów pociągała ona za sobą wyświecenie z miasta Krakowa i Kazimierza i ich przedmieść. Była to z pewnością najsurowsza kara, która osobę uniwersytecką dosięgnąć mogła.

Komu ją rektor wymierzył, temu mieszkańcy obu wspomnianych miast musieli z obowiązku odmówić dachu i chleba, a władze policyjne miały nakaz wydalić go z miasta.

Sprawy większe karne sądził biskup a względnie sędzia królewski. Aresztowanie scholara mogło jednak nastąpić tylko z wiedzą rektora, który miał prawo w razie potrzeby wstawienia się za oskarżonym.

Na tem kończą się nasze wiadomości o rektorze Kazimierzowskiego uniwersytetu. Jest w nich mnóstwo luk, które dla braku źródeł żadną miarą wypełnić się nie dadzą.

Rektor w Uniwersytecie Jagiell. od 1400 do obecnej chwili.

I. Rektor w ogóle.

Za panowania Andegaweńczyka, który dla Polski był ojczymem, a następnie wśród ciągłych zamieszek domowych, wynikłych po jego śmierci, upadł Kazimierzowski Uniwersytet, nie doznawszy ani od tronu ani też od duchowieństwa należytego poparcia, którego przecież potrzebował jako nowa, nie zagospodarowana jeszcze instytucya. Królowa Jadwiga, spadkobierczyni krwi i monarchii Wielkiego Piasta, odziedziczyła oraz świetną i wielką po nim myśl, skierowaną do podźwignięcia — oświaty wśród swych poddanych. I znów Uniwersytet miał być główným czynnikiem w rozpoczętej pracy.

Ale królowa Jadwiga wskutek zmienionych okoliczności musiała rozpocząć pracę w innym od swego dziada kierunku. Przybyła Koronie polskiej pogańska Litwa. Ponieważ dzieło zbliżenia się tych dwóch pobratymczych ludów miało zdobyć sobie trwałe podstawy, konieczność wymagała zjednoczenia ich z sobą przez szerzenie w Litwie chrześciaństwa. Pobożna i pełna poświęcenia królowa Jadwiga pojęła odrazu potrzebę podjęcia takiej pracy. W r. 1397 fundowała w Pradze Collegium Lithuanorum w celu sposobienia duchownych dla nawracania i nauczania Litwinów. Jednocześnie wniosła z małżonkiem swoim Jagiełłą prośbę do Rzymu o pozwolenie wykładania teologii w Uniwersytecie krakowskim. Papież Bonifacy IX dał w r. 1397 przychylną odpowiedź, oświadczywszy w dokumencie, że w Krakowie od dawnych czasów był i jest uniwersytet (cum studium generale ab olim fuerit atque sit [1]).

Na podstawie tego pozwolenia przystąpiono do reorganizacyi uniwersytetu. Wzór do niej sam się nasuwał. Wszystkie uniwersytety, które otrzymały prawo wykładania teologii, konstytuowały się poniekąd z konieczności na modłę paryskiego [2]). Akt restauracyjny wydany był w r. 1400 i uzyskał zatwierdzenie stolicy apostolskiej [3]). Dawna »universitas scholarium« ustąpiła miejsca nowej organizacyi, uniwersytetowi, kierowanemu i reprezentowanemu przez doktorów i magistrów. Zaszły więc zasadnicze zmiany i w określeniu władzy rektorskiej w myśl ustaw uniwersytetu paryskiego.

Akt reorganizacyjny wylicza niektóre atrybucye i przywileje rektora i kodyfikuje obyczaj, którego się w przyszłości trzymać należy; resztę miał uzupełnić statut szczegółowy.

Stanowisko rektora w uniwersytecie, jego prawa, obowiązki i atrybucye, zdefiniowane w pierwszych latach przekształconego uniwersytetu, przetrwały z małymi zmianami blisko cztery wieki tj. do roku 1778. Szczegóły, które tu zbieramy, obejmą całą ową czterowiekową prawie przestrzeń czasu.

[1]) Cod. dipl. I, str. 24. [2]) Denifle, l. c. str. 759. [3]) Cod. dipl. str. 25 i nast.

Stosownie tedy do paryskiego wzoru a zresztą zgodnie z utartą miejscową tradycyą stanął na czele uniwersytetu jeden tylko rektor. Dokument reorganizacyjny nie mówi, kto ma nim być, scholar czy profesor; wiemy jednak, że według zwyczaju paryskiego mógł być wybrany na rektora li tylko profesor, a wykaz rektorów, który w jednym z następujących rozdziałów podajemy, stwierdza, że i u nas trzymano się tego samego zwyczaju.

Profesorom też tylko samym przysługiwało prawo czynnego wyboru; nie ma o tem wzmianki w akcie z roku 1400, ale przywilej ten jako wyłącznie profesorski da się sprawdzić nieomal przy wyborze każdego rektora po wszystkie czasy, dokąd tylko akta uniwersyteckie sięgają. Małą zmianę w tym względzie przedsięwzięto w r. 1604, przypuszczając bakałarzy do czynnego wyboru rektora. W roku tym bowiem za rektorstwa Mikołaja Dobrocieskiego dokonano reformy uniwersytetu, która stoi niejako na rozstaju XV. i XVI a XVII. i XVIII stólecia [1]). Odtąd przy wyborze rektora mieli być obecni wszyscy profesorowie i scholarzy, ale tylko doktorowie, magistrowie, licencyaci i bakałarze mogli brać czynny udział w wyborach. Delegowali oni z pośród siebie pięciu wyborców, którzy jednomyślnie wybierali rektora. Ta komisya przypomina nam dzisiejsze collegium wyborcze złożone z delegatów wydziałów, w którego skład i docenci wejść mogą.

W pierwszych dziewiętnastu latach piastował rektor powierzoną sobie godność przez cały rok, a od roku 1419, począwszy od półrocza zimowego, aż do 1778 tylko przez pół roku. Odtąd też wyznaczono dwa stałe dni w roku dla wyborów rektora a mianowicie dzień św. Jerzego (24 kwietnia) dla wyborów na półrocze letnie a dzień św. Gallusa (16 października) na semestr zimowy. Zapisano w aktach rektorskich [2]) dystych, określający czas urzędowania rektora:

Sicut Anna aestivalis
Ita Prisca hiemalis
Dimidium est totalis
Magistratus rectoralis.

Ustępujący rektor mógł być i bywał powtórnie i częściej wybierany.

Czy rektorowie pobierali stałą płacę za pełnienie swych obowiązków czy też zadawalniali się tylko okolicznościowymi dochodami, wpływającymi do ich rąk n. p. tytułem opłat promocyjnych, kosztów procesu, tego dla braku źródeł dokładnie powiedzieć nie umiem. Zdaje mi się, że nie pobierali, bo byłby o tem wspomniał akt z r. 1400, który nie pomija milczeniem pensyj profesorskich. W późniejszych wiekach, odkąd istnieją tak zwane Libri rationum tj. wykazy dochodów i rozchodów uniwersyteckich, płacono rektorom stałą pensyą kwartalnymi ratami [3]).

O atrybucyach i prawach rektora dokument z r. 1400 szczupłe podaje wiadomości, braki te jednak dadzą się łatwo uzupełnić.

Uniwersytet Jagielloński, jak wszystkie ówczesne uniwersytety, był instytucyą autonomiczną, w której rektor dzierżył najwyższą władzę, sprawując rząd,

[1]) Zob. Arch. Uniw. Jag. LL. 1171 i 3837. [2]) Arch. Senat. akad. L. 23, str. 448. [3]) Arch. Sen. akad. zob. np. rkps. LL. 37—42 $^{1}/_{2}$.

czuwając nad wykonaniem ustaw i doglądając administracyi funduszów uniwersyteckich. Rektorowi podlegali bezpośrednio wszyscy profesorowie i uczniowie, ich służba i bedele, księgarze, introligatorzy, a od r. 1746 w skutek rozporządzenia Augusta III. także malarze wraz z swoją czeladzią. Wstępujących do uniwersytetu zapisywał rektor do metryki i odbierał od nich przysięgę posłuszeństwa.

Zakres władzy jurysdykcyjnej rektora nie doznał w nowym akcie żadnych zmian: przekopiowano odnośny ustęp z dawnego przywileju do nowego prawie dosłownie, nie ma więc potrzeby powtórnego rozstrząsania tej atrybucyi rektorskiej. Niejakie zmiany poczyniła w tym względzie deklaracya przywilejów uniwersytetu, wydana przez Zygmunta Augusta w r. 1570[1]). Król ustanowił mianowicie dwie nowe instancye, do których wolno było apelować od orzeczeń rektora w sprawach cywilnych i mniejszych karnych; pozwolił nadto stronom interesowanym apelować w każdej sprawie, gdyby im się podobało; przedtem apelowanie było ograniczone tylko do tych wypadków, gdzie niesprawiedliwość sądu rektora biła w oczy. Dawniej rada uniwersytecka, czyli po dzisiejszemu senat akademicki, była jedyną i najwyższą instancyą, teraz postawiono nad nią zgromadzenie wszystkich profesorów zwyczajnych (tota universitas), od którego znów można się było odwołać do komisyi, złożonej z rady uniwersyteckiej, rektora i biskupa. To królewskie rozporządzenie okazało się w praktyce nieznośnem, bo prowadziło do pieniactwa i utrudniało wielce całą manipulacyą sądowniczą. Z tych też powodów akt reformacyjny z r. 1604 przystąpił do częściowego usunięcia złego, znosząc czwartą instancyą; pozostawił trzecią ale utrudnił możność apelowania przez to, że apulujący do rady uniwersyteckiej musiał płacić dwa złp. a apelujący do pełnego zgromadzenia profesorów dziesięć złp.

Jako najwyższa władza wykonawcza w uniwersytecie rozporządzał rektor rozmaitymi środkami, do których między innymi należały t. z. cenzury kościelne, wymierzane przedewszystkiem przeciw tym, którzy własność uniwersytecką zatrzymywali lub uszczuplali.

Ta naczelna głowa autonomicznej w pełnem tego słowa znaczeniu instytucyi, tyloma i tak rozległymi wyposażona prawami i przywilejami, cieszyła się wielkiem u wszystkich poszanowaniem i powagą. To też po wszystkie czasy wielkim było zaszczytem piastować berła Almae Matris Jagellonicae, o które w XV. wieku książęta krwi nie wstydzili się ubiegać.

W r. 1402 stał u steru Uniwersytetu książę drohicki a w dwadzieścia lat później piastował jej berła książę mazowiecki Aleksander, syn Ziemowita.

Jeden kanclerz uniwersytetu, którym był biskup krakowski, miał prawo pierwszeństwa przed rektorem ale tylko podczas promocyj; zresztą w obrębie uniwersytetu nie było wyższej nad rektora władzy.

Gdy kanclerz osobiście urząd swój wykonywał, senat akademicki ubrany w togi musiał mu towarzyszyć przy czem bedele nieśli berła nie przed rektorem ale przed kanclerzem[2]).

[1]) W całości wydrukowana w Muczkowskiego Mieszkaniach, str. 109. [2]) Zob. rozdział »Berła rektorskie«.

Jeżeli jednak biskup na akty promocyjne przychodził jako gość a nie jako kanclerz, wtedy rektor zajmował wyższe od niego miejsce. Ciekawy w tym względzie fakt i sądzę, że prawdziwy zapisał w anałach akademii Radzimiński pod r. 1604 [1]). Przybył na akt promocyi licencyackiej królewicz Władysław, delegowany przez ojca swego, w towarzystwie Klaudyusza Rangoniego, nuncyusza apostolskiego, Bernarda Maciejowskiego, biskupa krakowskiego, Piotra Tylickiego, biskupa kujawskiego i podkanclerzego koronnego, Zygmunta Myszkowskiego, marszałka wielkiego koronnego i wielu senatorów świeckich. Królewicz usiadł na katedrze, rektor uniwersytetu tuż przy katedrze po lewej ręce, a po prawej nuncyusz. Rektor więc miał wyższe miejsce aniżeli biskup kanclerz i inni świeccy i duchowni dygnitarze.

Innych jednak zasad trzymano się przy usadzaniu do stołu w czasie uczty uniwersyteckiej, wyprawionej po skończonej powyższej promocyi. Przy pierwszym stole na naczelnem miejscu siadł królewicz a obok niego nuncyusz pod baldachinem, na następnych miejscach biskupi i dygnitarze świeccy a wreszcie rektor uniwersytetu. Tu rektor występuje jako gospodarz, który w poczuciu praw gościnności, z obowiązku więc ostatnie zajmuje miejsce; w czasie aktu promocyi jednak oddano mu jako niezależnemu, że tak powiem, jedynowładcy uniwersytetu zaszczytne miejsce tuż przy boku królewicza. Mówiąc o tej uczcie, trudno nam jest powstrzymać się, aby nie udzielić czytelnikowi wiadomości, która nam się dosyć ciekawą wydaje a zresztą wcale od rzeczy nas nie odprowadza. Po skończonej uczcie wręczył rektor w imieniu uniwersytetu królewiczowi »Libellum, in quo equitatus totius orbis depictus continebatur [2]).

Prawo precedencyi [3]) przysługiwało rektorowi i przy publicznych pochodach i uroczystościach. Przy pogrzebie biskupa Padniewskiego w r. 1572 w Krakowie zajął rektor w orszaku pogrzebowym takie miejsce: Na czele szli żacy z szkół parafialnych (scholares), a po nich duchowieństwo zwykłe klasztorne i świeckie, dalej wikaryusze a następnie kanonicy katedralni, wreszcie opaci i dwóch prałatów, za nimi szły zwłoki biskupie, tuż za trumną krewni biskupa, za nimi kilku magnatów a zaraz po magnatach rektor z profesorami i żakami uniwersyteckimi (studiosi) przed magistratem miasta Krakowa [4]).

W uroczystej procesyi odbytej na Skałkę w czasie koronacyi Henryka Walezego postępował rektor w wyższem od kapituły krakowskiej miejscu [5]).

Te i mnóstwo innych przykładów, które ciekawy czytelnik znajdzie w anałach akademii Radymińskiego oraz w literaturze drukowanej, są wymownym dowodem, że rektor akademii przez całe cztery prawie wieki licząc od odnowienia uniwersytetu, zajmował w spółeczeństwie wysokie stanowisko, odpowiadające zupełnie stanowisku jego w organizmie uniwersyteckim.

Z rokiem 1778, jak już zaznaczono, z chwilą gdy komisya edukacyjna umocowała Kołłątaja do przeprowadzenia reformy akademii krakowskiej i w stanowisku rektora i w obyczaju dotyczącym jego osoby rozpoczyna się szereg zmian,

[1]) Rkps bibl. Jag. L. 226. [2]) Radymiński, l. c. [3]) Jakie w tym względzie obyczaje istniały w innych uniwersytetach zob. Bulaeus, l. c. III, 574 i następne; IV, 586. — Kink, Geschichte der k. Univ. zu Wien, I, I. str. 111, Wien 1854. [4]) Radymiński, l. c. [5]) Radymiński l. c. str. 120.

które w następnych ustępach pragniemy po krótce skodyfikować. Nadmieniamy tylko, że przed rokiem 1795 nie powzięto jeszcze żadnej zasadniczej reformy.

I tak w r. 1778 wrócono do pierwotnego obyczaju, praktykowanego w pierwszych dziewiętnastu latach istnienia odnowionego uniwersytetu, przedłużono mianowicie odtąd urzędowanie rektora z jednego półrocza na rok cały. Pierwszym rektorem, dzierżącym berła w tych nowych warunkach, był ks. Antoni Żołędziowski. Wybierano go na rektora przez pięć z rzędu lat, i to było nowością, niepraktykowaną dawniej.

Po dokonaniu reformy zamianowała komisya edukacyjna w r. 1783 wprost od siebie rektorem uniwersytetu czyli jak teraz mówiono Szkoły Głównej księdza Hugona hr. Stumberg Kołłątaja, głównego jej reformatora. [1])

Po Kołłątaju, który jako emeryt otrzymał probostwo św. Floryana w Krakowie, stanął na czele Szkoły Głównej znów z woli komisyi edukacyjnej ksiądz Feliks Oraczewski. Za jego rektorstwa odwiedził Kraków Stanisław August i zaszczycił swą obecnością posiedzenie publiczne Szkoły Głównej.

W r. 1795 za rektorstwa ks. Józefa Szabla zabrano Kraków na rzecz monarchii austryackiej. Nowy rząd zreformował niebawem Szkołę Główną w swój sposób i zastósował do niej także właściwy sobie wybór rektorów. Nowo zaprowadzony porządek dotrwał do roku 1809. Wiadomości z owego kilkoletniego okresu posiadamy bardzo mało. Z trudnością przyszło mi zebrać nawet nazwiska rektorów z tego czasu.

Po przyłączeniu Krakowa wraz z tak zwaną Galicyą zachodnią do Księstwa warszawskiego w końcu r. 1809 książę Józef Poniatowski nadał w imieniu księcia warszawskiego Fryderyka Augusta nowe urządzenie i mianował jej rektorem ks. Sebastyana hr. Sierakowskiego, kanonika i proboszcza katedry krakowskiej. Prałat ten, miłośnik sztuk pięknych, a w szczególności architektury, zrestaurował własnym kosztem zaniedbaną salę w Collegium majus i polecił Stachowiczowi malarzowi ozdobić jej ściany obrazami, przedstawiającymi sceny z dziejów uniwersytetu. Malowania te usunięto przy ostatniem restaurowaniu biblioteki Jagiellońskiej. Jeden z obrazów, przekopiowany przez Wojciecha Eliasza, oglądać można w Czytelni tejże biblioteki. Przedstawia on zmyśloną scenę złożenia bereł uniwersyteckich przez rektora Krzysztofa Najmanowicza u tronu Zygmunta III. Do tego obrazu wypadnie nam powrócić w następnym rozdziale. [2])

Za rektorstwa Sierakowskiego przybył do Krakowa książę warszawski. Aby go uroczyście przyjąć, urządził uniwersytet publiczne posiedzenie, a prof. Sołtykowicz czytał rozprawę O stanie akademii. Stary książę miał się według świadectwa Brodowicza zdrzymać podczas odczytu.

Po Sierakowskim obrał sobie uniwersytet w r. 1814/15 na rektora Walentego Litwińskiego, dra i prof. prawa. Za jego rektorstwa ogłoszono Kraków w r. 1816 wolnem miastem i zreorganizowano niebawem uniwersytet.

[1]) Wiadomości o rektorach począwszy od Kołłątaja aż do roku 1850 czerpię z ciekawej i ważnej książki prof. Dra Brodowicza: Ważniejsze dokumenta i t. d., Kraków, 1874. [2]) Projekta obrazów Stachowicza znajdują się w bibliotece Jagiellońskiej.

Nowy statut [1]) podniósł rektora na taki stopień, na jakim nigdy przedtem nie był. Litwiński mógł pleno titulo nazywać się »Magnificus rector«, bo dzierżył w swoich rękach władzę, od której zawisł kierunek naukowy, administracya i jurysdykcya. W czynnościach swoich był wspierany przez radę rektorską, złożoną z dziekanów wszystkich wydziałów. Prezydował w senacie akademickim i zasiadał jako główny referent w Radzie wielkiej uniwersytetu Jagiellońskiego, która była najwyższą magistraturą szkolną.

Za rektorstwa Litwińskiego zorganizowało się ostatecznie i uzyskało zatwierdzenie w r. 1816 Towarzystwo naukowe, którego potrzebę wskazał był już statut przez księcia Poniatowskiego nadany. Każdoczesny rektor uniwersytetu był tego Towarzystwa prezesem, a każdy profesor uniwersytetu ex officio czynnym jego członkiem. Rektor Litwiński inaugurował je w lutym r. 1816.

Kilka lat z rzędu piastował Litwiński urząd rektora. Po ostatnim obiorze w r. 1820, zajścia wywołane przez młodzież uniwersytecką, z różnych dzielnic dawnego Królestwa Polskiego licznie nagromadzoną, pozbawiły Litwińskiego godności rektorskiej oraz profesorskiej katedry. Te same wypadki spowodowały kilka modyfikacyj, ścieśniających wielce liberalny statut uniwersytetu. Jednocześnie zakazali trzej nasi protektorowie synom swoich poddanych uczęszczać do szkół krakowskich.

Po Litwińskim nastąpiło chwilowe bezkrólewie; obowiązki rektora pełnił przez ten czas Sebastyan Girtler, prof. i dziekan wydziału lekarskiego.

Z trudnego położenia usiłowano wybrnąć przez to, że wybrano na rektora Józefa hr. Załuskiego, pułkownika i flügeladjutanta cara rosyjskiego; obiecywano sobie, że Załuski, będąc w łaskach u imperatora, wyjedna u niego względy dla uniwersytetu. Atoli minęło lat trzy, a rektor pułkownik nie zjechał do Krakowa i nie wyjednał też dla uniwersytetu żadnych łask. Przez cały ten czas zastępował go Girtler.

Zjawił się wreszcie Załuski w lipcu 1826 roku, lecz już nie w charakterze rektora, ale jako kurator generalny wszystkich zakładów naukowych wolnego miasta Krakowa i jego okręgu. Przywiózł z sobą nowy statut dla uniwersytetu, dzieło osławionego podówczas kuratora wileńskiego Nowosilcowa. Uniwersytet powołał Girtlera na rzeczywistego rektora, który przy instalacyi swojej zdał sprawę z blisko sześcioletniego zastępstwa swego.

Statut kuratorski zniweczył prawie do szczętu znaczenie rektora; albowiem zostawiwszy mu tytuł, pensyą i czas urzędowania, poprzednim statutem zastrzeżone, ograniczył całą jego działalność li-tylko »ad scientifica«, aczkolwiek i te poddaje ostatecznie pod decyzyą kuratora. Zresztą zaś odbiera mu wszystkie inne atrybucye i takowe na kuratora przelewa. A ponieważ tenże statut umarza oraz Radę rektorską i Radę wielką uniwersytetu Jagiellońskiego tudzież Senat akademicki i wyklucza rektora nawet z rady kuratorskiej, zatem pozbawił go wszelkiej sposobności objawiania gdziekolwiek nawet w rzeczach naukowych

[1]) Zatwierdzony przez Senat rządzący w r 1818, ogłoszony jest drukiem.

swojego zdania. Zgoła ten statut potworny zamienia rektora na niemego figuranta, chyba tylko do szczególnych poruczeń kuratora przydatnego.

Gdy się skończyły trzy lata urzędowania Girtlera w r. 1829 kurator kazał mu niepytając się o to korporacyi akademickiej wbrew zasadom statutu sprawować nadal obowiązki rektora.

Wybuchło w listopadzie w r. 1830 powstanie; uniwersytet wydobył się z pod jarzma ubliżającej mu absolutnej kurateli. Dawniejszy statut i porządek rzeczy zostały przywrócone, Girtler zrzekł się rektorstwa, a następcą jego wybrano Dra Rafała Estreichera, prof. nauk przyrodniczych. Rektorat jego upłynął wśród niepewności o przyszłość.

Przyniosła ona w r. 1833 w kwietniu nowy dla uniwersytetu statut. Przyznano znów rektorowi tylko kierownictwo naukowe, przelewając inne jego atrybucye na komisarza rządowego. Skrócono nadto czas urzędowania rektora z trzech na dwa lata, a pensyą obcięto z 8000 na 2000 złp. Nakoniec nakazano wybierać rektorów po kolei co raz to z innego wydziału.

Wskrzeszono znowu senat akademicki i wielką radę uniwersytecką i zapewniono rektorowi w niej głos stanowczy i postawiono go tym sposobem w przyzwoitych względem komisarza rządowego stosunkach, którego zresztą miejscowemu rządowi poddano.

Po ukończeniu swego dzieła reorganizacyjnego pełnomocnicy trzech opiekuńczych dworów mianowali sami pierwszym takim rektorem Dra Karola Hubego, prof. mat., na przeciąg dwóch lat.

Taki stan rzeczy przetrwał do roku 1850.

Nowe wypadki nowe przyniosły z sobą skutki i zmiany. Od roku 1850/51 do 1859/60 rządził uniwersytetem kurator Piotr Bartynowski, Dr. o. praw.

Wreszcie uregulowała niepewne stosunki uniwersytetu naszego ustawa z roku 1873, która do dziś dnia obowiązuje. Określono jasno stanowisko rektora w uniwersytecie i w obec wyższych władz państwa.

Tylko profesorowie uniwersytetu czynni zwyczajni mogą być na rektorów wybrani. Czas urzędowania rektorskiego ograniczony jest do roku jednego. Ustępujący rektor może być wybrany powtórnie. Prawo czynnego wyboru przysługuje komisyi złożonej z delegatów fakultetu, a mianowicie wybiera każdy z czterech wydziałów po czterech wyborców, z których dwaj muszą być profesorami zwyczajnymi, dwaj inni mogą też być profesorami nadzwyczajnymi lub wreszcie docentami prywatnymi. Tej komisyi wyborczej przewodniczy ustępujący rektor. Dla ważności wyborów wymaga ustawa absolutnej większości głosów. Gdyby jej i przy powtórnem głosowaniu nie osiągnięto, należy przystąpić do ściślejszych wyborów, przyczem uwzględnia się tych tylko kandydatów, którzy przy drugiem głosowaniu mieli największą ilość głosów. Gdy ściślejszy wybór nie wyda rezultatu, rozstrzyga los. Tylko ustępujący rektor może nieprzyjąć wyboru i nie potrzebuje też podawać powodów, dla których to czyni; każdy inny wybrany, musi je komisyi przedłożyć, która bez debaty w drodze głosowania rozstrzyga o ich słuszności. Gdy komisya orzeknie, że są niesłuszne, wolno się jeszcze interesowanemu odnieść po decyzyą do ministra oświaty.

Jako termin wyborów na każdy następny rok szkolny, wyznacza ustawa przedostatni miesiąc starego roku szkolnego. Wybrany rektor potrzebuje zatwierdzenia od ministra oświaty.

Ustępujący rektor przelewa władzę na swego następcę w osiem dni przed rozpoczęciem roku szkolnego. Uroczysta instalacya, tam gdzie ona jest w zwyczaju, ma się odbyć w dniu rozpoczęcia studyów.

Zastępcą rektora jest prorektor tj. rektor z ubiegłego roku. Dawniej n. p. w XV wieku był inny zwyczaj. Vice-rektora mianował sobie sam rektor i to niekoniecznie bezpośredniego swego poprzednika. [1] Gdyby i prorektor dla słusznych powodów obowiązków rektora pełnić nie mógł, wtedy jako zastępca ma być powołany dziekan tego wydziału, do którego zalicza się rektor. Wrazie stałej niemożności spełniania obowiązków ze strony rektora orzeka collegium wyborców, a względnie senat akademicki, czy należy przystąpić do nowego wyboru czy nie.

Prawa i atrybucye rektora dzisiejszego, ani w przybliżeniu nie są podobne do tych, które mu nadał akt reorganizacyjny z r. 1400. Wtedy był on głową autonomicznej instytucyi, wyposażoną w rozległe przywileje i z obszernym zakresem działania, dziś atrybucye rektora zredukowane są ad minimum. Dawniej rada uniwersytecka była więcej komisyą wspierającą rektora w jego czynnościach, senat dzisiejszy jest najwyższą magistraturą uniwersytecką, kierującą wszystkimi sprawami ogólnego znaczenia. Rektor jest tylko przewodniczącym senatu, który w razie potrzeby zwołać może na nadzwyczajne posiedzenia. Natomiast ciąży na nim w pierwszej linii obowiązek doglądania, aby ustawy i uchwały uniwersyteckie wszędzie i przez wszystkich były wykonywane, oraz odpowiedzialność za całą działalność senatu i kancelaryi uniwersyteckiej. Ma też rektor nieco władzy jurysdykcyjnej w sprawach dotyczących honoru akademickiego i posłuszeństwa dla ustaw uniwersyteckich.

Za pełnienie swych obowiązków nie pobiera żadnej stałej płacy, jedynym jego dochodem są opłaty promocyjne.

II. Berła i pieczęć rektorska.

Rektorowie średniowiecznych uniwersytetów byli wyposażeni w rozległą władzę i używali niekiedy pewnych zewnętrznych jej oznak.

W Padwie, Bolonii i w Perugii nosili w XIII mianowicie wieku broń odporną i zaczepną (arma defensibilia i offensibilia). [2] W Paryżu i w Montpellier rektorowie wręczali nowo obranym bedelom rózgi czy berła, które widocznie nie były oznaką bedelskiej godności, jak raczej miały wskazywać, że instytucye a względnie rektorowie, którym bedele służyli, rozległą mieli władzę.

[1] Cfr. Conclusiones. Univ. str. 19 i 21. [2] Zob. Denifle, l. c. I, 196.

Napisałem do Paryża, aby się dowiedzieć o stroju i insygniach tamtejszego rektora. Odpowiedź objaśnia tylko dzisiejszy obyczaj. O dawnych czasach znajduję w Bulaeusu wiadomość, że pod koniec XIV wieku rektor uniwersytetu odbiera po zmarłym bedelu srebrną rózgę (virgam argenteam) i wręcza ją nowo obranemu bedelowi. [1]) Statut uniwersytetu w Montpellier mówi szczegółowo o rózdze zielonej (virga viridis coloris), którą nosił bedel tego uniwersytetu. [2])

Z dawnych bereł uniwersyteckich mało co ocalało. Dr. W. Lübke zdołał ich ledwie kilka wyliczyć. [3])

Z bereł dawnych naszych uniwersytetów znamy prócz krakowskich berło wileńskiego uniwersytetu. W literaturze są liczne o niem wiadomości. [4]) Rysunek jego znajdujemy u Jochera i Balińskiego. Jocher tak je opisuje: »jest ono całe srebrne, w kształcie toczonym, ze rznięciem wypukłem, nader wytwornem i bogatem, na liściach i szyjach części łączących złociste, długości calów 32, średnicy w jabłku większem calów 4, wagi złotniczej dzisiejszej funtów 3 łutów 22, próby srebra wyższej od dwunastej, składa się z części czyli dzwon, wzajem ze sobą stosowanych, jedenastu, różnej długości wewnątrz próżnych, przejętych prętem żelaznym, całą długość berła przebiegającym, u dolnej części przymocowanym u wierzchu herbem Litwy, lanym, ze znakiem Towarzystwa Jezusowego, na tarczy zakończonym tak, że za odśrubowaniem tej ostatniej części, wnet się wszystkie z tego pręta luzują i zsunąć się dają. Napis na dole na obwodzie trzona, którym się ono ręką ujmowało, następujący: Anno 1632 Constat Flor 200 M 8 S 7«. Jocher sądzi, że data umieszczona na berle jest rokiem naprawy. nie przytacza jednak żadnych na to dowodów. Dlatego też należy się raczej przychylić do zdania Balińskiego, który nadanie berła odnosi do panowania Władysława IV; przemawia zatem bowiem rok wyryty na jego rękojeści 1632, odpowiadający wstąpieniu na tron tego monarchy nadto i ta okoliczność, że w dziejach Akademii poraz pierwszy napotykamy wzmiankę o użyciu berła podczas doktoryzacyi ks. Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, w r. 1636. Berło to, używane przy uroczystościach akademickich, bywało noszone na poduszce aksamitnej za rektorem przez cały czas trwania uniwersytetu wileńskiego aż do jego zamknięcia w r. 1831. Potem przechowywało się w skarbcu akademii medycznej wileńskiej, ale już w r. 1762 zagubiło się bez śladu.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie posiada trzy dawne berła.

Rysunki ich chromolitograficzne mamy w Wzorach sztuki średniowiecznej, wydanych przez Aleksandra hr. Przeździeckiego i barona Rastawieckiego. Pomieszczone są na jednej tablicy wraz z herbami, które je zdobią, tak, że po lewej ręce patrzącego jest berło najstarsze; nazwijmy je rektorskiem, pozostawiając sobie uzasadnienie tej nazwy na później; dwa inne berła nazwijmy kanclerskimi,

[1]) Hist. Univ. Par. IV, str. 967. [2]) Zob. Brandowski, l. c. str. 216 i nastp. [3]) Zob. dzieło zbiorowe p. t. »Die Saecularfeier den Universität Heidelberg« wydane w r. 1886. [4]) Pisali o niem: Adam Jocher w Wizerunkach i Roztrząsaniach naukowych, Wilno 1873, zeszyt 24; Chodźko, D. C., w Piśmie zbiorowem wileńskiem, na rok 1862 wydał Jan ze Śliwina, str. 221 i Baliński Michał Dawna Akademia wileńska, Petersburg, 1862, str. 128.

z których jedno umieszczone w środku tablicy, pochodzi od Zbigniewa Oleśnickiego, zaś drugie od Fryderyka Jagiellończyka a względnie od Bernarda Maciejowskiego, biskupów krakowskich, kardynałów i kanclerzy uniwersytetu.

O pochodzeniu naszych bereł błędne w literaturze krążyły zdania, których nie usunęły całkowicie poszukiwania Muczkowskiego [1]) ani też szczegóły, które do wyników Muczkowskiego dorzucił Aleksander hr. Przeździecki [2]).

Mniemano mianowicie, że dwa starsze berła pochodzą od Jagiełły, a trzecie od Zygmunta III. Pierwszy, który takie twierdzenie postawił, był Radymiński. Za nim poszedł przeszło sto lat później rektor Wojciech Biegacewic a następnie Jan Śniadecki i inni.

Józef Muczkowski przystąpił do tej tradycyi z niedowierzaniem i poddał ją sumiennej krytyce.

Wykazał mianowicie, że uniwersytet nie mógł mieć od początku swego istnienia dwóch bereł, gdyż drugie berło otrzymał dopiero od Oleśnickiego. Obalił wreszcie mylną tradycyą o pochodzeniu trzeciego berła od Zygmunta III i stwierdza stanowczo na podstawie dokładnej analizy herbów, że było ono własnością kardynała Fryderyka Jagiellończyka. Myli się jednak, gdy mówi, że berło to ofiarował Uniwersytetowi Zygmunt I. Wprowadza Muczkowski nadto czwarte berło, podarowane Akademii przez kardynała Maciejowskiego. Po tym history cznym przeglądzie przystępujemy do opisu naszych bereł.

Berło rektorskie, z wszystkich najstarsze, jest srebrne pozłacane, składa się z gałki, trzonu i korony, których długość wynosi razem 1,106 m. Gałka o falistej powierzchni opasana jest pierścieniem. Trzon w przekroju okrągły, dęty, wypełniony drewnianym drążkiem, podzielony jest na siedem części o rozmaitej długości. U dołu i u góry, w połowie i w $^{1}/_{6}$ wysokości mierząc od gałki opasują trzon pierścienie, złożone z kilku falisto zagiętych paseczków. Nad drugim od dołu pierścieniem umieszczony jest pierścień szeroki bardzo wypukły złożony z kilku pasów, służący jako przeszkoda dla rękę trzymającej berło. Górna połowa trzonu ożywiona jest trzema tryadami czyli wiązkami tarcz herbowych, z których pierwsza wiązka przymocowana jest do trzonu prawie pod samym jego środkowym pierścieniem a dwie inne w równych od siebie, od korony i od pierwszej tryady odległościach. Korona spoczywa na kapitelu, złożonym z pięciu krążków o coraz to większych średnicach; widzimy w niej mniejsze i większe krzyżyki na przemian z sobą połączone o zaokrąglonych ramionach

W szczegółach nie ma artyzmu, owszem całość trzeba zaliczyć do pospolitych wyrobów złotniczych.

Berło to uległo już naprawie.

Trzon, pierścienie i tarcze herbowe zdają się być pierwotne, bo wykonane są z jednego i tego samego materyału a mianowicie z srebra 15 próby [3]). Gałka zaś oraz korona są dorobione później z srebra 8 próby. Całe berło jest mocno w ogniu złocone i ma mianowicie pozłotę żółto czerwoną i na późniejszych i na pierwotnych częściach, zkąd wynika, że pozłocenia dokonano po uskutecznieniu

[1]) Rękopisa Radymińskiego, Kraków 1840. [2]) Wzory sztuki średniowiecznej, tekst objaśniający chromolitografie. [3]) Analizy chemicznej dokonał p. L. Lepszy.

naprawy. O ile z aktów uniwersyteckich wywnioskować można, restaurowano to berło albo w 1697 albo w 1719 roku [1]), może razem z berłem Oleśnickiego. Berło wraz z drążkiem, który się wyjąć nieda, waży 916 gramów.

Nazwaliśmy berło co dopiero opisane rektorskiem. Nie dostało się ono bowiem uniwersytetowi przypadkiem, ale zostało sprawione umyślnie dla użytku rektorów, jako zewnętrzna oznaka ich władzy. Nie noszono go też nigdy przed kanclerzem, przychodzącym na promocye licencyackie. Wiemy bowiem, że w czasach, gdy już uniwersytet trzy miał berła, dwa z nich tylko kanclerzowi towarzyszyły. Wspomina o tem Starowolski [2]) a słowa jego znajdują potwierdzenie w obrazku z r. 1710 [3]).

Przedstawia on nam wielką scenę promocyi, której przewodniczy biskup Łubieński. Kanclerz siedzi na tronie, a po prawej i lewej jego ręce stoją bedele każdy z jednym berłem.

Data sprawienia tego berła nie da się z pewnością ściśle oznaczyć. Według wszelkiego prawdopodobieństwa należy jej szukać w pierwszem decennium XV wieku. Wiemy, że królowa Jadwiga zostawiła fundusz dla wskrzeszonego przez siebie uniwersytetu, zapisując mu w części swoje klejnoty, szaty, pieniądze i sprzęty. Jan z Tęczyna, wykonawca ostatniej woli królowy, sprzedał te rzeczy w r. 1405. Sądzę że może około tego czasu berło sprawione zostało. Temu przypuszczeniu nie sprzeciwiają się herby, umieszczone na berle. Godła te dadzą się z łatwością do właściwych odnieść ziem i osób, trudność polega tylko w wytłumaczeniu ich wyboru i rozmieszczenia. Na naczelnem miejscu bo wewnątrz korony jest Głowa żubra, herb województwa Kaliskiego a względnie Wielkopolski. Najbliższa korony wiązka składa się z tarcz z Orłem polskim, Pogonią litewską i herbem Zadora Lanckorońskich. A. hr. Przeździecki widzi w tym herbie tylko podobieństwo do h. Zadora, szuka dlań innego znaczenia i oświadcza wreszcie, że przedstawia on może głowę Lwa ziem ruskich: powołuje się przytem na pieczęć Jadwigi, w której podobna ma być głowa (Wzory sztuki średn.). Podobieństwa owego w powołanej pieczęci nie znalazłem i uważam, że przypuszczenie Przeździeckiego jest mylne, a herb nasz odnoszę do osoby Zbigniewa z Brzezia marszałka dworu królewskiego. [4])

W drugiej tryadzie mamy herb ziemi sandomierskiej w niezwykłej postaci, bo gwiazdy rozmieszczone są w dwóch polach zamiast znajdować się w jednem; dalej herb »Poraj« (Róża) Michałowskich a wreszcie godło Szafrańców »Starykoń.« Uderza nas takie zestawienie herbów. Skąd się tu bierze herb ziemi sandomierskiej, gdy nie ma herbów innych ziem?

[1]) Zob. Arch. sen. akad. rkps. l. 38 str. 309 p. r. 1697: »A reparatione sceptorum pro argento et sex aureis, a dedauratione et aurifici in solidis fl. 123«. — Tamże p. r. 1719 czytamy: »A reparatione sceptorum, deauratione, comparatione figurae Crucifixi, sigilli, argenteorum rectoralium post conflagrationem et pro labore expendit Mgn. rector Jodłowski aurificibus iuxta connotationem tynf 310, qui reducti ad currentem moneatm efficiunt fl. 396 gr. 20.« [2]) Laudatio Acad. str. 13. »Cancellarius Universitatis quoties ad publicos actus procedit, totus eum senatus academicus, togis suis ornatus, commitatur sceptraque ante eum a bedellis, quos accensos latine vocamus, duo praeferuntur.« [3]) Zob. Illustracye polskie z życia uniwersyteckiego XVII. i XVIII wieku napisał Dr. A. Karbowiak, str. 15. [4]) Podpisał się jako świadek pod aktem donacyjnym z r. 1403, wystawionym przez Władysława Jagiełłę.

Herb Starykoń umieszczony jest na berle przez wdzięczność dla Szafrańców, którzy w r. 1401 zapisali uniwersytetowi wieś Trątnowice [1]. Jeden z tych dobrodziejów, Jan Szafraniec, był rektorem uniwersytetu w r. 1404.

Czem sobie Michałowscy zasłużyli na umieszczenie ich herbu na berle? Żył wtedy Mikołaj z Michałowa, kasztelan wojnicki, który już w r. 1401 podpisał jako świadek pewien akt fundacyjny Władysława Jagiełły [2]. O zasługach jego względem uniwersytetu nie mamy żadnych wiadomości.

W trzeciej wreszcie wiąsce jest herb andegaweński królowy Jadwigi, herb Topor, przypominający nam Jana z Tęczyna, wykonawcę testamentu królowy Jadwigi i dobrodzieja uniwersytetu i wreszcie herb Jastrzębiec, który nam przywodzi na pamięć Wojciecha Jastrzębca, biskupa poznańskiego, który niejednokrotnie podpisywał akty fundacyjne, wystawione na rzecz uniwersytetu przez króla Jagiełłę. O zasługach jego względem uniwersytetu nie wspominają jednak źródła.

Z powyższego zestawienia widzimy, że w historyi najstarszego naszego berła jest jeszcze wiele zagadkowych szczegółów.

Pewniejszą jest historya dwóch bereł kanclerskich.

Papież, zamianowawszy nowego kardynała, przysyłał mu wraz z dyplomem pewne insygnia nadanej mu godności; między nimi figurowała laska (baculus).

Taką laskę dostał Zbigniew Oleśnicki od papieża Mikołaja V., który go w r. 1449 zamianował kardynałem [3]. Z nią wiąże się historya drugiego berła uniwersyteckiego, którego Oleśnicki później używał zamiast tamtej.

Berło to, 1·159 m. wysokie, składa się także z gałki, trzonu i korony. Ostatnia podobna jest w zupełności do korony berła poprzedniego i spoczywa na podwójnym krążku, kutym z srebra i pozłacanym. Wewnątrz korony jest tarcza z herbem papieskim, Orłem polskim i Dębnem kardynała Oleśnickiego.

Gałka, umieszczona u spodu trzonu, opasana jest w środku pierścieniem, na którym znajdujemy ornament w kształcie sznuru pereł. Trzon kolumny dęty, w przekroju okrągły, z średnicą 27 mm., kuty z srebrnej blachy, ożywiony jest pięcioma pierścieniami, z których drugi i trzeci, licząc od gałki, umieszczone są blisko siebie nieco wyżej jak w środku trzonu. Między nimi znajduje się zapora dla ręki, trzymającej berło, w kształcie przewróconego talerzyka, który wcale z całością berła nie harmonizuje. Pod krążkami korony przylutowane są do trzonu cztery srebrne tarcze. Trzy z nich są lane i mają herby, czwarta zrobiona później z srebra kutego nie ma herbu. Na jednej z tych trzech tarcz jest Orzeł polski, na drugiej herb Oleśnickiego Dębno, na trzeciej herb ziemi rakuskiej »Pięć skowronków«.

Herb ostatni nasuwa myśl o pochodzeniu berła i o czasie, w którym je Oleśnicki mógł dostać. Sądzę, że otrzymał je w darze albo od cesarza Fryderyka III albo od córki jego Elżbiety, żony Kazimierza Jagiellończyka, mniej więcej około r. 1454 [4].

Oleśnicki umierając zapisał berło uniwersytetowi, jak opiewa napis gotycki umieszczony na grubo złoconej wstędze, wijącej się naokoło trzonu w polach po-

[1]) Zob. Cod. dipl. I, str. 43. [2]) Zob. Cod. dipl. I, str. 37. [3]) Zob. Monumenta m. ae. hist. reg. Pol. ill., II, 2, str. 82. [4]) Dr. Lübke, l. c. pisze, że berła srebrne uniwersytetu w Greifswaldzie podobne są do naszego; czyby mogła być między nimi a naszem jaka styczność?

między trzecim, czwartym i ostatnim pierścieniem: Sceptrum Reverendissimi patris domini domini Sbignei tituli sanctae Priscae presbiteri cardinalis ac episcopi cracoviensis pro universitate legatum. Obiit feria tertia post palmarum anno domini 1455.

Berło to, według analizy p. L. Lepszego było dwa razy naprawiane. Pierwotne jego części zrobione są bowiem z srebra 15 próby, natomiast gałka i przylegający do niej koniec trzonu oraz talerzykowaty guz z srebra 12 próby, zaś tarcza bez herbu i korona z 8łutowego srebra. Korona poprzedniego (rektorskiego) berła zrobiona jest z srebra tej samej próby, z czego zdaje się wynikać, że obie pochodzą z jednego czasu. Dowodzi tego nadto i rysunek krzyżyków i technika. [1])

Berło to wraz z drążkiem, który wypełnia dęty jego trzon, waży 1·21 kg.

Oleśnicki był wielkim uniwersytetu naszego dobrodziejem. Z jego hojności powstała przy uniwersytecie głośna bursa Jeruzalem. Założona w r. 1453 i wyposażona i przez fundatora i przez innych dobrodziejów w znaczne fundusze przetrwała wśród rozmaitych klęsk i nieszczęść kraju blisko cztery wieki. Była to jedna z największych burs krakowskich.

Trzecie berło było własnością kardynała Fryderyka Jagiellończyka.

Pod względem artystycznej i materyalnej wartości należy mu się przed dwoma innymi pierwszeństwo. Wykonane z srebra 15 próby, pozłocone całe, waży wraz z drążkiem w trzonie 2·316 kilogramów. Długość trzonu wraz z gałką i koroną wynosi 1,08 m. Gałka wewnątrz pusta, w przekroju okrągła, składa się z pierścienia, wzdłuż którego po obu stronach szeregują się półkule na zewnątrz wypukłe. Jeden biegun gałki zamyka sześciolistna rozeta, drugi łączy się z trzonem sześciobocznym, pokrytym wzorzystym ornamentem grawerskiej roboty. Średnica trzonu wynosi 34 mm. Trzy pierścienie z pięknym ornamentem opasują trzon, dzieląc go na cztery części. Jeden umieszczony jest nad gałką, składa się z kilku pasów, z których środkowy ma największą wypukłość. Podobny pierścień znajduje się blisko korony; środkowy ma znacznie mniejszą wypukłość. Trzon uwieńczony jest koroną liściastą, wspartą na pięknym kapitelu, podtrzymanym sześcioma konsolkami w kształcie przekrojonej gruszki. W koronie jest medalion z herbami, które Muczkowski [2]) trafnie objaśnił wykazując, że berło to należało do kardynała Fryderyka. Są tu emaliowane herby papieża Aleksandra VI., Orzeł polski z krzyżem biskupim i kapeluszem kardynalskim nad tarczą oraz herb habsburgski, matki Fryderyka, Elżbiety austryackiej.

Sprawa nadania tego berła uniwersytetowi nie doczekała się do tego czasu rozwiązania, Muczkowski rzucił tylko niepoparty niczem domysł, że może Zygmunt I dał je akademii.

Mojem zdaniem rzecz miała się w taki sposób, jak ją przedstawiam.

W r. 1494 znalazł się w Collegium majus skarb, składający się z pieniędzy i rozmaitych klejnotów. Klejnoty zabrał Fryderyk Jagiellończyk, zobowiązując się za nie zapłacić pewną sumę. Oddał jednak tylko 50 grzywien [3]). Po śmierci jego, która nastąpiła w r. 1503, akademia zażądała prawdopodobnie zwrotu reszty

[1]) Co do daty restauracyi zob. przypisek str. XVI. [2]) Rękopisma Radymińskiego. [3]) Zob. Łętowski, Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich, Kraków 1854.

należytości i wzięła w braku pieniędzy w zastaw berło po śp. kardynale. Przypuszczam dalej, że Bernard Maciejowski, otrzymawszy godność kardynalską wykupił berło od akademii, biorąc je na własny użytek. Maciejowski umierając (1608) zapisał berło akademii[1]), które jednak nie wiadomo dla jakich przyczyn zatrzymał u siebie ks. Łukasz Doctorius, dr. teol. i kan. krakowski.

Wybuchły tymczasem zjadliwe spory między akademią a Jezuitami. Sejm koronacyjny w Warszawie, w r. 1632 zebrany, deleguje dla załatwienia waśni między stronami komisyą dwunastu, w której skład wchodził między innymi Firlej, biskup przemyski. Komisya odbyła dwa posiedzenia na zamku krakowskim, na które strony wezwano do przedłożenia żądań swoich. Jako delegat akademii przemawiał ówczesny jej rektor ks. Jakób Najmanowicz. »Kiedy mu ks. Firlej, biskup przemyski perswadował, prosząc, aby swego prawa lubo dobrego Universitas trochę odstąpiła OO. Jezuitom przynajmniej theologiej uczyć pozwoliwszy,« wtedy to Najmanowicz, niechcąc żadną miarą na taki podział praw i przywilejów przystać, położył przed komisarzami pieczęć i dwoje bereł (rektorskie i Oleśnickiego), żądając »aby Respublica jako swego contra insultus adversariorium broniła.« Dzięki energicznej obronie Najmanowicza, komisya rozstrzygła spór na korzyść Akademii.

Może to zwycięztwo było bezpośrednią przyczyną, że kapituła krakowska uchwaliła w następnym roku, aby wykonawcy testamentu ś. p. ks. Łukasza Doctoriusa oddali Akademii berło, które jej zapisał Bernard Maciejowski.[2])

Fakta złożenia pieczęci i bereł przed komisyą i oddania trzeciego berła, zapisanego uniwersytetowi przez Bernarda Maciejowskiego, o których tradycya się zatarła, dostarczyły późniejszym pisarzom materyału do usnucia podania o złożeniu bereł przez Krzysztofa Najmanowicza przed tronem Zygmunta III i o nadaniu przez niego trzeciego berła.

W ścisłym stosunku z berłami zostaje pieczęć rektorska.[3])

Zdaje się, że uniwersytet, od samego swego początku dwóch używał pieczęci, większej czyli uniwersyteckiej i mniejszej czyli rektorskiej.

W r. 1498 uchwalił uniwersytet, aby listy wysyłane do króla i kardynała pieczętowane były pieczęcią większą.[4]) Z tego zdaje się wynikać, że pisma wydawane w imieniu całego uniwersytetu bywały zaopatrywane pieczęcią uniwersytecką. Natomiast pod pismami wystawionymi przez rektora i w jego własnem imieniu kładła się pieczęć mniejsza czyli rektorska.[5])

Pieczęć większa, której odcisk znajdujemy w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego na rękopisie z r. 1428, przedstawia św. Stanisława biskupa, przed któ-

[1]) Zob. uwagę następującą. [2]) Oto co czytamy w księdzę posiedzeń kapituły krakowskiej: Anno 1634 die Veneris 30 Junii Sceptrum honoris et eminentiae cardinalatus per Illustrissimum et Rndum olim piae memoriae Bernardum, miseratione divina S. R. E. et tit. S. Joannis ante portam Latinam Cardinalem Maciejowski, nnncupatum Archiepiscopum Gnesnensem, Primatem Regni, Universitati almae Academiae Cracoviensis pro honore rectoratus et sui memoria, donatum, hucusque penes Rdum olim Lucam Doctorium, S. T. D., Can. Crac., retentum, eidem Universitati Cracov. per Adm. Rndos Dominos eiusdem executores restituendum esse Rdi Dni Capitulares concarditer concluserunt«. [3]) O pieczęciach Uniwersytetu Jagiellońskiego pisał J. Muczkowski zob. Rękopisma Marcina Radymińskiego str. 145 i nstp. [4]) Concl. Univ. str. 64. [5]) Tamże str. 73.

rym stoi tarcza z Orłem polskim. W otoku jest podwójny napis: Sigillum. universitatis. studii. cracoviensis. generalis.

Sanctus. stanislaus. wladislaus. r. polie. [1])

Odcisk pieczęci mniejszej dobrze zachowany znalazłem w rękopisie [2]) Biblioteki Krasińskich w Warszawie pod dokumentem z r. 1619, którego obecnie jednak niemam pod ręką. Muczkowski, któremu się zdarzyło widzieć dwa odciski, powiada, że w górnej części pieczęci na zakręconej wstędze umieszczony jest napis prawdopodobnie Sigillum Universitatis Cracoviensis; w dolnej części położona jest tarcza z dwoma berłami, ułożonymi na krzyż a mającymi na wierzchołkach swych korony.

Nadanie tych pieczęci należy odnieść do początku uniwersytetu Jagiellońskiego. Broscyusz w swoim Gratisie (f. N. v.) wspomina, iż »była za Jagiełła długa deliberacya, coby za herb akademiey dać: po rozmaitych namowach stanęło na tym, aby jako zacna kapituła krakowska ma trzy korony (w polu niebieskiem), tak zaś akademia miała dwoje sceptra«. Jakób Najmanowicz oświadczył w mowie swej, wygłoszonej przed komisyą rozstrząsającą w r. 1633 spór Uniwersytetu z Jezuitami, iż »sigillum od sławnej pamięci fundatora dane de insigniis regni dwoje partycypuje bereł«, a na innem znów miejscu pisze, iż »oboje sceptra (są) w polu niebieskiem«. [3])

W r. 1656 podczas wojny szwedzkiej obie pieczęcie zaginęły. Nowe kazano zrobić dopiero w r. 1659. Dla zapobieżenia nadużyciom dano pieczęci rektorskiej zmieniony kształt, a mianowicie umieszczono na okrągłej tarczy nad berłami na krzyż złożonymi koronę, a napis umieszczono w otoku.

W r. 1674 rektor Wojciech Łańcucki odbiera od poprzednika swego między innymi przedmiotami także Sigillum majus Universitatis argenteum cum aquila i Sigillum minus ferreum cum sceptris coronatis.

W wieku XVII zaczęli nietylko dyrektorowie kolonij, ale także i inni nauczyciele, mistrzowie i profesorowie używać pieczęci rektorskiej nawet w prywatnych korrespondencyach. W r. 1773 uniwersytet surowo zakazał podobnego nadużycia, gdyż pieczęć rektorska samemu tylko rektorowi służyć powinna. [4])

Po zaprowadzeniu reformy w r. 1780 nadano uniwersytetowi nową pieczęć. Na ukoronowanej tarczy umieszczony był orzeł polski, a na nim znów mała tarcza z dwoma na krzyż berłami w polu niebieskiem. W pierwszym około orła obwodzie, znajdował się napis: Schola princeps Regni Poloniae, w drugiem zaś było dwadzieścia herbów ziem i województw, których szkoły pod zarządem uniwersytetu zostawały. [5])

Po objęciu Krakowa przez rząd austryacki w r. 1796 samych tylko bereł i to już nie w niebieskiem ale w czerwonem polu w pieczęci używać zaczęto z napisem w otoku Sigillum Universitatis Cracoviensis.

Odtąd herb ten prócz małych odmian w tarczy i wiszącym około niej wieńcu statecznie się utrzymuje. [6])

[1]) Zob. Cod. Dipl I, str. 164. [2]) Statuta Collegii Jeruzalem. [3]) Zob. Muczkowski, Rękopisma str. 146. [4]) Zob. Concl. Univ. r. 1773, 13 marca, str. 161: Ciekawy jest ustęp w tem postanowieniu Uniwersytetu... cum cuilibet Magistro in promotione destinata arma et symbola pro iure et consuetudine Universitatis tribuantur, quibus ille in commerciis epistolarum commode uti possit et valeat (str. 160). [5]) Opis herbu ustanowionego przez komisyą edukacyjną dla Akademii wileńskiej zob. Baliński, Dawna Akad. wil. str. 261. [6]) Zob. Muczkowski l. c. str. 150.

III. Strój rektora.

Podczas pewnych aktów i uroczystości uniwersyteckich jak n. p. podczas promocyj, przy uroczystych przemówieniach do młodzieży uniwersyteckiej, podczas nabożeństw obchodzonych przez uniwersytet, rektor występuje dziś w tak zwanym stroju rektorskim, składającym się z następujących części: żupanika z pasem, togi, kołnierza gronostajowego, łańcucha, pierścienia, rękawiczek i biretu.

Żupanik jest pąsowy, z wąskimi rękawami, zapinany na guziki; kładzie się pod togę, aby zakryć te części stroju cywilnego, któreby z pod niej wyglądały. Niektórzy rektorowie nie wdziewają go.

Toga rektorska jest atłasowa pąsowa, spada w obfitych fałdach po kostki, zawiązuje się pod szyją pąsowym sznurem z kutasami, ma kołnierz aksamitny wywijany o miernej szerokości i rękawy bardzo szerokie, obszyte przy końcach pąsowym aksamitem.

Kołnierz gronostajowy zapina się na przodzie. JM. Rektor Łepkowski wprowadził zwyczaj nowy, przenosząc zapięcie na plecy, chcąc przez to uzyskać tło gładkie dla łańcucha. W taki sam sposób były zapinane t. zw. załogi dawnych doktorów i profesorów teologii, czego liczne mamy na portretach przykłady.

Łańcuch rektorski nie odznacza się ani piękną robotą ani szczególną kompozycyą. Jestto dzieło jakiegoś wiedeńskiego fabrykanta. W środku łańcucha, wisi na trójliściu okrągłe ogniwo wewnętrz z herbem uniwersyteckim emaliowanym. Do ogniwa przywieszona jest gwiazda srebrna z umieszczoną na niej złotą. Łańcuch waży 256·75 gramów, ogniwa jego są z złota 12½ próby, zawieszenie z złota 10½ karatowego, srebrne części z srebra 14 próby. [1])

Biret podobnej co toga barwy, aksamitny, u dołu okrągły, przechodzi u góry w cztery rogi.

Rękawiczki jedwabne czerwone.

Sygnetów rektorskich istnieją dwa: Jeden dawniejszy, drugi nowy. Pierwszy lany jest z złota dukatowego i waży 24¾ gram. Średnica jego wynosi 20 mm. a w stronę tłoku 21 mm. Obrączka w przekroju czworokątna, ma ślady konturu ostrołukowego. Tłok sygnetu jest ośmioboczny nieco wydłużony, ze zwierzchnią płytką przylutowaną do sygnetu, jak tego bielszy pasek biegnący naokoło dowodzi. Kształt pierścienia przypomina XV wiek, rytowanie herbu wiek XVIII lub najwyżej koniec XVII.

Wnętrze sygnetu oznaczone jest literą E, która wskazuje, że w roku 1807 był ten przedmiot poddany opodatkowaniu. Ten sam znak mają berła.

Sygnet drugi, nowy, zrobiony jest z złota koronnego, w tłoku ma fałszywy kamień.

Stroju powyższego używa rektor dopiero od r. 1851.

Gdy z r. 1796 wcielono Kraków do monarchii austryackiej, nowy rząd zreformował Szkołę Główną. Prastary strój korporacyjny uniwersytetu ustąpił miejsca nowemu obyczajowi, strojom przepisanym ustawą austryacką.

[1]) Według analizy p. L. Lepszego.

W początkach wolnego m. Krakowa wszedł w modę uniform obywatelski a od r. 1833 używała korporacya uniwersytecka zwyczajnego stroju cywilnego. [1])

W r. 1849 wyszło rozporządzenie, w którem przepisano uniform dla wszystkich urzędników monarchii austryackiej a więc i dla profesorów uniwersytetu. [2])

Przepis ten nabrał znaczenia w r. 1851, gdy zapowiedziano, że Najjaśniejszy Pan odwiedzi Kraków. Władze cywilne, zawiadamiając o tem Senat akademicki, dały mu do zrozumienia, że w myśl obowiązujących ustaw korporacya uniwersytecka winna przedstawić się Monarsze w mundurach. [3])

Wtedy to Senat akademicki, któremu zaszczytnie przewodniczył JM. Rektor Dr. Majer, uznał za stosowne[4]) po zasięgnięciu opinii wydziałów [5]) wystąpić podczas przyjmowania Monarchy w togach.

Odezwę Senatu przyjął minister oświecenia do wiadomości. [6])

Czas przyjazdu bliski wymagał pośpiechu. Wzorów do tog nie było. Istniało tylko kilka starych czarnych, które się używały do promocyj.

W takich warunkach i okolicznościach powstał dzisiejszy strój korporacyi uniwersyteckiej. Twórcami jego byli Rektor Majer, Helcel i Pol. Według zapewnienia prezesa Majera zasięgano rady w zagranicznych uniwersytetach, polegano jednak przeważnie na tradycyi.

Z tych więc czasów datuje strój rektorski z wyjątkiem łańcucha i jednego pierścienia, które później prawdopodobnie za rektorstwa Dietla sprawiono.

Wiadomo, że Najjaśniejszy Pan okazał się niechętnym dla tog, które też niebawem zarzucono, wprowadziwszy użycie za kuratoryi Bartynowskiego dawne przepisy o mundurach i nowy o brodach. [7]) W czasie przyjęcia cesarza, prof. G. przeciwny togom jako zapleśniałej średniowieczyźnie sam jeden wystąpił w fraku, narażając się na niewłaściwe dla siebie przydomki z strony złośliwych widzów.

Nadszedł wreszcie rok 1869. Uniwersytet poniekąd z obowiązku wziął udział w uroczystości powtórnego pochowania zwłok ostatniego z Piastów zasiadających na tronie polskim. Wtedy znów przypomniano sobie togi i uchwalono w nich wystąpić przy pogrzebie na wniosek prof. Dra Łepkowskiego.

Odtąd ów strój korporacyjny używa się stale.

Strój rektorski dzisiejszy należy więc odnieść do roku 1851.

Różni on się pod wielu względami od dawniejszego stroju rektorów.

Najprzód nie było dawniej zupanika. Krój i barwa togi zgadza się z przeszłością; drobnych odmian nie podobno tu uwzględniać.

Togę purpurową z szerokimi rękawami ma rektor Girtler (1826/27—1830/31), którego portret znajduje się w zbiorze obrazów uniwersyteckich. Portret ten jest zrobiony w r. 1830 przez Brodowskiego. Widać, że wtedy jeszcze istniała dawna toga rektorska.

Zresztą toga ta podobna jest i co do kroju i co do barwy do togi, w której występuje rektor na obrazie Stachowicza, zrobionym za rektorstwa ks. Seb. hr. Sierakowskiego (1809/10 — 1813/14) a przekopiowanym przez Wojciecha Eljasza. Obraz ten oglądać można w Bibliotece Jagiellońskiej. Mają na tym obrazie pur-

[1]) Zob. Archiwum Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego L. 1/62. [2]) Tamże [3]) Tamże. [4]) Tamże. [5]) Tamże. [6]) Tamże. [7]) Tamże.

purowe togi i trzej profesorowie, towarzyszący rektorowi. Być może, że to fantazya Stachowicza. Ale tu nie pora i miejsce, aby tego dochodzić. Notuję tylko ten fakt, że dziekan wydziału filozoficznego używał dawniej togi purpurowej.[1])

Rektor Girtler i rektor Stachowicza mają historyczny strój.

Przemawia najprzód za tem obraz z XVIII wieku, który znajdujemy w współczesnym rękopisie przechowanym w archiwum Senatu akademickiego.[2])

Przed rozpoczęciem kursów zwoływał dziekan wydziału filozoficznego profesorów, aby rozdzielić plan godzin i rozdać między nich księgi do czytania (»pro accipiendis horis.)« Na takie zgromadzenia przychodzili i uczniowie wydziału. Dla podniesienia uroczystości zgromadzenia zapraszał na nie dziekan rektora Uniwersytetu, który »ex cathedra« wygłaszał odpowiednią oracyą[3]). Obraz nasz datujący z r. 1712 przedstawia podobną scenę. Rektor zasiadł na katedrze, którą ozdobiono u góry herbem rektorskim. Po obu stronach katedry siedzą i stoją profesorowie i uczniowie. Rektor ma na sobie togę pąsową z szerokimi bardzo rękawami.

W znanym nam już obrazku z r. 1710 przedstawiającym akt promocyi w obecności biskupa, widzimy wśród profesorów uniwersytetu jednę tylko osobę ubraną w togę pąsową. Tą osobą może być tylko rektor uniwersytetu. Toga ta obszyta jest złotym galonem u końca rękawów, zresztą całkiem podobna do poprzednich przez nas cytowanych.

Jest na Wawelu w Krakowie obraz z XV. stólecia, znany pod nazwą »Dysputy doktorów,« odtworzony w Wzorach sztuki średniowiecznej. Do obrazu tego wypadnie nam powrócić inną razą. Tu tylko zapisuję, że jeden z dysputujących wydaje mi się być ubrany w togę rektorską ówczesną, pąsową, powłoczystą u spodu fałd i u końca rękawów złotym obszytą galonem.

Barwa togi naszych rektorów wzięta jest, jak to z góry przewidzieć można, z Paryża. Historyograf uniwersytetu paryskiego du Baulay, żyjący w XVII w. pisze, że i rektorowie paryscy za jego czasów i w dawnych wiekach nosili suknię purpurową wpadającą w kolor fioletowy (vestis purpurea violacei coloris.)[4])

Kołnierza gronostajowego w dawnych wiekach rektorowie nasi nieużywali. Ta część stroju rektorskiego jest nowością z r. 1851. Nosili rektorowie kołnierze i w dawnych czasach, ale były one zrobione z tej samej co toga materyi. Takie kołnierze widzimy, na wszystkich obrazach, na których skonstatowaliśmy togi rektorskie wyjąwszy jednę dysputę doktorów.

Nadto przychodzi tu w pomoc świadectwo piśmienne Radymińskiego. Pisze on w swych Analach pod r. 1400, że rektor przy akcie otwarcia zreorgani-

[1]) Zob. Arch. Sen. Akad. Rps l. 90, str. 14: Eodem Anno et Decano (1600 com. aestiva) ipso die electionis D. Decani IX octobris, quae erat sabbati Clarissimus et Admodum Rndus Dns Dns Michael Nicolaus Wierzbicki in Alma Academia Crac. Artium Magr. et Phiae Doctor, Camenocensis Cano..., quod ex singulari sua liberalitate ac munifico beneficio inclytae facultati Phicae novam Togam purpuream panni pretiosi obtulerit et donaverit eademque suum D. Decanum decenter exornaverit ex unanimi voto et consensu omnium C. DD. Doctorum et professorum, Toga est ornatus, cuius usum ad omnes Academicos actus publicos sacros quotiescumque Adm. Rndo Dno placuerit et visum fuerit V. facultas Artistica dedit et permisit. [2]) Arch. Sen. Akad. Liczba 90, str. 249. [3]) Zob. Muczkowski Statuta pag. LXXIX. [4]) Hist. Univ. Parisiensis, I, 262.

zowania uniwersytetu ubrany był w togę a na niej miał szkarłatny kołnierz aksamitny. [1])

Cały opis uroczystości podany przez Radymińskiego jest fikcyjny. [2]) Co powiedziano o kołnierzu rektorskim z r. 1400, należy odnieść do XVII wieku, w którym Radymiński swoje Anały pisał.

W Gabinecie archeologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego jest kołnierz pąsowy, złotym obszyty galonem, pod szyją z białą pomarszczoną załogą. Tradycya niesie, że to kołnierz dawnych rektorów wileńskich, którego już Skarga, pierwszy tej Akademii rektor miał używać. Nie wchodząc w to, o ile tradycya powyższa jest prawdziwa, zaznaczamy, że kołnierz ten podobny jest do kołnierzy naszych rektorów z tą tylko różnicą, że tamten ma białą załogę a te jej nie mają. Białe załogi mieli u nas profesorowie i doktorowie teologii.

Skąd poszło, że w r. 1851 weszły gronostaje w skład stroju rektorskiego, gdy ich dawniej rektorowie nie nosili? Jest w niszy facyaty kościoła św. Anny w Krakowie posąg Jana Kantego. Święty ma tu zamiast zwykłej białej załogi gronostajową pelerynkę na wzór kanoników tej kollegiaty [3]), której kościół zdobi.

Dano mu nadto do rąk księgę i położono na niej dwa berła na krzyż, insygnia rektorów uniwersytetu Jagiellońskiego. Święty Jan Kanty nie był rektorem. Ten posąg sądzę nasunął w r. 1851 mylną myśl, że dawni nasi rektorowie mieli gronostaje.

Portrety i posągi nie zawsze nam dają prawdę historyczną a więc oględnie z nich korzystać trzeba. W kościele św. Floryana w Krakowie jest kilka portretów rektorów. Poznajemy ich i z podpisów i z bereł rektorskich. Patrząc na nich, gotowi jesteśmy orzec, że mają na sobie strój rektorski, a tymczasem po dokładniejszem rozpatrzeniu się po innych portretach i w materyale piśmiennym okazuje się, że są w stroju doktorów i profesorów teologii.

Biret purpurowy zaprowadzony w r. 1851 był zgodnie pomyślany z dawną przeszłością. Domniemalny rektor w znanej nam już Dyspucie doktorów ma czerwony biret w pierwotnym jeszcze kształcie. Rektorowie późniejszych czasów np. w XVII i XVIII wieku nosili czarne birety. W illustracyach [4]) i na portretach liczne tego znajdujemy przykłady.

Rękawiczki rektorskie były i w dawnych czasach czerwone, czego przykład znajdujemy w znanem nam już obrazku z r. 1710, w którym przedstawiona jest wielka scena promocyi w obecności biskupa Łubieńskiego.

Łańcucha rektorowie nasi nie nosili dawniej. Nie widzimy go na portretach; nie znajdujemy też o nim żadnej wzmianki w źródłach piśmiennych. Skąd Al. hr. Przeździecki zaczerpnął wiadomość [5]) o łańcuchu złotym, który aż do

[1]) Arch. Bibl. Jag. L. 226, str. 242. Magnificus dominus rector, qui tunc erat venerandus clarissimus Stanislaus de Skarbimiria Decretorum doctor toga amictus talari, cui coccina epomis holoserici villosi superinducta erat. [2]) Zob. Brandowski, l. c. str. 319 i nstp. [3]) Żaden z kanoników, którzy u świętej Anny mają portrety i ubrani są w gronostaje, nie był rektorem Uniwersytetu. [4]) Zob. np, Arch. Sen. akad., rkps L. 91 1/2, str. 224. Pomiędzy nagrodami, przeznaczonymi za pilność w nauce, znajdują się insygnia rektorskie: na dwóch berłach złożonych na krzyż leży czarny biret. [5]) Zob. Wzory sztuki średniowiecznej.

końca zaszłego wieku miał być własnością Akademii, a dziś jest w posiadaniu prywatnem? Sądzę, że tu mamy do czynienia z błędną tradycyą. Nie znajdujemy nigdze w inwentarzach uniwersytetu o łańcuchu rektorskim wzmianki. Pamiętano o zapisaniu do ksiąg inwentarycznych innych mniej wartościowych przedmiotów, o łańcuchu tak kosztownym nie można było zapomnieć. Tradycya ta ma niezawodnie związek z błędnem podaniem o podarowaniu łańcucha uniwersytetowi przez Annę Jagiellonkę w r. 1584, które obalił Muczkowski, wykazując, że darem owym był nie łańcuch ale kubek złoty.

Rezultat naszego przeglądu przedstawia się tedy tak: Dzisiejszy strój rektora datuje z r. 1851. Wzięto z przeszłości togę, biret, rękawiczki i pierścień. Nowo utworzone zostały: łańcuch i żupanik. Dawną pelerynkę robioną z aksamitu zastąpiono kołnierzem gronostajowym.

Na zakończenie tego rozdziału wypada wspomnieć o stroju prorektora. Jedyną jego odznaką jest dziś biret pąsowy, zresztą nosi on togę wydziału, do którego należy. Zwyczaj dawnych czasów nie jest nam znany.

IV. Wykaz rektorów

od 1400 do bieżącego roku.

WIEK XV.

1400.

Stanisław z Skalbimierza, dr. dekr., kan. kollegiaty w Skalbimierzu, później kan. kat. krak. † 1431 dn. 9 stycznia.

1401.

Jan, książe drohicki, dr. dekretów, kustosz i kan. kat. krak. i koll. sandomier., później dziekan kat. krak. † 1434.

1402.

Mikołaj z Gorzkowa, dr. dekr., kan. i oficyał jeneralny kat. krak., dziekan koll. św. Floryana na Kleparzu, później biskup wileński, † 1414.

1403.

Otton, dr. dekr., scholastyk kat. krak.

1404.

Jan Szafraniec, kust. i kan. kat. krak., później biskup włocławski i kancl. król. polsk., † 1433.

1405.

Jan z Rzeszowa Rzeszowski, prob. kościoła św. Michała na zamku krak., kan. kat. krak., poźniej arcybiskup lwowski, † 1436 dn. 12 sierpnia.

1406.

Mikołaj Peyser, bakałarz i prof. teologii. archidyakon koll. P. Maryi w Sandomierzu.

1407.

Franciszek Kreysewicz, z Brzegu, bak. i prof. teol., dziek. koll. św. Floryana w Krakowie, później kan. kat. krak.

1408.

Andrzej z Kokorzyna Kokorzyński, dr. i prof. teol., kustosz koll. P. Maryi w Sandomierzu, później archidyakon kat. krak.

1409.

Eliasz, syn Marcina z Wąwelnicy, bak. teol.

1410.

Mikołaj z Kozłowa Kozłowski, prof. teol., kan. koll. św Floryana w Krakowie, później kan. kat. krakowskiej.

1411.

Łukasz z Wielkiego Koźmina, bak. teologii.

1412.

Mikołaj z Kazimierza, (Hinczki syn), kan. przy kościele św. Jerzego na zamku Krakowskim.

1413.

Stanisław z Skalbimierza, powtórnie wybrany. (zob. 1400).

1414.

Paweł, syn Włodzimierza z Brudzewa, dr. dekr., kustosz kat. krak, † 1435 d. 5 lipca.

1415.

Paweł z Brudzewa, po raz wtóry (zob. 1414).

1416.

Mikołaj Baudissin z Krakowa, bak. teol., kan. koll. św. Floryana w Krakowie.

1417.

Mikołaj, syn sołtysa z Konradswalde, bak. dekr.

1418.

Jan z Falkowa Falkowski, lic. dekr., kan. kat. krak. — Paweł, Włodzimierza syn, z Brudzewa, rektor z r. 1414 i 1415, prorektorem.

1419.

W półroczu letniem. **Pełka z Borzykowa**, kan. koll. św. Floryana, potem kan. kat. krak.
W półroczu zimowem. **Jan Kro**, dr. medycyny.

1420.

W półroczu letniem. **Jakób, syn Henryka z Nowego Sącza**, bakał. formatus i prof. teol.
W półroczu zimowem. **Jakób z Zaborowa Zaborowski**, dr. dekr., później kan. kat. krak. † 1449.

1421.

W półroczu letniem. **Mikołaj Goltberg z Nisy**.
W półroczu zimowem. **Tomasz z Chrobierza**, dr. dekr.

1422.

W półroczu letniem. **Aleksander, syn Ziemowita, książę mazowiecki**, proboszcz kat. gniezn., potem biskup trydencki, patryarcha akwilejski, kardynał kościoła św. Wawrzyńca w Damaszku, † 1444 dn. 2 Czerwca.

1423.

W półroczu letniem. **Zygmunt Peyser**, bak. teol.
W półroczu zimowem. **Maciej z Koła**, lic. prawa kanonicznego i bak. teol.

1424.

W półroczu letniem. **Jan z Radochońc**, kan. koll. św. Floryana w Krakowie, później dr. teol. kan. kat. krak., † 1450.
W półroczu zimowem. **Jakób z Zaborowa Zaborowski**, po raz wtóry (zob. 1420, półrocze zimowe).

1425.

W półroczu letniem. **Jan de Saccis sive de Papia**, dr. fil. i med. (Jan z Pawii, Wiadomości z życia profesorów wydziału lekarskiego w Uniw. Jagiell. przez prof. dra J. Majera w Piśmie zbiorowem wileńskiem na rok 1862 wydał Jan z Śliwna),
W półroczu zimowem. Z powodu srogiego pomoru w tym roku całkiem zawieszono nauki. (Radymiński w Anałach Akademii), do nowego wyboru rektora prawdopodobnie z tego powodu nie przyszło, gdyż go nigdzie nie zapisano.

1426.

W półroczu letniem. **Andrzej z Kokorzyna Kokorzyński**, drugi raz, (zob. r. 1408).
W półroczu zimowem. **Władysław z Oporowa Oporowski**, dr. dekr., scholastyk kat. włocławsk. i kan. kat. gnieźn., potem dziekan kat. krak., podkanclerzy Król. polsk., biskup włocławski, wreszcie arcybiskup gnieźn., † 1453 r. d. 11 marca.

1427.

W półroczu letniem. **Jan Elgot**, dr. dekr., potem scholastyk kat. krak., † 1452, dnia 23 sierpnia*)
W półroczu zimowem. **Benedykt Hesse z Krakowa**, bak. i prof. teol., kan. koll. św. Floryana na Kleparzu, później dziekan koll. św. Floryana i kan. kat. krak.

1428.

W półroczu letniem. **Wawrzyniec z Raciborza**, bak. teol., kan. koll. P. Maryi w Raciborzu i św. Floryana na Kleparzu w Krakowie.
W półroczu zimowem. *Ten sam* po raz wtóry.

1429.

W półroczu letniem. **Andrzej z Kokorzyna Kokorzyński**, po raz trzeci (zob. 1408, 1426 w półroczu letniem).
W półroczu zimowem. **Franciszek Kreysewicz z Brzegu**, po raz wtóry (zob. r. 1407).

1430.

W półroczu letniem. **Jan z Wielunia**, bak. teol.
W półroczu zimowem. **Andrzej z Buku**, bak. teol., kustosz koll. św. Floryana na Kleparzu.

1431.

W półroczu letniem. **Jan z Radochońc**, drugi raz, (zob. 1424 w półroczu letniem).
W półroczu zimowem. **Dersław (Jastrzębiec?) z Borzynowa**. dr. dekr., potem archidyakon kat. krak.

1432.

W półroczu letniem. **Tomasz z Strzępina Strzępiński**, dr, dekr., później kan. kat. gnieźn. i krak. podkanclerzy król. pols., biskup krak., † 1460 dn. 22 września.
W półroczu zimowem. *Ten sam* po raz wtóry.

1433.

W półroczu letniem. **Mikołaj Tempelfeld z Brzegu**, bak. teol., kan. koll św. Floryana.
W półroczu zimowem. **Tomasz, syn Mirosława z Bodzęcina**, bak. dekr., dziek. koll. św. Floryana.

*) Ma nagrobek w Katedrze krakowskiej.

1434.

W półroczu letniem. **Stanisław z Uścia**, dr. dekr., rektor kośc. parafialnego w Dzierząznie.
W półroczu zimowem. **Jan Puszka z Krakowa**, bak. praw. kan., potem kanon. kat. krak. Dersław z Borzynowa prorektorem.

1435.

W połroczu letniem. **Michał z Szydłowa**, dr. dekr.
W półroczu zimowem. **Andrzej z Buku**, poraz drugi. (Zob. 1430, półr. zim.).

1436.

W półroczu letniem. **Jan z Jastrzębia**, prof. teol. kan. kat. płock.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1437.

W półroczu letniem. **Jakób z Zaborowa Zaborowski**, trzeci raz. (Zob. 1420 w półr. zim. i 1424 w połr. zim.)
W półroczu zimowem. **Jan Elgot**, drugi raz. (Zob. 1427 w półr. letn.)

1438.

W półroczu letniem. **Dersław z Borzynowa**, po raz wtóry. (Zob. 1431, półrocze zimowe).
W półroczu zimowem. **Mikołaj, syn Spiczymirza z Krakowa**, dr. dekr., kan. kat. krak., kantor kat. włocław., nuncyusz apostol. i kollektor świętopietrza w król. pol. — potem kan. kat. gniezn., poznań. i włocławskiej, † 1469.

1439.

W półroczu letniem. **Jakób, syn Parkosza z Źorawic**, rektor kościoła parafialnego św. Stanisława na Skałce w Kazmierzu.
W półroczu zimowem. *Ten sam;* w Krakowie sroży się zaraza.

1440.

W półroczu letniem. **Jan z Dobry**, dr. med.
W półroczu zimowem. **Jakób, syn Parkosza z Źorawic**, po raz wtóry. (Zob. 1439, półrocze letnie).

1441.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Paweł z Piotrkowa**, bak. teol., † r. 1442.

1442.

W półroczu letniem. **Stanisław Cielątko z Lisina**, dr. dekr. schol. koll. P. Maryi w Sandomierzu
W półroczu zimowem. *Ten sam*, po raz wtóry.

1443.

W półroczu letniem. *Ten sam*, po raz trzeci.
W półroczu zimowem. **Tomasz z Strzępina Strzępiński**, po raz trzeci. (Zob. 1432 półrocze letnie i zimowe).

1444.

W półroczu letniem. **Jakób z Zaborowa Zaborowski**, czwarty raz. (Zob. 1420, półrocze zim.; 1424 półrocze zim. i 1437 półrocze letnie).
W półroczu zimowem. **Bartłomiej z Radomia**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana w Krakowie.

1445.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Cielątko**, czwarty raz (zob. 1442 półrocze letnie i zimowe i 1443 półr. letnie).

1446.

W półroczu letniem. **Stanisław z Sobniowa Sobniowski**, proboszcz trydencki, kan. kat. krak., płock. i koll. św. Floryana na Kleparzu.

W półroczu zimowem. **Jan z Dąbrówki**, dr. dekr., lic. teol., kan. koll. św. Floryana na Kleparzu. potem prof. teol., dziekan koll. sandeckiej, kustorz koll. kieleckiej i kan. kat. krak., † 1471.

1447.

W półroczu letniem. **Jakób z Zaborowa Zaborowski**, piąty raz (zob. 1420 półrocze zim.; 1424 półrocze zim.; 1437, półr. letnie i 1444 półrocze letnie).

W półroczu zimowem. **Jakób z Krakowa**, dr. i prof. teol., proboszcz klasztoru św. Jadwigi na Stradomiu, † 1457.

1448.

W półroczu letniem, *Ten sam*, po raz wtóry.

W półroczu zimowem. **Mikołaj Bylina z Leszczyn**, lic. św. teol., rektor kośc. paraf. w Kunowie później kan. kat. krak., włocławsk. i koll. św. Floryana, rektor kościoła paraf. w Stróżyskach i prebend. w Chotlu, † 1474 dn. 19 stycznia.

1449.

W półroczu letniem. **Maciej z Łabiszyna**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana, potem dziekan tego kościoła.

W półroczu zimowem. **Benedykt Hesse z Krakowa**, dr. i prof teol., podkanclerzy uniwers., dziekan kośc. św. Floryana, kan. kat. krak., drugi raz (zob. 1427, półr. zim.).

1450.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.

W półroczu zimowem. **Andrzej z Sadowia**, dr. dekr., rektor kośc. paraf. w Irządzach (?)

1451.

W półroczu letniem. **Benedykt Hesse**, czwarty raz (zob. 1427 półr. zim., 1449 półr. zim. i 1450 półr. let.).

W półroczu zimowem. **Jan z Dąbrówki**, drugi raz (zob. 1446 półr. zim.).

1452.

W półroczu letniem. **Jan, syn Skarbka z Pniew, Pniewski**, dr. dekr., archidyak. kat. krak.

W półroczu zimowem. **Jan z Słupczy**, prof. teol. kan. koll. św. Floryana, później kan. kat. krak. i rektor kośc. paraf. św. Mikołaja w Krakowie, † 1488 dn. 2 sierpnia.

1453.

W półroczu letniem. **Mikołaj z Kalisza**, dr. rektor kośc. paraf. w Żarnowcu, pózniej kan. kat. dekr., krak.

W półroczu zimowem. **Jan z Dąbrówki**, trzeci raz (zob. 1446 pół. zim. i 1451 półr. zim.).

1454.

W półroczu letniem. **Benedykt Hesse z Krakowa**, piąty raz (zob. 1427 półr. zim., 1449 półr. zim., 1450 półr. letn. i 1451 półr. letnie).

W półroczu zimowem. **Mikołaj Bylina z Leszczyn**, drugi raz (zob. 1448 półr. zim.).

1455.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.

W półroczu zimowem. **Benedykt Hesse**, szósty raz (zob. 1427 półr. zim., 1449 półr. zim., 1450 półr. letnie, 1451 półr. letn. i 1454 półr. letnie).

1456.

W półroczu letniem. **Jan, syn Skarbka z Pniew, Pniewski**, drugi raz (zob. 1452 półr. letn,).

W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1457.

W półroczu letniem. **Kasper Rokenberg z Krakowa**, licen. dekr, schol. kat. krak., proboszcz koll. sandeckiej.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1458.

W półroczu letniem. **Jan z Dąbrówki**, czwarty raz (zob. 1446 półr. zim., 1451 półr. letn. i 1453 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1459.

W półroczu letniem. **Kasper Rokenberg z Krakowa**, trzeci raz (zob. 1457 półr. letn. i zim.).
W półr. zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1460.

W półroczu letniem. **Wojciech z Liśca**, dr. dekr., kan. koll. kruświck., rektor kościoła paraf. w Luborzycy.
W półroczu zimowem. **Sędziwoj, syn Jana z Tęczyna, Tęczyński**, bak. dekr., kan. kat. krak., później proboszcz koll. w Skarbimierzu.

1461.

W półroczu letniem. **Mikołaj Bylina z Leszczyn**, czwarty raz (zob. 1449 półr. zim. 1454 i półr. zim. i 1469 półr. letn.).
W półroczu zimowem· *Ten sam*, piąty raz.

1462.

W półroczu letniem. **Arnolf, syn Piotra z Mirzyńca**, dr. dekr., kan. kośc. kat. płock., później kan. kat. krak. i pleban kośc. paraf. Wszystkich Świętych w Krakowie.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1463.

W półroczu letniem. **Paweł z Kłobucka**, lic. teol., kan. koll. św. Floryana.
W półroczu zimowem. **Mikołaj z Kalisza**, drugi raz (zob. 1453 półr. letn.).

1464.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Piotr Gaszowiec z Losmierzy**, dr. med., fizyk. król. pol., później radny m. Krakowa.

1465.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej, syn Jana Grzymały z Poznania**, dr. med., lic. dekr., pleb. kośc. paraf. św. Mikołaja w Krakowie, † 1466.

1466.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Paweł z Kłobucka**, drugi raz. (zob. 1463, półr. letnie.).

1467.

W półroczu letniem. **Jan z Dąbrowki**, szósty raz (zob. 1446 półr. zim., 1451 półr. letn., 1453 półr. zim., 1458 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1468.

W półroczu letniem. **Jan z Latoszyna Latoszyński**, dr. dekr., kan. koll. tarnowskiej, później kan. kat. krak.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1469

W półroczu letniem. **Stanisław, syn Floryana z Sadka**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana pleban mstyczowski, † 17 lutego 1474 r.

W półroczu zimowem. **Mikołaj Bylina z Leszczyn**, szósty raz (zob. 1448 półr. zim., 1457 półr. zim., 1455 półrocze letn. i 1461 półr. letn. i zim.).

1470.

W półroczu letniem. **Piotr Gaszowiec**, trzeci raz (zob. 1461 półr. zim. i 1465 półr. letn.).

W półroczu zimowem **Arnolf, syn Piotra z Mirzyńca**, trzeci raz (zob. 1462 półr. letn. i zim.).

1471.

W półroczu letniem. **Jan, syn Jakóba z Dąbrówki**, ósmy raz (zob. 1446 półr. zim. 1451 półr. letn., 1453 półr. zim., 1458 półr. letn. i zim. i 1467 półrocze letn. i zim.).

W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz, umarł w czasie swego rektorstwa.

Klemens z Górki, dr. i prof. dekr., wybrany rektorem 14 stycznia 1472.

1472.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Maciej, syn Klemensa z Kościana**, dr. dekr., pleb. kość. paraf. św. Anny w Krakowie, † 1488.

1473

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Maciej z Błędowa (Błędowski)**, dr. dekr., kan. kat. krak., przem. i wikaryusz generalny krak. (in spiritualibus).

1474.

W półroczu letniem. **Stanisław, syn Floryana z Sadka**, drugi raz (zob. 1469 półr. letnie.).

W półroczu zimowem. **Maciej Błędowski**, drugi raz (zob. 1473 połr. zim.).

1475.

W półroczu letniem. **Jakób, syn Stanisława z Sadka**, dr. dekr., kan. kat. krak., † 28 paźdz. 1487 r.*)

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1476.

W półroczu letniem. **Jan, syn Mikołaja ze Słupczy**, drugi raz (zob. 1452, półr. zim.).

W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1477.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Andrzeja z Kobylina**, z przydomkiem **Kobylinko**, prof. teol., dziekan koll. św. Floryana, † 1503.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1478.

W półroczu letniem. **Stanisław, syn Andrzeja z Zawady**, prof. teol., później kan. koll. św. Floryana † 14 maja 1491.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1479.

W półroczu letniem. **Jerzy, syn Jana Laudamus (Proger), z Krakowa**, dr. dekr., † 1479 za swego rektorstwa.

W półroczu zimowem. **Jan, syn Mikołaja, Beber z Oświęcimia**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana, † 1482.

---

*) Ma nagrobek w katedrze krakowskiej.

1480.

W półroczu letniem. *Ten sam,* drugi raz.
W półroczu zimowem. **Arnolf, syn Piotra z Mirzyńca**, czwarty raz (zob. 1462 półr. letn, i zim. i 1470 półr. zim.).

1481.

W półroczu letniem. **Klemens, syn Macieja z Górki**, trzeci raz (zob. 1471 półr. zim. i 1472 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Stanisław Konicz z Brzezin**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana, później kan. kat. krak., † 10 września, 1492.

1482.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Klemensa z Kościana**, trzeci raz (zob. 1472 półr. zim. i 1473. półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam,* czwarty raz.

1483.

W półroczu letniem. **Jan z Latoszyna Latoszyński**, trzeci raz (zob. 1468 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam,* czwarty raz.

1484.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Andrzeja z Kobylina** z przydomkiem **Kobylinko**, trzeci raz (zob. 1477 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam,* czwarty raz.

1485.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Klemensa z Kościana**, piąty raz (zob. 1472 półr. zim., 1473 półr. letn., 1482 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. **Jan, syn Wincentego z Baruchowa Baruchowski**, dr. dekr., później kan. i archidyak. kat. krak.*)

1486.

W półroczu letniem. *Ten sam,* drugi raz.
W półroczu zimowem *Ten sam,* trzeci raz.

1487.

W półroczu letniem. **Mikołaj z Krakowa**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana.
W półroczu zimowem. *Ten sam,* drugi raz.

1488.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Andrzeja z Kobylina (Kobylinko)**, piąty raz (zob. 1477 półr. letn. i zim. i 1484 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam,* szósty raz.

1489.

W półroczu letniem. **Stanisław z Kobylina Kobyliński**, dr. dekr., kan. koll.,—w Skalbimierzu, † 21 lipca 1489 za swego rektorstwa.
Maciej, syn Andrzeja z Kobylina (Kobylinko), objął berła rektorskie 23 lipca 1489, siódmy raz (zob. 1477 półr. letn. i zim., 1484 półr. letn. i zim., i 1488 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. **Bernard Miklsch z Nisy**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana, kan. kat. św. Jana i koll. św. Krzyża w Wrocławiu, † 2 lutego 1490 za swego rektorstwa.
Stanisław Konicz z Brzezin, wybrany rektorem 4 lutego 1490, drugi raz (zob. 1481 półr. zim.)

---

*) Nagrobek zob. w Katalogu Łętowskiego.

1490.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Andrzeja z Kobylina**, z przyd. **Kobylinko**, ósmy raz (zob. 1489 półr. letn.).

W półroczu zimowem. **Jan, syn Piotra z Pilczy**, prof. teol., kustosz a następnie dziek. kośc. św. Floryana, † 1507.

1491.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Maciej, syn Andrzeja** z przyd. **Kobylinko**, dziewiąty raz (zob. 1490 półr. letn.).

1492.

W półroczu letniem. **Jan z Latoszyna Latoszyński**, piąty raz (zob. 1483).

W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1493.

W półroczu letniem. **Jan z Staniszewic Staniszewski**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana.

W półroczu zimowem. **Jan, syn Bartłomieja, Sacranus z Oświęcimia**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana, magister kap. król., a później pleban paraf. św. Mikołaja, kan. kat. krak. † 15 listopada 1527.*)

1494.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1495.

W półroczu letniem. **Maciej, syn Błażeja z Szydłowa**, prof. teol., dr. dekr., kustosz koll. św. Floryana, potem kan. kat. krak., † 21 grudnia 1519.

W półroczu zimowem. **Walenty z Olkusza**, dr. dekr., kan. kat. krak., później oficyał jeneralny krak. i podkanclerzy uniw., † 21 sierpnia 1508.

1496.

W półroczu letniem. **Andrzej z Łabiszyna**, prof. teol., dr. dekr., dziek. koll. św. Floryana, później kan. kat. krak. i wicekanclerz uniw., † 10 czerwca 1498.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1497.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.

W półroczu zimowem. **Jan z Wysoki Wysocki**, dr. dekr., kan. koll. WW. Świętych w Krakowie, proboszcz w Koprzywnicy, † 1 maja 1504.

1498.

W półroczu letniem. **Jan, syn Jana, Thurzo z Krakowa**, dr. dekr., schol. kat. gniezn., kan. kat. krak., później biskup wrocławski, † 2 sierpnia 1520.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1499.

W półroczu letniem. **Jan z Starzechowic Starzechowski**, dr. dekr., schol. koll. wiślickiej, kan. kat. i oficyał jeneralny krak., † 17 maja 1504.

W półroczu zimowem. **Walenty z Olkusza**, drugi raz (zob. 1495 półr. zim.).

*) Nagrobek u XX. Misionarzy w Krakowie.

WIEK XVI.

1500.

W półroczu letniem. **Jan, syn Stefana z Reguł,** dr. med., protokonsul krakowski, † 1515, dnia 8 września.

W półroczu zimowem. **Wojciech z Pniew Pniewski,** prof. teol., kan. koll. św. Floryana, † 1504, 23 stycznia.

1501.

W półroczu letniem. **Mikołaj z Pilczy,** prof. teol., kustosz a potem dziekan koll. św. Floryana, † 12 lutego 1515 r.

W półroczu zimowem. **Maciej, syn Stanisława z Miechowa,** dr. med., później kan. kat. krak., † 1523, dnia 8 września.

1502.

W półroczu letniem. **Jan, syn Stefana z Reguł,** drugi raz (zob. 1500 półr. letn.).

W półroczu zimowem. **Marcin Łysy z Krakowa,** prof. teol., dziekan koll. św. Floryana, † 6 marca 1507 r.

1503.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Jakób z Gostynina,** prof. teol., kan. koll. św. Floryana, później wicekanclerz uniwers., † 16 lutego 1506.

1504.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Jan, syn Macieja, Amicinus (Przyjaciel) z Krakowa,** dr. dekr., biskup. laod., sufragan krak., pleban kościoła paraf. św. Mikołaja, † 16 paźdz. 1526.

1505.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Maciej, syn Stanisława z Miechowa,** drugi raz (zob. 1501 półr. zim.).

1506.

W półroczu letniem. **Bernard z Biskupiego czyli z Krakowa,** prof. teol., kan. koll. św. Floryana, † 24 kwietnia 1531.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1507.

W półroczu letniem. **Jan, syn Stefana z Reguł, dziedzic Komornik,** trzeci raz (zob. 1500 półr. letn. i 1502 półr. letn.).

W półroczu zimowem. **Maciej, syn Stanisława z Miechowa,** trzeci raz (zob. 1501 półr. letn. i 1505 półr. zimowe).

1508.

W półroczu letniem. **Jan, syn Stefana z Reguł,** czwarty raz (zob. 1507 półr. letn.).

W półroczu zimowem. **Stanisław Skawinka czyli Skawiński z Krakowa,** proboszcz kośc. św. Jadwigi na Stradomiu, prof. teol., † 1527, d. 29 marca.

1509.

W półroczu letniem. **Stanisław Biel z Nowego Miasta na Rusi,** prof. teol., kustosz kośc. św. Floryana, później kan. kat. krak., † 27 sierpnia 1541.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1510.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Adam z Bochynia** czyli **Łowicza**, dr. i prof. med., fizyk król., † 12 lutego 1514.

1511.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Maciej, syn Stanisława z Miechowa**, czwarty raz (zob. 1501 półr. letn. 1505 półr. zim. i 1507 półr. zimowe).

1512.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Jan, syn Bartłomieja, Sacranus z Oświęcimia**, czwarty raz (zob. 1493 półr. zim. i 1494 półr. letn. i zim.)

1513.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Michał z Większego Bystrzykowa**, zwany **Parisiensis**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana, proboszcz wojnicki, † 12 lutego 1520.

1514.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu letniem. **Andrzej Gora z Mikołajowa**, dr. dekr., archidyak. kurzelow., kan. kat. krak., † 20 sierpnia 1520.

1515.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Jakób z Ercieszowa (Arciszewski)**, dr. dekr., kan. kat. krak., włocław., potem wikar. i oficyał jener. krak., † 31 lipca 1533.*)

1516.

W półroczu letniem. **Jan, syn Macieja Amicinus (Przyjaciel)**, trzeci raz (zob. 1504 półr. zim. i 1505 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1517.

W półroczu letniem. **Stanisław Biel**, czwarty raz (zob. 1509 półr. letn. i zim. i 1511 półrocze letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1518.

W półroczu letniem. **Maciej z Miechowa**, piąty raz (zob. 1501 półr. letn., 1505 półr. zim. i 1507 półr. zim. i 1511 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1519.

W półroczu letniem. *Teu sam*, siódmy raz.
W półroczu zimowem. **Jakób z Ercieszowa**, drugi raz (zob. 1515 półr. zim.).

1520.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

---

*) Nagrobek w Katedrze krakowskiej.

1521.

W półroczu letniem. **Jan, syn Bartłomieja, Sacranus z Oświęcimia**, szósty raz (zob. 1493 półr. zim., 1494 półr. letn. i zim., 1512 półr. zim. i 1513 półr. letnie).
W półroczu zimowem. **Stanisław Biel**, szósty raz (zob. 1517).

1522.

W półroczu letniem. *Ten sam*, siódmy raz.
W półroczu zimowem. **Marcin, syn Marcina, Bysm z Olkusza**, prof. teol., kan. koll. św. Floryana potem pleban kośc. św. Mikołaja w Krakowie, † 8 listopada 1540.

1523.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1524.

W półroczu letniem. **Jakób z Ercieszowa**, piąty raz (zob. 1520).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1525.

W półroczu letniem. **Piotr Wedelicius (Quittemberg) z Obornik**, dr. med., fizyk król., protoradny Krakowa, † 1543.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1526.

W półroczu letniem. **Jan, syn Macieja, Amicinus**, piąty raz (zob. 1516).
W półroczu zimowem. **Łukasz, syn Zygmunta z Noskowa, Noskowski**, dr. med., król. fizyk, protokonsul krak. † 27 marca 1532.

1527.

W półroczu letniem. **Marcin, syn Marcina, Byem z Olkusza**, czwarty raz (zob. 1522 półr. zim. i 1523 półr. letn. i zim.).
W półroczu zimowem. **Bernard z Biskupiego**, trzeci raz (zob. 1506 półr. letn. i zim.).

1528.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1529.

W półroczu letniem. **Mikołaj z Koprzywnicy**, dr. dekr., kan. kat. krak., pleban w Xiążnicach.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1530.

W półroczu letniem. **Marcin, syn Marcina, Byem z Olkusza**, piąty raz (zob. 1522 półr. zim. i 1523 półr. letn. i zim. i 1527 półr. letn.).
W półroczu zimowem *Ten sam*, szósty raz.

1531.

W półroczu letniem. **Stanisław Biel**, ósmy raz (zob. 1522).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1532.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. **Jakób z Ercieszowa**, siódmy raz, (zob. 1515 półr. zim., 1519 półr. zim., 1520 półr. letn. i zim., 1524 półr. letn. i zim.).

1533.

W półroczu letniem. *Ten sam*, umarł za swego rektorstwa d. 31 lipca 1533; po nim objął berła rektorskie **Stanisław Biel z Nowego Miasta.**

W półroczu zimowem. **Mikołaj, syn Wojciecha z Wieliczki**, dr. med., schol. koll. kieleckiej, kan. koll. pułtuskiej, † 18 lipca 1559.

1534.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Marcin, syn Marcina, Byem z Olkusza**, siódmy raz (zob. 1530).

1535.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1536.

W półroczu letniem. **Marcin, syn Marcina, Belza z Krakowa**, dr. i prof. dekr., pleban w Luborzycy, później kan. kat. krak., † 16 maja 1542.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1537.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.

W półroczu zimowem. **Grzegórz z Szamotuł**, dr. i prof. prawa, archidyakon poznański, proboszcz w Niedźwiedziu, † 15 lipca 1541.

1538.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Grzegórz z Stawiszyna**, dr. i prof. teol., kustosz koll. św. Floryana, † 18 maja 1540.

1539.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1540.

W półroczu letniem. **Jan z Sanoka**, dr. dekr., penitencyarz kat. krak., później pleban św. Mikołaja w Krakowie, † 1554 d. 27 sierpnia.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1541.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.

W półroczu zimowem. **Erazm, syn Niklinusa, Wonzam czyli Volsam z Krakowa**, dr. teol. i praw› proboszcz koll. św. Anny, † 1543.

1542.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. **Mikołaj, syn Wojciecha** z Wieliczki, trzeci raz (zob. 1534).

1543.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.

W półroczu zimowem. **Jan Pruszyński z Piotrkowa**, dr. teol., kan. koll. św. Floryana i św. Anny † 18 września 1553.

1544.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.

W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1569.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1570.

W półroczu letniem. **Stanisław Stalek z Pińczowa (Pincenius)**, dr. teol., kustosz św. Floryana.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1571.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Mikołaj Bodzęcin**, dr. fil. i teol., kan. kat. wrocł. i koll. św. Floryana.

1572.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1573.

W półroczu letniem. **Marcin Glicius z Pilzna**, kan. kat. wrocł. i koll. św. Floryana *)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1574.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Górski**, dr. ob. pr., kan. kat. płocki.**)

1575.

W półroczu letniem. **Jan Turobinianin**, szósty raz (zob. 1561).
W półroczu zimowem. **Jakób Górski**, drugi raz (zob. 1474).

1576.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Stalek z Pinczowa**, czwarty raz. (zob. 1570 półr. letn.).

1577.

W półroczu letniem. **Marcin Glicza (Glicius) z Pilzna**, czwarty raz (zob. 1573 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1578.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Górski**, czwarty raz (zob. 1574 półr. zim.).

1579.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Glicza (Glicius) z Pilzna**, siódmy raz (zob. 1573 półr. letn.).

1580.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W połroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1581.

W półroczu letniem. **Stanisław Zawadzki** z przydomkiem **Picus**, senator i radny krak., dr. fil. i med.
W półroczu zimowem. **Jakób Górski**, szósty raz (zob. 1574 półr. zim.).

---

*) Nagrobek w kość. św. Mikołaja w Krakowie.
**) Portret jego jest między obrazami Uniw. Jagiell. a nagrobek w kat. krak.

1582.

W półroczu letniem. *Ten sam*, siódmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1583.

W półroczu letniem. **Jan Wielicska**, prof. teol., kustosz koll. św. Floryana.
W półroczu zimowem. **Marcin Glicsa (Glicius) z Pilzna**, dziesiąty raz (zob. 1573 półr. letn.).

1584.

W półroczu letniem. *Ten sam*, jedenasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dwunasty raz.

1585.

W półroczu letniem. **Marcin Fox z Krakowa**, dr. fil. i prof. med. † 3 sierpnia 1588.
Wpółroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1586.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, dr. fil. i ob. pr., kan. krak., † 16 czerwca 1616*).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1587.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Glicsa (Glicius) z Pilzna**, trzynasty raz (zob. 1573 półr. letn.).

1588.

W półroczu letniem **Stanisław (Picus) Zawadzki**, drugi raz (zob. 1581 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Marcin Glicsa**, czternasty raz (zob. 1573 półr letn.).

1589.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, czwarty raz (zob. 1586. półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Mikołaj Dobrocieski**, dr. fil. i ob. prawa, kan. krak. i sandom., † 1608**).

1590.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1591.

W półroczu letniem. **Marcin Glicsa**, pietnasty raz (zob. 1573).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szesnasty raz, † 23 sierpnia 1591; po nim sprawuje urząd rektora do końca półrocza **Stanisław Stalek z Pińczowa**, piąty raz (zob. 1570 półr. letn.

1592.

W półroczu letniem. **Jan Muscenius (Mucha) z Kurzelowa**, dr. teol., archid. kol. kurzelow. i kustosz św. Floryana.***)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1593.

W półroczu letniem. **Stanisław Stalek z Pińczowa**, szósty raz (zob. 1570 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Piotr Gorcinius**, piąty raz (zob. 1586 półr. letn.).

---

*) Nagrobek w kat. krakowskiej. Daty śmierci tu i poniżej podano z notat Muczkowskiego.
**) Nagrobek w kat. krakowskiej.
***) Nagrobek w kość. św. Floryana w Krakowie.

1594.

W półroczu letniem. **Jan Muscenius z Kurzelowa**, trzeci raz (zob. 1592).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1595.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Walenty Widawita**, dr. fil. i teol., prob. WW. Świętych kan. koll. św. Floryana.

1596.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, szósty raz (zob. 1586 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1597.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W półroczu zimowem. **Walenty Fontanus**, fil. i med. dr. † 1618.

1598.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1599.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, dziewiąty raz (zob. 1586 półr. letn.)
W półroczu zimowem. **Jan Muscenius**, szósty raz (zob. 1592).

WIEK XVII.

1600.

W półroczu letniem. **Mikołaj Dobrocieski**, czwarty raz (zob. 1589 półr. zim.).
W półroczu zimowem. **Walenty Widawita**, drugi raz (zob. 1595 półr. letn.).

1601.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz, † 12 list. 1601. — W jego miejsce obrany **Jan Muscenius**, siódmy raz (zob. 1592).

1602.

W półroczu letniem. **Mikołaj Dobrocieski**, piąty raz (zob. 1589 półr. zim.).
W półroczu zimowem. **Walenty Fontanus**, czwarty raz (zob. 1597 półr. zim.).

1603.

W półroczu letniem. **Mikołaj Dobrocieski**, szósty raz (zob. 1589 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1604.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, dziesiąty raz (zob. 1586).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, jedenasty raz.

1605.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dwunasty raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej Schoneus z Głogowa**, dr. teol i o. prawa, podkanclerzy uniw. Jagiell., kustosz koll. św. Floryana na Kleparzu.*)

1606.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1607.

W półroczu letniem. **Sebastyan Krupka z Wieliczki**, dr. fil. i ob. praw., prob. wielicki. † 28 lipca 1625.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1608.

W półroczu letniem. **Andrzej Schoneus z Głogowa**, czwarty raz (zob. 1605 półr. zim.).
W półroczu zimowem. **Adam Falęcki**, dr. i prof. teol., prob. koll. WW. Świętych, dziekan koll. św. Floryana na Kleparzu, protonotaryusz stolicy apostolskiej

1609.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1610.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, trzynasty raz (zob. 1586 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Adam Falęcki**, czwarty raz (zob. 1608 półr. zim.).

1611.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej Schoneus z Głogowa**, piąty raz (zob. 1608 półr. zim.).

1612.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1613.

W półroczu letniem. **Piotr Gorcinius**, czternasty raz (zob. 1586 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Andrzej Schoneus**, ósmy raz (zob. 1608 półr. zim.).

1614.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziewiąty raz
W półroczu zimowem. **Jakób Janidło Bodzanta**, fil. i ob. pr. dr. i prof., protonotar. apost., kan. sandecki, penitencyarz kat. krak., pleban gołaczow. † 16 stycznia 1625.

1615.

W półroczu letniem. **Sebastyan Krupka**, trzeci raz (zob. 1607).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1616.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Walenty Fontanus**, piąty raz (zob. 1597 półr. zim.).

---

*) Nazwiska rektorów od 1551 do 1606 wyjęte z rękopisu L. 260. bibl. Jagiell.

1617.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Bazyli Goliński**, dr. i prof. teol., kan. krak. † 20 czerwca 1625.

1618.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Janidło Bodzanta**, drugi raz (zob. 1614 półr. zim.).

1619.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Sebastyan Krupka**, szósty raz (zob. 1607 półr. letn.).

1620.

W półroczu letniem. **Jakób i Turobina**, lic. teol., dziekan koll. św. Floryana, proboszcz. kośc. WW. Świętych w Krakowie.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1621.

W półroczu letniem. **Jakób Najmanowicz**, dr. i prof. ob. praw., kan. krak., archidyak. pilec., † 1631.*)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1622.

W półroczu letniem. **Bazyli Goliński**, trzeci raz (zob. 1617 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1623.

W półroczu letniem. **Jakób Najmanowicz**, trzeci raz (zob. 1621 półr. letnie).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1624.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Sebastyan Krupka**, siódmy raz (zob. 1607 półr. letn.).

1625.

W półroczu letniem **Jakób Najmanowicz**, szósty raz (zob. 1621 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1626.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W półroczu zimowem. **Daniel Sigonius z Lelowa**, lic. i prof. teol., kan. krak. † 12 lipca 1638**).

1627.

W półroczu letniem. **Krzysztof Najmanowicz**, dr. med. 23 listopada 1651.*)
W półroczu zimowem. **Wojciech Borowski**, dr. i prof. teologii, kan. koll. św. Floryana, kan. skalbim. † 1646.

1628.

W półroczu letniem. **Jakób Najmanowicz**, dziewiąty raz (zob. 1621 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Daniel Sigonius**, drugi raz (zob. 1626 półr. zim.).

---

*) Nagrobek w katedrze krakowskiej.
**) Portret w Uniw. Jagiell. a nagrobek w katedrze krakowskiej.

1629.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1630.

W półroczu letniem. **Adam Opatowicz**, dr. i prof. teol., dziekan kośc. św. Anny, kan. kat. krak., † 4 listopada 1647.*)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1631.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Najmanowicz**, dziesiąty raz (zob. 1621 półr. letn.).

1632.

W półroczu letniem. *Ten sam*, jedenasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dwunasty raz.

1633.

W półroczu letniem. **Krzysztof Najmanowicz**, drugi raz (zob. 1627 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1634.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Najmanowicz** trzynasty raz (zob. 1621 półr. letn.).

1635.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czternasty raz.
W półroczu zimowem. **Adam Opatowicz**, czwarty raz (zob. 1630, półr. letn.).

1636.

W półroczu letniem, *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1637.

W półroczu letniem. **Daniel Sigonius**, piąty raz (zob. 1626 półr. zim.).
W półroczu zimowem. **Wojciech Borowski**, drugi raz (zob. 1627, półr. zim.).

1638.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1639.

W półroczu letniem. **Maciej Wojeński**, dr. i prof. med. † 1648.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1640.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Pudłowski**, dr. i prof. ob. praw., prob. kośc. św. Mikołaja w Krakowie. † 4 maja 1645.

---

*) Portret w Uniwersytecie Jagiell. a nagrobek u św. Anny.

1641.

W półroczu letniem. **Jakób Najmanowicz**, piętnasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szesnasty raz, umarł 1641 23 listopada — Berła po nim objął **Adam Opatowicz**.

1642.

W półroczu letniem. **Jakób z Uścia Papenkowicz**, dr. teol. i pr..
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1643.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Vitellius (Ciołek)**, dr. teol., kan. kat. krak., wice kanclerz akadem. † 26 Kwiet. 1648.*)

1644.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1645.

W półroczu letniem. **Wawrzyniec Śmieszkowicz**, dr. fil. i med. i prof. med.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1646.

W półroczu letniem. *Ten sam*, † 9 września 1646 za swego rektorstwa.
W półroczu zimowem. **Jakób Vitellius**, czwarty raz (zob. 1643 półr. zim.).

1647.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1648.

W półroczu letniem. **Paweł Hercius**, dr. i prof. teol.
W półroczu zimowem. **Jakób z Uścia**, czwarty raz, † 25 stycznia 1649 za swego rektorstwa, po nim objął berła **Zygmunt Gregorowicz**, dr. teol., który umiera w krótce, a po nim sprawuje do końca półrocza rządy rektorskie **Stanisław Różycki**, dr. i prof. prawa.

1649.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1650

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. **Gabryel Ochocki**, dr. i prof. medycyny, radny miasta Krakowa † 1673.

1651.

W półroczu letniem. **Jakób Górski**, dr. i prof. praw., kan. kat. krak., kust. koll. WW. Świętych proton. apost.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1652.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz † 14 marca.
W półroczu zimowem. **Jan Broscius (Brożek)**, dr teol. umarł w ostatnich dniach listopada.**) **Wawrzyniec Alfons Karyński**, dr. pr. wybrany rektorem.

---

*) Portret w Uniwersytecie Jagiellońskim.
**) Portret w Uniwersytecie Jagiellońskim.

1653.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Gabryel Ochocki**, drugi raz (zob. 1650 półrocze zimowe).

1654.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1655.

W połroczu letniem. **Maciej Krasnicki**, dr. i prof. teologii.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz*).

1656.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1657.

W półroczu letniem. *Ten sam*; piąty raz.
W półroczu zimowem. **Franciszek Boliński**, fil. i med. dr. i professor, † 14 lipca 1674.

1658.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1659.

W półroczu letniem. **Stanisław Jurkowski**, dr. i prof. teol. † w czerwcu 1669.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1660.

W półroczu letniem. **Adam Rosczewic**, dr. i prof. pr., archidyak. kośc. WW. Świętych, proboszcz kośc. św. Mikołaja, wicekanclerz uniw. Jagiellońskiego, † 11 lutego 1666.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1661.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Łańcucki**, dr. o. pr. i prof., archidyak. pilecki † 25 lipca 1686.

1662.

W półroczu letniem. **Andrzej Kucharski**, dr. fil. i teol., kan. krak., proboszcz koll. WW. ŚŚ. w Krakowie, † 9 maja 1679.**)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1663.

W półroczu letniem. **Adam Rosczewic**, czwarty raz (zob. 1660 półr. letn.).
W półroczu zimowem. **Andrzej Kucharski**, trzeci raz (zob. 1662 półr. letn.).

1664.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1665.

W półroczu letniem. **Stanisław Jurkowski**, trzeci raz (zob. 1659 półr. letn,).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

*) Szwedzi zajęli Kraków, uczniowie i profesorowie rozpierzchli się, rektor urzęduje bez wyboru.
**) Portret w Uniwers. Jag. a nagrobek z popiersiem w kośc. św. Floryana w Krakowie.

1666.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Boliński**, czwarty raz (zob. 1657 półr. zimowe).

1667.

W półroczu letniem. **Wojciech Łańcucki**, drugi raz (zob. 1661 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1668.

W półroczu letniem. *Ten sam*, czwarty raz.
W półroczu zimowem. **Szymon Stanisław Makowski**, dr. i prof. teol., † 1683.

1669.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1670.

W półroczu letniem. **Andrzej Kucharski**, szósty raz (zob. 1662 półr. letnie).
W półroczu zimowem. **Wojciech Łańcucki**, piąty raz (zob. 1661 półr. zim.).

1671.

W półroczu letniem. **Szymon Stanisław Makowski**, czwarty raz (zob. 1668 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1672.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Łańcucki**, szósty raz (zob. 1661 półr. zim.).

1673.

W półroczu letniem. *Ten sam*, siódmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1674.

W półroczu letniem. **Szymon Stanisław Makowski**, siódmy raz (zob. 1668 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1675.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziewiąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziesiąty raz.

1676.

W półroczu letniem. **Andrzej Kucharski**, siódmy raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Łańcucki**, dziewiąty raz (zob. 1661 półr. zim.).

1677.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, jedenasty raz.

1678.

W półroczu letniem. **Andrzej Kucharski**, ósmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1679.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Papenkowicz**, dr. i prof. teol. † 7 stycznia 1681.*)

1680.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, umarł za swego rektorstwa; resztę półrocza sprawował rządy rektorskie **Wojciech Dąbrowski**, dr. i prof. teol.**)

1681.

W półroczu letniem. **Szymon Stanisław Makowski**, jedenasty raz (zob. 1668 półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dwunasty raz.

1682.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzynasty raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Łańcucki**, dwunasty raz (zob. 1661 półr. zim.).

1683.

W półroczu letniem. **Jakób Baltazarowicz**, dr. i prof. teol. † 1688.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1684.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Franciszek Przewoski**, dr. i prof. teol., dziek. koll. św. Anny, schol. korzelow.***)

1685.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1686.

W półroczu letniem. **Samuel Formankowicz**, dr. ob. pr.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1687.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Winkler**, dr. i prof. teologii, kan. krak., prob. sandom., schol. kiel.

1688.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1689.

W półroczu letniem. **Jan Michalski**, dr. i prof. teol., proboszcz koll. św. Floryana, † 1695****).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1690.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Franciszek Przewoski**, czwarty raz (zob. 1684 półr. zim.).

---

*) Nagrobek z popiersiem u św. Floryana w Krakowie.
**) Portret w Uniw. Jagiell.
***) Nagrobek z popiersiem u św. Floryana w Krakowie.
****) Portret w Uniw. Jagiell.

1691.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1692.

W półroczu letniem· **Krzysztof Sowiński**, dr. i prof. teologii, dziek. św. Floryana.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1693.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Sebastyan Piskorski**, dr. ob. praw., kan. krak, † 1712 *).

1694.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1695.

W półroczu letniem. **Marcin Winkler**, dr. i prof. teol., czwarty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1696.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Krzysztof Sowiński**, dr. i prof. teologii, czwarty raz.

1697.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1698.

W półroczu letniem. **Sebastyan Piskorski**, dr· pr., czwarty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1699.

W półroczy letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Maciej Psojecki**, dr. i prof. teologii, protonotaryusz apostolski. kollega większy, kan. kat. krak., prob. koll. WW Świętych, dziek. koll. św. Floryana.

WIEK XVIII.

1700.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1701.

W półroczu letniem. **Piotr Pracslewic**, dr. i prof. teologii † 20 paździer. 1711.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz,

---

*) Nagrobek u św. Anny.

1702.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej Krupecki**, dr. i prof. ob. praw., kustosz koll. WW. Świętych, prokurator kanoniz. św. Jana Kantego † 28 lutego 1725 *).

1703.

W półroczu letniem, *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1704.

W półroczu letniem. **Piotr Praczlewic**, czwarty raz (zob. 1701 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1705.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1706.

W półroczu letniem. **Andrzej Krupecki**, czwarty raz (zob. 170? półr. zim.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1707.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W połroczu zimowem. *Ten sam*, siódmy raz.

1708.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1709.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, jedenasty raz.

1710.

W półroczu letniem. **Piotr Praczlewic**, ósmy raz (zob. 1701 półr. letn.).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1711.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej Krupecki**, dwunasty raz (zob. 1702 półr. zim.).

1712.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzynasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czternasty raz.

1713.

W półroczu letniem. **Marcin Węgrzynowicz**, dr. teol. i pr., protonotaryusz apostolski, kan. kat. krak., kustosz koll. kiel., archidyakon pilecki, sekret. JKMości.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

---

*) Nagrobek u św. Anny.

1714.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Ośliński**, dr. i prof. teol., dziek. kośc. św. Anny w Krakowie, proboszcz proszow. † 25 czerwca 1720*).

1715.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1716.

W półroczu letniem. **Andrzej Krupecki**, piętnasty raz (zob. 1702 półr. zim.).
W półroczu zimowem. **Gabriel Profecki**, lic. i prof. teol., sekr. JKM.

1717.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1718.

W półroczu letniem. **Wojciech Jodłowski**, dr. i prof. prawa, kustosz koll. WW. Świętych w Krakowie.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1719.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Bazyli Płaszczewski**, dr. i prof. teol., kan. kat. krak † 23 listopada 1728.

1720.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1721.

W półroczu letniem. **Marcin Waleszyński**, dr. i prof. teol., kan. koll. św. Floryana w Krakowie, kustosz skalb. i św. Michała na Wawelu † 16 lutego 1739.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1722.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1723.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1724.

W półroczu letniem. **Jan Antoni Lukini**, dr. i prof. teologii † 1750 w czerwcu.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1725.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Kurowski**, dr. i prof. teol., dziekan koll. św. Floryana w Krakowie † 1745.

*) Nagrobek z popiersiem u św. Floryana a portret w Uniw. Jagiell.

1726.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1727.

W półroczu letniem. **Jan Antoni Lukini**, czwarty raz (zob. 1724).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1728.

W półroczu letniem. **Stanisław Markiewicz**, dr. i prof. teol., kan. koll. św. Floryana w Krakowie*).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1729.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Waleszyński**, siódmy raz (zob. 1721).

1730.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1731.

W półroczu letniem. **Franciszek Kalewski**, prof. teol., prob. koll. WW. Świętych, dziekan św. Anny w Krakowie.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1732.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Marcin Waleszyński**, dziesiąty raz (zob. 1721).

1733.

W półroczu letniem. *Ten sam*, jedenasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dwunasty raz.

1734.

W półroczu letniem. **Maciej Ziętkiewicz**, dr. i pr. teologii, dziekan koll. św. Floryana na Kleparzu, scholastyk kurzel., prob. żarnowiecki.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1735.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jan Antoni Lukini**, szósty raz (zob. 1724).

1736.

W półroczu letniem. *Ten sam*, siódmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1737.

W półroczu letniem. **Piotr Aleksander Szymakowski**, prof. teologii, kan. koll. św. Floryana † 25 października 1754**).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

---

*) Nagrobek z popiersiem u św. Floryana w Krakowie.
**) Nagrobek u św. Floryana w Krakowie.

1738.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jan Antoni Lukini**, dziewiąty raz (zob. 1724).

1739.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziesiąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, jedenasty raz.

1740.

W półroczu letniem. **Kazimierz Pałaszowski**, dr. i prof. teologii.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1741.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Jan Antoni Lukini**, dwunasty raz (zob. 1724).

1742.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzynasty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czternasty raz.

1743.

W półroczu letniem. **Wojciech Miciński**, dr. i prof. praw., kustosz koll. WW. Świętych w Krakowie, proboszcz paraf. luborzyckiej † 1754.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1744.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Kazimierz Pałaszowski**, czwarty raz (zob. 1740).

1745.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1746.

W półroczu letniem. **Jan Antoni Lukini**, piętnasty raz (zob. 1724).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szesnasty raz.

1747.

W półroczu letniem. *Ten sam*, siedemnasty raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Filipowicz**, licencyat i prof. teologii † 1760*).

1748.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1749.

W półroczu letniem. **Kazimierz Pałaszowski**, siódmy raz (zob. 1740).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1750.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziewiąty raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Filipowicz**, czwarty raz (zob. 1747 półr. zimowe).

*) Portret u św. Floryana w Krakowie.

1751.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, szósty raz.

1752.

W półroczu letniem. **Wojciech Miciński**, czwarty raz (zob. 1743).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1753.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Mamczyński**. dr. i prof. prawa † 15 października 1761.

1754.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz,
W półroczu zimowem. **Stanisław Filipowicz**, siódmy raz (zob. 1747).

1755.

W półroczu letniem. *Ten sam*, ósmy raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, dziewiąty raz.

1756.

W półroczu letniem. **Kazimierz Pałaszowski**, dziesiąty raz (zob. 1740.)
W półroczu zimowem. *Ten sam*, jedenasty raz.

1757.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dwunasty raz.
W półroczu zimowem. **Józef Grzegórz Popiołek**, dr. i prof. teol., dziekan wydziału teologicznego, proboszcz koll. św. Floryana na Kleparzu. † 16 lipca 1758 *).

1758.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. **Stanisław Filipowicz**, dziesiąty raz (zob. 1747).

1759.

W półroczu letniem. **Stanisław Mamczynski**, trzeci raz (zob. 1753).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, czwarty raz.

1760.

W półroczu letniem. *Ten sam*, piąty raz.
W półroczu zimowem. **Kazimierz Jarmundowicz**, dr. i prof. prawa, dziekan wydziału prawniczego 3 maja 1765.**)

1761.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1762.

W półroczu letniem. **Kazimierz Stęplowski**, dr. i prof. teol. dziekan wydz. teologicznego † 1772 ***).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

*) Portret u św. Floryana w Krakowie.
**) Portret w Uniw. Jagiellońskim.
***) Portret u św. Floryana w Krakowie.

1763.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Wojciech Biegaczewicz**, dr. i prof. teologii † 1767.

1764.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1765.

W półroczu letniem. **Kazimierz Stęplowski**, czwarty raz (zob. 1762).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1766.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Jakób Marciszowski**, dr. i prof. prawa, dziekan wydz. prawniczego † w marcu 1773.

1767.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz

1768.

W półroczu letniem. **Kazimierz Stęplowski**, siódmy raz (zob. 1762).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, ósmy raz.

1769.

W półroczu letniem. *Ten sam*, dziewiąty raz.
W półroczu zimowem. **Antoni Żołędziowski**, dr. i prof. prawa i teologii, Kollega większy, kan. kat. krak., podkanclerzy wydz. med. i filozoficznego † 24 sierpnia 1783*).

1770.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1771.

W półroczu letniem. **Jakób Marciszowski**, czwarty raz (zob. 1766 półr. zimowe).
W półroczu zimowem. *Ten sam* , piąty raz.

1772.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.
W półroczu zimowem. **Jan Rygalski**, dr. i prof. teologii, kustosz koll. św. Floryana, † 1779**).

1773.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1774.

W półroczu letniem. **Antoni Krzanowski**, dr. i prof. teologii † 1795***).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, drugi raz.

1775.

W półroczu letniem. *Ten sam*, trzeci raz.
W półroczu zimowem. **Andrzej Dominik Lipiewicz**, dr. i prof. prawa, dziekan i podkanclerzy wydziału prawniczego † 24 października 1778.

---

*) Portret w Uniw. Jagiell. a nagrobek u św. Anny.
**) Nagrobek u św. Anny w Krakowie.
***) Nagrobek u św. Floryana w Krakowie.

1776.

W półroczu letniem. *Ten sam*, drugi raz.
W półroczu zimowem. *Ten sam*, trzeci raz.

1777.

W półroczu letniem. **Antoni Żołędziowski**, czwarty raz (zob. 1769).
W półroczu zimowem. *Ten sam*, piąty raz.

1778.

W półroczu letniem. *Ten sam*, szósty raz.

1778/9—1779/80.*)

Ten sam, siódmy raz.

1779/80.

Ten sam, ósmy raz.

1780/81.

Ten sam, dziewiąty raz.

1781/82.

Ten sam, dziesiąty raz.

1782/83.

Ten sam, jedenasty raz.

1783/84.

Ks. Hugon (hr. Stumberg), Kołłątaj, wizytator Uniwersytetu Jagiellońskiego, referendarz i podkanclerzy koronny, kawaler orderu Orła Białego i Św. Stanisława, członek wielu Towarzystw naukowych, kan. kat. krakowskiej † 28 lutego 1812**).

1784/85.

Ten sam, drugi raz.

1785/86.

Ten sam, trzeci raz.

1786/87.

Feliks z Przybysławic Oraczewski, kawaler orderu Św. Stanisława, wizytator szkoły Głownej Koronnej.

1787/88.

Ten sam, drugi raz.

1788/89.

Ten sam, trzeci raz.

1789/90.

Ten sam, czwarty raz.

1790/91.

Ks. Józef Tomasz Szabel, dr. fil. † 1809.

---

*) Odtąd wybierano rektora na rok cały, a rok szkolny rozpoczynał się dnia 1go października (zob. Arch. Sen. Akad. Rękopis L. 91 1|2, str. 334).
**) Portret w Uniw. Jagiell.

1791/92.

Ten sam, drugi raz.

1792/93.

Ten sam, trzeci raz.

1793/94.

Ten sam, czwarty raz.

1794/95.

Ten sam, piąty raz.

1795/96.

Ten sam, szósty raz.

1796/97.

Ten sam, siódmy raz.

1797/98.

Stanisław Minocki, dr. ob. prawa, profesor procesu duchownego, kan. kat. krak. † 1805.

1798/99.

Ten sam, drugi raz.

1799/1800.

Ten sam, trzeci raz.

WIEK XIX.

1800/1801.

Ten sam, czwarty raz.

1801/2.

Ten sam, piąty raz.

1802/3.

Ten sam, szósty raz.

1803/4.

Ten sam, siódmy raz.

1804/5.

Ten sam, ósmy raz.

1805/6.

Jan Franciszek Hofmann.

1806/7.

Franciszek Marx, prof. i lantrat.

1807/8.

O ile z aktów wywnioskować można nie było w tym roku rektora.

1808/9.

Franciszek Kodesch, prof. matematyki.

1809/10.

Ks. Sebastyan hr. Sierakowski, kan. katedr. krak. † 1824.

1810/11.

Ten sam, drugi raz.

1811/12.

Ten sam, trzeci raz.

1812/13.

Ten sam, czwarty raz.

1813/14.

Ten sam, piąty raz.

1814/15.

Walenty Litwiński, dr. i prof. prawa † 1823 *).

1815/16.

Ten sam, drugi raz.

1816/17.

Ten sam, trzeci raz.

1817/18.

Ten sam, czwarty raz.

1818/19.

Ten sam, piąty raz.

1819/20.

Ten sam, szósty raz.

1820/21.

Ten sam, siódmy raz.

1821/22.

Sebastyan Girtler, dr. med., pełni obowiązki rektora **).

1822/23.

Ten sam, w tym samym charakterze.

1823/24.

Józef hr. Załuski, pułkownik i flügeladjutant cesarza rosyjskiego. (Nieobecny, zastępuje go **S. Girtler**).

*) Portret w Uniw. Jagiell.

**) Pochowany w Trzebini, nagrobek ma u św. Anny w Krakowie a portret w Uniw. Jagiell.

1824/25.

Ten sam, (Nieobecny, zastępuje go **S. Girtler**).

1825/26.

Ten sam. (Nieobecny, zastępuje go **S. Girtler**).

1826/27.

Sebastyan Girtler, rzektorem rzeczywistym.

1827/28.

Ten sam.

1828/29.

Ten sam.

1829/30.

Ten sam.

1830/31.

Ten sam.

1831/32.

Alojzy Estreicher, dr. fil. i med., prof. nauk przyrodniczych † 1 sierpnia 1852 *).

1832/33.

Ten sam, drugi raz.

1833/34.

Karol Hube, dr. filozofii, prof. matematyki † 5 lipca 1845 **).

1834/35.

Ten sam, drugi raz.

1835/36.

Ks. Wincenty Łańcucki, dr. teol., kan. kat. krak., archiprezbyter kośc. Panny Maryi w Krakowie † 1841 **).

1836/37.

Ten sam, drugi raz.

1837/38.

Antoni Matakiewicz, dr. i prof. prawa **).

1838/39.

Ten sam, drugi raz.

1839/40.

Maciej Józef Brodowicz, dr. med., prof. chorób wewnętrznych † 22 stycznia 1885 **).

1840/41.

Ten sam, drugi raz.

---

*) Nagrobek n św. Anny.
**) Portret w Uniw. Jagiell.

1841/42.

Jan Kajetan Trojański, dr. fil., prof. literatury polskiej i łacińskiej † 24 lipca 1850.

1842/43.

Ten sam, drugi raz.

1843/44.

Ks. Leon Laurysiewicz, dr. teol., prof. teol. pastoralnej.

1844/45.

Ten sam, drugi raz.

1845/46.

Adam Krzyżanowski, dr. i prof. prawa cywilnego francuskiego † 12 listopada 1847*).

1846/47.

Ten sam, drugi raz.

1847/48.

Maciej Józef Brodowicz, trzeci raz. Zatwierdzony przez ministra tylko na jeden rok.

1848/49.

Józef Majer, dr. med. i prof. fizyologii*).

1849/50.

Ten sam, drugi raz.

1850/51.

Ten sam, trzeci raz.

1851/52.

Floryan Sawiczewski, dr. med. prof. chemii i farmacyi † 1 września 1876.

1852—1860.

Rektorów nie ma, rządził uniwersytetem mianowany przez Rząd kurator.

1860/61.

Piotr Bartynowski, dr. ob. praw, niegdyś prof. prawa rzymskiego i długoletni kurator.

1861/62.

Józef Dietl, dr. med., prof. chorób wewnętrznych † 11 Stycznia 1878*).

1862/63.

Ignacy Rafał Czerwiakowski, dr. medycyny, prof. botaniki † 5 kwietnia 1852*).

1863/64.

Ks. Karol Teliga, dr. teol., prof. historyi kościelnej, kan. kat. krak. † 9 marca 1884*).

1864/65.

Julian Dunajewski, dr. ob. praw, prof. ekonomii politycznej*).

1865/66.

Józef Majer, czwarty raz (zob. 1848/49, 1849/50 i 1850/51).

---

*) Portret w Uniw. Jagiell.

1866/67.

Ks. Tomasz Bratranek, dr. filozofii, prof. literatury niemieckiej † 2 sierpnia 1884*).

1867/68.

Ks. Karol Teliga, drugi raz (zob. 1863/64).

1868/69.

Julian Dunajewski, drugi raz (zob. 1864/65*).

1869/70.

Fryderyk Kazimierz Skobel, dr. medycyny, prof. farmakognozyi † 25 listopada 1876 r.*).

1870/71.

Józef Kremer, dr. fil. i prawa, prof. filozofii † 3 czerwca 1875*).

1871/72.

Ks. Karol Teliga, trzeci raz (zob. 1863/64 i 1867/68).

1872/73.

Edward Fierich, dr. i prof. prawa.

1873/74.

Gustaw Piotrowski, dr. medycyny, prof. fizyologii † 31 grudnia 1884.

1874/75.

Emil Czyrniański, dr. filozofii, prof. chemii*).

1875/76.

Fryderyk Zoll, dr. ob. praw, prof. prawa rzymskiego*).

1876/77.

Ten sam, drugi raz.

1877/78.

Ludwik Teichmann, dr. medycyny prof. anatomii*).

1878/79.

Józef Szujski, dr. filozofii, pierwszy professor historyi polskiej † 7 lutego 1883*).

1879/80.

Julian Dunajewski, trzeci raz (zob. 1864/65, 1868/69).

1880/81.

Maurycy Madurowicz, dr. medycyny, prof. położnictwa*).

1881/82.

Stefan Kuczyński, dr. fil., prof. fizyki*).

1882/83.

Ks. Józef Pelczar, dr. i prof. teol., kan. kat. krakowskiej*).

*) Portret w Uniwersytecie Jagiellońskim.

1883/84.

Udalryk Heyzmann, dr. ob. praw i prof. prawa kanonicznego.

1884/85.

Lucyan Rydel, dr. medycyny, prof. okulistyki.

1885/86.

Józef Łepkowski, dr. fil., prof. archeologii.

1886/87.

Stanisław hr. Tarnowski, dr. fil., prof. hist. literatury polskiej.

Wykaz rzeczowy.

A.

B.

C.

D.

I. J.

K.

L.

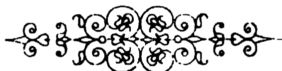

Ł.

T.

Ż.

SPIS TREŚCI.

Redakcyą niniejszej książki pamiątkowej zajmowała się Komisya wyznaczona przez Senat Akademicki a złożona z Rektora Stanisława hr. Tarnowskiego, i Profesorów X. Pelczara z Wydziału teologicznego, Zolla z Wydziału prawnego, Blumenstoka z Wydziału lekarskiego, Rostafińskiego i Zakrzewskiego z Wydziału filozoficznego oraz Sekretarza Uniwersytetu Prof. Cyfrowicza. Materyałów do wiadomości o stowarzyszeniach akademickich dostarczył p. Stanisław Jankowski słuchacz medycyny, indeks zaś ogólny czyli wykaz osób i rzeczy układał Dr. K. Krotowski.